

AMERİKAN TARİHİNİN ANA HATLARI

İÇİNDEKİLER

BÖLÜM I: [Amerika'nın İlk Yılları](#)

BÖLÜM II: [Koloni Dönemi](#)

BÖLÜM III: [Bağımsızlığa Giden Yol](#)

BÖLÜM IV: [Ulusal Bir Hükümetin Kuruluşu](#)

BÖLÜM V: [Batı'ya Doğru Genişleme ve Bölgesel Anlaşmazlıklar](#)

BÖLÜM VI: [Kesimler Arası Çatışma](#)

BÖLÜM VII: [Büyüme ve Dönüşüm](#)

BÖLÜM VIII: [Huzursuzluk ve Reform](#)

BÖLÜM IX: [Savaş, Gönenç ve Bunalım](#)

BÖLÜM X: [Yeni Düzen ve Dünya Savaşı](#)

BÖLÜM XI: [Savaş Sonrası Amerikas](#)

BÖLÜM XII: [Değişim Yılları](#)

BÖLÜM XIII: [XXI. Yüzyıla Doğru](#)

BÖLÜM XIV: [Amerikan Tarihiyle İlgili Kısa Bibliyografya](#)

BÖLÜM I AMERİKA'NIN İLK YILLARI İLK AMERİKALILAR

Buzul Çağı'nın en şiddetli döneminde, MÖ 34000-30000 yıllarında, dünyadaki suyun önemli bir bölümü büyük kıtasal buz katmanları halindeydi. Bunun sonucunda, Bering Denizi bugünkü düzeyinden yüzlerce metre daha aşağıdaydı ve Asya ile Kuzey Amerika arasında, adına Beringia denilen, bir kara köprüsü oluştu. Beringia'nın en geniş döneminde 1.500 kilometre kadar olduğu sanılıyor. Nemli ve ağaçsız bir tundra olan bölge, otlar ve diğer bitkilerle kaplıydı ve bu da ilk insanların yaşamak için avladıkları büyük hayvanları çekiyordu.

Kuzey Amerika'ya ilk erişen insanlar, yeni bir kıtaya ayak bastıklarını hemen hemen kesinlikle bilmiyorlardı. Herhalde, atalarının binlerce yıldır yaptığı gibi Sibirya kıyılarında av peşinde koşuyorlardı ve sonra da kara köprüsünü aşmışlardı.

Alaska'ya geldikten sonra ilk Kuzey Amerikalıların buzullar arasındaki geçitleri aşarak şimdi Birleşik Devletler'in bulunduğu güney bölgelerine ulaşmaları için binlerce yıl daha geçmesi gerekti. Kuzey Amerika'da ilk yaşam kanıtları günümüzde de bulunmaya devam ediyor. Ancak, bunların çok azının MÖ 12000 yılından daha eskiye ait olduğu kesinlikle kanıtlanabiliyor; sözcüğümlü, yakın geçmişte Alaska'nın kuzeyinde bulunan bir av gözetleme yeri yaklaşık bu tarihlerden kalma olabilir. New Mexico'nun Clovis kentinde bulunmuş olan, özenle yapılmış ok uçları ve diğer bazı eşya için de aynı şey söylenebilir. Kuzey ve Güney Amerika'da belirli yerlerde benzeri eşya bulunması da, Batı Yarıküresi'nin [Çevirmenin notu: Kuzey ve Güney Amerika kıtaları ile çevrelerindeki adaların oluşturduğu bölgeye Batı Yarıküresi denilmektedir] büyük bir kesiminde yerleşimin MÖ 10000 yılı öncesinde gerçekleşmiş olabileceğini göstermektedir.

Anılan dönemde mamutlar yok olmaya ve onların yerini, ilk Kuzey Amerikalıların temel besin ve deri kaynağını oluşturan, bizonlar almaya başladı. Zamanla, gerek aşırı avlanma gerek doğa olayları nedeniyle, pek çok av hayvanı türü yok oldu ve ilk Amerikalıların beslenme kaynağını gittikçe artan ölçüde bitkiler, yemişler ve tohumlar oluşturmaya başladı. Giderek, besin için bitki toplama çabaları ve ilkel tarım denemeleri ortaya çıktı. Bu konuda, şimdi Orta Meksika'nın bulunduğu bölgedeki Kızılderililer (Native North Americans and/or Indians) öncülük ettiler ve belki de MÖ 8000'den başlayarak mısır, kabak ve fasulye yetiştirdiler. Bu konuda edinilen bilgi ve deneyim yavaş yavaş kuzeye doğru yayıldı. MÖ 3000'e gelindiğinde, New Mexico'nun nehir vadilerinde ilkel bir mısır türü yetiştirilmeye başlanmıştı. Bunun ardından sulamanın ve MÖ 300 dolaylarında da köy yaşamının ilk belirtileri görüldü. MS ilk yüzyıllarda, bugün Arizona'da Phoenix kentinin bulunduğu yöreye yakın yerleşim birimlerinde, top oynamak için alanların ve Meksika'da bulunanlara benzeyen piramit biçimli kümbetlerin yanı sıra kanal ve sulama sistemleri kuran Hohokumlar yaşıyordu.

KÜMBET YAPIMCILARI VE PUEBLO'LAR

Günümüzde Birleşik Devletler olan ülkede kümbet yapan ilk Kızılderili gurup çok kez Adenanlar adıyla anılırlar. MÖ 600 dolaylarında, topraktan mezarlıklar ve müstahkem binalar yapmaya başladılar. O dönemlerden kalan kümbetlerden bazıları kuş ya da sürüngen biçiminde olup olasılıkla, henüz tümüyle anlaşılmayan bir nedenden ötürü, dinsel amaçlar için kullanılmıştır.

Adenanların, topluca Hopewellianlar olarak bilinen bir takım guruplar içinde eridikleri ya da onlar tarafından yerlerinden edildikleri sanılmaktadır. Hopewellian kültürünün en önemli merkezlerinden biri güney Ohio'da ortaya çıkarılmıştır ve o bölgede hala söz konusu kümbetlerden birkaç bin kadar bulunmaktadır. Ticarete çok usta olduklarına inanılan Hopewellianlar, çeşitli aletler ve malzeme kullanmışlar ve bunları yüz binlerce kilometreye yayılmış bir bölgede takas etmişlerdir.

MS 500 dolaylarında Hopewellianlar da giderek yerlerini genellikle Mississippiler ya da Tapınak Kümbetler kültürü olarak bilinen yaygın bir kabileler gurubuna bıraktılar ve ortadan kayboldular. Missouri'de St.Louis'in hemen doğusundaki Cahokia kentinin, XII. yüzyıl başlarında nüfusunun en fazla olduğu günlerde yaklaşık 20.000 kişiyi barındırdığı düşünülmektedir. Kentin merkezinde, tepesi düz,

yüksekliği 30 metre ve taban alanı 37 hektar olan muazzam bir toprak kümbet yer almaktaydı. Kent yakınlarında 80 kümbet daha bulunmuştur.

Günümüzde güneybatı Birleşik Devletler'i oluşturan bölgede, çağdaş Hopi Kızılderililerinin ataları olan Anasaziler, 900 yıllarında taş ve kerpiç evler (pueblo) yapmaya başladılar. Bu eşsiz ve şaşırtıcı apartman benzeri yapılar çok kez sarp uçurumların kayalık yüzlerinde inşa edilmiş olup Colorado'nun Mesa Verde kentindeki en ünlü örnek olan "uçurum sarayı"nın 200'den fazla odası vardı. New Mexico'nun Chaco Nehri kıyılarındaki Pueblo Bonito yıkıntılarında bir zamanlar 800 oda bulunmaktaydı.

Balık ve ham madde zenginliği sayesinde besin kaynaklarının en bol olduğu ve MÖ 1000 yıllarında bile yerleşime elverişli kalıcı köylerin kurulabildiği kuzeybatıdaki Büyük Okyanus kıyılarında, olasılıkla Kolomb öncesi Amerikalı Kızılderililerin en gönençlileri yaşıyordu. Düzenledikleri "potlaç" (arazi ve hediye dağıtılan bir tür Kızılderili festivali) toplantılarının zenginliği, belki de Amerikan tarihinin ilk günlerinde eşi görülmemiş bir bolluk ve şenlik örneği oluştuyordu.

KIZILDERİLİ KÜLTÜRLERİ

Yukarıda belirtilen nedenlerle, ilk gelen Avrupalıların karşısına çıkan Amerika, boş bir doğa parçası olmaktan çok uzaktı. Bugünkü tahminlere göre, o günlerde Batı Yarıküresi'nde de Batı Avrupa'daki kadar, yani 40 milyon, insan yaşıyordu.

Günümüzde Birleşik Devletler'in bulunduğu bölgede, ilk Avrupa kolonilerinin kurulmaya başladığı sıralarda 2 - 18 milyon Kızılderili yaşadığı sanılmakta ve tarihçiler genellikle birinci sayının doğru olduğunu düşünmektedirler. Hemen hemen ilk temaslara başlandığı günlerden itibaren, Avrupa kaynaklı hastalıkların Kızılderililer üzerinde öldürücü bir etki yaptığı ise kesindir. 1600'lerde Kızılderili nüfusunun hızla azalmasına, özellikle toplumları tümüyle yok etmiş bulunan çiçek hastalığının, Avrupalı yerleşimcilerle yapılan sayısız savaşlar ve çatışmalardan daha çok, doğrudan doğruya neden olduğu düşünülmektedir.

Tahmin edilebileceği gibi, ülkenin genişliği ve uyum gösterilmesi gerekli yerleşim çevrelerinin çeşitliliği yüzünden, Kızılderili gelenekleri ve kültürü o tarihlerde olağanüstü bir değişkenlik gösteriyordu. Yine de belirli genellemeler yapılabilir.

Özellikle Orta Batı'nın ormanlık doğu kesimlerindeki kabilelerin çoğunluğu, besin maddesi sağlamak için avcılığa, toplayıcılığa ve mısır ve diğer ürünleri yetiştirmeye yönelik çabalarını birleştirdi. Çok kez, kadınlar çiftçilik ve besin maddesi dağıtımından sorumlu oluyor, erkekler de avlanıyor ve savaşa katılıyordu.

Kuzey Amerika'daki Kızılderili toplumu her bakımdan sıkı sıkıya toprağa bağlıydı. Toprağa ve doğa koşullarına bağlılık, dinsel inançların ayrılmaz bir parçasıydı. Kızılderililerin yaşamı temelde klan ve birlikte yaşama temeline dayanmaktaydı ve çocuklara o günlerde Avrupa'da alışlageldiğinden daha çok özgürlük ve hoşgörü tanınıyordu.

Bazı Kuzey Amerika kabileleri, belirli metinleri muhafaza etmek için bir tür hiyeroglif geliştirdilerse de, Kızılderili kültürü temelde sözlüydü ve masalların ve rüyaların anlatılmasına büyük bir değer veriliyordu. Çeşitli guruplar arasında büyük ölçüde ticaret yapıldığı açıktır ve komşu kabilelerin yaygın bir biçimde hem dostça hem de düşmanca resmi ilişkiler yürüttüklerini gösteren sağlam kanıtlar vardır.

İLK AVRUPALILAR

Kuzey Amerika'ya ilk gelen ya da geldikleri konusunda sağlam kanıtlar bulunan Avrupalılar, Kızıl Erik'in 985'te bir yerleşim birimi kurduğu Grönland'dan batıya seyahat eden İskandinavlardı. Oğlu Leif'in, 1001 yılında günümüzde Kanada olarak bilinen bölgenin kuzeydoğu kıyılarını keşfettiği ve orada bir kış geçirdiği sanılmaktadır.

İskandinav destanları, Viking denizcilerin Kuzey Amerika'dan Bahama adalarına kadar uzanan Atlantik kıyılarını keşfettiklerini belirtmekle birlikte anılan iddialar bugüne kadar kanıtlanmamıştır. Buna karşın, 1963'te Newfoundland'ın kuzeyinde L'Anse-aux-Meadows'da anılan döneme ait belirli İskandinav ev

yıkıntıları bulunmuş ve böylelikle İskandinav destanlarda ileri sürülenlerin hiç olmazsa bir kısmı doğrulanmıştır.

Asya'ya batıdan giden bir yol arayan Kristof Kolomb'un Karayibler'de karaya çıkmasından sadece beş yıl sonra 1497'de, İngiltere Kralı tarafından görevlendirilen Venedikli denizci John Cabot Newfoundland'a ayak bastı. Cabot'un seyahati, pek çabuk unutulmasına karşın, İngilizlerin ilerideki yıllarda Kuzey Amerika üzerinde hak iddia etmesine temel oluşturacaktı. Anılan seyahat aynı zamanda, George's Banks sığılıklarının açıklarındaki zengin balık yuvalarının da yolunu açtı ve kısa bir süre sonra Avrupalı ve özellikle Portekizli balıkçılar düzenli olarak bölgeye gelmeye başladılar.

Aslında Kolomb kıta Birleşik Devletler'ini hiç görmedi; ancak, kurulmasına yardım ettiği İspanyol sömürgeleri, Birleşik Devletler kıtasında yapılan ilk keşif seyahatlerinin başlama noktası oldu. Bu seyahatlerden ilki 1513'te başladı ve Juan Ponce de Leon öncülüğündeki bir gurup şimdiki St. Augustine kenti yakınlarında Florida kıyısında karaya çıktı.

İspanyollar, 1522'de Meksika'nın fethedilmesi üzerine Batı Yarıküresi'ndeki konumlarını daha da güçlendirdiler. Bunları izleyen keşifler, "Yeni Dünya"ya yaptığı seyahatlere ilişkin yazıları büyük beğeniyle okunan İtalyan Amerigo Vespucci'ye atfen Amerika adı verilen topraklar konusunda Avrupalıların bildiklerine yeni katkılar yaptı. Asya'ya giden bir "Kuzeybatı Geçidi" keşfedilmesi umutları ancak bir yüzyıl sonra tümüyle yitirilecek olmakla birlikte, 1529'a gelindiğinde, Labrador'dan Tierra del Fuego'ya kadar uzanan Atlantik kıyılarının güvenilir haritaları çizilmişti.

Peru'nun fethi sırasında Francisco Pizarro'nun emrinde çalışmış olan Hernando De Soto adındaki savaş gazisinin düzenlediği sefer, İspanyol keşif seyahatlerinin en önemlileri arasında yer almaktadır. De Soto gurubu seferine 1539'da Havana'da başladı, Florida'da karaya çıkıldı ve güneydoğu Birleşik Devletler boyunca Mississippi Nehri'ne kadar servet peşinde dolaşıldı.

Bir başka İspanyol kaşifi olan Francisco Coronado, hayal ürünü Cibola'nın Yedi Kenti'ni aramak için 1540'ta Meksika'dan hareket etti. Coronado, Grand Canyon ve Kansas'a kadar gitti; ancak, kendisinin ve adamlarının aradığı altınları ya da defineleri bulamadı.

Buna karşın Coronado ve beraberindekiler, farkında olmadan, bölge halkına çok önemli bir ödül kazandırdılar: ellerinden kaçan çok sayıda at Büyük Düzlükler (Great Plains) bölgesinde üremeye başladı. Birkaç kuşak sonra, bölgedeki Kızılderililer binicilik ustası oldular ve çalışma alanlarını genişletip çeşitlendirdiler.

İspanyollar güneyden yukarı yayılırken, günümüz Birleşik Devletleri'nin kuzey kesimi de Giovanni da Verrazano gibi seyyahlar sayesinde giderek daha iyi tanınıyordu. Fransızlar adına seyahat eden bir Floransalı olan Verrazano, 1524'te North Carolina'da karayı gördü ve Atlantik kıyısı boyunca kuzeye giderek bugünkü New York limanının yukarisına geçti.

On yıl sonra, Fransız Jacques Cartier, kendinden önceki Avrupalılar gibi, Asya'ya giden geçidi bulmak umuduyla yola çıktı. Cartier'in St. Lawrence Nehri kıyılarındaki keşifleri, Fransızların Kuzey Amerika üzerinde 1763'e kadar sürecek olan hak iddalarının temelini oluşturdu.

Fransız Hügenotlar, ilk Quebec kolonilerinin 1540'ta dağılmasından yirmi yıl sonra, Florida'nın kuzey kıyılarında yerleşmeye teşebbüs ettiler. Gulf Stream (Atlas Okyanusundaki sıcak su akıntısı) boyunca uzanan ticaret yolları karşısında Fransızları bir tehlike olarak gören İspanyollar koloniyi 1565'te yok ettiler. İşin garip yanı, İspanyol güçlerinin önderi olan Pedro Menendez, kısa bir süre sonra, koloniyeye yakın bir yerde St. Augustine kentini kurdu. İleride Birleşik Devletler olacak olan bu bölgede Avrupalıların ilk kalıcı yerleşim birimi bu kentti.

Meksika, Antiller ve Peru'daki kolonilerden İspanya'ya akan büyük zenginlik, diğer Avrupa devletlerinin de büyük ilgisini çekti. Zamanla gelişen, İngiltere gibi denizci ülkeler, bir ölçüde Francis Drake'nin İspanyol hazine gemilerine karşı gerçekleştirdiği başarılı yağma saldırıları sonucu Yeni Dünya ile ilgilenmeye başladı.

Kuzeybatı Geçidi'nin araştırılması konulu bir incelemenin yazarı olan Humphrey Gilbert, 1578'de, diğer Avrupa ülkelerinin henüz üzerinde hak iddia etmediği Yeni Dünya'daki "dinsizlere ve barbarlara ait topraklar"ı kolonileştirmek için Kraliçe Elizabeth'ten imtiyaz aldı. Çabalarına başlayabilmesi için beş yıl geçmesi gerekti. O denizde kaybolunca, görevini üvey kardeşi Walter Raleigh yükledi.

Raleigh 1585'te, North Carolina kıyıları açığındaki Roanoke Adası'nda, Kuzey Amerika'daki ilk İngiliz kolonisini kurdu. Koloni daha sonra terk edildi ve iki yıl içinde yapılan bir yeni deneme de başarısızlığa uğradı. İngilizler ancak yirmi yıl geçtikten sonra yeni bir girişimde bulundular. Bu kez koloni 1607'de Jamestown'da başarıyla kurulacak ve Kuzey Amerika yeni bir çağa girecekti.

İLK YERLEŞİMLER

Avrupa'dan Kuzey Amerika'ya 1600'lerin ilk yıllarında büyük bir göç dalgası başladı. Üç yüzyıldan fazla süren bu akım, birkaç yüz dolayında İngiliz kolonici ile başladı ve yeni katılımlar sonucu milyonları aşan bir sele dönüştü. Güçlü ve çeşitli nedenlerle göç eden bu insanlar, kıtanın kuzey kesiminde yeni bir uygarlık kurdular.

Meksika, Batı Hint Adaları ve Güney Amerika'da zengin İspanyol kolonileri kurulduktan çok sonra, günümüzde Birleşik Devletler olan bu topraklara, ilk İngiliz göçmenleri Atlantığı aşarak ayak bastılar. Onlar da, Yeni Dünya'ya ulaşan tüm ilk göçmenler gibi, küçük ve hıncahınç dolu gemilerle geldiler. 6 -12 hafta süren yolculukları sırasında çok az besin alabildiler. Çoğu hastalıktan öldüler; gemiler sık sık fırtınaya yakalandı ve bazıları da denizde kayboldu.

Avrupalı göçmenlerin çoğu, siyasal baskılardan kaçmak, dinsel inançlarını özgürce yerine getirebilmek, maceraya atılmak ya da ülkelerinde kendilerine tanınmayan fırsatlardan yararlanabilmek için vatanlarından ayrıldılar. İngiltere'de 1620'den 1635'e kadar büyük ekonomik güçlükler yaşandı. Pek çok kişi iş bulamadı. Usta zanaatkarlar bile ancak geçinebilecek kadar para kazanıyorlardı. Ürünlerdeki verimsizlik sıkıntıları yoğunlaştırdı. Bunlara ek olarak, Endüstri Devrimi, hızla gelişen bir tekstil sektörü yaratmıştı ve dokuma tezgahlarının sürekli çalışabilmesi için giderek artan bir yün üretimi gerekiyordu. Toprak sahipleri çiftlikleri kapatıyor ve koyun beslemek için köylüleri bu topraklardan kovuyorlardı. Kolonicilerin yayılması, yerlerinden edilen bu köylüler için bir çıkış yolu oluşturdu.

Koloncilerin yeni topraklarda ilk gördükleri şey sık ormanlar oldu. Eğer dostça davranan Kızılderililer onlara balkabağı, kabak, fasulye ve mısır gibi yerli ürünlerin nasıl yetiştirileceğini öğretmeselerdi ilk yerleşimciler hayatta kalamazlardı. Buna ek olarak, Doğu kıyılarında 2.100 kilometre boyunca uzanan balta girmemiş geniş ormanlar zengin bir av hayvanı ve yakacak odun kaynağı oluşturdu. Ormanlar ayrıca, evlerini, mobilyalarını, gemilerini yapmakta kullanacakları ve karlı bir biçimde ihraç edecekleri bol miktarda ham madde de sağlıyordu.

Yeni kıtanın doğası çok zengin olmakla birlikte, yerleşimcilerin kendilerinin üretilmedikleri aletleri alabilmek için Avrupa ile ticaret yapmaları kaçınılmazdı. Kıyıları bu açıdan yerleşimcilerin çok işine yaradı. Kıyı boyunca sayısız koylar ve limanlar vardı. Yalnız iki bölgede, North Carolina ve güney New Jersey'de, okyanus aşan gemilere elverişli liman yoktu.

Kennebec, Hudson, Delaware, Susquehanna, Potomac ve diğer çok sayıda büyük nehir, Appalachian Dağları ile kıyı arasında kalan bölgeyi denize bağlıyordu. Yalnız bir nehir, Kanada'da Fransızların elinde olan St.Lawrence, Büyük Göllere ve kıtanın merkezine erişimi sağlayan bir su yoluydu. Sık ormanlar, bazı Kızılderili kabilelerin direnmesi ve Appalachian Dağları, kıyı bölgesinden daha içerilere yerleşme hevesini kırıyordu. Yalnız kürk hayvanı avlamak için tuzak kuranlar ve tüccarlar bu vahşi bölgeye girme cesaretini gösteriyorlardı. İlk yüz yıl süresince koloniciler, kıyı boyunca sıkışık bir biçimde yerleştiler.

Siyasal yaklaşımlar pek çok kişinin Amerika'ya gitmesine yol açtı. İngiltere'de I. Charles'in keyfi yönetimi, 1630'larda Yeni Dünya'ya göçü hızlandırdı. Ardından, Charles muhaliflerinin Oliver Cromwell'in önderliğindeki başarılı ayaklanmaları, çok sayıda "kral yandaşı"nın Virginia'ya yerleşmelerine yol açtı. Avrupa'nın Almanca konuşulan kesimlerinde, çeşitli önemsiz prensin özellikle din konusunda uyguladıkları baskı siyaseti ve uzun süreli savaşların yarattığı yıkım, XVII. yüzyılın sonlarında ve XVIII. yüzyılda Amerika'ya olan akımı güçlendirdi.

XVII. yüzyılda kolonicilerin gelişi, özenli bir planlama ve yönetim kadar, büyük harcamalar yapılmasını ve tehlikelerin göze alınmasını gerektirdi. Yerleşimcilerin yaklaşık 5.000 kilometrelik bir deniz yolculuğu yapmaları gerekiyordu. Kap kaçak, giysi, tohumluk, alet, yapı malzemesi, canlı hayvan, silah ve cephane gereksinimleri vardı.

Başka ülkelerde ve başka zamanlarda uygulanan kolonileştirme siyasetinin aksine, İngiltere'den göç, doğrudan doğruya hükümetçe değil, başlıca amaçları kar sağlamak olan özel gruplar tarafından destekleniyordu.

JAMESTOWN

Kuzey Amerika'da tutunan ilk İngiliz kolonisi Jamestown'dı. Kral I. James tarafından Virginia (ya da London) Şirketi'ne verilen bir imtiyaza dayanarak, yaklaşık 100 kişiden oluşan bir grup 1607'de Chesapeake Körfezi'ne doğru yola çıktı. İspanyollarla çatışmaya girmekten kaçınmak amacıyla, James Nehri kenarında körfezden 60 kilometre kadar yukarıda bir yer seçtiler.

Çiftçilik yapmaktan daha çok altın bulmayı amaçlayan kentlilerden ve maceracılarından oluşan grup, vahşi doğada yeni bir yaşam türüne başlamak için kafa yapısı ya da yetenek açısından hazırlıklı değildi. Aralarında bulunan Kaptan John Smith başat bir kişilik sergiledi. Anlaşmazlıklara, açlığa ve Kızılderili saldırılarına karşın, disiplin uygulama yeteneği sayesinde küçük koloniyi ilk yıl süresince bir arada tuttu. Smith 1609'da İngiltere'ye döndü ve onun yokluğunda koloni karışıklığa boğuldu. 1609-1610 kışında kolonicilerin pek çoğu hastalığa yenildiler. Mayıs 1610'a gelindiğinde, ilk 300 yerleşimciden yalnız 60'ı hayatta kalmıştı. Aynı yıl içinde, James Nehri'nden biraz daha yukarıda Henrico (günümüzde Richmond) kenti kuruldu.

Ancak çok geçmeden, Virginia ekonomisinde devrim yaratacak bir gelişme ortaya çıktı. John Rolfe 1612'de Batı Hint Adaları'ndan ithal edilen tütün tohumlarını yerli bitkilerle melezledi ve içimi Avrupalıların hoşuna giden yeni bir tür üretti. Bu yeni tür tütünün ilk partisi 1614'te Londra'ya ulaştı. Anılan tütün, on yıl içinde Virginia'nın temel gelir kaynağı haline geldi.

Buna karşın gönençe erişilmesi kolay olmadı ve hastalıklar ve Kızılderili saldırıları sonucu ölüm sayısı olağanüstü oranda yüksek kaldı. 1607'den 1624'e kadar koloniyeye yaklaşık 14.000 kişi göç etmişti; fakat, 1624'te orada ancak 1.132 kişi yaşamını sürdürüyordu. Aynı yıl, bir kraliyet komisyonunun önerisine uyan Kral, Virginia Şirketi'ni feshetti ve onu bir kraliyet kolonisi yaptı.

MASSACHUSETTS

XVI. yüzyıldaki dinsel ayaklanmalar sırasında, Püritenler olarak tanınan bir grup, Anglikan Kilisesi'nde içerden reform yapmaya çalıştılar. Temelde, Katolikliğe özgü törenlerin ve yapılanmaların, daha basit olan Protestan inanç ve tapınma biçimleriyle değiştirilmesini istiyorlardı. Püritenlerin reformcu görüşleri, devlet kilisesinin birliğini yıkarak, halkın bölünmesi ve krallık otoritesinin bozulması tehdidi taşıyordu.

Kurulu Kilise'de hiçbir zaman reform yapılamayacağına inanan radikal bir Püriten mezhebi olan Ayrılıkçılar (Separatists) 1607'de Hollanda'nın Leyden kentine gittiler ve Hollandalılar onlara sığınma hakkı tanıdılar. Buna karşın, Calvenci Hollandalılar, sığınmacılara yalnız düşük ücretli işler verdiler. Gurubun bazı mensupları bu ayrımcılıktan bunaldılar ve Yeni Dünya'ya göç etmeyi kararlaştırdılar. Leyden Püritenlerinden bir kesimi 1620'de Virginia Şirketi'nden bir toprak imtiyazı sağladı ve 101 kadın, erkek ve çocuktan oluşan bir grup Mayflower gemisiyle Virginia'ya hareket etti. Bir fırtına onları kuzeye sürükledi ve Cape Cod'un New England bölgesinde karaya çıktılar. Kendilerinin herhangi bir hükümetin yetki alanı dışında olduğuna inandıkları için, kendi seçtikleri önderleri tarafından kaleme alınacak "adil ve eşit yasalar"a uymayı kabul eden bir resmi belge hazırladılar. Bu "Mayflower Sözleşmesi"ydi.

Mayflower Aralık ayında Plymouth limanına geldi; yolcular süresince yerleşim birimlerini kurmaya başladılar. [Çevirmenin notu: Anılan ilk yerleşimden yaklaşık iki yüzyıl sonra bulunan bir belgede, onlardan "hacca giden evliyalar" olarak söz edildiği görüldü ve bu yolculara "Pilgrim" (Hacı) denilmeye başlandı. Bu çeviride de aynı ad kullanılmıştır.] Kolonicilerin yaklaşık yarısı doğa koşulları ve hastalık

yüzünden öldüler; ancak, komşu Wampanong Kızılderilileri onları hayatta tutacak bir bilgi verdiler: mısır nasıl yetiştirilir. Bir sonraki sonbahara gelindiğinde Pilgrimler, zengin mısır ürünü elde etmişler ve kürk ve keresteye dayalı büyüyen bir ticarete sahip olmuşlardı.

1630'da, Kral I. Charles'tan koloni kurma imtiyazı almış bulunan yeni bir göçmen dalgası Massachusetts Körfezi'ne geldi. Bunların pek çoğu, İngiltere'de dinsel inançlarının gereğini yapmaları giderek daha çok engellenen Pürütenlerdi. Önderleri John Winthrop, Yeni Dünya'da açıkça "bir tepenin üzerinde kent" yaratmaya girişti. Böylelikle anlatmak istediği, Pürütenlerin kesinlikle kendi dinsel inançları uyarınca yaşayacaklarıydı.

Massachusetts Körfezi Kolonisi tüm New England bölgesinin kalkınmasında önemli bir rol oynadı ve bunun bir nedeni de, Winthrop ve onun Pürüten meslektaşlarının imtiyaz belgelerini beraberlerinde getirebilmiş olmalarıydı. Böylece, koloninin yönetimi İngiltere'de değil Massachusetts'te yerleşik oluyordu. İmtiyazın hükümlerine göre, güç Yüksek Kurul'un (General Court) elindeydi ve kurulun üyeleri, Pürüten Kilisesi üyesi olmaları gerekli "özgür yerleşimciler"den (freemen) oluşuyordu. Bu yöntem, Pürütenlerin kolonideki hem siyasal hem de dinsel egemen güç olmalarını güvence altına alıyordu. Valiyi Yüksek Kurul seçiyordu. Bir sonraki kuşak döneminin büyük kesiminde John Winthrop vali olmuştu.

Pürütenlerin katı tutucu yönetimini herkes beğenmiyordu. Yüksek Kurul'a ilk baş kaldıranlardan biri Roger Williams adında genç bir din adamıydı ve Kızılderililerin topraklarına koloni tarafından el konulmasına ve koloninin İngiltere Kilisesi ile olan ilişkilerine karşı çıkıyordu.

Koloniden kovulan Williams 1636'da, günümüzde Providence, Rhode Island olan bölgede Narragansett Kızılderililerinden toprak satın aldı. Orada, kilise ile devletin kesinlikle ayrı olduğu ve dinsel özgürlüğün uygulandığı ilk Amerikan kolonisini kurdu.

Massachusetts'ten ayrılanlar yalnız Williams gibi kilise karşıtları değildi. Daha verimli topraklar ve daha iyi fırsatlar peşinde olan Tutucu Pürütenler da kısa bir süre sonra Massachusetts Körfezi Kolonisi'ni terke başladılar. Sözgelimi, Connecticut Nehri Vadisi'nin üretkenliğine ilişkin haberler, verimsiz topraklarda zor günler geçirmekte olan çiftçilerin ilgisini çekti. 1630'ların başlarında çok kişi, düzlük arazide derin ve zengin toprağa kavuşabilmek için Kızılderili saldırısı tehlikesini göze almaya hazırды. Bu yeni toplumlarda, kilise üyeliği oy verebilmenin ön koşulu olmaktan çok kez çıkarıldı ve giderek daha çok sayıda erkeğin oy sahibi olmasına yol açıldı.

Aynı zamanda, Yeni Dünya'nın sunduğu düşünülen toprak ve özgürlüğe sahip olmayı isteyen göçmen sayısı her geçen gün daha da çoğaldıkça, New Hampshire ve Maine kıyıları boyunca başka yerleşim birimleri de ortaya çıkmaya başladı.

NEW NETHERLAND VE MARYLAND

Hollanda Batı Hindistan Şirketi tarafından görevlendirilen Henry Hudson, 1609'da, günümüzde New York kentinin bulunduğu bölge çevresinde ve kendi adının verildiği nehrin kıyılarında, olasılıkla New York'un Albany kentinin kuzeyinde bir noktaya kadar uzanan keşiflerde bulundu. Hollandalıların bölgeye bundan sonra yaptıkları seyahatler, gelecek yıllardaki hak iddialarına ve ilk yerleşimlere temel oluşturdu. Kuzeydeki Fransızlar gibi, Hollandalılar da başlangıçta kürk ticaretiyle ilgilendiler. Bu amaçla, kürk sağlanabilecek bölgeye erişimde anahtar rol oynayan Iroquois Kızılderililerinin Beş Ulusu ile yakın ilişkiler geliştirdiler. Hollandalı yerleşimciler 1614'de, Hudson ve Mohawk nehirlerinin birleştiği noktada, şimdi Albany kentinin bulunduğu yerde bir kale kurdular.

Manhattan adasında yerleşim 1620'lerin ilk yıllarında başladı. Rivayet edildiğine göre, ada 1624'te bölgedeki Kızılderililerden 24 dolar karşılığında satın alındı. Hemen ardından da adaya New Amsterdam adı verildi.

Hollandalılar, Hudson Nehri bölgesinde yerleşimleri çekici kılmak için, "patroon" (efendi) sistemi denilen bir tür feodal aristokrasi geliştirdiler. Bu çok büyük malikanelerin ilki 1614'de Hudson Nehri kıyılarında kuruldu.

Patroon sistemi uyarınca, dört yıllık bir süre içinde malikanesine 50 yetişkin kişi getirebilen her hisse senedi sahibine ya da patroon'a, nehre 25 kilometrelik kıyısı olan bir arazi veriliyor, özel balık ve kara avı yapma ayrıcalığı sağlanıyor, arazisi üzerinde hukuki ve cezai yetki tanınıyordu. Buna karşılık olarak, malikane sahibi, hayvanları, aletleri ve binaları sağlıyordu. Yerleşim kuranlar da, patroon'a kira ödüyor ve üretim fazlası alımı için öncelik tanıyorlardı.

Daha güneyde, Hollandalılarla bağlantısı olan bir İsveç ticaret şirketi, bundan üç yıl sonra, Delaware Nehri kıyısında ilk yerleşim bölgesini kurmayı denedi. Konumunu pekiştirecek kaynakları bulunmayan New Sweden, giderek New Netherland ve daha sonra da Pennsylvania ve Delaware içinde eridi. 1632'de Calvert ailesi, Kral I. Charles'tan Potomac Nehri'nin kuzeyinde, sonraları Maryland diye bilinen arazide bir imtiyaz aldı. İmtiyaz, Protestan olmayan kiliselerin kurulmasını açıkça engellemediği için, aile, Katolik olan dostlarını orada yerleşme konusunda cesaretlendirdi. Maryland'daki ilk kent olan St.Mary's, Potomac Nehri'nin Chesapeake Körfezine döküldüğü noktaya yakın bir yerde 1634'te kuruldu. Calvert'ler, bir yandan Anglikan İngiltere'de giderek artan bir baskı karşısında kalan Katoliklere barınak sağlarken, bir yandan da karlı malikaneler yaratmak istiyorlardı. Hem bu amaca erişmek hem de İngiltere Hükümetiyle sorun çıkarmamak için, Protestan göçünü de teşvik ettiler.

Calvert ailesine verilen imtiyaz, bir feodal ve çağdaş öğeler karması içeriyordu. Bir yandan, malikaneler yaratma gücüne sahiplerdi. Buna karşın, yasaları ancak özgür yerleşimcilerin izni ile geliştirebiliyorlardı. Yerleşimcileri çekebilmek ve mülklerinden kar sağlayabilmek için, onlara sadece malikanelerde kiracılık değil aynı zamanda çiftlikler sunmaları gerektiğinin farkına vardılar. Bunun sonucu olarak, bağımsız çiftliklerin sayısı çoğaldı ve çiftlik sahipleri koloniyle ilgili konularda söz sahibi olmayı istediler. İlk Maryland yasama meclisi 1635'te toplandı.

KOLONİ-KIZILDERİLİ İLİŞKİLERİ

1640'a gelindiğinde İngilizler New England kıyısında ve Chesapeake Körfezinde güçlü koloniler kurmuş bulunuyorlardı. İki bölge arasında Hollandalılar ve küçük İsveç toplumu vardı. Batıda ise yerli Amerikalılar yani Kızılderililer yaşıyorlardı.

Bazan dost bazan düşman olan Doğu kabileleri artık Avrupalılara yabancı değillerdi. Kızılderililer yeni teknolojilerle ve ticaretle içli dışlı olmaktan yararlanmakla birlikte, ilk yerleşimcilerin getirdikleri hastalıklar ve sürekli yeni arazi elde etmek için sergiledikleri büyük hırs, onların uzun yıllardır alışık oldukları yaşam biçimine karşı ciddi bir tehdit oluşturuyordu.

Başlangıçta Avrupalı yerleşimcilerle yürütülen ticaret belirli yenilikler getirdi: bıçaklar, baltalar, silahlar, kap kaçak, olta iğneleri ve çok sayıda yeni alet ve edevat. Ticarete ilk girişen Kızılderililer, bunu yapmayan rakipleri karşısında önemli bir kazanım sağladılar.

Avrupalılardan gelen talebe karşılık olarak, Iroquois gibi kabileler, kürk hayvanları yakalamak için tuzak kurmaya XVII. yüzyıl boyunca büyük önem verdiler. XVIII. yüzyıl sonlarına kadar, kürk ve post ticareti, kabilelerin kolonicilerden mal satın almaları için kaynak oluşturdu.

İlk kolonici-Kızılderili ilişkileri, pek rahat olmayan bir işbirliği ve çatışma karışımıydı. Bir yandan, Pennsylvania tarihinin ilk elli yılında, örnek sayılacak ilişkiler egemendi. Diğer yandan, değişmez bir biçimde Kızılderili yenilgisi ve daha fazla toprak kaybıyla sonuçlanan uzun süreli anlaşmazlıklar, çatışmalar ve savaşlar oluyordu.

Önemli Kızılderili ayaklanmalarının ilki 1622'de Virginia'da görüldü ve aralarında Jamestown'ne yeni gelmiş olan misyonerlerin de bulunduğu 347 beyaz öldürüldü. 1637'de, yerel kabilelerin Connecticut Nehri yerleşimini engellemeye çalışmaları üzerine başlayan Pequot Savaşı bunu izledi.

Öncüler'le 1621'de ilk kez barış yapmış olan kabile reisinin oğlu Phillip, Avrupalıların daha fazla Kızılderili toprağı işgalini engellemek için 1675'te güney New England kabilelerini birleştirmeye çalıştı. Ancak, Phillip savaş sırasında öldü ve çok sayıda Kızılderili esir olarak satıldı.

Bundan beş yıl sonra, yaklaşık 5.000 kilometre batıda, New Mexico'nun Taos kenti dolaylarında, Pueblo Kızılderilileri İspanyol misyonerlere karşı ayaklandılar. İzleyen on iki yıl boyunca Pueblolar eski topraklarına yeniden egemen olduktan sonra, İspanyollar buraları tekrar ele geçirdiler. 60 yıl kadar sonra, yeni bir Kızılderili ayaklanması yaşandı ve günümüzde Arizona olan bölgede Pima Kızılderilileri İspanyollarla çatıştılar.

Doğu kolonilerinin meskun olmayan bölgelerine sürekli biçimde yerleşimci gelmesi Kızılderililerin yaşamını altüst etti. Av hayvanlarının giderek daha yaygın olarak öldürülmesi yüzünden kabileler, aç kalma, savaşa ya da batıya göç edip oradaki kabilelerle çatışmaya girme seçimi yapmak zorunda kaldı. New York ve Pennsylvania'nın kuzeyinde Ontario ve Erie Göllerinin güneyinde yaşayan Iroquois Kızılderilileri, Avrupalıların yayılmasına direnme konusunda daha başarılı olmuşlardır. 1570'te beş kabile birleşerek, o günlerdeki en demokratik kuruluşu olan "Ho-De-No-Sau-Nee"yi ya da Iroquois Birliği'ni oluşturdu. Birlik, beş üye kabilenin 50'şer temsilcisinden oluşan bir konsey tarafından yönetiliyordu. Konsey, kabilelerin ortak sorunlarıyla ilgileniyordu: fakat, özgür ve eşit kabilelerin günlük işlerini nasıl yürütecekleri konusunda söz hakkı yoktu. Hiçbir kabilenin tek başına savaş başlatmasına izin verilmiyordu. Konsey, cinayet gibi suçlarla ilgilenmek için yasalar yapıyordu.

Birlik 1600'lerde ve 1700'lerde sağlam bir güç olarak sürdü. İngilizlerle kürk ticareti yürüttü ve 1754-1763 arasında, Amerika'da egemenliği sağlamak için Fransızlara karşı yaptıkları savaşta onlarla birlikte davrandı. İngilizler, Iroquois Birliği'nin desteği olmasaydı belki de savaşı kazanamazlardı. Birlik, Amerikan Devrimi'ne kadar güçlü olarak kaldı. Konsey devrim günlerinde, ilk kez, kimi destekleyeceği konusunda oybirliğiyle karar alamadı. Üye kabileler kendi başlarına karar verdiler ve bazıları İngilizlerle, bazıları da kolonicilerle birlikte savaşırken bazıları da tarafsız kaldılar. Bunun sonucu olarak, herkes Iroquois Kızılderililerine karşı savaştı. Büyük kayıplara uğrayan Birlik de bir daha toparlanamadı.

İKİNCİ KUŞAK İNGİLİZ KOLONİLERİ

XVII. yüzyıl ortalarında İngiltere'de süren dinsel çatışmalar yüzünden göçler sınırlandı ve anavatan yeni kurulan Amerikan kolonileriyle daha az ilgilenmeye başladı.

Kısmen İngiltere'nin ihmal ettiği savunma önlemlerini sağlamak için Massachusetts Körfezi, Plymouth, Connecticut ve New Haven kolonileri, 1643'te New England Konfederasyonu'nu oluşturdu. Bu, Avrupalı kolonicilerin bölgesel birlik sağlamaya yönelik ilk girişimiydi.

İngiliz yerleşimcileri tarihinin ilk yılları incelendiğinde, kendi aralarında ve komşuları ile güce erişmek ve önemli bir konum elde etmek isteyen gruplar arasında, dinsel ve siyasal konularda büyük bir rekabet sürdüğü görülür. Özellikle Maryland, Oliver Cromwell döneminde İngiltere'yi etkileyen yoğun dinsel rekabetin acısını çekti. Kayıplardan biri, 1650'lerde eyaletin Hoşgörü Yasası'nın kaldırılması oldu. Ancak, çok geçmeden yasa yeniden yürürlüğe konuldu ve güvence altına aldığı dinsel özgürlük de geri geldi. 1675'te, kolonilerde Kral'ın yetkilerine karşı ilk önemli başkaldırı olan Bacon İhtilali patlak verdi.

Virginia'daki yerleşimcilerle Susquehannock Kızılderilileri arasındaki bir çatışma ilk kıvılcımı oluşturdu; fakat kısa bir süre sonra, sıradan çiftçiler, büyük çiftlik sahiplerinin zenginliği ve ayrıcalığı ve Virginia Valisi William Berkeley ile karşı karşıya geldiler.

Tütün fiyatlarının düşüklüğünden ve yaşam koşullarının ağırlığından yakınan küçük çiftçiler, kısa bir süre önce İngiltere'den gelmiş olan Nathaniel Bacon'un çevresinde toplandılar. Berkeley, Bacon'a Kızılderililere karşı baskın düzenleme görevi vermeyi reddetti; ancak, 1661'den beri değişmemiş olan Temsilciler Meclisi (House of Burgesses) için yeni seçimler yapılmasını onayladı.

Berkeley'in emirlerine karşı çıkan Bacon, dost Ocaneechee kabilesine karşı bir saldırı başlattı ve kabileyi hemen hemen yok etti. Eylül 1676'da Jamestown'a dönerek kenti yaktı ve Berkeley'i kaçmak zorunda bıraktı. Eyaletin büyük bir kesimi artık Bacon'un yönetimi altındaydı. Ancak, Bacon'un zafer günleri uzun sürmedi ve bir ay sonra geçirdiği bir humma sonucu öldü. Bacon olmayınca isyan da canlılığını yitirdi. Berkley yeniden yönetimi eline geçirdi ve Bacon yandaşlarından 23'ünü astı.

Kral II. Charles'in 1660'ta yeniden tahta geçirilmesiyle İngilizler yeniden Kuzey Amerika ile ilgilenmeye başladılar. Kısa bir süre içerisinde Carolinalarda ilk Avrupalı yerleşim birimleri kuruldu ve Hollandalılar New Netherland'dan uzaklaştırıldılar. New York, New Jersey, Delaware ve Pennsylvania'da mülke dayalı yeni koloniler kuruldu.

Hollanda yerleşim birimleri, genel bir kural olarak, Avrupa'dan atanan otokrat valiler tarafından yönetiliyordu. Yıllar geçtikçe yerel halk onlardan uzaklaşmıştı. Bunun sonucu olarak, İngiliz koloniciler Long Island ve Manhattan'daki Hollanda topraklarına tecavüze başlayınca, halk tarafından beğenilmeyen vali onları savunma için toparlamayı başaramadı. New Netherland 1664'te düştü. Teslim olma koşulları ise ılımlıydı: Hollandalı yerleşimciler mülklerini koruyabilecek ve istedikleri gibi tapınabileceklerdi. Günümüzde kuzey North Carolina'yı oluşturan bölgenin kıyıları açığındaki Albemarle Boğazı, daha 1650'lerden başlamak üzere, Virginia'dan gelen yerleşimcilerle dolmaktaydı. Yerleşim birimin ilk valisi 1664'te geldi. Günümüzde bile uzakta kalmış bir bölge sayılan Albemarle'daki ilk kent, 1704'te bir Fransız Hügenot gurubu gelinceye kadar kurulmadı.

1670'te, New England ve Antillerdeki Barbados adasından hareket eden ilk göçmenler, şimdi South Carolina'nın Charleston kenti olan yöreye geldiler. Yeni koloni için, İngiliz filozofu John Locke'nin da katkıda bulunduğu, ayrıntılı bir hükümet sistemi hazırlandı. Sistemin önemli özelliklerinden biri, kalıtsal bir asalet uygulamasına yönelik başarısız girişim oldu. Koloninin en az çekici olan yönü ise, ilk yıllarda uygulanan Kızılderili köle ticareti idi. Ancak zaman geçtikçe, kereste, pirinç ve çivit, koloni için daha saygın bir ekonomik temel oluşturdu.

Massachusetts Körfezi, dinsel temellerle yönetilen tek koloni değildi. Zengin bir Quaker ve II. Charles'in dostu olan William Penn'e, 1681'de Delaware Nehri'nin batısında, sonradan Pennsylvania adını alan, geniş bir arazi verildi. Penn, bu araziye yerleştirmek amacıyla İngiltere'den ve Avrupa kıtasından çok sayıda protestan - Quaker, Mennonite, Amish, Moravian ve Baptist - topladı.

Penn bir yıl sonra geldiğinde, Delaware Nehri kıyılarında Hollandalı, İsveçli ve İngiliz yerleşimci yaşamaya başlamış bulunuyordu. Orada Philadelphia'yı, "Kardeşçe Aşk Kenti"ni kurdu.

Penn inançları uyarınca, o zamanlar başka Amerikan kolonilerinde pek görülmeyen bir eşitlik duygusu çerçevesinde davranıyordu. Bu nedenle, Pennsylvania'da yaşayan kadınlar, Amerika'nın diğer yörelerindekiyle çok önce haklarına kavuştular. Penn ve yardımcıları, koloninin Delaware Kızılderilileriyle olan ilişkilerinde de çok dikkatli davrandılar ve Avrupalıların yerleştiği her arazi parçası için onlara ödeme yapılmasını güvence altına aldılar.

Kurulan 13 koloninin sonucusu olan Georgia'ya 1732'de yerleşildi. İspanyol Floridası'nın sınırları içinde bulunmamakla birlikte ona çok yakın olan bu bölgenin, İspanyol saldırılarına karşı bir tampon görevi yapması düşünülmüştü. Koloninin benzeri bulunmayan bir başka niteliği daha vardı: Georgia'daki istihkam işleri ile görevlendirilen General James Oglethorpe bir reformcuymuş ve bilinçli olarak, yoksullara ve eski mahkumlara yeni fırsatlar tanınmasına yönelik bir barınak yaratmaya başladı.

YERLEŞİMCİLER, KÖLELER VE HİZMETKARLAR

Amerika'da yeni bir yaşam kurmakla pek ilgilenmeyen kişiler, çok kez müteşebbislerin uyguladığı ustaca yöntemler sonucunda, Yeni Dünya'ya gitmeye ikna ediliyorlardı. Sözgelimi William Penn, Pennsylvania kolonisine yeni gelecek olanları bekleyen fırsatların reklamını yapıyordu. Yargıçlar ve hapisane yetkilileri, mahkumlara, tutuklu kalmak yerine Georgia gibi kolonilere göç etme şansı tanıyorlardı. Buna karşın, pek az kolonici, yeni ülkede yaşama başlamak için, ne kendilerinin ne de ailelerinin yol parasını karşılayabilecek durumdaydı. Belirli durumlarda gemi kaptanları, yoksul göçmenlerle ilgili hizmet sözleşmeleri - bunlara sözleşmeli hizmetkar deniliyordu - satarak büyük ölçüde ödüllendiriliyorlar ve gemilerini alabildiğince yolcuyla doldurmak için sınırsız vaadlerden adam kaçırmaya kadar her türlü yöntem kullanılıyordu.

Belirli durumlarda da, yol ve geçim giderleri, Virginia ve Massachusetts Körfezi benzeri koloni şirketlerince karşılanıyordu. Buna karşılık sözleşmeli hizmetkarlar, bu şirketler için, genellikle dört yıldan yedi yıla

kadar, sözleşmeli işçi olarak çalışmayı kabul ediyorlardı. Bu dönemin sonunda serbest kaldıklarında onlara “özgürlük tazminatı” veriliyor, bazan buna ufak bir arazi parçası da ekleniyordu.

New England’ın güneyindeki kolonilerde yaşayan yerleşimcilerin yaklaşık yarısının Amerika’ya bu yöntemle geldikleri sanılmaktadır. Bunların çoğunun yükümlülüklerini sadakatle yerine getirmelerine karşın, bazıları da işverenlerinden kaçtılar. Yine de pek çoğu, sonuçta, ya ilk yerleştikleri kolonide ya da komşu kolonilerde arazi sahibi olmayı ve evlerini kurmayı başardılar. Amerika’daki yaşamına bu yarı-bağımlılık yoluyla başlayan ailelere, toplumda hiçbir zaman aşağılayıcı gözle bakılmadı. Her kolonide, eskiden sözleşmeli hizmetkarlık yapmış önderler bulunuyordu.

Bu yaklaşımın çok önemli bir istisnası vardı: Afrikalı köleler. İlk siyahlar, Jamestown’un kuruluşundan hemen 12 yıl sonra, 1619’da Virginia’ya getirildiler. Başlangıçta bunların çoğuna, ileride özgürlüklerini kazanabilecek sözleşmeli hizmetkarlar olarak bakılıyordu. Buna karşın 1660’larda, Güney kolonilerindeki büyük çiftliklerde işçi talebi arttıkça, anılan yerlerde kölelik kurumu kökleşmeye başladı ve Afrikalılar, istekleri dışı ömür boyu hizmet yapmak için zincire vurularak Amerika’ya getirildiler.

ANASAZİLERİN KALICI SIRRİ

Colorado ve New Mexico’nun engebeli “mesa”larında ve “kanyon”larında kurulmuş olan, zamanla aşınmış pueblolar ve çarpıcı “uçurum kentleri”, Kuzey Amerika’nın ilk halklarından olan Anasazilerin (Navajo dilinde “ihtiyarlar” anlamına gelen bir sözcük) yerleşim alanlarıdır.

MÖ 500 yılında, Anasaziler Kuzeybatı Amerika’daki belirgin ilk köylerden bazılarını kurmuş olup avlanıyor ve mısır, kabak ve fasulye yetiştiriyorlardı. Anasaziler yüzyıllar boyunca kalkınarak gelişmiş barajlar ve sulama ağları kurdular; başarılı ve belirgin bir çömlekçilik geleneği yarattılar; günümüz Birleşik Devletleri’ndeki en çarpıcı arkeoloji alanları arasında bulunan çok odalı ve karmaşık yerleşim birimlerini sarp uçurumların kayalık yüzlerine oydular.

Buna karşın, 1300’e gelindiğinde Anasaziler, tekrar dönmeyi düşünmüş gibi, çömlüklerini, aletlerini ve hatta giysilerini geride bırakarak yerleşim bölgelerini terk etmişler ve sanki tarihin derinliklerinde kaybolmuşlardı. Vatanları, Navajolar ve Uteler gibi yeni kabileler ve daha sonra da İspanyol ve diğer Avrupalı yerleşimciler gelinceye kadar bir yüzyıldan fazla boş kaldı.

Anasazilerin tarihi, yaşamak için seçtikleri güzel fakat haşın yöreye sıkı sıkıya bağlıdır. Toprakta kazılmış basit çukur-evlerden oluşan ilk yerleşim birimleri, giderek toplantıların ve dinsel ayinlerin yapıldığı yeraltı mağaralarına (kiva) dönüştü. Sonraki kuşaklar, kare biçiminde taş pueblolar yapmak için duvarcılık teknikleri geliştirdiler; fakat, Anasazilerin yaşam biçimindeki en çarpıcı değişiklik, hala bilinmeyen nedenlerle, tepesi düz mesaların dik yamaçlarında oydukları şaşırtıcı ve çok katlı yerleşim birimlerine geçmeleri oldu.

Anasaziler, yüzyıllar boyunca çok yavaş değişime uğrayan bir komün toplumu olarak yaşadılar. Bölgedeki diğer halklarla ticaret yaptılar; ancak, savaştıklarını gösteren kanıtlar çok az ve uzun zaman aralıklıdır. Anasazilerin dinsel önderleri, diğer önde gelen kişileri ve usta sanatçıları bulunmasına karşın, toplumsal ya da sınıfsal ayrımlar hemen hemen hiç yoktu.

Uçurum yerleşimlerinin kurulmasında ve sonuçta terk edilmesinde kuşkusuz dinsel ve toplumsal nedenler rol oynamıştır; fakat, koşulların giderek kötüleştiği bir ortamda, olasılıkla besin sağlama çabaları önde gelen etken olmuştur. Nüfus arttıkça, çiftçiler mesalarda daha geniş alanları ekmeye başlamışlar, böylelikle bazı topluluklara pek az toprak kalmış, bazıları da mesaların üstünü terk edip uçurumlara yerleşmişlerdir. Yine de Anasaziler, sürekli kullanma yüzünden toprağın verimliliğini yitirmesini durduramadıkları gibi bölgede zaman zaman görülen kuraklığa da dayanmamışlardır. Sözgelimi, ağaçlardaki yaş çemberlerinin incelenmesinden anlaşıldığına göre, 1276’dan 1299’a kadar 23 yıl süren kuraklık, son Anasazi guruplarının kesin olarak bölgeden ayrılmasına yol açmıştır.

Anasaziler atalarının topraklarını terk etmekle birlikte tümüyle yok olmamışlardır. Mirasları, geride bıraktıkları çarpıcı arkeolojik kalıntılarda ve torunları olan Hopiler, Zuniler ve diğer Pueblo halklarında yaşamaktadır.

BÖLÜM II

KOLONİ DÖNEMİ

“O halde Amerikalı, bu yeni adam kimdir?”

Hector St.John de Crevecoeur - 1782

YENİ HALKLAR

XVII. yüzyılda Amerika'ya gelen göçmenlerin büyük bir çoğunluğu İngilizdi; fakat ayrıca, orta bölgelerde Hollandalılar, İsveçliler ve Almanlar, South Carolina ve diğer bazı bölgelerde az sayıda Fransız Hügenotlar, özellikle Güney'de Afrikalı köleler, ve kolonilere dağılmış İspanyollar, İtalyanlar ve Portekizliler vardı.

1680'den sonra İngiltere başlıca göçmen kaynağı olmaktan çıktı. Savaştan kaçmakta olan binlerce göçmen kıta Avrupası'ndan uzaklaştı. Pek çoğu, hükümet baskılarından ve mülk sahiplerinin toprakları başında bulunmayışından kaynaklanan yoksulluktan kurtulmak için evlerini terk ettiler. 1690 yılında Amerika'nın nüfusu çeyrek milyona yükselmişti. Ondan sonra da, her yirmi beş yılda bir kat artarak 1775'te 2,5 milyona erişti.

Her ne kadar bir aile Massachusetts'ten Virginia'ya ya da South Carolina'dan Pennsylvania'ya, yaşamında önemli bir değişiklik yapmaya gerek bulunmaksızın gidebilir idiyse de, koloniler arasındaki farklılıklar belirgindi. Bu farklılıklar, kolonilerin oluşturduğu bölgesel guruplaşmalar arasında daha da çarpıcıydı.

NEW ENGLAND

Kuzeydoğuda bulunan New England'da toprak örtüsü ince ve taşlı, düzlük arazi pek az, kışlar uzundur ve bu nedenle çiftçilikle geçinmek zor olmaktadır. Bu nedenle başka çalışma alanları araştıran New Englandlılar su gücünü kontrol altına aldılar, tahıl değirmenleri ve bıçkışaneler kurdular. İyi nitelikli kereste üretimi gemi yapımını teşvik etti. Mükemmel limanlar ticareti geliştirdi ve deniz büyük bir gelir kaynağı oldu. Massachusetts'te sadece morina balığı endüstrisi bile kısa zamanda bir gönenç temeli oluşturdu. İlk yerleşimcilerin büyük çoğunluğu limanlar yakınındaki köylerde ve kasabalarda yaşadıkları için, pek çok New Englandlı bir tür ticaret ya da işletme ile meşguldü. Ortak meralar ve ormanlar, yakınlarındaki küçük çiftliklerde çalışan kasabalıların gereksinimlerini karşılıyordu. Topluların küçük ve derli toplu olması nedeniyle, köy okulu, köy kilisesi, köy ya da kasaba odası, hemşehrilerin toplanıp ortak çıkar konularını tartıştığı yerler haline geldi.

Massachusetts Körfezi Kolonisi ticaretini yaygınlaştırmayı sürdürdü. XVII. yüzyılın ortalarından başlayarak gönenci arttı ve Boston Amerika'nın en büyük limanlarından biri oldu. Gemi gövdeleri için meşe kerestesi, dikmeler ve serenler için çam kerestesi, kereste aralıklarının doldurulması için zift, Kuzeydoğu ormanlarından sağlanıyordu. Massachusetts Körfezi'nin, kendi teknelerini kendileri yapan ve onlarla dünyanın her yanındaki limanlara giden gemi süvarileri, sürekli biçimde önemi artan bir ticaretin temelini attılar. Koloni dönemi sona erdiğinde, İngiliz bayrağı taşıyan tüm teknelerin üçte biri New England'da yapılmış bulunuyordu. Balık, gemilerin taşıdığı mallar ve tahta eşya da ihracatı arttırdı.

New Englandlı gemi sahipleri, romun ve kölelerin de büyük kar sağlayan mallar olduğunun kısa zamanda farkına vardılar. O günlerin en girişken, ama en kötü ünlü, faaliyetlerinden biri “üçlü ticaret” denilen uygulamaydı. Tüccarlar ve gemi sahipleri, New England'da üretilen rom karşılığında Afrika kıyılarından köle satın alıyor, köleleri Batı Hint Adaları'nda satıyor, oradan aldıkları melası da ülkelerine getirip yerel rom üreticilerine satıyorlardı.

ORTA KOLONİLER

Orta kolonilerdeki toplum, New England'dakine oranla daha çeşitli, kozmopolit ve hoşgörülüydü. Pennsylvania ve Delaware, başlangıçtaki başarılarını pek çok açıdan William Penn'e borçludur.

Pennsylvania, onun önderliğinde kusursuz olarak çalıştı ve hızla büyüdü. 1685'te nüfusu yaklaşık 9.000 olmuştu. Kolonin merkezi olan Philadelphia, kısa zamanda, geniş ve ağaçlıklı sokakları, büyük tuğla ve taş binaları ve hareketli doklarıyla ün kazandı. Yaklaşık bir yüzyıl sonra, koloni dönemi sona erdiğinde, kentte çeşitli dilleri, inançları ve meslekleri temsil eden 30.000 kişi yaşıyordu. Başarılı işletmeler kurmadaki yetenekleri sayesinde kent, koloni Amerikası'nın hareketli merkezlerinden biri haline geldi. Philadelphia Quakerlerin egemenliğinde olmakla birlikte, Pennsylvania'nın diğer kesimlerinde başka guruplar yeterli biçimde temsil ediliyordu. Almanlar koloninin en yetenekli çiftçileri oldular. Dokumacılık, ayakkabıcılık, marangozluk gibi sanat dallarındaki ve diğer alanlardaki küçük endüstri işletmeleri de önemli yer tutuyordu.

Pennsylvania aynı zamanda, koloniye XVIII. yüzyıl başlarında gelmiş olan İskoçlar ve İrlandalılar için de Yeni Dünya'ya açılan en önemli kapıydı. Bir Pennsylvania yetkilisinin "atak ve yoksul yabancılar" olarak nitelediği bu göçmenler, İngilizlerden nefret ediyor ve her tür hükümete kuşkuyla bakıyorlardı. Koloninin uzak kesimlerinde yerleşmeye eğilimli olan İskoçlar ve İrlandalılar, ormanlık bölgelerde ekim alanı açıyor, avlanarak ve ancak geçinmelerine yeterli ölçüde çiftçilik yaparak yaşıyorlardı.

Pennsylvania'da çok çeşitli insan yaşamasına karşın, Amerika'nın çok dilli yapısı en açık biçimde New York'ta görülüyordu. 1646'da Hudson Nehri çevresinde, ileride gelecek milyonların öncüsü olan, Hollandalılar, Fransızlar, Danimarkalılar, Norveçliler, İskoçyalılar, İrlandalılar, Almanlar, Polonyalılar, Bohemyalılar, Portekizliler ve İtalyanlar yaşıyorlardı.

Hollandalılar, New Netherland'ın düşmesinden ve İngiliz koloni sistemi ile birleşmelerinden uzun yıllar sonra da, New York bölgesinde önemli bir toplumsal ve ekonomik etken olmayı sürdürdüler. Evlerinin dik ve sivri çatıları, kent mimarisinin değişmez bir parçası oldu ve tüccarları da Manhattan'da ilk günlerdeki hareketli ticaret atmosferinin doğmasında büyük rol oynadılar.

GÜNEY KOLONİLERİ

Güney'deki Virginia, Maryland, North Carolina, South Carolina ve Georgia kolonileri, New England ve orta kolonilerin tersine daha çok kırsal karakterli olan yerleşim bölgeleriydi.

XVII. yüzyıl sonlarında, Virginia ve Maryland'ın ekonomik ve toplumsal yapısı, büyük çiftlik sahiplerine ve küçük çiftçilere dayanıyordu. Kıyı bölgesindeki büyük çiftlik sahipleri, köle istihdamının sağladığı destek sayesinde, siyasal gücün ve en iyi arazinin büyük kesimini ellerinde bulunduruyorlardı. Büyük malikaneler kurdular, bir tür aristokrat yaşamı geliştirdiler ve denizaşırı dünyanın kültürüyle ellerinden geldiğince temas sürdürdüler.

Bu sırada, daha ufak arazi parçalarını işleyen küçük çiftçiler de, toplumsal meclisler oluşturdular ve siyasal makamlar elde etmeye başladılar. Açıkça dile getirdikleri bağımsızlıkları, büyük çiftlik sahiplerinin oligarşisine karşı, özgür yerleşimcilerin haklarına çok fazla müdahalede bulunulmaması yolunda sürekli bir uyarı oluşturuyordu.

South Carolina'nın Charleston kenti, Güney'in önde gelen limanı ve ticaret merkezi oldu. Orada yerleşen göçmenler, kısa sürede tarım ve ticareti birleştirmeyi öğrendiler ve pazarlar büyük bir gönenç kaynağı haline geldi. Sık ormanlar da gelir sağladı: uzun iğneli çam ağaçlarından elde edilen kereste, zift ve reçine, dünyada bulunan en iyi gemi yapım malzemesi arasına girdi. Virginia gibi tek bir ürüne bağlı kalmayan North Carolina ve South Carolina'da, pirincin yanı sıra, kumaş boyamada kullanılan ve yerel bitkilerden çıkarılan mavi bir boya olan çivit de üretiliyor ve ihraç ediliyordu. 1750'de North Carolina ve South Carolina kolonilerinde 100.000'den fazla insan yaşıyordu.

Her yerde olduğu gibi en güneydeki kolonilerde de, iç kesimlerdeki nüfus artışı küçümsemeyecek bir düzeydeydi. İngiliz etkisinin yoğun olduğu kıyı kesimlerindeki ilk yerleşim bölgelerinde yaşamak

istemeyen Alman göçmenlerle İskoçlar ve İrlandalılar iç bölgelere yayıldılar. Kıyı bölgesinde verimli arazi elde edemeyenler ya da arazilerinin verimliliği tükenenler, batıdaki tepelerin zengin bir barınak olduğunu anladılar. Karşılaşılan güçlüklerin çok büyük olmasına karşın, huzursuz yerleşimcilerin gelişi sürdü ve 1730'larda Virginia'nın Shenandoah Vadisi'ne akın etmeye başladılar. Kısa bir süre sonra iç kesimler çiftliklerle dolmuştu.

Kızılderili ülkesinin hemen yanında yaşayan sınır aileleri kulübeler kurdular, ekim için vahşi doğada arazi açtılar ve mısır ve buğday yetiştirdiler. Erkekler, "buckskin" diye bilinen, geyik ya da koyun derisinden yapılmış elbiseler giyiyor, kadınlar da evde dokudukları kumaşlardan giysi dikiyorlardı. Besinleri, geyik, yabani hindi ve balık etinden ibaretti. Kendilerine özgü eğlenceleri vardı: büyük mangal partileri, danslar, yeni evliler için evlerine ısınma toplantıları, atıcılık ve kapitone (quilt) yorgan dikme yarışmaları. Kapitone yorgan dikmek, günümüzde de süren bir Amerikan geleneğidir.

TOPLUM, OKULLAR VE KÜLTÜR

Kolonilerde güçlü bir asiller grubunun ya da orta sınıfın ortaya çıkmasını engelleyen önemli bir öğe, oturmuş bir kolonide her isteyen sınır bölgesinde yeni bir yaşam kurabilme seçeneği olmasıydı. Bu nedenle, kıyı bölümlerindeki egemen kişiler, sınır bölgesine doğru toplu bir göç tehdidiyle karşılaşınca, zaman zaman siyasal yöntemlerini, arazi başışı koşullarını ve dinsel uygulamaları liberalleştirmek zorunda kalıyorlardı. Dağların eteklerine yönelik bu hareket, Amerika'nın geleceği açısından çok büyük bir önem taşıyordu.

Amerikan eğitim ve kültürünün koloniler döneminde atılmış olan temelleri de, gelecek açısından aynı derecede önem taşımaktadır. Harvard Üniversitesi, [Çevirmenin notu: Üniversite sözcüğü hem College hem University karşılığı kullanılmıştır] 1636'da Massachusetts'in Cambridge kentinde kuruldu. Yüzyılın sonlarına doğru, Virginia'da William and Mary Üniversitesi kuruldu. Birkaç yıl sonra da, ileride Yale Üniversitesi olacak olan, Connecticut Yüksek Okulu faaliyete geçti. Hükümet tarafından varlığı sürdürülen bir okul sisteminin giderek yayılması ise bunlardan daha önemliydi. Kutsal Yazılar'ın öğrenilmesinin Püritenler tarafından ön planda tutulması, okur-yazar olmaya verilen önemi vurguluyordu. 1647'de Massachusetts Körfezi Kolonisi'nde "büyük saptırıcı Şeytan" Yasası yürürlüğe konuldu ve 50'den fazla ailenin yaşadığı her kasabada bir üniversite hazırlık okulu (grammar school) kurulması zorunlu kılındı. Kısa bir süre içinde, Rhode Island hariç, diğer tüm New England kolonileri bu örneği benimsedi. New England'a ilk gelen göçmenler kendi kütüphanelerini de beraberlerinde getirdiler ve Londra'dan kitap ithal etmeyi sürdürdüler. Henüz 1680'lerde bile Boston'daki kitapçılar çok sayıda klasikle, tarihe, siyasete, felsefeye, fen bilimlerine, teolojiye ilişkin kitaplar ve edebi eserler satıyorlardı. İngiliz kolonilerindeki birinci ve Kuzey Amerika'daki ikinci baskı makinesi, 1639'da Harvard Üniversitesi'nde kuruldu.

Pennsylvania'daki ilk okul 1683'te açıldı. Okulda, okuma, yazma ve muhasebe öğretiliyordu. Bundan sonra, her Quaker toplumunda çocuklara şu ya da bu biçimde ilk öğretim sağlayan bir kurum açıldı. Günümüzde de "William Penn Charter School" adı altında Philadelphia'da hizmet veren Dostlar Devlet Okulu'nda (Friends Public School), klasik diller, tarih ve edebiyat konusunda daha ileri düzeyde eğitim veriliyordu. Okuldaki öğretim yoksullar için parasızdı; buna karşın, durumu elverişli olan velilerin eğitim ücreti ödemeleri gerekiyordu.

Philadelphia'da, herhangi bir dinle bağlantısı olmayan, çok sayıda özel okulda dil, matematik ve doğa bilimleri öğretiliyordu; ayrıca, yetişkinler için de gece okulları vardı. Kadınlar tümüyle göz ardı edilmemişlerdi; fakat, öğrenim olanakları evde yapılabilen eğitimle sınırlı kalıyordu. Özel öğretmenler, zengin Philadelphialıların kızlarına, Fransızca, müzik, dans, resim, şarkı, dilbilgisi ve hatta bazan da muhasebe dersleri veriyorlardı.

XVII. yüzyılda Pennsylvania'nın entelektüel ve kültürel gelişmesi, büyük ölçüde, iki adamın hareketli kişiliğinde yansıma buldu: James Logan ve Benjamin Franklin. Koloninin sekreteri olan Logan'ın mükemmel kütüphanesi, genç Franklin'in en son fen bilimleri eserlerini bulup okumasını sağladı. Logan, kitaplarının muhafazası için 1745'te bir bina yaptırdı ve hem binayı hem de kitaplarını kente bağışladı.

Franklin'in Philadelphia'daki entelektüel faaliyete katkısı daha da fazla oldu. Kurduğu bir münazara kulübü, giderek Amerikan Felsefe Derneği'ni oluşturdu. Çabaları ayrıca, sonradan Pennsylvania Üniversitesi'ne dönüşen bir devlet akademisi kurulmasına yol açtı. Bir ödünç kitap verme kütüphanesinin kurulmasına yönelik çalışmalarda da baş rolü oynadı. Onun, "Kuzey Amerika'daki ödünç kitap verme kütüphanelerinin anası" olduğunu söylüyordu.

Güney kolonilerinde, zengin büyük çiftlik sahipleri ve tüccarlar, çocuklarına öğretim sağlamak amacıyla, İrlanda'dan ya da İskoçya'dan özel öğretmen getiriyorlardı. Diğerleri, çocuklarını İngiltere'deki okullara gönderiyorlardı. Kıyı bölgesinde yaşayan üst sınıflar, bunlara ve benzeri olanaklara sahip oldukları için devlet tarafından öğretim sağlanmasına destek vermeye gerek görmüyorlardı. Ayrıca, küçük ve büyük çiftliklerin dağınık olması da halk okulları kurulmasını zorlaştırıyordu. Virginia'da birkaç vakıf okulu vardı; Syms Okulu 1647'de, Eaton Okulu 1659'da kuruldu.

Buna karşın, öğrenme arzusu, yerleşik toplumların sınırlarında durmuyordu. Sınır bölgesindeki İrlandalılar ve İskoçyalılar, ilkel kulübelerde yaşamalarına rağmen, eğitime sıkıca bağlıydılar ve yerleştikleri yörelere eğitimli rahipler çekebilmek için büyük çaba gösteriyorlardı.

Kolonilerdeki yayın çalışmaları ise, büyük ölçüde New England'da görülüyordu. Bu bölgede, genellikle dinsel konular üzerinde duruluyordu. Basında en yaygın görülen yazılar vaaz metinleriydi. Ünlü bir Püriten rahibi olan Cotton Mather, yaklaşık 400 yapıt üretmişti. Başyapıtı olan *Magnalia Christi Americana*, New England tarihinin gösterişini sergiliyordu; fakat, o günlerin en beğenilen yapıtı, yine bir din adamı olan Michael Wigglesworth'un, kıyamet gününü ürkütücü bir biçimde anlatan *The Day of Doom* (Kıyamet Günü) adlı uzun şiiriydi.

1704 yılında Massachusetts'in Cambridge kentinde koloninin ilk başarılı gazetesi yayına başladı. 1745'e gelindiğinde koloniler genelinde 22 gazete yayınlanıyordu.

New York'ta 1733'te yayınlanmaya başlayan ve hükümet karşısındaki muhalefeti temsil eden *New York Weekly Journal* (New York Haftalık Gazetesi) sahibi Johann Peter Zenger aleyhine açılan dava, basın özgürlüğü ilkesinin benimsenmesi yolunda atılan önemli bir adımı oluşturdu. Gazete iki yıl yayımlandıktan sonra, koloni valisi, Zenger'in alaycı taşlama yazılarına daha fazla dayanamadı ve onu ayaklanmaya teşvik edici iftiralar yayınlamak suçlamasıyla hapse attırdı. Zenger, dokuz ay süren mahkemesi sırasında, gazetesini hapisaneden yönetmeyi sürdürdü ve durum tüm kolonilerde büyük bir ilgi yarattı. Zenger'i savunan ünlü avukat Andrew Hamilton, onun yayınladığı iddialar doğru olduğu için ortada bir iftira bulunmadığını ileri sürdü. Jüri onu suçsuz buldu ve Zenger serbest bırakıldı.

Kentlerin gönenci sonucunda, şeytanın toplumu maddi çıkarlar peşinde koşmaya kandırdığı yolunda ortaya çıkan korkular, 1730'larda Büyük Uyanış diye anılan dinsel bir tepki yarattı. Bu tepkinin ilhamı iki kişiden kaynaklandı: 1739'da İngiltere'den gelmiş olan, Wesley tarikatı mensubu George Whitefield ve başlangıçta Massachusetts'in Northampton kentindeki Cemaatler Kilisesi'nde (Congregational Church) görev yapmış olan Jonathan Edwards.

Whitefield, Philadelphia'da bir dinsel yeniden canlandırma hareketi başlattı ve oradan New England'a geçti. Zaman zaman 20.000 kişiyi bulan izleyicileri, dramatik davranışları, hareketleri ve duygusal konuşmalarıyla büyülüyordu. Rahiplerin, kurulu kiliseleri terk edip canlandırma vaazları vermeye başlamaları üzerine, New England'da ve orta kolonilerde dinsel kargaşa yaygınlaştı.

Whitefield tarafından etkilenenler arasında Edwards da vardı ve Büyük Uyanış, onun "Günahkarlar Kızgın Tanrının Elinde" konulu vaazı ile 1741'de doruğa ulaştı. Edwards dramatik gösterilere başvurmuyor, vaazlarını alçak sesle ve düşünceli bir davranış içinde veriyordu. Kurulu kiliselerin, Hıristiyanlığı duygusal içeriğinden yoksun bırakmaya çalıştıklarını vurguluyordu. Başyapıtı olan 1754 tarihli *İradenin Özgürlüğü*'nde (Freedom of Will), Kalvenizm ile Aydınlanma'yı bağdaştırmaya çalıştı.

Büyük Uyanış sırasında ortaya çıkan protestan mezhepler ve yeniden canlandırma ruhu, günümüzde de Amerikan dinsel ve kültürel yaşamında önemli rol oynamaktadır. Büyük Uyanış, din adamlarının konumunu zayıflatarak, inananları kendilerinin vicdanlarına güvenmeye teşvik etti. Mezheplerin ve

tarikatların çoğalmasına yol açması ve bunun da dinsel hoşgörü ilkesinin benimsenmesini sağlaması belki de en önemli sonucu oldu.

KOLONİ HÜKÜMETİNİN ORTAYA ÇIKIŞI

Kolonilerdeki gelişmenin her aşamasında, İngiltere Hükümetinin denetleme etkisi bulunmayışı çarpıcı bir özellik oluşturmuştur. Georgia dışındaki tüm koloniler, ya hisseli şirketler ya da Saray tarafından verilen imtiyazlara dayalı feodal mülk sahiplikleri olarak ortaya çıkmıştır. Gerçekte, Kral'ın Yeni Dünya yerleşimleri üzerindeki egemenliğini hisseli şirketlere ya da mülk sahiplerine devretmiş bulunması, Amerika'daki kolonicilerin dış denetlemelerden kurtulmuş olduğu anlamına gelmemektedir. Sözgelimi, Virginia Şirketi'ne bağışlanan imtiyaza göre, tüm hükümet yetkisi şirketin kendisine verilmişti. Buna karşın saray, şirket merkezinin İngiltere'de olmasını istiyordu. Böylelikle, Virginia'daki Yerleşimciler, sanki Kral'ın mutlak egemenliği sürüyormuş gibi, kendi hükümetleri konusunda hiç söz sahibi olmayacaklardı. Buna karşın koloniler, saraya tabi olduklarını asla düşünmediler. Aksine, temelde, Londra'daki makamlarla geşek bağlantıları bulunan, İngiltere'nin kendisine benzeyen topluluklar ya da devletler oldukları görüşünü korudular. Dış kaynaklı mutlak yönetim, şu ya da bu şekilde ortadan kalktı. İngilizlerin siyasal özgürlük yolundaki uzun süreli mücadele geleneklerinin mirasçısı olan koloniciler, özgürlük kavramlarını Virginia'nın ilk imtiyaz belgesine işlediler. Buna göre, İngiliz koloniciler, "bu İngiltere Krallığı'nda doğmuş ve ona tabi imişler gibi" tüm özgürlüklerden, ayrıcalıklardan ve bağımsızlıklardan yararlanacaklardı. Bu nedenle, Magna Carta'nın ile örf ve adet hukukunun tanıdığı haklara sahip olacaklardı. 1618'de Virginia Şirketi, kendisi tarafından atanmış olan valiye bir talimat göndererek büyük çiftliklerdeki özgür yerleşimcilere, koloninin gönencine ilişkin kararları almak için vali ile ve atanmış meclisle birlikte çalışacak temsilcilerini seçme hakkı verilmesi gerektiğini bildirdi.

Tüm koloni döneminde alınan en kapsamlı önlemlerden bazıları bunlardı. O günden başlayarak, kolonicilerin kendi hükümetlerinde söz sahibi olmaları genellikle benimsendi. Çok kez Kral da, yeni imtiyazlar verirken, kendilerini etkileyecek yasaların çıkarılması sırasında özgür yerleşimcilerin de söz sahibi olacaklarını ilgili belgelerde belirtti. Bu nedenle, Maryland'da Calvertlere, Pennsylvania'da William Penn'e, North ve South Carolina'daki mülk sahiplerine ve New Jersey'deki mülk sahiplerine verilen imtiyaz belgelerinde, yasaların "özgür yerleşimcilerin izniyle" çıkarılacağı hükmü yer aldı.

New England'da, diğer kolonilere oranla, yıllar boyunca daha belirgin bir özyönetim uygulaması görüldü. *Mayflower* gemisiyle gelen Pilgrimler, "daha iyi yönetilmemizi ve güvencede olmamızı sağlamak amacıyla bir siyasal kuruluştaki toplanmak...ve bu kuruluş aracılığıyla,...koloninin genel yararı için gerekli ve uygun olacağı düşünülen adil ve eşit yasaları, kararnameleri, tüzükleri, anayasaları ve makamları kabul etmek, kurmak ve düzenlemek..." için, "Mayflower Sözleşmesi" denilen belgeyi kabul ettiler.

Pilgrimlerin, kendi kendini yönetme sistemi geliştirmelerinin yasal bir dayanağı olmamakla birlikte, bu harekete karşı çıkan olmadı ve Plymouth'taki yerleşimciler, sözleşme uyarınca, dışarıdan müdahale olmaksızın uzun yıllar kendi işlerini kendileri yürüttüler.

Kendi kendini yönetme hakkı verilmiş olan Massachusetts Körfezi Şirketi'nde de buna benzer bir durum gelişti. Böylelikle, tüm yetkiler kolonide oturan kimselere bırakıldı. Başlangıçta, şirketin Amerika'ya ilk gelmiş olan bir düzine dolayında üyesi otokratik bir yönetim kurmayı denediler; fakat, kısa bir süre sonra diğer koloniciler kamu yönetiminde söz sahibi olmak istediler ve istekleri kabul edilmezse bunun kitle halinde göçe neden olacağını belirttiler.

Bu tehdit karşısında şirket üyeleri gerilediler ve hükümetin yönetimi seçilmiş temsilcilere devredildi. Anılan gelişmeden sonra Connecticut ve Rhode Island gibi diğer New England kolonileri de, herhangi bir hükümet otoritesinin dışında olduklarını açıklayarak ve Pilgrimlerin Plymouth'ta kurduklarını örnek alan siyasal sistemlerini kurarak kendi kendilerini yönetmeyi başardılar.

Yalnız iki koloniye ilişkin imtiyaz belgelerine özyönetim hükmü konulmamıştı. Bu yerlerden biri, II. Charles'in kardeşi (daha sonra Kral II. James olacak olan) York Dükü'ne bağışlanan New York, diğeri de bir "mutemetler" gurubuna bağışlanan Georgia idi. İki kolonide de yönetim hükümleri kısa ömürlü oldu ve

kolonicilerin yasama kuruluşlarında temsil edilme konusundaki ısrarlı taleplerine direnemeyen yetkililer kısa sürede boyun eğdiler.

Kolonilerin çoğu sonuçta kraliyet kolonileri oldu; fakat, XVII. yüzyılın ortalarında İç Savaş (1642-1649) ve Oliver Cromwell'in Püriten Topluluğu ve Egemenliği faaliyetleri ile uğraşan İngilizler, etkili bir koloni politikası güdecek durumda değillerdi. II. Charles'in ve Stuart hanedanınının 1660'ta yeniden başa geçmesinden sonra, İngiltere, koloni yönetimine daha çok zaman ayırma fırsatını elde etti. Yine de etkili olamadı ve uyumlu bir plan yürütemedi; koloniler de genelde kendi başlarına bırakıldı.

Geniş bir okyanusun neden olduğu uzaklık da kolonilerin denetlenmesini güçleştiriyordu. İlk günlerde Amerika'da yaşam koşullarının özelliği de işleri zora soktu. Yerleşimciler, sınırlı yüzölçümüne sahip ve kalabalık kentlerle dolu olan ülkelerden, ucu bucağı yokmuş gibi görünen topraklara gelmişlerdi. Bu tür bir kıtada, doğal koşullar güçlü bireyselliğe neden oluyor ve herkes kendi kararını kendi vermeye alışiyordu. Hükümet uzak kesimlere çok yavaş erişebildi ve sınır bölgelerinde sık sık kargaşalık yaşandı. Buna karşın, kolonilerde özyönetimin kabul edilmesi her zaman karşılıksız kalmadı. 1670'lerde, kolonilerde İngiliz ticaret sistemi uygulamakla görevlendirilmiş bir kraliyet komitesi olan Ticaret ve Büyük Çiftlik Lordları, koloni hükümetin ekonomik siyasetine karşı direndiği için, Massachusetts Körfezi imtiyazını geçersiz kılmak için harekete geçtiler. 1685'te II. James, bir New England Dominyonu yaratıp New Jersey ve güneyindeki kolonileri onun yetki alanına sokmaya ve böylelikle Saray'ın tüm bölge üzerindeki denetimini yoğunlaştırmaya yönelik bir öneriyi kabul etti. Kraliyet valisi Sir Edmund Andros, bir kararnameyle yeni vergiler koydu, daha başka sert önlemler aldı ve karşı koyanları hapse attı. II. James'in tahttan indirilmesiyle sonuçlanan Şanlı Devrim'e (1688-1689) ilişkin haberler Boston'da duyulunca halk ayaklandı ve Andros'u hapsetti. Massachusetts ve Plymouth 1691'de yeni bir imtiyaz altında Massachusetts Körfezi kraliyet kolonisi olarak ilk kez birleştirildi. New England Dominyonu yönetimi altına konulan diğer koloniler de kısa zamanda eski hükümetlerini yeniden kurdu.

Şanlı Devrim'in koloniler üzerinde bundan başka olumlu etkileri de oldu. Temel Haklar Bildirgesi (Anayasa'nın ilk on eki) ve 1689 tarihli Hoşgörü Yasası, Hıristiyanların tapınma özgürlüklerini yineliyor ve Saray'ın yetkilerine sınırlamalar getiriyordu. Eşit önemde bir gelişme de, 1690'da yayınlanan *Hükümete İlişkin İkinci İnceleme* adlı yapıtta John Locke tarafından, hükümetin tanrısal haklara değil sözleşmeye dayandığı varsayımının ortaya atılması ve yaşama, özgürlük ve mülkiyet gibi doğal haklara sahip olan halkın, hükümet bu doğal hakları ihlal ederse, ona karşı ayaklanma hakkının bulunduğu ileri sürülmesiydi.

XVIII. yüzyılın başlarında yürütülen koloni siyaseti, XVII. yüzyıldaki İngiliz siyasetini andırıyordu. Şanlı Devrim, Parlatentonun üstünlüğünü yinelemişti; fakat, koloni valileri, Kral'ın İngiltere'de yitirmiş olduğu gücü kolonilerde uygulamak istediler. İngiltere'deki olayların farkında olan koloni meclisleri, "haklarını" ve "özgürlüklerini" kabul ettirmeyi denediler. XVIII. yüzyıla gelindiğinde, koloni meclisleri, İngiltere Parlatentosu'ndakilere benzer iki belirgin güç elde etmişlerdi: vergi alınmasında ve harcama yapılmasında oy sahibi olma hakkı ve sadece valinin önerilerine uygun davranma yerine yasama işlemleri başlatma hakkı.

Meclisler anılan haklarını, hem kraliyet velilerinin gücünü frenlemek hem de kendi güçlerini ve etkilerini arttıracak yeni önlemler almak için kullandılar. Meclislerle valiler arasında sık sık görülen çatışmalar, kolonicilerin, Amerikan ve İngiliz çıkarları arasındaki ayrılıkları görmelerine yaradı. Çok kez, krallık yetkilileri koloni meclislerince yapılanların önemini anlamadılar ve onları göz ardı ettiler. Buna karşın, anılan çabalar örnekler ve ilkeler yarattı ve giderek koloni "anayasalarının" parçası haline geldi. Koloni meclisleri böylelikle kendi kendini yönetme hakkını geliştirdiler. Zamanla, koloni yönetiminin merkezi Londra'dan eyalet başkentlerine kaydı.

FRANSIZ VE KIZILDERİLİ SAVAŞI

Fransa ve İngiltere, XVIII. yüzyıl boyunca Avrupa'da ve Antillerde belirli aralıklarla bir dizi savaşa giriştiler. İngiltere, bu savaşlardan, özellikle şeker üretimi bol olan Antil adalarında belirli çıkarlar elde ettiyse de, çatışmalardan genellikle bir sonuç alınamadı ve Fransa, 1754'te Yedi Yıl Savaşı başlayana kadar Kuzey Amerika'daki güçlü konumunu sürdürdü.

O güne gelindiğinde, Fransa, Kanada'daki ve Büyük Göller çevresindeki çok sayıda Kızılderili kabilesiyle güçlü ilişkiler kurmuş, Mississippi Nehri'ni ele geçirmiş ve bir dizi kale ve ticaret merkezi kurarak Quebec'ten New Orleans'a kadar uzanan hilal biçiminde bir imparatorluk yaratmıştı. Bunun sonucu olarak İngilizler, Appalachian Dağları'nın doğusundaki dar bir şeride sıkışıp kalmışlardı. Fransa sadece İngiltere İmparatorluğunu tehdit etmiyor, aynı zamanda, Mississippi Vadisi'ni elinde tutarak batıya yayılmalarını sınırlandırdığı Amerikan kolonicileri için de bir tehlike oluştuyordu.

1754 yılında, günümüzde Pennsylvania'nın Pittsburgh kentinin bulunduğu yerdeki Duquesne Kalesi'nde Fransız kuvvetleri ile, Virginialı bir büyük çiftlik sahibi ve arazi ölçümcüsü olan, 22 yaşındaki George Washington'un komuta ettiği Virginia milisleri arasında silahlı çatışma çıktı.

Londra'daki Ticaret Kurulu, New York, Pennsylvania, Maryland ve New England kolonilerinin temsilcilerini bir toplantıya çağırarak, çatışmaya bir çözüm bulmayı denedi. New York'un Albany kentinde yapılan ve Albany Kongresi diye bilinen toplantıda, 10 Temmuz'dan 19 Temmuz'a kadar Iroquois Kızılderilileri ile görüşülerek, ilişkilerin düzeltilmesine ve onların İngilizlere karşı sadakatleri güvence altına alınmaya çalışıldı.

Delegeler ayrıca "varlıklarının korunması için kesinlikle gerekli olan" bir Amerikan kolonileri birliğini ilan ve Albany Birlik Planı'nı kabul ettiler. Benjamin Franklin tarafından kaleme alınan plana göre, Kral'ın atayacağı bir başkan, koloni meclislerinin seçeceği delegelerin katıldığı bir büyük konseyle birlikte çalışacak ve konseyde her koloni, genel hazineye yaptığı mali katkıya uygun olarak temsil edilecekti. Anılan kuruluş, savunma, Kızılderililerle ilişkiler, ticaret ve batıda yerleşim konularından sorumlu olacağı gibi vergileme yetkisi de bulunacaktı. Ancak, ne vergi koyma ne de batı bölgesinin geliştirilmesi yetkisini merkezi bir otoriteye vermek isteyen kolonilerin hiçbiri Franklin'in planını kabul etmedi. Stratejik konumunun üstünlüğü ve önderlerinin becerisi sayesinde İngiltere, sadece küçük bir kesimi Batı Yarıküresi'nde yapılan Yedi Yıl Savaşı'ndan zaferle çıktı.

Fransa, 1763'te imzalanan Paris Barış Andlaşması ile, Kanada, Büyük Göller ve Yukarı Mississippi Vadisi'ni İngilizlere terk etti. Kuzey Amerika'da bir Fransa imparatorluğu düşü böylece sona erdi. Fransa karşısında zafer kazanan İngiltere, o güne kadar göz ardı ettiği, imparatorluğunu yönetme sorunu ile başa çıkmak zorundaydı. Londra, savunmayı, çeşitli bölgelerin ve halkların birbirinden farklı çıkarlarını bağdaştırmayı ve imparatorluğun yönetim giderlerinin daha eşit dağılımını sağlamak için, artık çok yaygınlaşan arazilerini bir düzene sokmak zorundaydı.

Yalnız Kuzey Amerika'da bile İngiliz topraklarının yüz ölçümü iki kat artmıştı. Atlantik kıyısı boyunca uzanan dar şeride, olağanüstü genişlikteki Kanada ve Mississippi Nehri ile Allegheny Dağları arasında kalan topraklar da eklenmişti ki bu bile başlı başına bir imparatorluk demektir. Büyük ölçüde Protestan ve İngiliz olan nüfusa, Quebec'teki Fransızca konuşan Katolikler ve kısmen Hıristiyanlaşmış Kızılderililer de katılmıştı. Eski toprakların ve yeni eklenenlerin yönetilmesi ve savunulması için büyük miktarda paraya ve çok sayıda personele gereksinim vardı. Eski koloni sisteminin bu işler için yeterli olmadığı açıktı.

SALEM BÜYÜCÜLERİ

1692'de Massachusetts'in Salem Village kasabasında bir gurup genç kız, Batı Hint Adaları'ndan gelmiş bir kölenin anlattığı masalları dinledikten sonra garip baygınlık nöbetleri geçirmeye başladılar. Sorgulandıklarında, birkaç kadını büyücü olmakla ve kendilerine eziyet yapmakla suçladılar. Kasaba halkı olayı dehşetle fakat şaşırmadan karşıladı; çünkü, XVII. yüzyılda Amerika'da ve Avrupa'da büyücülüğe olan inanç çok yaygındı.

Bunu izleyen gelişme, her ne kadar Amerikan tarihinde görülen münferit bir olay ise de, Püriten New England'ın toplumsal ve ruhsal dünyasına bir pencere açtı. Kasaba yetkilileri büyücülük suçlamalarını dinlemek için bir mahkeme kurdular ve Bridget Bishop adında bir meyhane sahibini hemen mahkum ve idam ettiler. Bir ay içerisinde beş kadın daha mahkum edildi ve asıldı.

Yine de, tanıkların sanıkları ruh ya da hayalet biçiminde gördüklerini anlatmalarına mahkeme tarafından izin verildiği için, halkın duygusal bunalımı giderek arttı. Doğal olarak, bu gibi "hayaletlere ilişkin kanıtlar"ın

gerçekliği saptanamadığı ve bu konuda tarafsız bir sorgulama yapılamadığı için çok tehlikeli bir durum ortaya çıkıyordu. 1692 sonbaharına kadar, aralarında erkeklerin de bulunduğu 20 kurban daha idam edildi ve kasabanın bazı en önemli hemşehrileri de dahil olmak üzere 100'den fazla kişi hapse atıldı. Aşırı duygusal tepkilerin Salem Village sınırlarını aşma tehdidi ortaya çıktığı için kolonideki tüm din adamları yargılamalara son verilmesi çağrısında bulundular. Koloni valisi bu çağrıya uyararak mahkemeyi dağıttı. Hapiste bulunanlar da ya aklandılar ya da cezaları ertelendi.

Salem Village'deki büyücülük duruşmaları, Amerikalıları uzun süre büyüledi. Ruhsal açıdan bakıldığında, tarihçilerin çoğu, büyücülüğün varlığı konusundaki gerçek inanç nedeniyle 1692'de Salem kasabasında toplumun bir tür isteri nöbetine tutulduğunu kabul etmektedirler. Onlara göre, genç kızlardan bazıları rol yapmış bulunsalar bile, sorumluluk sahibi olması gereken yetişkinler de bu çılgınlığa kapılmışlardır. Suçlananların ve suçlayanların kişilikleri daha yakından incelenirse, daha aydınlatıcı sonular elde edilmektedir. O günlerde kolonici New England'da çoğunlukla olduğu gibi, Salem Village de tarıma bağlı ve Püriten egemenliği altındaki bir toplumdandır, ticaret ağırlıklı ve daha laik bir topluma yönelik bir ekonomik ve siyasal dönüşüm içindeydi. Suçlayanların pek çoğunun, çiftliklere ve kiliseye bağlı geleneksel yaşam biçiminin temsilcileri olmalarına karşın, suçlanan büyücüler, giderek gelişen dükkan sahibi ve tüccar sınıfının üyeleriydiler. Salem'de, eski geleneksel guruplarla daha yeni tüccar sınıfının, toplumsal ve siyasal gücü ele geçirmek için yürüttükleri gizli savaş, Amerikan tarihi boyunca toplumlar arasında tekrarlandı; fakat, toplumun üyeleri arasında, şeytanın evlerinde başıboş dolaştığı inancı yaygınlaştığı zaman, bu çatışma garip ve öldürücü boyutlara erişti.

Salem'deki büyücülük duruşmaları, aynı zamanda, çarpıcı ama yalan suçlamalarda bulunmanın ölümcül sonuçlarını gösteren bir örnek oluşturmaktadır. Gerçekten de, siyasal tartışmalarda çok sayıda insana karşı yalan suçlamalarda bulunulmasına takılan ad "büyücü avı"dır.

BÖLÜM III BAĞIMSIZLIĞA GİDEN YOL

“Devrim savaş başlamadan önce gerçekleştirildi. Devrim, halkın yüreğinde ve aklındaydı.”

John Adams, Eski Başkan - 1818

Bazı kimseler, Amerikan Devrim tarihinin, 1775’te ilk silah ateşlendikten çok önce başladığına inanmakla birlikte, Virginia’nın Jamestown kasabasında ilk sürekli koloni kurulmasının üzerinden bir buçuk yüzyıldan daha uzun bir süre geçinceye yani 1763’e kadar, İngiltere ve Amerika birbirlerinden açıkça ayrılmaya başlamadılar. Koloniler ekonomik güç ve kültürel kazanımlar alanında büyük ölçüde gelişme sağlamışlar ve hemen hemen hepsi uzun özyönetim yılları geçirmişlerdi. 1760’larda toplam nüfusları, 1700’den beri altı kat artarak 1.500.000’i aşmıştı.

YENİ BİR KOLONİ SİSTEMİ

Fransız ve Kızılderili savaşından sonra İngiltere yeni bir imparatorluk düzenin gereksinim duyuyordu; ancak Amerika’daki durum, değişime elverişli olmaktan çok uzaktı. Yaygın özgürlüklere alışmış bulunan koloniler, Fransız tehlikesi de ortadan kaldırılmış olduğu için, daha az değil daha çok özgürlük istiyorlardı. İngiltere Parlamentosu, yeni bir sistemi uygulamaya başlamak ve denetimi yoğunlaştırmak için, kendi kendini yönetme deneyimine sahip olan ve müdahaleden hoşlanmayan kolonicilerle başa çıkmak zorundaydı.

İngilizlerin ilk olarak ülke içi düzenlemelere giriştiler. Kanada’nın ve Ohio Vadisi’nin ele geçirilmesi, o yörelerde yaşayan Fransızları ve Kızılderilileri küstürmeyecek bir siyaset uygulanmasını gerektiriyordu; fakat, bu konuda Saray’ın çıkarları kolonilerinkilerle çatıştı. Nüfusları hızla artan ve yerleşecek yeni araziye gereksinim duyan bazı koloniler, sınırlarını Mississippi Nehri’nin batısına kadar genişletmek için hak iddiasında bulundular.

Yeni topraklara göç edecek yerleşimcilerin Kızılderililerle bir dizi savaş kışkırtacaklarından korkan İngiltere Hükümeti, bu arazinin kolonicilere daha tedrici bir biçimde açılması gerektiğine inanıyordu. Ayrıca, yeni koloniler kurulmadan önce eskileri üzerindeki saray denetimini güvence altına almanın bir yolu da yayılmanın sınırlandırılması olacaktı. 1673’te yayınlanan Kraliyet Bildirgesi ile, batıda Florida’nın Alleghenies bölgesi, Mississippi Nehri ve Quebec arasında kalan tüm topraklar Kızılderililerin kullanımına ayrıldı. Saray böylelikle, 13 koloninin Batı’daki topraklar üzerindeki tüm hak iddialarını ortadan kaldırmayı ve batıya yayılmayı önlemeye teşebbüs ediyordu. Her ne kadar hiçbir zaman etkin bir biçimde uygulanamamış ise de, Kolonicilerin gözünde bu önlem, onların Batı’daki toprakları işgal edip oralarda yerleşmelerini sağlayan en temel haklarının keyfi bir biçimde göz ardı edilmesi anlamına geliyordu.

Genişleyen imparatorluğunu desteklemek için daha fazla paraya gereksinimi olan İngiltere Hükümetinin uyguladığı yeni mali siyaset ise daha ciddi tepkiler yaratıyordu. İngiltere’deki vergi mükellefleri, kolonilerin savunması için gerekli tüm parayı sağlamazlarsa, daha güçlü bir merkezi yönetim aracılığıyla gelirlerin kolonicilerden alınması gerekiyordu. Bu uygulama ise, kolonilerde özyönetimin aleyhine işleyecekti.

Yeni sistemin uygulanmasında atılan ilk adım, İngiliz yönetiminde olmayan bölgelerden ithal edilecek rom ve melastan çok yüksek gümrük resmi ya da vergi alınmasını gerektiren 1733 tarihli Melas Yasası yerine, 1764’te Şeker Yasası’nun kabul edilmesi oldu. Anılan yasa ile yabancı kaynaklı rom ithali yasaklandı; tüm kaynaklardan gelen melas için düşük bir gümrük resmi konuldu; şaraba, ipeğe, kahveye ve çok sayıda diğer lüks mala da gümrük resmi getirildi. Melastan alınan gümrük resminin düşürülmesi sonucunda, New England’daki rom fabrikalarında işlenmek üzere Hollanda ve Fransa Batı Hint Adalarından kaçak melas getirmeye teşebbüs etmenin çekici olmaktan çıkacağı umuluyordu. Şeker Yasası’nı uygulamak için, gümrük yetkililerinin daha uyanık ve etkili davranmaları emredildi. Amerika sularında dolaşan İngiliz gemilerine kaçakçıları yakalamaları talimatı verildi ve krallık subaylarına şüphelendikleri binaları arama yetkisi sağlayan “arama belgeleri” verildi.

Hem Şeker Yasası ile gümrük resmi konulması hem de bunu uygulama önlemleri, New England tüccarları tarafından öfkeyle karşılandı. Düşük bir gümrük resmi ödemenin bile ticaretlerini berbat edeceğini ileri sürdüler. Tüccarlar, meclis üyeleri ve kent hemşehrileri toplantılar yaparak yasayı protesto ettiler ve koloni avukatları, Şeker Yasası’nın önsözünde “temsil olmaksızın vergilendirme” uygulamasının ilk belirtisini buldular. Anılan deyim, çok kişiyi anavatana karşı Amerikan davasını desteklemeye çeken bir özdeyiş haline geldi.

Daha sonra 1764’te İngiltere Parlamentosu, “Majestelerinin hiçbir kolonisinde çıkarılan borç kağıtlarının yasal ödeme belgesi sayılmasını engellemek için” Para Yasası’nı kabul etti. Koloniler, ticaret açığı veren bir bölge olduğu

ve sürekli nakit para sıkıntısı çektiği için, anılan önlem, kolonilerin ekonomisi üzerine ciddi bir yük ekledi. Krallık askerlerine koloniler tarafından yiyecek ve barınak sağlanmasını gerektiren 1765 tarihli Askeri Konaklama Yasası da aynı derecede muhalefet yarattı.

PUL YASASI

Yeni koloni sistemini başlatan önlemlerin sonucusu, en büyük örgütlü direnişe yol açtı. “Pul Yasası” olarak bilinen bu önlem gereğince, tüm gazetelere, el ilanlarına, broşürlere, ruhsatlara, kira sözleşmelerine ve diğer yasal belgelere damga pulu yapıştırılacak ve Amerikan gümrük memurları tarafından toplanacak gelir, kolonilerin “savunulması, korunması ve güvenliğinin sağlanması” için kullanılacaktı.

Pul Yasası herhangi bir işle uğraşan herkese eşit yük getiriyordu. Bu nedenle, Kuzey’de ve Güney’de, Doğu’da ve Batı’da, Amerikan halkının en güçlü ve seslerini en çok duyuran guruplarını oluşturan gazetecilerin, avukatların, din adamlarının, tüccarların ve iş adamlarının öfkesine yol açtı. Büyük tüccarlar, direnişi kısa sürede örgütlediler ve ithalat yapmama kuruluşları oluşturdular.

1765 yazında anavatanla yapılan ticaret büyük bir düşüş gösterdi. Önemli kişiler, “Sons of Liberty” (Özgürlük Çocukları) adı verilen ve Pul Vergisini çok kez şiddet kullanarak protesto eden gizli örgütler kurdular. Yasa, Massachusetts’ten South Carolina’ya kadar hükümsüz kıldı; kızgın guruplar gümrük yetkililerini istifaya zorladılar ve nefret uyandıran pulları imha ettiler.

Mayıs ayında, delegelerden Patrick Henry’nin harekete geçirdiği Virginia Temsilciler Meclisi, temsil olmaksızın vergilendirmenin kolonilerin özgürlükleri karşısında bir tehdit oluşturduğunu ileri süren bir dizi kınama kararı aldı. Temsilciler Meclisi, Virginialıların da İngilizlerin yararlandığı haklara sahip olduklarını ve bu nedenle ancak kendi temsilcileri tarafından vergilendirilebileceklerini ilan etti. 8 Haziran’da Massachusetts Meclisi, tüm kolonileri Ekim 1765’te New York’ta toplanacak Pul Yasası Kongresi’ne temsilci göndermeye çağırdı. Kongre’de, Kral’dan ve İngiltere Parlamentosu’ndan kurtulma önerileri ele alınacaktı. Dokuz koloniden gelen yirmi yedi temsilcinin katıldığı Kongre, bu fırsattan yararlanarak, parlamentonun Amerika işlerine karışmasına muhalif bir koloni kamuoyu oluşturdu. Uzun tartışmalardan sonra Kongre, “kendi meclisleri dışında hiçbir kuruluşun anayasaya uygun olarak ne vergi koyabildiğini ne de koyabileceğini” ve Pul Yasası’nda “kolonicilerin hak ve özgürlüklerini ihlale yönelik açık bir eğilim olduğunu” ilan eden bir dizi karar aldı.

TEMSİL OLMAKSIZIN VERGİLENDİRME

Böylelikle konu temsil sorunu üzerinde odaklaştı. Kolonilerin görüşüne göre, Avam Kamarası’na temsilci seçmedikleri sürece, kendilerinin Parlamento’da temsil edildiklerini düşünmek olanak dışıydı. Ancak bu görüş, İngilizlerin “sanal temsil” ilkesiyle çatışıyordu. Anılan ilkeye göre, her Parlamento üyesi, belirli bir bölgedeki mülk sahiplerinden oluşan çok küçük bir azınlık tarafından seçilmiş olduğu gerçeğine karşın, tüm ülkenin ve hatta tüm imparatorluğun çıkarlarını temsil etmekteydi. Toplumun geri kalan kesimi, Parlamento üyelerini seçen mülk sahiplerinin çıkarları herkes tarafından paylaşıldığı gerekçesiyle, “temsil edilmekte” sayılıyordu.

İngiltere memurlarının çoğunluğu, Parlamento’nun bir imparatorluk kuruluşu olduğunu ve bu nedenle anavatanındaki gibi koloniler üzerinde de aynı yetkiyi temsil ve icra ettiğini ileri sürüyorlardı. Amerikalı liderler ise, bir “imparatorluk” Parlamentosu’nun var olmadığını iddia ediyorlar ve tek yasal ilişkilerinin Saray’la olduğunu söylüyorlardı. Deniz aşırı kolonilerin kurulmasını kabul eden de onlara birer hükümet veren de Kral’dı. İleri sürdüklerine göre Kral, eşit biçimde hem İngiltere’nin hem de kolonilerin kralıydı; fakat, nasıl koloniler İngiltere’de geçerli yasalar yapamıyorlarsa, İngiltere Parlamentosu’nun da kolonilerle ilgili yasa yapma hakkı olmadığını ısrarla belirtiyorlardı.

İngiltere Parlamentosu kolonilerin iddialarını kabul etmek niyetinde değildi. Buna karşın, Amerikan boykotundan etkilenen İngiliz tüccarları, bir iptal hareketini desteklemeye başladılar ve Parlamento 1766’da pes ederek Pul Yasası’nı yürürlükten kaldırdı ve Şeker Yasası’nda değişiklik yaptı; fakat, koloniler üzerinde bir merkezi güç bulunması yanlıları yatıştırmak için bir Açıklayıcı Yasa kabul etti. Bu yasa ile Parlamento’ya kolonileri “her konuda” bağlayıcı yasalar çıkarma yetkisi veriliyordu.

TOWNSHEND YASALARI

1767 yılında, tüm anlaşmazlıkları yeniden alevlendiren bir dizi önlem alındı. İngiltere Maliye Bakanı Charles Townshend’den yeni bir mali program hazırlaması istenildi. Amerikan ticaretine konulan resimlerin daha etkin bir

biçimde tahsil ettirerek İngilizlerin vergi yükünü azaltmayı amaçlayan Bakan, gümrük denetimini sıkılaştırdı ve İngiltere'den kolonilere ihraç edilen kağıt, cam, kurşun ve çaydan ithalat resmi alınmasını destekledi. Townshend Yasaları denilen yasalar, kolonilerce ithal edilen mallardan alınan resimlerin yasal olduğu, buna karşın, Pul Vergisi gibi iç vergilerin yasal olmadığı görüşüne dayandırılıyordu.

Townshend Yasaları, bir bölümü koloni valilerinin, yargıçların, gümrük memurlarının ve Amerika'daki İngiliz askerlerinin giderlerini karşılamakta kullanılmak amacıyla gelir elde etmek için düzenlenmişti. Buna karşılık, Philadelphialı bir avukat olan John Dickinson, *Bir Pennsylvania Çiftçisinin Mektupları* adlı kitabında, Parlamento'nun imparatorluk ticaretini denetleme hakkı bulunduğunu, fakat, iç olsun dış olsun, kolonilere vergi koyma hakkı olmadığını iddia etti.

Townshend resimleri üzerine ortaya çıkan huzursuzluk, Pul Vergisi'nin yarattıklarından daha az şiddetliydi; ancak yine de, özellikle Doğu kıyı bölgesindeki kentlerde kendini hissettirdi. Tüccarlar ithalat yapmama anlaşmalarına yeniden başvurular ve halk da yerli mallarla yetinmeye başladı. Koloniciler, sözgelimi, evlerde dokunmuş kumaştan dikilen elbiseler giydiler ve çay yerine başka şeyler kullanmaya başladılar. Evlerde kağıt yapmaya başladılar ve evlerini boyamaktan vazgeçtiler. Yeni yönetmeliklerin uygulanması Boston'da şiddet olaylarına yol açtı. Vergi tahsili için gelen gümrük memurları halk tarafından saldırıya uğradılar ve tartaklandılar. Bunun üzerine, gümrük yetkililerini korumak için iki İngiliz alayı olay yerine gönderildi.

Boston'da İngiliz askerlerinin varlığı, kargaşa için açık bir davet oluşturuyordu. 5 Mart 1770'te, vatandaşlarla İngiliz askerleri arasındaki düşmanlık yeniden şiddete dönüştü. İngiliz askerlerine kar topu atılmasıyla başlayan zararsız tepki, giderek kitlesel bir saldırıya dönüştü. Biri ateş emri verdi. Duman dağıldığında, üç Bostonlunun karlar üstünde ölü olarak yattığı görüldü. "Boston Katliamı" adı verilen olay, İngiliz kalpsizliğinin ve zulmünün bir örneği olarak büyütüldü.

Böylesi bir muhalefetle karşılaşan Parlamento 1770'te stratejik bir dönüş yaptı ve çay dışındaki tüm mallardan alınan resimleri iptal etti. Çok küçük bir azınlık tarafından içilen çay, kolonilerde lüks mal sayılıyordu. Çok kimseye göre Parlamento'nun bu davranışı, kolonilerin önemli bir ödün elde ettiklerini kanıtladığı için, İngiltere aleyhindeki kampanya büyük ölçüde terk edildi. "İngiliz çayı" üzerindeki koloni ambargosu sürdürüldü; fakat, buna pek uyulmuyordu. Gönenç giderek artıyor ve koloni liderleri de gelişmeleri olurlarına bırakmak istiyorlardı.

SAMUEL ADAMS

Buna karşın, durgun geçen üç yıllık bir süre içinde, oldukça küçük bir radikal grup, anlaşmazlıkların devam etmesi yolunda büyük bir çaba gösterdi. Vergi ödenirse, bunun, Parlamento'nun koloniler üzerinde yönetim hakkı olduğu ilkesinin kabulü anlamına geleceğini iddia ediyorlardı. Gelecekte, parlamento yönetimi ilkesinin kolonilerin özgürlüklerini ortadan kaldıracak bir biçimde uygulanabileceğinden korkuyorlardı.

Radikallerin en etkili lideri Massachusettsli Samuel Adams'tı ve bir tek amaç, yani bağımsızlık için yorulmak bilmeden çalışıyordu. Adams, 1740'ta Harvard Üniversitesi'nden mezun olduktan sonra, baka müfettişi, vergi tahsildarı, kent meclisi toplantıları yöneticisi gibi kamu görevlerinde bulundu. İş hayatında sürekli başarısızlıkla karşılaşan Adams, New England kent meclisi toplantılarında kendini gösteren, yetenekli ve kurnaz bir siyasetçi idi. Adams'ın amaçları, halkı toplumsal ve siyasal üstlerine karşı hayranlık duymaktan kurtarmak, kendi önem ve güçlerini anlamalarını sağlamak ve onları harekete geçirmektir. Bu amaçlara erişmek için, gazetelerde makaleler yayınladı, kent meclisi toplantılarında konuşmalar yaptı ve koloni halklarının demokratik duygularını okşayacak kararlar alınması yolunda çaba gösterdi.

1772'de yapılan bir Boston kent meclisi toplantısında, kolonicilerin haklarını ve yakınmalarını dile getirecek bir "İletişim Komitesi" seçilmesini sağladı. Komite, İngilizler tarafından alınan, yargıçların maaşlarının gümrük gelirlerinden karşılanması yolundaki karara karşı çıktı; çünkü, yargıçların maaşları için meclise bağlı olmayacaklarından ve bunun sonucunda meclise hesap verme zorunda kalmayacaklarından, böylelikle de "baskıcı bir hükümet biçimi" ortaya çıkacağından korkuyordu. Komite, bu konuda diğer kolonilerle bağlantı kurdu ve yanıtlarını göndermelerini istedi. Hemen hemen tüm kolonilerde komiteler kuruldu ve anılan komiteler etkili devrim örgütlenmesi yolunda temel oluşturdu. Yine de, Adams'ın elinde halkı ateşlemeye yetecek neden yoktu.

BOSTON “ÇAY PARTİSİ”

Buna karşın 1773'te İngiltere, Adams ve müttefiklerine çarpıcı bir fırsat sundu. Mali açıdan sıkıntı içine düşen güçlü Doğu Hindistan Şirketi, İngiltere Hükümeti'ne başvurdu ve şirkete, kolonilere yönelik tüm çay ihracatında tekel hakkı bağışlandı. Hükümet ayrıca, Doğu Hindistan Şirketi'nin, daha önceleri ihraç edilen çayı satan koloni toptancılarını atlayıp doğrudan doğruya perakendecilere mal göndermesine izin verdi. 1770'ten sonra o kadar karlı bir yasadışı ticaret oluşmuştu ki, Amerika'da tüketilen çayın çoğu yabancı kaynaklıydı ve yasa dışı yollardan getirilip gümrük vergisi ödenmeden tüketiciye sunuluyordu. Çayını kendi mümessilleri aracılığıyla ve alışlagelen fiyatın çok altında satan Doğu Hindistan Şirketi, kaçakçılığı kar getirmeyen bir faaliyet durumuna soktu ve, aynı zamanda, kolonilerdeki bağımsız tüccarları da ortadan kaldırma tehdidi yarattı. Hem çay ticaretini elden kaçırdıkları hem de tekelci uygulamalarla karşılaştıkları için harekete geçen koloni tüccarları, bağımsızlık yolunda çabalayan radikallere katıldılar.

Doğu Hindistan Şirketi'nin mümessilleri, Atlantik kıyısındaki tüm limanlarda istifaya zorlandılar ve yeni gelen çay partileri ya İngiltere'ye geri gönderildi ya da antrepolarda depolandı. Boston'da ise, mümessiller kolonicilere direndiler ve muhalefete karşın, krallık valisinin de desteğiyle mallarını boşaltmaya hazırlandılar. 16 Aralık 1773 gecesini, Mohawk Kızılderilileri kılığında bürünmüş kişiler, Samuel Adams başlarında olduğu halde, Boston limanında demirlemiş olan üç İngiliz gemisine çıktılar ve gemilerdeki çayı denize attılar. Eğer mal indirilseydi, kolonicilerin gümrük resmini ödeyip çayı satın alacağından korktukları için bu yola başvurmuşlardı. Adams ve beraberindeki radikaller, hemşehrilerinin bağımsızlık ilkesine bağlılığından kuşku duymuyorlardı.

İngiltere bir sorunla karşı karşıyaydı. Doğu Hindistan Şirketi bir parlamento kararını uygulamıştı ve çayın imha edilmesi cezasız kalırsa Parlamento, koloniler üzerinde hiçbir ağırlığı kalmadığını tüm dünyaya açıklamak zorunda kalacaktı. İngiltere'deki resmi çevreler, Boston Çay Partisi'ni bir vahşet olarak hemen hemen oybirliğiyle kınadılar ve asi kolonicileri hizaya getirmek için yasal önlemler alınması gerektiğini savundular.

ZORLAMA YASALARI

Parlamento, kolonicilerin “Zorlama Yasaları ya da Çekilmez Yasalar” diye adlandırdıkları yeni yasalar çıkararak bu gelişmelere karşılık verdi. Anılan önlemlerin Boston Limanı Yasası denilen ilki, imha edilen çayın bedeli ödeninceye kadar Boston limanını kapatıyordu. Boston'un denizle ilişkisini kesmek ise ekonomik yıkıma yol açacağı için kentin yaşamına karşı bir tehdit oluşturuyordu. Çıkarılan başka yasalarla, yerel makamların yetkisi sınırlanıyor ve valinin izni olmaksızın yapılan kent meclisi toplantılarının hemen hepsi yasaklanıyordu. Bir Konaklama Yasası ile de, yerel makamların İngiliz askerlerine, gerekirse özel evlerde olmak üzere, barınak sağlaması zorunlu kınılıyordu. Anılan yasalar, Parlamento'nun istediği gibi, Massachusetts'i yıldırıp yalnız bırakacağı yerde, kardeş kolonilerin onun yardımına koşmalarına neden oldu.

Aynı tarihlerde kabul edilen Quebec Yasası ile eyaletin sınırları genişletildi ve orada oturan Fransız yerleşimcilerin dinsel özgürlükten yararlanmaları ve kendi yasal geleneklerini sürdürmeleri güvence altına alındı. Koloniciler bu yasaya karşı çıktılar; çünkü, Batı'daki topraklar üzerinde kendilerine verilmiş bulunan haklar göz ardı ediliyor ve Katoliklerin egemen olduğu bir eyalet tarafından Kuzey ve Kuzeybatı'da kuşatılma tehdidi ile karşı karşıya geliyorlardı. Qubec Yasası, cezalandırma amacıyla çıkarılmamış bulunmakla birlikte, Amerikalılar tarafından Zorlama Yasaları ile bir tutuldu ve anılan yasaların tümü “Çekilmez Beş Yasa” olarak tanındı.

Virginia Temsilciler Meclisi'nin önerisi üzerine kolonilerin temsilcileri, “Kolonilerin üzücü durumuna ilişkin danışmalarda bulunmak için” 5 Şubat 1774'te Philadelphia'da toplandılar. Birinci Kıtasal Kongre olarak bilinen toplantıya katılan delegeler, bölgesel meclisler tarafından ya da halk toplantılarında seçilmişlerdi. Georgia dışındaki koloniler en az bir delege gönderdiler. Toplam 55 olan delege sayısı, çeşitli görüşleri yansıtabilecek derecede büyük, ancak, ciddi tartışmalara girişip etkin kararlar alabilecek kadar da küçüktü. Koloniler arasındaki görüş ayrılıkları, delegeler için gerçek bir ikilem oluşturuyordu. İngiltere Hükümeti'ni ödün vermeye razı etmek için sağlam bir birliktelik görünümü yaratmaları, aynı zamanda da, daha ılımlı Amerikalıları korkutmamak için radikal davranışlardan ya da bağımsızlık ruhunu yansıtan gösterilerden kaçınmaları gerekiyordu. İhtiyatlı bir temel ilkeler konuşmasının ardından, Zorlama Yasaları'na uyma zorunluluğu olmadığı yolundaki “kararlılık” belirtildi ve bir dizi karar alındı. Bunlar arasında, kolonicilerin “yaşama, özgürlük ve mülkiyet” hakları ile bölgesel meclislerin “tüm vergilendirme ve iç siyaset konularını” karara bağlama haklarına ilişkin olanlar da vardı.

Bunlara karşın, bir “Kıtasal Birlik” kurulması, Kongre tarafından alınan en önemli karar oldu. Anılan Birlik, ticaret bojkotlarını yenileyecek, gümrük girişlerini denetleyecek bir komiteler sistemi geliştirecek, anlaşmaları ihlal eden

tüccarların isimlerini yayınlıyacak, ithal ettikleri mallara el koyacak, tutumluluğu, ekonomiyi ve endüstriyi teşvik edecekti.

Birlik hemen kolonilerde liderliği ele aldı ve yeni yerel örgütlerin saray yetkilerinden ne kaldıysa onları da sona erdirmelerini kolaylaştırdı. Bağımsızlık yanlısı liderlerin önderlik ettiği bu örgütler, sadece durumları pek iyi olmayan kimselerin değil, çok sayıda meslek sahibinin ve özellikle avukatların, Güney kolonilerindeki büyük çiftlik sahiplerinden çoğunun ve pek çok tüccarın da desteğini sağladı. Kararsızları korkutarak onları halk hareketine katılmaya ikna ettiler ve kendilerine karşı koyanları cezalandırdılar. Askeri malzeme toplamaya ve askeri birlikler kurmaya başladılar. Halkın devrim duygularını körüklediler.

Haklarının İngilizler tarafında ihlal edilmesine karşı çıkan pek çok Amerikalı ise, yine de, çözüme erişmek için görüşmeler yapılmasının ve uzlaşma aranmasının en uygun yol olduğunu düşünüyordular. Bu gurup içinde, Saray tarafından atanmış memurlar, çok sayıda Quakerler, şiddet kullanılmasına karşı olan diğer mezhep üyeleri, özellikle orta kolonilerdeki tüccarlar ve Güney kolonilerindeki yaşamlarından hoşnut olmayan bazı çiftçiler ve sınır bölgelerinde yerleşik kişiler vardı.

Kral, bu çok sayıdaki ılımlı kişilerle bir tür ittifak yapabilir ve iyi zamanlanmış ödünler vererek onların konumlarını güçlendirebilir ve böylelikle de devrimcilerin şiddete başvurmalarını zorlaştırabilirdi; fakat, III. George hiç ödün vermek niyetinde değildi. 1774'te Philadelphia'daki Quakerlerin verdiği bir dilekçeyi küçümseyerek, "Zarlar atıldı. Koloniler ya baş eğer ya da zafer kazanırlar." diye yanıt verdi. Anılan davranış, Zorlama Yasaları'nı izleyen gelişmeler nedeniyle şaşkına dönmüş ve korkmuş olan Kralcıları yalnızlığa itti.

DEVİRİM BAŞLIYOR

Amerika doğumlu bir hanımla evli ve cana yakın bir İngiliz kibarı olan General Thomas Gage, siyasal faaliyetlerin hemen hemen tümüyle ticaretin yerini aldığı Boston kentindeki garnizona kumanda ediyordu. Gage'nin kolonilerdeki temel görevi Zorlama Yasaları'nı uygulamak olmuştu. Massachusetts kolonicilerinin, 32 kilometre uzaktaki Concord kentinde barut ve askeri gereç topladıkları haberini alan Gage, bunlara el koymak amacıyla garnizondan güçlü bir birlik gönderdi. İngiliz askerleri bütün gece yol aldıktan sonra 19 Nisan 1775 günü Lexington köyüne ulaştılar ve sabahın sisleri arasında, bir dakika içinde savaşa hazır duruma geldikleri söylendiği için Minutemen (Dakikalıklar) diye adlandırılan 70 silahlı kolonici ile karşılaştılar. Minutemen gurubunun amacı sessiz bir protestoda bulunmaktı; fakat, İngiliz askerlerinin komutanı Binbaşı John Pitcairn, "Dağılın, kahrolası asiler! Kaçık köpekler!" diye bağırdı. Minutemen gurubunun lideri Yüzbaşı John Parker, askerlerine, ilk önce onların üzerine ateş edilmezse ateş açmamalarını söyledi. Amerikalılar çekilmeye başladıkları sırada bir silah sesi duyuldu ve İngiliz askerleri Minutemen gurubuna ateş açtılar. Bunun ardından, İngilizler süngü hücumuna geçtiler ve sekiz kişiyi öldürüp on kişiyi yaraladılar. Bu, Ralph Waldo Emerson'un sık sık yinelenen deyimiyile, "tüm dünyada duyulan silah sesiydi."

Ardından, İngilizler Concord'a doğru ilerlediler. Amerikalılar cephanenin büyük kısmını kaçırmışlardı; geride bıraktıklarını da İngilizler imha ettiler. Bu sırada, kırsal bölgedeki Amerikan birlikleri toplandılar, Concord'da saldırdılar ve Boston'a doğru uzun bir çekilişe başlamış olan İngilizlere kayıp verdirdiler. Yol boyunca da, "her Middlesex köyünden ve çiftliğinden" gelen milisler, taş duvarların, tepeciklerin ve evlerin ardına gizlenerek İngiliz askerlerinin parlak kırmızı kaputlarını hedef aldılar. Boston'a zorlukla erişen yorgun askerlerin 250'den fazlası öldürülmüş ya da yaralanmıştı. Amerikalılar da 93 kişi yitirdiler.

Lexington ve Concord'un yarattığı endişeler sürereken, İkinci Kıtasal Kongre Pennsylvania'nın Philadelphia kentinde 10 Mayıs 1775'te toplandı. Kongre 15 Mayıs'ta, savaşa karar verdi, kolonilerdeki milisleri kıtasal hizmete aldı ve Virginialı Albay George Washington'ı Amerikan kuvvetlerinin baş komutanlığına atadı. Bu sırada, Boston'un hemen yakınındaki Bunker Hill'de Amerikalılar büyük kayıplar verdiler. Kongre ayrıca, Amerikan kuvvetlerinin sonbaharda Kanada'ya doğru kuzeye yürümesine karar verdi. Amerikalılar daha sonra Montreal'i ele geçirdilerse de, Quebec'e yönelik kış saldırısında başarı elde edemediler ve sonunda New York'a çekildiler. Silahlı çatışma başlamış olmakla birlikte bazı Kongre Üyeleri, İngiltere'den tümüyle ayrılma fikrini hoş karşlamıyorlardı. John Dickinson Temmuz ayında, Zeytin Dalı Dilekçesi diye bilinen ve bir tür anlaşmaya varılana kadar daha fazla şiddet faaliyetine girişilmesini önlemesi için Kral'dan ricada bulunan bir karar taslağı kaleme aldı; fakat, bu dilekçeye kulak verilmedi ve III. George 23 Ağustos 1775'te bir açıklama yayınlıyarak kolonileri asi ilan etti.

İngiltere, bir bakıma köleliğe bağlı oldukları için, Güney'deki kolonilerin kendisine sadık kalmasını bekliyordu. Güney kolonilerinde yaşayan çok kimse, anavatana karşı çıkacak bir isyanın, büyük çiftlik sahiplerine yönelik bir köle ayaklanmasına yol açacağından korkuyordu. Gerçekten de, Virginia Valisi Lord Dunmore Kasım 1775'te, İngilizlerle birlikte savaştıkları tüm kölelere özgürlük vermeyi önerdi. Bunun aksine, Dunmore'nin açıklaması, belki de Kralcı kalacak olan pek çok Virginialının asilerin tarafına geçmesi sonucunu doğurdu.

North Carolina Valisi Josiah Martin de, North Carolinalıları Saray'a sadık kalmaya zorladı. 1.500 kişi Martin'in çağrısına olumlu yanıt verdilerse de, İngiliz askerleri yardıma gelemeden önce devrim güçleri tarafından yenilgiye uğratıldılar.

İngiliz savaş gemileri kıyı boyunca South Carolina'nın Charleston kentine kadar inip Haziran 1776'da kente ateş açtılar; ancak, hazırlanmaya zamanları olan South Carolinalılar ayın sonuna doğru İngilizleri püskürttüler. İngilizler, iki yıldan fazla bir süre geçmeden yeniden Güney'e inemediler.

SAĞDUYU VE BAĞIMSIZLIK

1774'te İngiltere'den Amerika'ya gelmiş olan siyasal kuramcı ve yazar Thomas Paine, Ocak 1776'da *Sağduyu* adlı 50 sayfalık bir broşür yayımladı. Üç ay içinde broşürden 100.000 adet satıldı. Paine, soydan geçen krallık anlayışına saldırıyor ve bir tek dürüst adamın bile toplum için "gelmiş geçmiş tüm taçlı zorbalardan" daha değerli olduğunu belirtiyordu. Ona göre seçenekler, ya zorba bir krala ve yıpranmış hükümete sürekli boyun eğmek ya da kendine kendisine yeterli ve bağımsız bir cumhuriyet olarak mutlu yaşamaktı. Tüm kolonilerde dağıtılan *Sağduyu*, ayrılma isteğinin somutlaşmasında yardımcı oldu.

Geriye, resmi bir açıklama yapmak için her koloniden onay alınması işi kalmıştı. İkinci Kıtasal Kongre toplandıktan tam bir yıl sonra, 10 Mayıs 1776'da, ayrılmak için çağrıda bulunan bir karar kabul edildi. Sadece resmi bir açıklamaya gerek kalmıştı. 7 Temmuz'da, Virginialı Richard Henry Lee, "Birleşik Kolonilerin, özgür ve bağımsız devletler olduklarını ve olma hakları bulunduğunu" ilan eden bir karar taslağı sundu. Bunun hemen ardından, resmi bir bildiri hazırlamak için, Virginialı Thomas Jefferson'un başkanlığında beş kişilik bir komite görevlendirildi. Büyük ölçüde Jefferson'un yapıtı olan ve 4 Temmuz 1776'da kabul edilen Bağımsızlık Bildirisi, yeni bir ulusun doğumunu açıklamakla kalmıyor, tüm dünyada etkin bir güç oluşturacak olan bir insan özgürlüğü felsefesini de yaratıyordu. Bildiri, Fransız ve İngiliz Aydınlanması'na ilişkin siyasal felsefeye dayanmakla birlikte, özellikle bir yapının etkisi göze çarpmaktadır: John Locke'nin *Hükümete İlişkin İkinci İnceleme*'si. Locke, İngilizlerin geleneksel haklarına ilişkin kavramları ele alıp onları insanların doğal hakları olarak evrenselleştirmiştir. Bildiri'nin iyi bilinen giriş bölümü, Locke'nin hükümete ilişkin toplumsal-sözleşme kuramını yansıtmaktadır:

Şu gerçeklerin açık olduğunu kabul ediyoruz: Tüm insanlar eşit yaratılmışlardır. Yaratıcıları tarafından başlatılmış belirli ve vazgeçilmez Haklara sahiptirler. Yaşamak, Özgür olmak ve Mutluluğa erişmek bu Haklar arasındadır. Bu hakları güvence altına almak için, İnsanlar arasında, tam gücünü yönetilenlerin onayından alan Hükümetler kurulmaktadır. Herhangi bir Hükümet Biçimi bu amaçları yıkmaya yönelirse, bu Hükümeti değiştirmek ya da ortadan kaldırmak, yeni bir Hükümet kurmak, bu Hükümetin temellerini söz konusu ilkelere dayandırmak ve yetkilerini halkın Güvenlik ve Mutluluğunu en iyi sağlayacak biçimde düzenlemek Halkın Hakkıdır.

Jefferson, Bildiride, Locke'nin ilkeleri ile kolonilerdeki durum arasında doğrudan bağlantı kurmuştur. Amerikan bağımsızlığı için savaşmak, "bizleri, anayasamıza yabancı olan ve yasalarımızın kabul etmediği bir yönetime tabi kılma yolunda başkalarıyla işbirliği yapan" bir kralın hükümeti yerine halkın onayı ile kurulmuş bir hükümet için savaşmaktı. Ancak halkın onayı ile kurulan bir hükümet, yaşamak, özgür olmak ve mutluluğa erişmek doğal haklarını güvence altına alabilirdi. Bu nedenle de, Amerikan bağımsızlığı için savaşan her insan, kendi doğal hakları için savaşmış oluyordu.

YENİLGİLER VE ZAFERLER

Bağımsızlığın ilanından sonra aylar boyunca bir takım gerilemelerle karşılaşan Amerikalıların sebatlı davranışları sonuçta onlara başarı getirdi. Ağustos 1776'da New York'un Long Island bölgesinde yer alan çatışmada zor durumda kalan Washington, başarılı bir geri çekilme hareketi gerçekleştirdi ve birliklerini küçük sandallar içinde Brooklyn'den Manhattan kıyılarına geçirdi. İngiliz Generali William Howe iki kez tereddüt etti ve Amerikalıların kaçmalarına izin verdi. Howe, buna karşılık, Kasım ayında, Manhattan Adası'ndaki Washington Kalesi'ni ele geçirdi. New York kenti savaşın sonuna kadar İngilizlerin elinde kaldı.

Aralık ayına gelindiğinde, Washington'un askerleri, malzeme ve söz verilmiş olan yardımı alamamış oldukları için dağılmak üzereydiler; fakat, savaşa başlamak için ilkbaharın gelmesini bekleme kararı alan Howe, Amerikalıları çöktürme fırsatını bir kez daha kaçırdı. Bu sırada Washington, New Jersey'de Trenton kentinin kuzeyinde Delaware Nehri'ni geçti. 26 Aralık sabahı erken saatlerde Trenton'daki garnizona karşı sürpriz bir saldırı gerçekleştiren birlikleri, 900'den fazla esir aldılar. Bir hafta sonra, 3 Ocak 1777'de Princeton'da İngilizlere saldırdı ve daha önce onların işgalinde bulunan toprakların büyük kesimini geri aldı. Amerikalıların bozulmuş olan moralleri, Trenton ve Princeton'da kazanılan zaferlerden sonra yerine geldi.

Howe 1777'de, Pennsylvania'da Brandywine ırmağı dolaylarında Amerikan ordusunu yendi, Pennsylvania'yı işgal etti ve Kıtasa Kongre'yi kaçmak zorunda bıraktı. Washington, şiddetli 1777-1778 kışını Pennsylvania'nın Valley Forge yöresinde, yeterli yiyecek, giyecek ve malzeme olmaksızın geçirmek zorunda kaldı. Çiftçilerin ve tüccarların, mallarını, Kıtasa Kongre ve eyaletler tarafından çıkarılan kağıt para yerine altın ve gümüş karşılığı İngilizlere satmaları, Amerikan birliklerini bu yetersizliklerden daha çok sıkıntıya soktu.

Washington'un Kıta Ordusu Valley Forge'da en kötü duruma düşmüştü; ancak, 1777 yılı savaşın dönüm noktasını oluşturdu. 1776 sonlarında İngiliz Generali John Burgoyne, Champlain Gölü'nü ve Hudson Nehri'ni geçerek New York ve New England'ı işgal etmek amacıyla bir plan geliştirdi. Ne yazık ki, ormanlık ve bataklık araziye geçemeyecek derecede ağır araç ve gereçleri vardı. Burgoyne kumandasındaki bir Kralcı ve Kızılderili grubu New York'daki Oriskany ırmağı yakınında, deneyimli bir seyyar Amerikan birliği ile karşılaştı. Burgoyne'nin bazı birlikleri de, gereksinim duydukları malzeme peşinde koşarken, Vermont'un Bennington kasabasında Amerikan askerleriyle karşı karşıya geldiler. Çıkan çatışma Burgoyne ordusunu yeterince oyaladı ve New York'un Albany kenti yakınlarında Hudson Nehri'nin aşağı kesimlerinden destek kuvvetleri gönderebilmesi için Washington'a zaman kazandırdı. Burgoyne yeniden harekete geçtiğinde, Amerikalılar onu bekler durumdaydılar. İleride, New York'un West Point yöresinde Amerikalılara ihanete edecek olan Benedict Arnold'un kumandasındaki Amerikalılar İngilizleri iki kez püskürttüler. Burgoyne, New York'un Saratoga kentine geri çekildi ve orada, General Horatio Gates tarafından kumanda edilen Amerikan güçleri İngiliz birliklerini kuşattılar. 17 Ekim 1777'de Burgoyne'nin tüm ordusu teslim oldu. İngilizler, altı general, 300 subay ve 5.500 asker yitirdiler.

FRANSIZ-AMERİKAN İTTİFAKI

Fransa'da Amerikalıların davasına ilişkin derin duygular besleniyordu; Fransa aydın çevreleri de feodaliteye ve ayrıcalıklara karşı ayaklanmış durumdaydı. Saray ise, ideolojik olmaktan daha çok jeopolitik nedenlerle, kolonicilere yardım ediyordu. Fransa Hükümeti, 1763 yenilgisinden beri İngiltere'ye karşı misillemede bulunma peşindeydi. Benjamin Franklin, Amerikalıların davasına destek sağlamak için, 1776'da Paris'e gönderildi. Akıllı, kurnaz ve aydın kişiliği sayesinde, kısa zamanda varlığını Paris'te hissettirdi ve Fransızların yardımını sağlama konusunda etkin bir rol oynadı.

Fransa Mayıs 1776'da Amerika'ya 14 gemi dolusu savaş malzemesi göndererek kolonilere yardım etmeye başladı. Gerçekten de, Amerikan ordularının kullandığı barutun çoğu Fransa'dan geliyordu. İngiltere'nin Saratoga'da yenilmesinden sonra Fransa, eski düşmanını ciddi ölçüde zayıflatmak ve Yedi Yıl Savaşı'nda (Fransız ve Kızılderili Savaşı) altüst olan güç dengesini eski konumuna getirmek için bir fırsat çıktığını gördü. 6 Şubat 1778'de Amerika ile Fransa bir Dostluk ve Ticaret Andlaşması imzaladılar. Anılan Andlaşmayla Fransa Amerika'yı tanıyor ve ticaret konusunda ödünler veriyordu. İki ülke ayrıca bir İttifak Andlaşması imzaladılar ve Fransa da savaşa katılırsa, Amerika bağımsızlığını kazanıncaya kadar her iki ülkenin de silah bırakmayacağını, her bir ülkenin, diğerinin rızası olmadan İngiltere ile barış yapmayacağını ve her bir ülkenin, diğerinin Amerika'daki topraklarını güvence altına alacağını kabul ettiler. Bu, Birleşik Devletler'in ya da öncüllerinin 1949'a kadar imzalayacağı tek ikili savunma andlaşması olmuştur.

Fransız-Amerikan ittifakı kısa zamanda çatışmayı yaygınlaştırdı. Haziran 1778'de İngiliz gemileri Fransız teknelerine ateş açtı ve iki ülke savaşa girdi. Yedi Yıl Savaşı'nda İngiltere tarafından işgal olunan toprakları geri almayı uman İspanya 1779'da Fransa'nın yanı sıra savaşa katıldı, ancak Amerikalıların müttefiki olmadı. İngiltere, Amerikalılarla ticaretini sürdüren Hollanda'ya 1780'de savaş ilan etti. Fransa önderliğindeki bu Avrupa güçleri topluluğu, İngiltere için, kolonilerin tek başına başarabileceğinden çok daha büyük bir tehdit oluşturuyordu.

İNGİLİZLER GÜNEYE İLERLİYOR

Güneylilerin daha fazla Kralcı olduğunu düşünen İngilizler, Fransızlar da çatışmaya katılınca, güneydeki çabalarını arttırdılar. 1778 sonlarında Georgia'nın Savannah kentinin ele geçirilmesiyle bir hareket başlatıldı. Kısa zaman

sonra İngiliz birlikleri, Güney'deki en önemli liman olan, South Carolina'nın Charleston kentine doğru ilerlediler. İngilizler ayrıca deniz kuvvetleri ve amfibik güçler kullanarak Amerikan kuvvetlerini Charleston yarımadasında kısırmayı başardılar. 12 Mayıs'ta General Benjamin Lincoln kenti ve oradaki 5.000 askeri teslim etti. Bu, Amerikalıların savaşta en büyük yenilgisini oluşturdu.

Buna karşılık, şansın tersine dönmesi Amerikalı asilere cesaret verdi. Kısa bir süre sonra, South Carolinalılar, kırsal kesimlerde İngiliz destek yollarına saldırmaya başladılar. General Horatio Gates Temmuz'da, eğitim görmemiş milislerden bir yedek güç toplayarak, South Carolina'nın Camden kentinde General Charles Cornwallis kumandasındaki İngiliz güçlerine saldırdı; fakat, Gates'in acemi birlikleri İngiliz askerleriyle karşılaşınca paniğe kapılıp kaçmaya başladılar. Cornwallis'in askerleri Amerikalılarla birkaç kez daha karşılaştılar; ancak, en önemli çatışma, 1781 yılı başlarında, South Carolina'nın Cowpens kasabasında oldu ve Amerikalılar İngilizleri büyük bir yenilgiye uğrattılar. North Carolina'da yorucu ancak sonuçsuz bir takipten sonra Cornwallis Virginia'ya erişmeyi amaçladı.

ZAFER VE BAĞIMSIZLIK

Fransa Kralı XVI. Louis, Temmuz 1780'de Amerika'ya, Kont Jean de Rochambeau kumandasında 6.000 kişilik bir öncü kuvveti göndermişti. Fransız donanması da, buna ek olarak, İngiliz gemilerine saldırdı ve New York'tan hareketle Virginia'daki birliklerine yedek asker ve malzeme götüren İngiliz gemilerini engelledi. 18.000 kişiyi bulan Fransız ve Amerikan orduları, yaz boyunca ve sonbaharda Cornwallis'le köşe kapmaca oynadılar. Sonuçta, 19 Ekim 1781'de, Chesapeake Körfezi çıkışındaki Yorktown'da sıkıştırılan Cornwallis 8.000 kişilik İngiliz ordusuyla birlikte teslim oldu.

Savaş, Cornwallis'in yenilgisiyle hemen bitmedi ve bir sonuç alınmaksızın hemen hemen iki yıl daha uzadıysa da, yeni kurulan İngiltere Hükümeti, 1782 başlarında Paris'te barış görüşmeleri başlattı. Amerikan tarafını, Benjamin Franklin, John Adams ve John Jay temsil ediyorlardı. Varılan sonuç anlaşması Kongre tarafından onaylandı ve Büyük Britanya ile eski kolonileri andlaşmayı 3 Eylül'de imzaladılar. Paris Andlaşması olarak bilinen barış anlaşmasıyla 13 eski koloninin bağımsızlığı, özgürlüğü ve egemenliği tanınıyor ve İngiltere, Mississippi Nehri'nin batısında kalan, kuzeyde Kanada'ya ve güneyde de, İspanya'ya iade edilmiş bulunan, Florida'ya kadar uzanan toprakları bağışlıyordu. Yedi yıldan fazla bir süre önce Richard Henry Lee'nin söz ettiği yavru koloniler sonuçta "özgür ve bağımsız devletler" olmuşlardı. Geriye bir ulus oluşturmak kalyordu.

AMERİKAN DEVRİMİ İLE KRALCILAR

Amerikalıların, günümüzde Bağımsızlık Savaşı'nı bir devrim olarak görmelerine karşın, önemli açılardan aynı zamanda bir iç savaştır. Amerikalı Kralcılar ya da muhaliflerinin tanımlamasıyla "Muhafazakarlar", Devrime karşı çıkmış ve pek çoğu asilere karşı silaha sarılmışlardır. Kralcılarının sayısına ilişkin tahminler 500.000'e ya da kolonilerin o günlerdeki nüfusunun yüzde yirmisine kadar yükselmektedir.

Kralcıları harekete geçiren nedir? Kralcı olsun Devrimci olsun, öğrenim görmüş pek çok Amerikalı, John Locke'nin doğal haklar ve sınırlı hükümet kuramlarını kabul etmişlerdir. Bu nedenle, asiler gibi Kralcılar da, Pul Yasası ve Zorlama Yasaları gibi İngiliz faaliyetlerini eleştirmişlerdir. Şiddetin çete yönetimine ya da zorbalığa yol açacağına inanan Kralcılar, barışçı protesto yöntemlerine başvurmak istiyorlardı. Buna ek olarak, bağımsızlığın, İngiliz ticaret sisteminin üyesi bulunmakla kazanılan ekonomik çıkarların da yitirileceğine inanıyorlardı.

Kralcılar her sınıftan geliyorlardı. Çoğunluğu küçük çiftçiler, zanaatkarlar ve dükkan sahipleriydiler. İngiliz memurlardan pek çoğunun Saray'a sadık kalmaları da şaşırtıcı değildi. Özellikle Püriten New England'daki Anglikan din adamları gibi, zengin tüccarlar da sadık kalma eğilimindeydiler. Kralcılar arasında, İngilizlerin özgürlük vaadinde bulunduğu bazı siyahlar, Kızılderililer, sözleşmeli hizmetkarlar ve Saray'ı daha çok III. George Alman asıllı olduğu için destekleyen Alman göçmenler vardı.

Her kolonideki Kralcı sayısı değişiyordu. Günümüzde yapılan tahminlere göre, New York nüfusunun yarısı Kralcıydı; koloninin aristokrasiye dayalı bir kültürü vardı ve Devrim süresince İngiliz işgali altında kalmıştı. North Carolina ve South Carolina'da, sınır bölgesi çiftçileri Kralcı iken, Kıyı Bölgesi'ndeki büyük çiftlik sahipleri Devrim'i desteklemek eğilimindeydiler.

Paris Barış Andlaşması uyarınca, Kralcıların el konulmuş olan topraklarının Kongre tarafından iade edilmesi gerekiyordu. Sözelimi, Pennsylvania'da William Penn'in ve Maryland'da Geroge Calvert'in mirasçılara büyük ölçüde iade gerçekleştirildi. Asilerle Kralcılar arasında derin husumet olan North Carolina ve South Carolina'da ise, Kralcıların pek azı topraklarını geri alabildiler. New York, North Carolina ve South Carolina'da, Kralcıların el konulan büyük arazileri küçük çiftçilere paylaştırıldığı için toplumsal devrime benzer bir gelişme görüldü.

Aralarında Benjamin Franklin'in oğlu William ve o günlerin en büyük Amerikan ressamı John Singleton Copley'in de bulunduğu 100.000 dolayında Kralcı ülkeden ayrıldılar. Pek çoğu Kanada'da yerleştiler. Bir kısmı geri döndüyse de, bazı eyaletler Kralcıların kamu görevine seçilmelerini yasakladı. Devrimden sonraki yıllarda Amerikalılar Kralcıları unutmayı yeğlediler. Copley dışındaki Kralcılar, Amerikan tarihinin önemsiz kişileri oldular.

BÖLÜM IV
ULUSAL BİR HÜKÜMETİN KURULUŞU
“Dünyadaki her insanın ve her insan topluluğunun kendi kendini yönetme hakkı vardır.”
Thomas Jefferson – 1790

EYALET ANAYASALARI

Devrimin başarısı Amerikalılara, ideallerini Bağımsızlık Bildirisi’nde açıklanan yasal biçimde belirleme ve bazı yakınlıklarını eyalet anayasaları aracılığıyla giderme fırsatı verdi. Daha 10 Mayıs 1776’da Kongre bir karar aldı ve kolonilere, “seçmenlerinin mutluluk ve güvenliğini en iyi şekilde sağlayacak” yeni hükümetler kurmalarını önerdi. Bazıları bunu zaten yapmışlardı ve bunun sonucu olarak, Bağımsızlık Bildirisi yayımlandıktan bir yıl sonra, üçü hariç tüm koloniler anayasalarını kabul etmişlerdi.

Yeni anayasalarda demokratik kavramların etkisi görüldü. Türmü sağlam koloni deneyimi ve İngiliz uygulamaları temelinde dayandırıldığı için, hiçbiri geçmişten büyük bir kopma yaratmadı. Yine de her biri, Aydınlanmacı filozofların övgüyle karşıladıkları cumhuriyetçilik ruhu çerçevesinde hazırlanmıştı.

Doğal olarak, eyalet anayasalarını hazırlayanların ilk amacı, “vazgeçilmez hakların” güvence altına alınması idi; anılan hakların ihlal edilmesi, eski kolonilerin İngiltere’yle bağlarını reddetmelerine yol açmıştı. Bu nedenle, her anayasa bir temel haklar bildirgesi ya da temel haklar yasasıyla başlıyordu. Tüm diğerlerine örnek olan Virginia anayasası, halk egemenliğini, dönüşümlü temsili, seçim özgürlüğünü ile daha ılımlı kefalet karşılığı tahliye koşulları ve insancıl cezalandırma, süratli jüri yargılaması, basın ve inanç özgürlüğü, çoğunluğun hükümeti düzeltme ya da değiştirme hakkı gibi belirli temel özgürlükleri içeren bir ilkeler bildirisine yer vermektedir.

Diğer eyaletler ifade, toplanma ve dilekçe verme özgürlüklerini güvence altına almak amacıyla, özgürlükler listesini genişlettiler ve silah taşıma, ihzar (*habeas corpus*) emri, konut dokunulmazlığı ve eşit yasal korunma haklarına ilişkin maddeler de eklediler. Ayrıca, tüm anayasalarda, birbirini frenleyen ve dengeleyen yasama, yürütme ve yargı gücünden oluşan üç-organlı hükümet yapısına bağlılık vurgulandı.

Pennsylvania anayasası en radikal olanıydı. Philadelphia zanaatkarları, İskoçyalı ve İrlandalı sınır bölgesi yerleşimcileri ve Almanca konuşan çiftçiler denetimi ele geçirmişlerdi. Eyalet Kongresi’nin kabul ettiği anayasaya göre, her erkek vergi mükellefinin ve oğullarının oy kullanma hakları bulunacaktı, temsil dönüşümlü olacaktı (hiç kimse yedi yılda dört yıldan fazla süreyle mecliste temsilcilik yapamayacaktı) ve tek meclisli bir yasama organı kurulacaktı.

Eyalet anayasalarında, günümüz standardlarına oranla, bazı çok çarpıcı sınırlamalar vardı. İnsanların doğal haklarını güvence altına almak için yaratılan anayasalar, en temel doğal hak olan eşitlik hakkını güvence altına almıyordu. Pennsylvania’nın güneyinde kalan koloniler, köle nüfuslarını en temel insan haklarının dışında bıraktılar. Kadınların siyasal hakları yoktu. Hiçbir eyalette erkeklere sınırsız oy kullanma izni tanınmadı, tüm vergi mükelleflerine seçme izni verilen Pennsylvania gibi, Delaware, North Carolina, Georgia’da da seçilenlerin belirli ölçüde emlak sahibi olmaları gerekiyordu.

KONFEDERASYON MADDELERİ

İngiltere ile çatışma nedeniyle kolonilerin tutumlarında büyük değişiklikler oluştu. Özerkliklerinin en ufak bir parçasından bile vazgeçmeyi reddeden ve bunu kendilerinin seçtikleri kuruluşlara da bırakmak istemeyen yerel meclisler, 1754’te Albany Birlik Planı’nı geri çevirmişlerdi. Buna karşın, Devrim sırasında yapılan karşılıklı yardımlar etkili olmuş ve bireysel yetkiden vazgeçmek konusundaki korkular büyük ölçüde azalmıştı. John Dickinson 1776’da “Konfederasyon ve Sürekli Birlik Maddeleri”ni hazırladı. Anılan belge Kıtasal Kongre’de 1777’de kabul edildi ve tüm eyaletler tarafından onaylanarak 1781’de yürürlüğe girdi. Maddeler’in getirdiği hükümet çatısında pek çok zaaf vardı. Ulusal hükümetin gerektiğinde gümrük tarifeleri koymak, ticareti düzenlemek ve vergi koymak yetkisi yoktu. Uluslararası ilişkilerdeki tek denetim kurumu değildi: çok sayıda eyalet yabancı ülkelerle kendi başına görüşmeler başlatmıştı. Dokuz eyaletin kendi ordusu ve bir kaçının kendi donanması vardı. Garip türlerde madeni paraların yansısı, eyaletlerin ve merkezi devletin çıkardığı şaşırtıcı derecede çok çeşitli kağıt para ortalıkta dolaşıyor ve hepsi de büyük bir hızla değer yitiriyordu.

Savaşın sonrasındaki karşılaşılan ekonomik güçlükler, değişiklik yapılması çağrılarını yol açtı. Savaşın sona ermesi, iki tarafın ordularına da mal sağlamış olan ve İngiliz ticaret sistemine katılmak sayesinde elde ettikleri kazanımları yitiren tüccarlar üzerinde çok olumsuz etkiler yaratmıştı. Eyaletler, gümrük tarifelerinde Amerikan mallarına öncelik tanımakla birlikte söz konusu tarifeler birbirine uymuyordu ve bu nedenle merkezi hükümet tarafından uyumlu bir siyaset güdülmesi yolunda güçlü istekler doğmuştu.

Devrim sonrası ortaya çıkan ekonomik zorluklardan belki de en çok sıkıntı çekenler çiftçilerdi. Tarımsal ürün arzı talebi aşmıştı ve özellikle borçlu çiftçiler arasında huzursuzluk vardı. Anılan çiftçiler, ipotekli mülklerine el konulmasını ve borçları nedeniyle hapis cezasına çarptırılmalarını önleyecek güçlü önlemler alınmasını istiyorlardı. Mahkemeler alacak davalarıyla tıkanık kalmıştı. 1786 yılının yaz ayları boyunca, bazı eyaletlerde halk meclisleri ve özel toplantılar düzenlenerek, eyalet yönetimlerinde reform yapılması talebi dile getirildi.

1786 sonbaharında, eski bir yüzbaşı olan Daniel Shays'ın önderliğinde toplanan çiftçi gurupları, Massachusetts'te gelecek eyalet seçimlerine kadar, ilçe mahkemelerinin toplanmasını ve alacak davalarını karara bağlamasını zor kullanarak engellediler. 1787'de çiftçilerin oluşturduğu 1.200 kişilik bir çapulcu ordusu, Springfield'deki federal cephane deposuna doğru harekete geçti. Daha çok sopalar ve saman tırmıklarıyla silahlanmış olan asiler, küçük bir milis birliği tarafından püskürtüldüler. Ardından, General Benjamin Lincoln Boston'dan destek birlikleriyle geldi ve geri kalan Shaycileri dağıttı ve elebaşları da Vermont'a kaçtı. Hükümet 14 asiye yakaladı, onları önce ölüm cezasına çarptırdı, sonra bazılarını affetti ve diğerlerine de hafif hapis cezaları verdi. İsyanın bastırılmasından sonra, çoğunluğu asilere yakınlık duyan yeni seçilmiş bir meclis, onların borç hafifletilmesine ilişkin bazı taleplerini karşıladı.

GENİŞLEME SORUNLARI

Devrim'in sona ermesiyle, Birleşik Devletler, çözüme kavuşturulmamış Batı sorununu, yani, toprak, kürk ticareti, Kızılderililer, yerleşim ve yerel hükümet konularında karmaşalıklarla dolu olan genişleme sorununu yeniden ele almak zorunda kaldı. Ülkede o güne kadar keşfedilmiş olan en zengin toprakların çekiciliği karşısında öncüler (Pioneers) Appalachian Dağları'nı aşmış onları ötesine yayıldılar. 1775'e gelindiğinde, su yolları boyunca çok uzaklara serpiştirilmiş yerleşim birimlerinde on binlerce insan yaşıyordu. Sıradağlarla birbirinden ayrılmış ve Doğu'daki siyasal güç merkezlerinden de yüzlerce kilometre uzakta kalmış olan yerleşimciler, kendi hükümetlerini kurdular. Tüm kıyı eyaletlerinden gelen yerleşimciler, iç kesimlerin verimli nehir vadilerine, ormanlarına ve uçsuz bucaksız çayırlarına yayıldılar. 1790 yılında, Appalachian Dağları ötesindeki nüfus 120.000'i çok aşmıştı.

Savaşın önce, bazı koloniler, Appalachian Dağları ötesindeki topraklar üzerinde yaygın ve çok kez birbiriyle örtüşen hak iddialarında bulunmuşlardı. Benzeri haklara sahip olmayanlar, bu zengin toprak ödülünün paylaşım biçimini haksız buluyorlardı. Anılan gurup adına konuşan Maryland, batıdaki toprakların ortak mülkiyet altında sayılmasını ve Kongre tarafından parsellenip özgür ve bağımsız eyaletler arasında paylaşılmasını öngören bir karar taslağı sundu. Bu görüş pek yandaş bulmadı. Yine de, New York, 1780'de mülkiyet haklarını Birleşik Devletler'e devrederek bu konuda öncülük yaptı. 1784'te, en geniş arazi sahibi olan Virginia, Ohio Nehri'nin kuzeyindeki tüm topraklarını terk etti. Diğer eyaletler de haklarından vazgeçtiler ve Kongre'nin, Ohio Nehri'nin kuzeyinde ve Allegheny Dağları'nın batısında kalan tüm toprakların mülkiyetine sahip olacağı anlaşıldı. Bu milyonlarca hektarlık ortak toprağın mülkiyeti, ulusallığın ve birliğin o güne kadar görülen en somut kanıtı oldu ve ulusal egemenlik görüşüne de bir tür temel sağladı. Buna karşın, söz konusu topraklar, aynı zamanda, çözülmesi gerekli bir sorun oluşturuyordu.

Konfederasyon Maddeleri bir çözüm yolu sağladı. Maddeler uyarınca, Kuzeybatı Toprakları başlangıçta, 1787 tarihli Kuzeybatı Kararnamesi ile öngörülen sınırlı bir kendi kendini yönetme sistemi altında, Kongre tarafından atanan bir vali ve yargıçların yönettiği tek bir bölge olarak düzenlenecekti. Bu topraklar, oy kullanma yaşına gelmiş 5.000 özgür erkek nüfusu oluşunca, iki meclisli bir yasama organı kurmaya hak kazanacak ve alt meclis üyelerini kendisi seçecekti. O zaman ayrıca, Kongre'ye de oy kullanma hakkı bulunmayan bir temsilci gönderebilecekti. Bu topraklardan en az üç ve en çok beş eyalet yaratılacak ve bunlardan nüfusu 60.000 kişiye erişenler, "özgün eyaletlere her açıdan eşit olarak" Birlik'e kabul edilecekti. Kararname ile, vatandaşlık hakları ve özgürlükleri güvence altına alınmıyor, eğitim teşvik ediliyor ve "anılan topraklarda ne kölelik ne de isteğe aykırı sözleşmeli hizmetkarlık olacağı" güvencesi veriliyordu.

Yeni siyaset, kolonilerin anavatanın çıkarları için varolduğu ve siyasal açıdan bağımlı ve toplumsal açıdan ikinci sınıf sayıldığı yolundaki alışlagelmiş kavramı reddediyordu. Kolonilerin ulusun bir uzantısı sayıldıkları ve eşitlikten

kaynaklanan kazanımlara da bir ayrıcalık değil bir hak olarak sahip buldukları yolundaki ilke bu doktrinin yerine geçmişti. Kuzeybatı Kararnamesi'nin bu aydınlatıcı hükümleri, Amerika'nın kamu arazisi siyasetinin temelini oluşturdu.

KURUCU MECLİS

George Washington'un deyiimiyle, Paris Andlaşması ile Anayasa'nın yazıldığı tarih arasında geçen süre içinde, eyaletler birbirlerine "pamuk ipliğiyle" bağlıydılar. Maryland ve Virginia arasında Potomac Nehri üzerinde seyrüsefer konusunda çıkan anlaşmazlıklar, beş eyaletin temsilcilerinin 1786'da Maryland'ın Annapolis kentinde yapılan bir konferansa katılmalarına yol açtı. Temsilcilerden Alexander Hamilton, ticaretin siyasal ve ekonomik sorunlarla yakın bağları olduğu ve sorunun hiçbir temsil niteliği bulunmayan bir kuruluş tarafından ele alınamayacak derecede ciddiyet taşıdığı konusunda diğer meslektaşlarını ikna etti.

Tüm eyaletlere bir çağrıda bulunularak, ertesi ilkbaharda Philadelphia'da yapılacak bir toplantıya temsilci göndermelerinin istenmesini önerdi. Kıtasal Kongre başlangıçta bu cesur atılıma tepki gösterdiyse de, Virginia'nın George Washington'u temsilci olarak seçtiği haberleri üzerine protestolarını durdurdu. Bir sonraki sonbahar ve kış aylarında, Rhode Island dışındaki tüm eyaletlerde seçim yapıldı.

Mayıs 1787'de Philadelphia Eyalet Meclisi binasında yapılan Federal Kurucu Meclis toplantılarına ünlü kişiler katıldı. Eyalet meclisleri toplantıya, koloni ve eyalet hükümetlerinde, Kongre'de, mahkemelerde ve orduda deneyimi olan liderleri gönderdi. Dürüstlüğü ve Devrim sırasında sergilediği askeri liderlik yetenekleri nedeniyle ülkenin en önde gelen kişisi sayılan George Washington toplantı başkanlığına seçildi.

Daha faal olan üyeler arasında en çok göze çarpanlar iki Pennsylvaniaiydi: Bir ulusal hükümet kurulması gereğini açıkça gören Gouverneur Morris ve ulusallık kavramı konusunda yorulmak bilmeden çalışan James Wilson. Pennsylvania tarafından seçilen temsilciler arasında, parlak bir kamu hizmeti geçmişinin ve bilimsel başarıların sonuna yaklaşmış olan Benjamin Franklin de vardı. Virginia'dan, pratik görüşlü genç bir devlet adamı, özenli bir siyaset ve tarih inceleyicisi ve bir meslektaşına göre de "çalışkanlık ve uygulama açısından...tartışılacak her konuda en fazla bilgiye sahip kişi" olan James Madison gelmişti. Madison, günümüzde, "Anayasa'nın Babası" olarak bilinmektedir.

Massachusetts, yetenekli ve deneyimli iki genç adamı, Rufus King ve Elbridge Gerry'yi göndermişti. Ayakkabıcıyken daha sonra yargıçlığa başlamış olan Roger Sherman, Connecticut temsilcileri arasındaydı. New York'tan, toplantının yapılmasını önermiş olan Alexander Hamilton gelmişti. Elçi olarak Fransa'da bulunan Thomas Jefferson ile Büyük Britanya'da aynı görevi yapan John Adams toplantıda yoklardı. 55 temsilci arasında gençler çoğunlukta ve toplantıya katılanların yaş ortalaması 42'ydi.

Kurucu Meclis, sadece Konfederasyon Maddeleri'ni değiştirmekle görevlendirilmişti; fakat, Madison'un sonradan yazdığı gibi, "ülkelerine büyük güveni olan" temsilciler, Maddeler'i bir kenara atıp tümüyle yeni bir hükümet yapısı kurmaya giriştiler.

Temsilciler, iki ayrı gücü, yani yarı-bağımsız 13 eyaletin şimdiden uyguladığı yerel denetim gücü ile bir merkezi hükümetin gücünü bağdaştırmanın en önemli gereksinim olduğunu biliyorlardı. Ulusal hükümetin yeni, genel ve kapsamlı olması nedeniyle, bir yandan onun işlevleri ve gücü özenle tanımlanıp belirtilirken, geriye kalan tüm işlevlerin ve gücün de eyaletlere bırakılacağına anlaşılması gerektiği ilkesini benimsediler. Temsilciler, buna karşın, merkezi hükümetin gerçek güce gereksinimi olduğunu bildikleri için, onun diğer işlevleri arasında, para basma, ticareti düzenleme, savaş ilan etme ve barış yapma yetkisi bulunması gerektiğini de genelde kabul ettiler.

TARTIŞMA VE UZLAŞMA

Philadelphia'da toplanan XVIII. yüzyılın devlet adamları, Montesquieu'nün siyasette güç dengesi kavramını benimsemiş kişilerdi. Bu ilke, koloni deneyimi ile destekleniyor ve John Locke'nin, temsilcilerin çoğu tarafından bilinen yazılarından güç alıyordu. Bu etkiler, eşit ve uyumlu çalışan üç hükümet organı kurulması gerektiği inancına yol açtı. Yasama, yürütme ve yargı güçleri, hiçbirinin hiçbir zaman denetimi ele geçiremeyeceği kadar uyumlu bir denge içinde olmalıydı. Temsilciler, yasama organının, kolonilerdeki ve İngiltere Parlamentosu'ndaki gibi iki meclisli olması üzerinde anlaştilar.

Toplantıda, yukarıda belirtilen konular üzerinde oybirliği vardı. Bunların yaşama geçirilmesi konusunda ise çok farklı görüşler ortaya çıktı. Sözgelimi, New Jersey gibi küçük eyaletlerin temsilcileri, ulusal hükümetteki etkilerini

azaltacağı gerekçesiyle, temsil edilme hakkını Konfederasyon Maddeleri'ndeki gibi eyalet olmaya değil nüfus oranına dayandıran değişikliklere karşı çıktılar.

Öte yandan, Virginia gibi büyük eyaletlerin temsilcileri, nüfus oranına dayalı temsil hakkını desteklediler. Tartışmalar sonsuza kadar uzayacak gibi görüldüğü bir sırada, Roger Sherman, Kongre'deki meclislerden birinde, yani Temsilciler Meclisi'nde, nüfus oranına dayalı temsil hakkı buluhmasına karşılık diğer mecliste, yani Senato'da, eşit temsil olmasını önerdi.

Böylelikle büyük ve küçük eyaletler arasında uyum sorunu çözümlendi. Buna karşın, her yeni konuda ancak yeni uzlaşmalarla çözülebilecek yeni sorunlar ortaya çıktı. Kuzeyliler, her eyaletin vergi payı saptanırken kölelerin de hesaba katılmasını, buna karşılık, Temsilciler Meclisi'ndeki sandalye sayısı belirlenirken bunun yapılmamasını istediler. Çok küçük bir muhalefetle karşılanan bir uzlaşma sonucu, Temsilciler Meclisi üyesi sayısının, özgür kişilerin tümü ve kölelerin de beşte üçü göz önünde tutularak saptanması kararlaştırıldı. Shays İsyanı'nın neden olduğu acıyı henüz üzerlerinden atamamış bulunan, Sherman ve Elbridge Gerry gibi temsilciler, büyük bir halk kitlesinin kendi kendisini yönetmeye yeterli anlayışa sahip olmadığından korktukları için, hiçbir federal hükümet organının doğrudan doğruya halk tarafından seçilmesini istemiyorlardı. Bazı temsilciler ise, ulusal hükümetin olduğunca geniş bir halk tabanına dayanması gerektiğini düşünüyorlardı. Diğer bazı temsilciler, büyümekte olan Batı'ya eyaletleşme olanağı verilmemesini istiyorlardı; bazıları da, Kuzeybatı Kararnamesi ile 1787'de kurulan eşitlik ilkesini savunuyorlardı.

Kağıt para, sözleşmeden doğan yükümlülükleri düzenleyen yasalar ya da siyaset dışında bırakılan kadınların rolü gibi ulusal ekonomik sorunlar üzerinde önemli görüş ayrılıkları yoktu. Buna karşın, çeşitli kesimlerin ekonomik çıkarlarının dengelenmesi; hükümet başkanının gücü, görev süresi ve seçimine ilişkin tartışmaların sonuçlandırılması; kurulacak mahkeme türlerine ve yargıçların görev süresine ilişkin sorunların çözümlenmesi gerekiyordu.

Philadelphia'da sıcak yaz boyunca çalışan Kurucu Meclis üyeleri, sonunda, o güne kadar düzenlenmiş bulunan en karmaşık hükümeti, diğer bir deyimle, açık biçimde belirlenmiş ve sınırlanmış bir alanda en yüce güç olan bir hükümet sistemini kısa bir belgede tanımladılar. Meclis, federal hükümetin gücünü belirlerken ona, vergilendirme, borçlanma, tekdüze resim ve harç koyma, madeni para çıkarma, ağırlık ve ölçüm birimleri saptama, patent ve telif hakları verme, postane kurma ve posta yolları açma konularında tam yetki tanıdı. Ulusal hükümet, aynı zamanda, kara ve deniz ordusu kurmaya ve donatmaya ve eyaletlerarası ticareti düzenlemeye yetkiliydi. Kızılderililere ilişkin faaliyetleri, dış siyaseti yürütmek ve savaş yönetmek yetkisi de vardı. Yabancıların vatandaşlığa alınmasına ve kamu topraklarının yönetilmesine ilişkin yasalar çıkarabilir ve eskileriyle eşit haklara sahip yeni eyaletler kabul edebilirdi. Açıkça belirlenmiş olan bu gücün kullanılması için gerekli ve uygun tüm yasaları çıkarma yetkisinin verilmesi, federal hükümete, gelecek kuşakların be giderek genişleyen siyasal kurumların gereksinimlerini karşılama olanağı sağlamıştır.

Güçlerin ayrılığı ilkesi, eyalet anayasalarının çoğunda denenmiş ve sağlıklı olduğu kanıtlanmıştı. Kurucu Meclis buna uygun olarak, birbirini frenleyen ve dengeleyen, yasama, yürütme ve yargı organından oluşan bir hükümet sistemi kurdu. Buna göre, Kongre'nin çıkardığı yasalar başkan tarafından onaylanana kadar yürürlüğe girmeyecekti. Başkan da, yapacağı en önemli atamaları ve imzalayacağı andlaşmaları, onaylanmak için Senato'ya sunacaktı. Buna karşılık, Kongre başkan hakkında meclis soruşturması başlatıp onu azledebilecekti. Yargı organı, federal yasalar ve Anayasa çerçevesinde, tüm davaları ele alacaktı; böylelikle mahkemelere hem temel hem de yazılı hukuku yorumlama yetkisi verilmiş oluyordu; fakat, başkanın atadığı ve Senato'nun onayladığı yargı üyeleri hakkında da Kongre tarafından meclis soruşturması açılabilirdi.

Anayasa'yı aceleyle getirilmiş değişikliklere karşı korumak için, V. Madde, Anayasa değişikliklerinin, Kongre'deki her iki meclisin üçte iki çoğunluğu tarafından ya da eyaletlerin üçte ikisinin yapacağı bir meclis toplantısında önerilmesini öngörmekteydi. Öneriler, iki yöntemden birine başvurularak ya eyaletlerin dörtte üçünün yasama organları tarafından ya da eyaletlerin dörtte üçünün yapacağı bir meclis toplantısında onaylanabilecek ve hangi yöntemin uygulanacağını Kongre önerecekti.

Kurucu Meclis son olarak da en önemli sorunla karşı karşıya geldi: yeni hükümete tanınacak yetkiler nasıl uygulanacaktı? Konfederasyon Maddelerine göre, kağıt üzerinde, ulusal hükümetin önemli yetkileri vardı; fakat

uygulamada, eyaletler bunları hiçe saydığı için hiçbir değerleri kalmıyordu. Yeni hükümeti aynı akıbetten kurtarmak için ne yapılmalıydı?

Başlangıçta temsilcilerin çoğu bir tek yol önerdiler: güç kullanılması; ancak, eyaletler üzerinde güç kullanılmasının Birlik'i yok edeceği hemen anlaşıldı. Hükümetin, eyaletlerle değil eyaletlerde yaşayan kişilerle ilgili işlemler yapması ve ülkede yaşamakta olan tüm bireyler için ve onlar hakkında yasa çıkarması kararlaştırıldı. Meclis, Anayasa'nın temel taşını oluşturan kısa ancak çok önemli iki bildiri kabul etti:

“Kongre'nin, ...bu Anayasa tarafından Birleşik Devletler Hükümeti'ne verilmiş olan ...gücün uygulanması için gerekli ve uygun tüm yasaları ...çıkarma yetkisi bulunacaktır...”

(Madde I, Bölüm 7)

Bu Anayasa ile onun uygulanması için çıkarılacak Birleşik Devletler yasaları ve Birleşik Devletler'in yetkisi altında yapılmış ya da yapılacak andlaşmalar, ülkenin en yüce yasası olacak; tüm Eyaletlerdeki yargıçlar, Eyalet Anayasaları ya da yasalarında aksine hükümler olsa bile, bu yasaya bağlı kalacaklardır.”

(Madde VI)

Böylelikle Birleşik Devletler yasaları, kendi ulusal mahkemelerinde kendi yargıçları ve kanun adamları tarafından olduğu kadar, eyalet mahkemelerinde de eyalet yargıçları ve eyalet kanun adamları tarafından uygulanabilir konuma geldi.

Anayasa'yı kaleme alan temsilcilerin hangi amaca uygun olarak davrandıkları konusu günümüze kadar tartışılmalıdır. Charles Beard, 1913 yılında yayınlanan *Anayasa'nın Ekonomik Yorumu* adlı kitabında, ellerinde çok sayıda değerini yitirmiş devlet tahvili bulunan Kurucu Atalar'ın, güçlü ve yetkeli bir ulusal hükümetin sağlayacağı istikrar sayesinde ekonomik kazanımlar elde ettiklerini ileri sürdü. Halbuki, Anayasa'nın yazılmasında en önemli rolü oynayan James Madison'un hiçbir tahvili yoktu ve buna karşın, bazı Anayasa karşıtları tahvil ve hisse senedi sahibiydiler. Ekonomik çıkarlar kadar, eyaletlerin ve kesimlerin çıkarları ile ideolojik çıkarlar da görüşmelerin gidişi üzerinde etkili oldu. Çiftçilerin ideolojilerine bağlılıkları da eşit oranda etki yarattı. Birer Aydınlanma ürünü olan Kurucu Atalar, kişisel özgürlüğü ve kamusal erdemi geliştireceğine inandıkları bir hükümet tasarladılar. ABD Anayasası'nda yer alan ideolojiler Amerikan ulusal kimliğinin temel bir ögesidir.

ONAYLAMA VE TEMEL HAKLAR BİLDİRGESİ

Anayasa, 16 hafta süren görüşmelerden sonra 17 Eylül 1787'de, oturuma katılan 42 temsilciden 39'u tarafından imzalandı. Franklin, Washington'un oturduğu sandalyenin arkasına parlak altın yaldızlı boyayla çizilmiş olan yarım-güneşi göstererek şunları söyledi:

Oturum sırasında çok kez başkanın oturduğu sandalyenin arkasına bakıp güneşin doğuyor mu batıyor mu olduğuna karar verememiştim; sonunda, şimdi görüyorum ki bu batan değil, yükselen bir güneştir.”

Kurucu Meclis toplantıları sona ermişti; temsilciler “Kent Meyhanesi'ne gittiler, birlikte yemek yediler ve dostça vedalaştılar.” Buna karşın, daha mükemmel bir birlik kurma yolundaki çabaların çok önemli bir aşaması henüz başlamamıştı. Belgenin yürürlüğe girebilmesi için her eyalette toplanacak halk meclislerinin onayı gerekiyordu. Kurucu Meclis, Anayasa'nın, 13 eyaletten dokuzunda toplanacak kurucu meclislerin onayı üzerine yürürlüğe girmesini kararlaştırmıştı. 1788'e kadar dokuz eyalet Anayasa'ya gereken onayı vermiş, fakat, Virginia ve New York bu işlemi gerçekleştirmemişti. Çok kişi, bu iki eyaletin desteği olmazsa Anayasa'ya hiçbir zaman uyulmayacağına inanıyordu. Bir çoğuna göre, belge tehlikelerle doluydu: kurduğu güçlü merkezi hükümet zorba davranışlara girip koyduğu ağır vergilerle baskı yapmaz ve onları savaflara sürüklemeyi miydi?

Bu sorular karşısındaki farklı görüşler iki partinin kurulmasına yol açtı: güçlü bir merkezi hükümetten yana olan Federalistler ve birbirinden ayrı eyaletlerin oluşturacağı gevşek bir bağlantıyı yeğleyen Antifederalistler. İki taraf arasında, basında, yasama organlarında ve eyalet kurucu meclislerinde hararetle tartışmalar yapıldı.

Virginia'daki Antifederalistler, Anayasa'nın ilk cümlesindeki “Biz Birleşik Devletler Halkı” sözlerine karşı çıkarak, kurulması önerilen yeni hükümete saldırdılar. Anayasa'da sayılan eyaletlerin isimlerine değinmeden, eyaletlerin kendi bireysel haklarını ve güçlerini koruyamayacağını ileri sürdüler. Yeni merkezi hükümetin gücünden korkan küçük çiftlik sahiplerinin bir numaralı sözcüsü konumuna gelen Patrick Henry, Virginia'daki Antifederalistlerin öncüsüydü. Kararsız temsilciler, Virginia kurucu meclisinin bir temel haklar bildirgesi önerisinde bulunması görüşü üzerine ikna oldular ve Antifederalistler de Federalistlere katılarak 25 Haziran'da Anayasa'yı onayladılar.

New York'ta Alexander Hamilton, John Jay ve James Madison, *Federalist Yazılar* olarak bilinen bir dizi makale yayınlayarak, Anayasa'nın onaylanması gerektiğini savundular. New York gazetelerinde yayınlanan yazılar, birbirini frenleyen ve dengeleyen yasama, yürütme ve yargı organlarına sahip bir merkezi federal hükümet lehinde ve günümüzde klasikleşmiş olan görüşleri içeriyordu. *Federalist Yazılar*'ın New York temsilcilerini etkilemesi sonucu, Anayasa 26 Temmuz'da onaylandı.

Güçlü bir merkezi hükümete karşı beslenen husumet, Anayasa'ya karşı çıkanların kuşkularından sadece bir tanesiydi. Anayasa'nın bireysel hakları ve özgürlükleri yeterince korumadığı korkusu da pek çok kişide şüpheyi yol açıyordu. Bireysel hakları teker teker saymadığı gerekçesiyle sonuç belgesini imzalamayan üç Virginialı Kurucu Meclis temsilcisinden biri de, Virginia'nın 1776 tarihli Temel Haklar Bildirgesi'ni kaleme almış olan George Mason'du. Anayasa'nın Virginia tarafından onaylanmaması için, Patrick Henry ile birlikte hararetli bir kampanya yürüttü. Gerçekten de, aralarında Massachusetts'in de bulunduğu beş eyalet, Anayasa'yı, bireysel haklara ilişkin değişikliklerin vakit geçirmeden yapılması koşuluyla onayladı.

İlk Kongre Eylül 1789'da New York'ta toplandığı zaman, bireysel hakları güvence altına alacak değişiklikler yapılması, hemen hemen oybirliğiyle istendi. Kongre, bu konuda hemen 12 değişiklik kabul etti; yeterli sayıda eyalet Aralık 1791'e kadar 10 değişikliği onaylayıp bunları Anayasa'nın bir bölümü konumuna getirdi. Anılan değişiklikler topluca Temel Haklar Bildirgesi olarak bilinmektedir. Getirilen hükümler arasında: ibadet, düşündüğünü açıklama ve basın özgürlüğü, barışçı toplantı yapma, değişiklikleri protesto etme onların düzeltilmesini isteme hakkı (Birinci Değişiklik); haksız aramalara, tutuklamalara ve mala el konulmasına karşı güvence (Dördüncü Değişiklik); tüm ceza davalarında yasal yöntemlerin izlenmesi (Beşinci Değişiklik); süratle ve adil yargılanma hakkı (Altıncı Değişiklik); acımasız ya da olağan dışı ceza uygulanmasına karşı güvence (Sekizinci Değişiklik); bireylerin, Anayasa'da açıkça yazılmamış başka hakları da olduğu (Dokuzuncu Değişiklik) bulunmaktadır.

İlk on değişiklikten (Temel Haklar Bildirgesi) sonra Anayasa'da 16 değişiklik daha yapıldı. Anılan değişikliklerin bazıları ile federal hükümetin yapısı ve işlevleri düzenlenmişse de, çoğunluğu Temel Haklar Bildirgesi ile yaratılan örneğe uygun olarak bireysel hakları ve özgürlükleri arttırmıştır.

BAŞKAN WASHINGTON

Konferderasyon Kongresi'nin son yaptığı işlerden biri de ilk başkanın seçimi için hazırlık yapmak oldu ve yeni hükümetin 4 Mart 1789'da çalışmaya başlaması kabul edildi. Yeni devlet başkanı olarak adı herkesin ağzında dolaşan George Washington 30 Nisan 1789'da oybirliğiyle bu göreve seçildi. O günden beri her başkan tarafından yapıldığı gibi Washington da başkanlık görevlerini büyük bir bağlılıkla yerine getireceğine ve "Birleşik Devletler Anayasası'nı gözetmek, korumak ve savunmak için" elinden gelen herşeyi yapacağına yemin etti.

Washington göreve başladığında yeni Anayasa, ne bir geleneğe dayanıyordu ne de örgütlü bir halk desteğine sahipti. Kaldı ki, yeni hükümet kendi çalışma biçimini de geliştirmek zorundaydı. Tahsil edilecek hiçbir vergi yoktu. Yargı organı kuruluncaya kadar yasalar uygulanamayacaktı. Ordu küçüktü. Donanma ortadan kalkmıştı. Kongre, hemen Devlet ve Maliye bakanlıklarını [Çevirmenin notu: Amerikan hükümet sisteminde bakanlıklara "department", bakanlara da "secretary" denilmektedir. 27 Temmuz 1789'da kurulan Dışişleri Bakanlığı'nın adı 15 Eylül'de Department of State olarak değiştirilmiştir.] kurarak bunların başına Thomas Jefferson ile Alexander Hamilton'u getirdi. Kongre aynı günlerde, bir başkanı ve beş üyesi olan Yüksek Mahkeme'nin yanı sıra, üç gezici bölge mahkemesi ve 13 yerel mahkeme kurarak federal yargı organını da oluşturdu. Bir savaş bakanı ve bir adalet bakanı da atandı. Washington genellikle her konuda görüşüne güvendiği kişilerle danışmada bulduktan sonra karar vermeyi yeğlediği için, Kongre tarafından yaratılacak bakanlıklardan oluşan bir Amerikan Başkanlık Kabinesi kuruldu.

Bu sırada ülke de sürekli olarak büyüyor ve Avrupa'dan gelen göçmenlerin sayısı çoğalıyordu. Amerikalılar batıya doğru ilerliyorlar, New Englandlılar ve Pennsylvanialılar Ohio'ya, Virginialılar ve Carolinalılar Kentucky ve Tennessee'ye yerleşiyorlardı. İyi çiftlikler çok az bir bedel karşılığında alıcı buluyor ve işçi talebi giderek artıyordu. New York eyaletinin kuzey bölgelerindeki, Pennsylvania'daki ve Virginia'daki zengin vadiler, kısa zamanda, buğday üreten çok geniş bölgeler haline geldi.

Pek çok gereç evlerde yapılmakla birlikte Endüstri Devrimi Amerika'da da başlıyordu. Massachusetts ve Rhode Island'da büyük dokuma endüstrisinin temelleri atılıyor; Connecticut'ta madeni kap kaçak ve saat üretimi başlıyor;

New York, New Jersey ve Pennsylvania kağıt, cam ve demir üretti. Deniz taşımacılığı, Birleşik Devletler açık denizlerde İngiltere'den sonra ikinci sırada olacak kadar gelişmişti. 1790'dan önce bile Amerikan gemileri, kürk satmak için Çin'e kadar gidiyor ve çay, baharat ve ipek getiriyordu.

Ülke gelişmesinin bu duyarlı döneminde, Washington'un akılcı liderliği yaşamsal bir önem taşıyordu. Başkan, ulusal hükümeti örgütledi, daha önce İngiltere ve İspanya'nın elinde olan topraklarda yerleşime ilişkin siyaset geliştirdi, kuzeybatı sınır bölgesinde istikrarı sağladı, üç yeni eyaletin kabulünü gerçekleştirdi: 1791'de Vermont, 1792'de Kentucky ve 1796'da Tennessee. Son olarak ta, Veda Konuşması'nda, ulusu "yabancı dünyanın hiçbir kesimi ile kalıcı ittifaklar yapmaması" için uyardı. Bu uyarısı, Amerika'nın dış dünyaya bakışını kuşaklar boyunca etkiledi.

HAMILTON JEFFERSON'UN KARŞISINDA

1790'larda Federalistlerle Antifederalistler arasında gelişen anlaşmazlık, Amerikan tarihi üzerinde büyük etkiler yarattı. Varlıklı Schuyler ailesinden bir kızla evlenmiş olan Alexander Hamilton'un önderliğindeki Federalistler, liman bölgelerinde yerleşik kentlilerin ticari çıkarlarını temsil ediyor; Thomas Jefferson'un lideri olduğu Antifederalistler ise kırsal bölgelerin ve güney kesimlerinin çıkarlarını savunuyorlardı. İki grup arasındaki tartışmada, merkezi hükümetin gücü karşısında eyaletlerin gücü konu ediliyor ve Federalistler birinciyi yeğlerken, Antifederalistler de eyaletlerin haklarını savunuyorlardı.

Hamilton, ticaret ve endüstrinin çıkarları doğrultusunda davranacak güçlü bir merkezi hükümet istiyordu. Kamu yaşamına, verimlilik, düzen ve örgütlenme aşkı aşılamıştı. Temsilciler Meclisi'nin "kamu borçlanmaları için yeterli destek" planı yapılması yolundaki çağrısına yanıt olarak, sadece kamu ekonomisine değil aynı zamanda etkin bir hükümete de ilişkin ilkeleri geliştirdi ve destekledi.

Hamilton, endüstriyel kalkınma, ticari faaliyet ve hükümet çalışmaları için Amerika'nın kredi sağlaması gerektiğini belirtti. Bunun için de halkın kesin güveni ve desteği gerekliydi. Ulusal borçları reddetmek ya da sadece bir kısmını ödemek isteyen çok kimse vardı. Buna karşın Hamilton, borçların tümüyle ödenmesini istedi ve eyaletlerin Devrim sırasında oluşan ve ödenmemiş kalan borçlarının da federal hükümet tarafından devralınmasını öngören bir plan üzerinde de ısrar etti.

Hamilton ayrıca, ülkenin çeşitli bölgelerinde şube açmaya yetkili olan bir Birleşik Devletler Bankası da kurdu. Bir ulusal darphane açılmasını destekledi ve "yeni kurulmuş endüstri" görüşüne dayanarak, gümrük tarifeleri geliştirilmesini savundu. Bu görüşe göre, yeni kurulmuş şirketlerin geçici olarak korunması sayesinde rekabetçi ulusal endüstriler geliştirilebilirdi. Federal hükümet borçlarının sağlam bir temele oturtulmasına ve ödenmesi için gerekli tüm gelirlerin sağlanmasına yönelik bu önlemler, ticaret ve endüstriyi teşvik etti ve ulusal hükümetin ardında sağlam bir cephe oluşturan güçlü bir iş adamları gurubu yarattı.

Jefferson, tarıma dayalı bulunan ve merkezîyetçi olmayan bir cumhuriyeti savunuyordu. Güçlü bir merkezi hükümetin dış ilişkilerdeki değerini kabul etmekle birlikte, bu hükümetin diğer alanlarda güçlü olmasını istemiyordu. Daha verimli bir örgütlenme Hamilton'un güçlü emeliydi; buna karşın Jefferson bir konuşması sırasında "ben enerji dolu bir hükümetin dostu olman" demişti. Hamilton anarşiden korkuyor ve düzeni temel alıyor; Jefferson ise, zorbalıktan korkuyor ve özgürlüğü temel alıyordu.

Birleşik Devletler'in her iki görüşe de gereksinimi vardı. Bu iki kişinin varlığı ülke için iyi bir şans oluşturuyordu ve zamanla ikisinin felsefeleri birleştirilip aralarında uyum sağlanabilirdi. Jefferson dışişleri bakanı olarak göreve başladıktan kısa bir süre sonra aralarında ortaya çıkan bir çatışma, Anayasa'nın yeniden ve köklü bir biçimde yorumlanmasına yol açtı. Hamilton, bir ulusal banka kurulmasına yönelik yasa taslağını sunduğunda Jefferson buna karşı çıktı. Eyaletlerin haklarına inananlar adına yaptığı konuşmada, federal hükümete ait tüm yetkilerin Anayasa'da teker teker sayıldığını ve kalan tüm yetkilerin eyaletlere ait olduğunu ileri sürdü. Federal hükümetin bir banka kurma yetkisi kesinlikle yoktu.

Buna karşılık Hamilton, gerekli ayrıntılar çok fazla olduğu için, pek çok yetkinin genel ifadelerle belirlendiğini ve bunlar arasında, Kongre'nin özellikle verilmiş olan yetkilerini kullanabilmesi amacıyla, "gerekli ve uygun olan tüm yasaları çıkarma" yetkisinin de bulunduğunu savundu. Anayasa, ulusal hükümete vergi koyma ve tahsil etme, borçları ödeme ve borçlanma yetkisi veriyordu. Bir ulusal bankanın, bu işlevlerin etkin biçimde yerine

getirilebilmesine somut katkısı olabilirdi. Bu nedenle de Kongre'nin, genel yetkilerine dayanarak, böyle bir bankayı yaratma hakkı vardı. Washington ve Kongre Hamilton'un görüşlerini kabul etti ve federal hükümetin yetkilerinin geniş anlamda yorumlanmasına ilişkin önemli bir örnek oluşturuldu.

YURTTAŞ GENET VE DIŞ POLİTİKA

Yeni hükümetin ilk görevlerinden biri iç ekonomiyi güçlendirmek ve ülkenin mali konumunu güvence altına almak olmakla birlikte, Birleşik Devletler dış ilişkilerini göz ardı edemezdi. Washington dış politikasının temel taşları, barışın korunması, ülkeye yaralarını sarmak için zaman tanınması ve ulusal birleşmenin yavaş yavaş yürütmesine olanak sağlanmasıydı. Avrupa'daki gelişmeler bu amaçları tehdit ediyordu. Çok sayıda Amerikalı Fransız Devrimi'ni yakından izliyor ve ona olumlu gözle bakıyordu. Nisan 1793'te gelen haberler, bu çatışmayı Amerikan siyasetinin bir sorunu yaptı. Fransa Büyük Britanya ve İspanya'ya savaş ilan etmişti ve Fransa'nın, Yurttaş Genet olarak bilinen yeni elçisi Edmond Charles Genet Birleşik Devletler'e geliyordu.

Kral XVI. Louis'nin Ocak 1793'te idam edilmesinin ardından, İngiltere, İspanya ve Hollanda Fransa ile savaşa girmişlerdi. 1778 tarihli Fransız-Amerikan İttifak Andlaşması uyarınca, Birleşik Devletler ile Fransa sürekli olarak müttefik kalacaklardı ve Amerika Batı Hint Adaları'nı savunması için Fransa'ya yardım etmek zorundaydı. Buna karşın, askeri ve ekonomik açılardan çok zayıf bir ülke olan Birleşik Devletler, büyük Avrupa güçleriyle yeni bir savaşa girebilecek durumda değildi. Washington 22 Nisan 1793'te, Birleşik Devletler'in "savaşan taraflarla dost ve onlara karşı tarafsız" olacağını açıklayarak, bağımsızlığına olanak vermiş bulunan 1778 andlaşmasının hükümlerini iptal etti. Genet geldiğinde, pek çok vatandaş sevgi gösterilerinde bulundu; fakat, hükümet tarafından soğuk bir resmiyet içinde karşılandı. Buna kızan Genet, ele geçirilmiş bir İngiliz gemisinin korsan teknesi olarak donatılmayacağı yolunda verilmiş bulunan sözü ihlal etti. Bundan sonra da, hükümeti atlayıp konuyu doğrudan doğruya Amerikan halkına danışacağı tehdidinde bulundu. Kısa süre sonra da, Birleşik Devletler, Fransa Hükümeti'nin onu geri çağırmasını istedi.

Genet olayı, Büyük Britanya ile ilişkilerin doyuruculuktan çok uzak bulunduğu bir sırada, Ameika'nın Fransa ile olan ilişkilerini de gerginleştirdi. Batı'daki kaleler hala İngiliz askerlerinin işgali altındaydı, Devrim sırasında İngiliz askerlerinin götürdüğü mallar ne iade edilmiş ne de bedeli ödenmişti ve Fransa limanlarına gitmekte olan Amerikan gemilerine İngiliz donanması tarafından el konuluyordu. Washington, bu sorunları çözmek amacıyla, Yüksek Mahkeme'nin ilk başkanı John Jay'ı özel elçi olarak Londra'ya gönderdi. Jay, görüşmeler sonunda, İngiliz askerlerinin batıdaki kaleleri boşaltmasını sağlayan bir andlaşma imzaladı ve İngiltere tarafından 1793 ve 1794'te el konulmuş bulunan gemilere ve taşıdıkları yüklere karşılık Londra'nın tazminat ödeyeceği konusunda söz aldı. Andlaşmada, Amerika'nın Batı Hint Adaları ile olan ticaretine büyük sınırlamalar getirilmesi ve ne gelecekte Amerikan gemilerine el konulmasından ne de Amerikalı denizcilerin zorla İngiliz donanmasında görevlendirilmesinden söz edilmiş bulunması, ABD'nin çok zayıf bir durumda olduğunu gösteriyordu. Jay ayrıca, İngilizlerin, donanmaya ait malların ve savaş malzemesinin kaçak mal sayıldığı ve tarafsız gemiler tarafından düşman limanlarına taşınmayacağı yolundaki görüşlerini de kabul etti.

Jay'ın imzaladığı Andlaşma, artık Cumhuriyetçiler olarak tanınan Antifederalistlerle Federalistler arasında hararetli dış politika tartışmaları başlamasına neden oldu. Temsil ettikleri çıkar çevreleri İngiltere ile yürütülen ticaretten yararlandığı için, Federalistler İngiltere yanlısı bir siyasetten yanaydılar. Bunun aksine, Cumhuriyetçiler, daha çok ülküsel nedenlerle, Fransa'dan yana davranıyor ve Jay Andlaşması'nın İngiltere'ye çok fazla çıkar sağladığını düşünüyorlardı. Yine de, uzun tartışmalardan sonra Senato andlaşmayı onayladı.

ADAMS VE JEFFERSON

Ulusun başında sekiz yıldan fazla kalmayı kesinlikle reddeden Washington 1797'de emekliye ayrıldı. Başkan Yardımcısı, Massachusettsli John Adams yeni başkan olarak seçildi. Başkanlığa getirilmeden önce Alexander Hamilton ile sürtüşmüş olan Adams, bölünmüş bir parti ile çalışmak zorundaydı.

Uluslararası karmaşa bu iç zorlukları daha da arttırıyordu: İngiltere ile yeni yapılan andlaşmayı öfkeyle karşılayan Fransa, İngilizlerin iddialarını benimseyerek, düşman limanlarına götürülmekte olan besin maddelerine, donanmaya ait mallara ve savaş malzemesine Fransız donanması tarafından el konulacağını açıkladı. 1797'ye gelindiğinde, Fransa 300 Amerikan gemisine el koymuş ve Birleşik Devletler'le diplomatik ilişkilerini kesmişti. Adams, görüşmelerde bulunmak üzere Paris'e üç temsilci daha gönderince, Fransa Dışişleri Bakanı Charles Maurice de Talleyrand'n ajanları (Adams, Kongre'ye verdiği raporda bunlardan X, Y ve Z olarak söz etmiştir), Birleşik Devletler'in Fransa'ya 12 milyon dolar borç ve Fransa Hükümeti yetkililerine de rüşvet vermesi koşuluyla

görüşmelere başlanabileceğini bildirdiler. Amerikalıların Fransa'ya karşı düşmanlıkları yüksek bir düzeye erişti. XYZ Olayı denilen gelişmeler sonucunda, silah altına asker alınmaya ve genç ABD donanması güçlendirilmeye başlandı.

Fransızlarla bir dizi deniz çatışmasından sonra savaş kaçınılmaz görünüyordu. Bu bunalım sırasında, Adams, savaşmak isteyen Hamilton'un önerilerini bir kenara iterek Fransa'ya üç yeni temsilci gönderdi. İktidara yeni gelmiş olan Napoleon, temsilcilere içten bir kabul gösterdi ve görüşmeler sonunda, Birleşik Devletler'i Fransa ile 1778'de yapmış bulunduğu savunma ittifakının yükümlülüklerinden resmen kurtaran Sözleşme'nin 1800 yılında imzalanmasıyla çatışma tehlikesi azaldı. Buna karşın, Amerika'nın zayıflığı yüzünden, Fransa, Fransız donanmasının el koyduğu Amerikan gemilerine karşılık 20 milyon dolar tazminat ödemeyi reddetti. Fransa'ya karşı duyulan düşmanlık, Kongre'nin Yabancılar ve İsyan Yasaları'nı kabulüne yol açtı ve bu yasalar Amerika'da vatandaşlık hakları üzerinde önemli etkiler yarattı. Vatandaşlığa alınma süresini beş yıldan on dört yıla yükselten Vatandaşlık Yasası, Cumhuriyetçiler'e destek verdiği için kuşku duyulan İrlandalı ve Fransız göçmenleri hedef alıyordu. Sadece iki yıl yürürlükte kalacak olan Yabancılar Yasası, başkana, savaş sırasında yabancıları hapse alma ya da sınır dışı etme yetkisi veriyordu. İsyan Yasası, başkan ya da Kongre hakkında "yanlış, iftira sayılan ve kasıtlı" her tür yazıyı, konuşmayı ya da yayını yasaklıyordu. İsyan Yasası uyarınca verilen birkaç mahkumiyet kararı, vatandaşlık hakları konusunda azizler yarattı ve Cumhuriyetçiler'e destek sağladı.

Yasalar direnmeyle karşılandı. Jefferson ve Madison, Kasım ve Aralık 1798'de, Kentucky ve Virginia yasama organlarının, aynı adla anılan birer Karar almalarına öncülük ettiler. Bunlara göre, eyaletler, federal hükümetin kararlarına kendi görüşleri çerçevesinde "müdahale" edebilecek ve onları "geçersiz" kılacaklardı. Geçersiz kılma kuramı, gelecek yıllarda, gümrük tarifeleri ve daha da kötüsü, kölelik konularında kendi çıkarlarını Kuzey'in çıkarlarına karşı savunmak amacıyla Güney eyaletleri tarafından kullanılacaktı.

1800'e gelindiğinde Amerikan halkı bir değişikliğe hazırdı. Washington ve Adams'ın yönetimi sırasında Federalistler güçlü bir hükümet kurmuşlardı; fakat, Amerikan hükümetinin vatandaşların isteklerine karşılık vermek zorunda olduğu ilkesini zaman zaman göz ardı ederek, büyük gurupları yabancılaştıran bir dizi siyaset izlemişlerdi. Sözgelimi, 1798'de bir konut, arazi ve köle vergisi çıkararak ülkedeki tüm emlak sahiplerini etkilediler. Jefferson sürekli olarak çevresinde büyük çiftçi, dükkan sahibi ve diğer işçi kitleleri topladı ve onlar da 1800 seçimlerinde etkilerini gösterdiler. Jefferson, Amerikan idealizmine hitap ettiği için olağan üstü destek elde etti. Yeni başkent Washington, D.C.'de okunan ilk resmi söylev olan göreve başlama konuşmasında, halk arasında düzeni koruyacak "akıllı ve tutumlu bir hükümet kurulacağına"; ancak, "onların, bunun dışında, kendi çalışmalarını ve gelişmelerini düzenlemekte özgür bırakılacaklarına" söz verdi.

Jefferson'un sadece Beyaz Saray'daki varlığı bile demokratik yöntemler geliştirdi. Maiyetindekilere, kendilerine halkın emanetçileri olmaktan başka bir gözle bakmamalarını öğretti. Tarımı ve batıya doğru genişlemeyi teşvik etti. Amerika'nın baskı altında kalan kişiler için bir barınak olduğuna inandığı için, özgürlükçü bir vatandaşlık yasası çıkarılmasını istedi. İkinci görev döneminin sonlarına gelindiğinde, uzak görüşlü Maliye Bakanı Albert Gallatin, ulusun borçlarını 560 milyon doların altına düşürmüştü. Jefferson yanlısı tutkular ülkeye yayıldıkça, pek çok eyalet birbiri ardından, seçme hakkı için emlak sahibi olma koşulunu kaldıran ve borçlularla tutuklulara daha insanca yaklaşan yasalar çıkardılar.

LOUISIANA VE İNGİLTERE

Jefferson'un faaliyetlerinden biri ülkenin yüzölçümünü iki katına çıkarmak oldu. Yedi Yıl Savaşları sona erdiğinde Fransa, Mississippi Nehri'nin batısındaki araziye İspanya'ya terk etmişti. Ohio ve Mississippi vadilerinden alınan Amerikan ürünlerinin taşınmasında vazgeçilmez konumda olan New Orleans limanı, Mississippi Nehri'nin ağzında kuruluydu. Jefferson başkan olduktan kısa bir süre sonra, Napoleon, zayıf düşmüş İspanyol hükümetini, Louisiana diye adlandırılan geniş bir toprak parçasını Fransa'ya geri vermeye zorladı. Olay Amerikalıları kuşkulandırdı ve öfkeli yaptı. Napoleon'un, Birleşik Devletler'in hemen batısında büyük bir koloni imparatorluğu kurma planı, Amerika'nın iç kesimlerindeki tüm yerleşim birimlerinin ticaret haklarını ve güvenliklerini tehdit ediyordu. Jefferson, Fransa Louisiana'yı eline geçirirse "o anda bizim de İngiliz donanması ve ulusuyla evlenmemiz gerekir" diye konuştu.

Büyük Britanya'ya karşı yeni bir savaşın başlamak üzere olduğunu bilen Napoleon, Louisiana'yı Birleşik Devletler'e satarak İngilizlerin erişiminden uzaklaştırmayı ve hazinesini doldurmaya karar verdi. Anılan karar Jefferson'u bir anayasal açmazla karşı karşıya bıraktı: Anayasa, hiçbir kuruma arazi satın alma yetkisi vermemişti.

Jefferson başlangıçta Anayasa'yı değiştirmek istedi; fakat, danışmanları, gecikme yüzünden Napoleon'un fikir değiştirebileceğini ve arazi satın alma yetkisinin andlaşma yapma yetkisi içinde var olduğunu söylediler. Jefferson, "ülkemizdeki sağduyu, gevşek bir yapı kötü sonuçlar doğuracak olursa onu düzeltir" diyerek ısrardan vazgeçti. Birleşik Devletler 1803'te 15 milyon dolar ödeyerek "Louisiana Alımı"nı gerçekleştirdi. Anılan işlem, 2.600.000 kilometre kareden daha geniş bir araziye ve New Orleans limanını kapsıyordu. Ülke böylelikle, zengin çayırları, dağları, ormanları ve nehir ağı bulunan bir arazi kazanmış oluyordu. Bölge, 80 yıl içinde ülkenin kalbi ve dünyanın en zengin tahıl ambarlarından biri konumuna gelecekti.

Jefferson, 1805'te ikinci görev dönemine başlarken, Büyük Britanya ile Fransa arasındaki savaşta Amerika'nın tarafsız kalacağını açıkladı. Her bir taraf diğerine yönelik tarafsız deniz taşımacılığını sınırlamaya çalışmakla birlikte, denizlerdeki egemenliği sayesinde İngiltere, Napoleon Fransası'nın yapabileceğinden çok daha ciddi müdahale ve el koyma faaliyeti gerçekleştirdi.

İngilizler 1807'ye kadar, 700'den çok savaş gemisi inşa etmiş ve bunlarda 150.000'e yakın denizci ve deniz piyadesi görevlendirmişti. Bu çok büyük güç, deniz yollarını denetim altında tutuyor, Fransız limanlarını abluka altına alıyor, İngiliz ticaretini koruyor ve İngiltere ile kolonileri arasındaki yaşamsal bağların sürdürülmesini sağlıyordu. Buna karşın, İngiliz donanmasında görevli denizcilerin yaşam koşulları o kadar ağırdı ki, olağan yöntemle mürettebat bulmak olanak dışı oluyordu. Pek çok denizci firar ediyor ve ABD gemilerine sığınuyordu. Bu koşullar karşısında, İngiliz subayları kendilerinin Amerikan gemilerini arayıp İngiltere vatandaşlarını yakalama hakkı olduğunu düşünüyor; Amerikalılar da bu davranışı çok aşağılayıcı buluyorlardı. Buna ek olarak, İngiliz subayları, sık sık Amerikalı denizcileri de zorla kendi gemilerinde çalıştırıyorlardı.

Jefferson İngiliz savaş gemilerinin Amerika karasularından çıkmasını emreden bir bildiri yayınlamasına karşılık olarak İngilizler daha çok sayıda denizciyi zorla çalıştırmaya başladılar. Jefferson, İngilizlere geri adım attırmak için ekonomik baskı uygulamaya karar verdi. Kongre Aralık 1807'de Ambargo Yasası'nı kabul ederek tüm dış ticareti yasakladı. Gücü sınırlı hükümet sistemini en hararetli biçimde savunan Cumhuriyetçiler, kaderin bir cilvesi olarak, ulusal hükümetin yetkilerini çok büyük oranda arttıran bir yasa kabul etmişlerdi. Amerika'nın ihracatı bir yıl içinde eskiden olanın beşte birine düştü. Alınmış olan önlem nedeniyle ticaret çevreleri hemen hemen tümüyle yok olmuşlardı; New England ve New York'ta duyulan hoşnutsuzluk giderek çoğalıyordu. Güney'deki ve Batı'daki çiftçilerin üretim fazlası tahıl, pamuk, et ve tütünü ihraç edememeleri yüzünden fiyatlarda büyük düşüşler olduğu için, tarım çevreleri de büyük zarara uğradıklarını gördüler.

Ambargonun Büyük Britanya'da açlık yaratacağı ve siyaset değişikliğine yol açacağı yolundaki umutlar gerçekleşmedi. Ülkedeki yakınmalar çoğalınca Jefferson, denizcilik çevrelerini yatıştıran daha ılımlı bir önleme yöneldi. 1809 yılında, İngiltere, Fransa ve onların sömürgeleri dışındaki tüm ülkelerle ticaret yapmaya izin veren, İlişkide Bulunmama Yasası'nı imzaladı.

1809'da Jefferson'un yerine James Madison başkan oldu. Büyük Britanya ile olan ilişkiler daha da kötüleşti ve iki ülke hızla savaşın eşiğine geldiler. Başkan, Kongre'ye, İngilizlerin Amerikan vatandaşlarını zorla silah altına aldıklarını gösteren binlerce olayı içeren ayrıntılı bir rapor sundu. Buna ek olarak, kuzeybatıdaki yerleşimciler, Kanada'daki İngiliz ajanlarınca kışkırtıldığını düşündükleri Kızılderililerin gerçekleştirdiği saldırılarda zarara uğramışlardı. Bu gelişme sonucu, çok sayıda Amerikalı, Kanada'nın fethedilmesi görüşünü desteklemeye başladı. Böyle bir girişim başarılı olursa, hem Kızılderililer üzerindeki İngiliz etkisi ortadan kaldırılmış olacak hem de üzerinde yeni koloniler kurulabilecek arazi elde edilecekti. Kanada'yı fethetme isteği, denizcilerin zorla silah altına alınmasından duyulan öfke ile birleşince bir savaş coşkusu doğdu ve Birleşik Devletler 1812'de İngiltere'ye savaş ilan etti.

1812 SAVAŞI

Ülke İngiltere ile yeni bir savaşa daha hazırlandığı sırada Birleşik Devletler içerdeki ayrılıklardan sıkıntı çekmeye başladı. Güney ve Batı savaşmayı istiyor, ticaretleri engellenen New York ve New England ise savaşa karşı çıkıyordu. Savaş ilan edildiğinde askeri hazırlıklar henüz tamamlanmamıştı. 7.000'den az asker vardı ve bunlar da kıyı bölgesindeki, Kanada sınırı yakınlardaki ve ülkenin uzak iç kesimlerdeki karargahlara dağıtılmış durumdaydılar. Eyaletlerin disiplinsiz milis birlikleri bu askerlere destek olacaktı.

İki ülke arasındaki çatışma Kanada'nın işgal edilmesiyle başladı. Bu işgal girişimi iyi planlanmış ve zamanlanmış olsaydı, Montreal'e karşı birleşik bir hareket oluşturacaktı. Aksine, tüm hareket kötü yönetildi ve İngilizlerin

Detroit'i ele geçirmeleriyle sonuçlandı. Buna karşın, ABD donanması başarılar kazandı ve ülkede yeniden bir güven duygusu yarattı. Ayrıca, Atlas Okyanusu'nda dolaşan Amerikan korsanları, 1812 ve 1813 sonbahar ve kış aylarında 500 İngiliz teknesi ele geçirdiler.

1813 yılı kampanyası Erie Gölü üzerinde yoğunlaştı ve ileriki yıllarda başkanlığa seçilecek olan General William Henry Harrison komutasında milis güçlerinden, gönüllülerden ve muvazzaf askerlerden oluşan bir ordu, Detroit'i geri almak için harekete geçti. Harrison 12 Aralık'ta hala Ohio'nun kuzeyindeyken, Erie Gölü'ndeki İngiliz donanmasının Tuğamiral Oliver Hazard Perry tarafından yok edilmiş olduğu haberini aldı. Detroit'i geri aldı ve kaçan İngilizlerle Kızılderili müttefiklerini Thames Nehri'nde yenerek Kanada içerilerine ilerledi. Böylelikle tüm bölge Amerikan denetimine geçti.

Bir yıl sonra, Tuğamiral Thomas Macdonough'un, New York'un kuzeyindeki Champlain Gölü'nde bir İngiliz filotillasıyla yaptığı yakın topçu düellosunu kazanması sonucu, savaşta önemli bir aşamaya erişildi. Donanma desteğinden yoksun kalan 10.000 kişilik İngiliz işgal birliği Kanada'ya çekildi. Yaklaşık olarak aynı günlerde, "imha ve yok et" emri almış olan İngiliz donanması Doğu kıyılarına saldırılar yapıyordu. 24 Ağustos 1814 gecesi bir öncü güç federal hükümetin merkezi Washington, D.C.'ye saldırdı ve kenti alevler içinde bıraktı. Başkan James Madison Virginia'ya kaçtı.

Savaş bir yandan sürerken, İngiliz ve Amerikalı görüşmeciler birbirlerinden ödün koparmak peşindeydiler; fakat, İngiltere temsilcileri, Macdonough'un Champlain Gölü zaferini öğrenince, direnmekten vazgeçmeye karar verdiler. Wellington Dükü'nün barış için zorlaması ve büyük ölçüde Napoleon Savaşları'nın yaratmış olduğu harcamaların İngiltere hazinesini boşaltmış bulunması karşısında, Büyük Britanya görüşmecileri, Aralık 1814'te Ghent Andlaşmasını kabul ettiler. Böylelikle çatışmalar kesildi, işgal edilen yerler boşaltıldı ve sınır anlaşmazlıklarını çözmek amacıyla bir komisyon kuruldu. Bir barış andlaşması imzalandığının farkında olmayan taraflar, Louisiana'nın New Orleans kentinde savaşmayı sürdürdüler. General Andrew Jackson komutasındaki Amerikan birlikleri savaşta en büyük kara zaferini kazandılar.

İngilizler ve Amerikalılar barış görüşmeleri yaptıkları sırada, Massachusetts, Rhode Island, Connecticut, Vermont ve New Hampshire yasama organları seçilen Federalist temsilciler, Connecticut'un Hartford kentinde "Bay Madison'un savaşı"na karşı muhalefeti simgeleyen bir toplantıda biraraya geldiler. New England savaş boyunca düşmanla ticaretini sürdürmeyi becermiş ve belirli yöreler bu ticaret sonucu gerçekten zengin olmuştu. Federalistler yine de savaşın ekonomiyi yıkıntıya uğrattığını iddia ediyorlardı. Toplantıya katılan bazı temsilciler Birlik'ten ayrılmayı savundularsa da, çoğunluk, Cumhuriyetçilerin etkisini azaltacak bir dizi anayasa değişikliği yapılması üzerinde anlaştılar. Bunlar arasında, 60 günden daha uzun süreli ambargo konulmasının yasaklanması ve aynı eyaletten ardı ardına başkan seçilmesinin engellenmesi de vardı. Hartford Toplantısı'ndan gönderilen haberciler Washington, D.C.'ye ulaştıklarında, savaşın sona ermiş olduğunu gördüler. Hartford Toplantısı'nın Federalistlere ulaştırdığı sadakatsizlik lekesi bir daha temizlenemedi.

İKİNCİ BÜYÜK UYANIŞ

XVIII. yüzyıl sonlarında pek çok okumuş Amerikalı, geleneksel Hıristiyan inançlarına bağlılığını iddia etmez olmuştu. Çağın din karşıtı ortamına tepki olarak, bir dinsel yeniden canlanış dalgası XIX. yüzyılın ilk yarısında batıya doğru yayıldı.

Amerikan tarihindeki bu ikinci büyük yeniden canlanış, bölgelere ve dinsel bağlılığı gösterme biçimine göre, çeşitli faaliyetler olarak ortaya çıktı. New England'da, dine duyulan yeni ilgi bir toplumsal hareketlilik dalgası oluşturdu. Batı New York'ta, yeniden canlanma ruhu, yeni mezheplerin doğmasını teşvik etti. Kentucky ve Tennessee'nin Appalachian bölgesinde, yeniden canlanma Metodistleri ve Baptistleri güçlendirdi ve yeni bir dinsel ifade türü yarattı: kamp toplantıları.

1730'lardaki Büyük Uyanış'ın aksine, doğudaki yeniden canlanış hareketi, ıstere derecesinde coşku yokluğu ve duyguların açıkça ortaya vurulmayışı ile göze çarpyordu. Bunlar yerine, inanmayanlar, inançlarını belirtenlerin "saygılı suskunluğu" karşısında büyüleniyorlardı.

New England'daki Hıristiyanlaştırma hevesi, Batı'yı Hıristiyan yapabilmek amacıyla mezheplerarası misyoner toplulukları kurulmasına yol açtı. Anılan toplulukların üyeleri yalnız inanç havarileri olarak değil, aynı zamanda

eğitimci, toplum önderi ve Doğu'nun kentsel kültürünün tefsircileri gibi çalışıyorlardı. Yayın ve eğitim toplulukları Hıristiyanlık eğitimi teşvik ediyordu. Bunlar arasında en ünlüsü, 1816'da kurulmuş olan Amerikan İncil Derneği'dir. Yeniden canlanışın ilham verdiği toplumsal etkinlik, köleliğin kaldırılması için çalışan gurupların ve Alkol Kullanmamayı Teşvik Derneği'nin doğmasına olduğu kadar, hapishanelerin ıslah edilmesine ve engellilerle zihinsel özürülere bakım sağlanmasına yönelik çabalara da yol açtı.

Batı New York'taki yeniden canlanma, büyük ölçüde, New York'un Adams kentinde avukatlık yapan Charles Gradison Finney'in eseri idi. Ontario Gölü ile Adirondack Dağları arasında kalan bölgede, geçmişte o kadar çok dinsel yeniden canlanma hareketi görülmüştü ki, yöre "Yanık Kesim" olarak tanınıyordu. Finney 1821'de Tanrının hayalini görmüş gibi oldu ve batı New York'ta Tanrı Buyruğu'nu yaymaya başladı. Yeniden canlanma toplantıları özenle hazırlanıyor, aktörlüğe ve reklama dayanıyordu. Finney, 1820'ler boyunca ve 1830'ların başlarında Yanık Kesim'de vaaz vermeyi sürdürdü ve 1835'te Ohio'ya giderek Oberlin Üniversitesi'nde kürsü sahibi oldu. Daha sonra da üniversitenin rektörlüğüne getirildi.

Amerika'daki iki önemli mezhep olan Mormonlar ve Yedinci Gün Yeniden Gelişçiler de Yanık Kesim'de ortaya çıktılar.

Appalachian bölgesindeki yeniden canlanış hareketi, bir önceki yüzyılda oluşan Büyük Uyanış'a benzer özellikler taşımaya başladı. Ancak burada, "evlerinden uzakta oldukları için buldukları yerde konaklamak zorunda kalan kimselerin birkaç gün süreyle yaptıkları dinsel ibadet" diye tanımlanan kamp toplantısı, yeniden canlanış hareketinin merkezini oluşturuyordu. Nüfusu seyrek yörelerde yaşayan öncüler, kamp toplantılarına, sınır bölgesindeki yalnız yaşamdan bir kaçış yolu olaak bakıyorlardı. Yüzlerce ve hatta binlerce kişiyle birlikte bir dinsel yeniden canlanış toplantısına katılmanın yarattığı coşkuyla, bu etkinlikler sırasında dans ediliyor, bağırılıp çağırılıyor ve şarkılar söyleniyordu.

İlk kamp toplantısı, Temmuz 1800'de, güneybatı Kentucky'deki Gasper Nehri Kilisesi'nde yapıldı. Bundan daha büyük bir toplantı, Ağustos 1801'de Kentucky'nin Cane Ridge kasabasında yapıldı; toplantıya 10.000-25.000 arası kişi ile birlikte Presbiteryen, Baptist ve Metodist din adamları katıldılar. Metodist ve Baptist gibi mezheplerin, kiliselerini yaygınlaştırmak için örgütlü yeniden canlanışı temel yöntem olarak benimsemeleri bu toplantıyla başladı. Büyük yeniden canlanış kısa sürede Kentucky, Tennessee ve güney Ohio'da yayıldı ve bundan en çok Metodistler ve Baptistler yararlandılar. Her mezhebin, sınır bölgesinde gelişmesini sağlayan nitelikleri bulunuyordu. Metodistlerin, uzak sınır bölgelerindeki yerleşimcileri ziyaret eden ve gezici süvariler diye bilinen din adamlarına dayalı etkin bir örgütleri vardı. Gezici süvariler sıradan insanlar oldukları için, Hıristiyanlık aşılamaı umdukları sınır bölgesi halkıyla kolayca iletişim kurabiliyorlardı.

Baptistlerin resmi bir kilise örgütleri yoktu. Çiftçi-vaizleri, Tanrı'nın "çağrı"sını duymuş, İncil'i öğrenmiş, bir kilise kurmuş ve sonra da kilise tarafından rütbe verilmiş kişilerdi. Diğer din adamı adayları da bu kiliselerden yetişiyor ve Baptist Kilisesi'nin vahşi kırsal alanlarda daha çok yayılmasına yardımcı oluyorlardı. Bu yöntemleri uygulayan Baptistler, sınır bölgelerinin tümünde ve Güney'in büyük bir kesiminde egemen oldular. İkinci Büyük Uyanış'ın Amerikan tarihi üzerinde derin etkileri oldu. Baptistlerin ve Metodistlerin sayısı, koloni döneminde egemen olan Anglikan, Presbiteryen ve bağımsız kilise mezheplerinin sayısına erişti. Anılan ikinci gurup mezhepler arasında görülen, toplum sorunlarına Hıristiyanlık eğitimi uygulama çabaları, XIX. yüzyılın sonlarındaki Toplumsal Tanrı Buyruğu'nun habercisi oldu. Amerika XIX. yüzyılda daha çok çeşitlilik taşıyan bir ülke oldu ve Amerikan Protestanları arasındaki büyüyen ayrılıklar bu çeşitliliği yansıttığı gibi ona katkıda da bulundu.

BÖLÜM V
BATI'YA DOĞRU GENİŞLEME VE BÖLGESEL ANLAŞMAZLIKLAR
“Batı’ya git genç adam ve ülke ile birlikte büyü.”
John Soule, 1851

Birleşik Devletler’e o güne kadar uluslar ailesinde eşitlik tanınmamış olduğu için, 1812 Savaşı bir açıdan ikinci bir bağımsızlık savaşıydı. Savaşın sona ermesiyle, genç cumhuriyetin Devrimden beri karşı karşıya kaldığı pek çok ciddi sıkıntı da ortadan kalkmış oldu. Anayasa çerçevesindeki ulusal birlik, özgürlük ve düzen arasında bir denge sağladı. Ulusal borçların düşüklüğü ve keşfedilmeyi bekleyen bir kıta sayesinde, ulusun önünde barış, gönenc ve toplumsal gelişme olasılıkları belirdi.

BİRLİĞİN KURULMASI

Ticaret ulusal birliği pekiştiriyordu. Savaşın neden olduğu sıkıntılar, pek çok kişiyi, yabancı rekabete kendi kendilerine karşı koyabilmeleri için Amerikan imalatçılarının korunması gerektiği konusunda ikna etti. Çok kimse, ekonomik bağımsızlığın en az siyasal bağımsızlık kadar önemli olduğunu ileri sürüyorlardı. Kongre liderlerinden Kentuckyli Henry Clay ve South Carolinalı John C. Calhoun, kendi kendine yeterli teşvik etmek amacıyla bir korumacılık siyaseti uygulanmasını istediler. Bu çerçevede, Amerikan endüstrisinin gelişmesini sağlamak için ithalata sınırlamalar getirilecekti.

Gümrük tarifelerini yükseltmenin tam zamanıydı. Vermont ve Ohio çobanları, İngiliz yünü bolluğuna karşı korunmak istiyorlardı. Kentucky’de pamuk çuvalı yapmak üzere yerli kenevir dokuma endüstrisi, İskoç çuval endüstrisinin tehdidi altındaydı. Şimdiden bir demir izabe merkezi olarak zenginleşmiş bulunan Pennsylvania’nın Pittsburgh kenti, İngiliz ve İsveçli demir ihracatçılarının karşısına çıkmak için can atıyordu. 1816’da kabul edilen gümrük tarifesi, imalatçıları gerektiği ölçüde himaye edebilecek oranda resimler koymuştu. Ayrıca, Batılılar da, onları Doğu’daki kentlere ve limanlara bağlayacak bir ulusal yol ve kanal ağı kurulmasını savunuyorlar ve sınır bölgelerindeki arazinin yerleşime açılmasını istiyorlardı. Ancak, New England’dan ve Güney’den gelen muhalefet yüzünden, yerel gelişme çabalarında federal hükümetin de rol oynamasını sağlamakta başarılı olamadılar. Yollar ve kanallar, 1916 tarihli Federal Anayollar Yasası kabul edilene kadar, eyaletlerin görev alanında kaldı. Bu sırada, Yüksek Mahkeme’nin aldığı birkaç karar, federal hükümetin konumunu büyük ölçüde güçlendirdi. Sadık bir Federalist olan, Virginialı John Marshall, 1801’de yüksek mahkeme başkanlığına geldi ve 1835’te ölene kadar bu görevde kaldı. Onun başkanlığından önce zayıf bir kuruluş olan mahkeme, Kongre’yle ve başkanla eşit konumu paylaşan güçlü bir yargı organına dönüştü. Marshall, birbirini izleyen tarihi kararlarda bir temel ilkedden hiç şaşmadı: Anayasa’nın egemenliğini korumak.

Marshall, kararlarıyla Anayasa’nın anlamına ve uygulanmasına biçim veren bir dizi Yüksek Mahkeme üyelerinin ilkiydi. Uzun görev süresi sona erdiğinde, mahkeme yaklaşık 50 anayasal davada karar vermiş bulunuyordu. Marshall, en ünlü kararlarından birini verdiği *Marbury-Madison (1803)* davasında, Yüksek Mahkeme’nin, Kongre ya da eyalet yasama organları tarafından kabul edilen her yasanın anayasaya uygunluğunu inceleme hakkına tartışılmaz biçimde kesinlik kazandırdı. Hükümetin saklı Anayasal yetkileri konusunda eskiden beri var olan soruna ilişkin *McCulloch-Maryland (1819)* davasında, daha önce Hamilton tarafından ortaya atılmış bulunan, Anayasa’nın hükümete açıklıkla belirtilenlerin ötesinde zımmen de yetkiler verdiği yolundaki kuramı kararlı bir biçimde savundu.

KÖLELİĞİN YAYILMASI

O güne kadar kamunun pek az dikkatini çekmiş bulunan kölelik konusu, ulusal bir sorun olarak gittikçe çok daha fazla önem kazanmaya başladı. Cumhuriyetin, Kuzey’deki eyaletler tarafından kölelere hemen ya da aşama aşama özgürlük verildiği ilk yıllarında, liderlerin çoğunluğu köleliğin giderek ortadan kalkacağını sanıyorlardı. George Washington 1786’da “köleliği yavaş yavaş, kesin ve farkına varılmayan aşamalarla ortadan kaldıracak” bir plan hazırlanmasını içtenlikle istediğini yazmıştı. Üçü de Virginialı olan Jefferson, Madison ve Monroe ile diğer önde gelen Güneyli liderler de buna benzer açıklamalar yapmışlardı. Kölelik, Kuzeybatı Torpakları’nda 1787 tarihli Kuzeybatı Kararnamesi ile yasaklanmıştı. Uluslararası köle ticaretinin yasaklandığı 1808’de bile, pek çok Güneyli devlet adamı köleliğin yakında ortadan kalkacağına inanıyordu. Bu beklentiler gerçekleşmedi; çünkü, yeni ekonomik öğeler köleliği 1790’dan önce görüldüğünden daha da karlı bir duruma getirince, Güney bir kuşak sonra, bölünmez bir kitle halinde kölelik kurumunun savunuculuğunda birleşti.

Eli Whitney'in 1793'te, tohumları pamuktan ayıran çırcır makinesini icat etmesinden sonra yeni pamuk türleri geliştirilmesinin teşvikiyle Güney'de pamuk endüstrisinin büyük bir atılım içine girmesi, anılan öğelerin başında geliyordu. Aynı zamanda, dokuma endüstrisini büyük çaplı bir imalat dalı konumuna getiren Endüstri Devrimi de, ham pamuk talebini önemli oranda arttırdı. Buna ek olarak, 1812 yılından sonra Batı'da geniş bir arazinin yerleşime açılmasıyla, pamuk üretimine yönelik topraklar da çoğaldı. Pamuk üretimi, hızlı bir biçimde, Doğu'daki kıyı eyaletlerinden Güney'in büyük bir kesimi üzerinden Mississippi deltasına ve oradan da Texas'a kaydı. Bir başka emek-yoğun ürün olan şeker kamışı da, Güney'de köleliğin yayılmasına katkıda bulundu. Güneydoğu Louisiana'daki verimli ve sıcak toprakların, karlı olarak şeker kamışı üretmek için en elverişli ortamı oluşturduğu anlaşıldı. 1830'a gelindiğinde ülkedeki şeker arzının yaklaşık yarısını bu eyalet sağlıyordu. Son olarak, tütün üreticileri de batıya doğru ilerleyip köleliği beraberlerinde taşıdılar.

Kuzey'in özgür toplumu ile Güney'in köle toplumu batıya doğru yayıldıkça, batı topraklarında kurulan eyaletler arasında kabaca bir eşitliğin korunması, siyasal açıdan yararlıymış gibi görüldü. Illinois'nin Birlik'e kabul edildiği 1818'de, 10 eyalet köleliğe izin veriyor, 11 eyalet yasaklıyordu; fakat, Alabama'nın da bir köle eyaleti olarak kabulü ile eşitlik sağlandı. Kuzey'de nüfusun daha hızlı artması, Temsilciler Meclisi'nde bu eyaletlere açık bir çoğunluk kazandırıyor. Senato'da ise, Kuzey ve Güney arasındaki eşitlik korunmuş durumdaydı. 1819 yılında, 10.000 kölesi bulunan Missouri, Birlik'e katılmak için başvuruda bulundu. Kuzeyliler, Missouri'nin ancak özgür bir eyalet olursa kabul edilmesi için bir araya geldiler ve ülkede yaygın bir protesto fırtınası koptu. Kongre çalışmaları bir süre tıkandı; fakat, Henry Clay Missouri Uzlaşması diye bilinen anlaşmayı sağladı. Buna göre, Missouri bir köle eyaleti olarak, özgür bir eyalet olan Maine ile aynı zamanda kabul edildi. Kongre ayrıca, Louisiana Alımı sonucu kazanılan, Missouri'nin güney sınırının kuzeyindeki arazide köleliği yasakladı. Bu karar o günlerde Güney eyaletleri için bir zafer gibi görülmüştü; çünkü, bu "Büyük Amerikan Çölü"nde kesinlikle kimsenin yerleşmeyeceği düşünülüyordu. Anlaşmazlık geçici olarak çözümlenmişti. Yine de, Thomas Jefferson bir arkadaşına gönderdiği mektupta "bu büyük sorun, gecenin ortasında bir şimşek gibi beni uyandırdı. Bir an için, Birlik'in sonunun geldiğini düşündüm" diye yazmıştı.

LATİN AMERİKA VE MONROE DOKTRİNİ

XIX. yüzyılın başlarında, Orta ve Güney Amerika devrime yöneldi. İngiliz kolonileri özgürlüklerine kavuştuklarından beri, özgürlük kavramı Latin Amerika halkını hareketlendiriyordu. Napoleon'un 1808 yılında İspanya'yı fethi, Latin Amerikalıların ayaklanmaları için bir işaret oluşturdu. 1822'ye gelindiğinde, Simon Bolivar, Francisco Miranda, Jose de San Martin ve Miguel Hidalgo'nun başarılı önderliğinde, güneyde Arjantin ve Şili'den kuzeyde Meksika ve California'ya kadar tüm İspanyol Amerikası, anavatandan bağımsızlık kazanmış bulunuyordu. Birleşik Devletler halkı, kendilerinin Avrupa boyunduruğundan kurtulma deneyimlerinin yinelenmesi gibi görülen Latin Amerika bağımsızlık hareketine karşı büyük ilgi duydular. Latin Amerika'daki bağımsızlık hareketleri, kendi kendini yönetim konusundaki inançlarını destekliyordu. Kamunun büyük baskısı karşısında 1822'de, Başkan James Monroe'ya, aralarında eski Portekiz kolonisi Brezilya'nın da bulunduğu yeni Latin Amerika devletlerini tanıma yetkisi verildi ve kısa zamanda karşılıklı olarak elçiler gönderildi. Anılan tanıma işlemi, onların yasal konumlarını, Avrupa ile mevcut eski bağlarını tümüyle koparmış gerçek bağımsız ülkeler olarak pekiştirdi.

Bu sıralarda, Rusya, Prusya ve Avusturya, kendilerini devrime karşı korumak amacıyla, Kutsal İttifak denilen bir birlik kurdular. İttifak, zaman zaman Fransa'nın da katılımıyla, halk hareketlerinin krallıkları tehdit ettiği ülkelere müdahalede bulunarak, isyan dalgasının kendi sömürgelerine de yayılmasını önlemeyi umuyordu. Bu siyaset, halkın kendi geleceğini kendi belirlemesi yolundaki Amerikan ilkesinin karşıt tezini oluşturuyordu.

Kutsal İttifak'ın faaliyetleri sadece Eski Dünya'da yer aldığı sürece, bu durum Birleşik Devletler'de kaygı yaratmıyordu. Ancak, İttifak, eski kolonilerin İspanya'ya geri verilmesine ilişkin niyetini açıklayınca, Amerikalılar bundan büyük kaygı duydular. Latin Amerika ile ticaretin çok büyük çıkar sağladığı İngiltere de, kendi açısından, İspanya'nın imparatorluğunu yeniden kurmasını önlemeye kararlıydı. Londra, Latin Amerika'ya verilmiş bulunan İngiliz-Amerikan garantilerinin uzatılmasını zorluyordu. Buna karşılık, Dışişleri Bakanı John Quincy Adams, Monroe'yu tek taraflı harekete geçmeye ikna etti: "Bir İngiliz savaş gemisinin izinde giden bir filika olmaksızın, ilkelerimizi açıkça Rusya'ya ve Fransa'ya bildirmemiz hem daha içten hem de daha saygın bir davranış olur." İngiliz donanmasının Latin Amerika'yı Kutsal İttifak'a ve Fransa'ya karşı savunacağını öğrenen Başkan Monroe, Aralık 1823'te Kongre'deki yıllık konuşmasını fırsat bilerek, Avrupa'nın Amerikalılar üzerindeki egemenliğini daha fazla yaymasını reddeden ve ileride Monroe Doktrini olarak tanımlanacak olan açıklamasını yaptı:

...Amerika kıtaları, bundan böyle Avrupa güçlerinden herhangi birinin gelecekteki kolonileştirmesine konu olamaz.

Kendi siyasal sistemlerini bu yarı kürenin herhangi bir yerine yaymak için yapacakları her girişimi, barış ve güvenliğimiz için tehlike olarak görürüz.

Herhangi bir Avrupa gücünün mevcut kolonilerine ya da onlara bağlı topraklara hiç müdahale etmedik ve etmeyeceğiz. Buna karşın, bağımsızlığını ilan etmiş ve sürdürmüş olan ve bağımsızlığını tanımış bulunduğumuz hükümetler aleyhine, onları baskı altına almak ya da geleceklerini herhangi bir biçimde denetlemek amacıyla herhangi bir Avrupalı güç tarafından girilecek herhangi bir müdahaleyi, Birleşik Devletlere karşı dostluk dışı bir davranıştan başka bir hareket gibi göremeyiz.

Monroe Doktrini, Latin Amerika'daki bağımsızlığına yeni kavuşmuş cumhuriyetlere karşı bir dayanışma duygusunun açıklanmasıydı. Buna karşılık olarak, anılan ülkeler de yeni anayasalarını çok kez Kuzey Amerika modelini örnek alıp hazırlayarak, Birleşik Devletler'e karşı duydukları siyasal yakınlığı sergilediler.

HİZİPLEŞME VE SİYASAL PARTİLER

Monroe'nun başkanlık yılları (1817-1825) ülke içindeki "iyi duygular dönemi" olarak tanımlandı. Bir bakıma, anılan deyim, hareketli bir hizipler ve bölgeler arası çatışmalar dönemini gizliyordu; diğer yandan da, Cumhuriyetçi Parti'nin, çöküp ulusal bir güç olmaktan çıkmış bulunan Federalist Parti karşısındaki siyasal zaferinin kabulü anlamına geliyordu.

Federalistlerin gerilemesi, başkan seçimi yöntemini de karıştırdı. O yıllarda, eyalet yasama organları başkan adayını gösterebiliyorlardı. Tennessee ve Pennsylvania 1824'te Andrew Jackson'u başkanlığa, South Carolina Senatörü John C. Calhoun'u da başkan yardımcılığına aday seçti. Kentucky, Temsilciler Meclisi Başkanı Henry Clay'ı; Massachusetts, Dışişleri Bakanı John Quincy Adams'ı; Kongre'de oluşturulan bir gurup ta, Maliye Bakanı William Crawford'u aday gösterdi.

Kişilikler ve bölgesel bağlılıklar seçim sonuçları üzerinde önemli rol oynadı. New England'da ve New York'un çok bölgesinde Adams ikinci seçmenlerin oy çokluğunu sağladı; Clay Kentucky, Ohio ve Missouri'de; Jackson Güneydoğu, Illinois, Indiana, North Carolina, South Carolina, Pennsylvania, Maryland ve New Jersey'de; Crawford da Georgia ve Delaware'de seçimi kazandılar. Hiçbir aday İkinci Seçmenler'in oy çokluğunu elde edemeyince, Anayasa hükümleri gereğince karar, Clay'ın çok etkili olduğu, Temsilciler Meclisi'ne kaldı. Onun desteklemesi sonucunda Adams başkanlığa getirildi.

Adams'ın başkanlığı sırasında yeni parti düzenlemeleri ortaya çıktı. Adams'ın yandaşları "Ulusal Cumhuriyetçiler" adını alıp sonradan bunu "Whigler" olarak değiştirdiler. Adams, dürüst ve etkin bir yönetim gösterdiyse de halk tarafından pek tutulmuyordu; görev süresi de düş kırıklıklarıyla dolu oldu. Bir ulusal yol ve kanal ağır kurma çabaları başarısız kaldı. Görevdeki yılları, yeniden seçilmeye yönelik uzun bir kampanya gibi geçti; soğuk bir aydın görünümünde olması da ona pek fazla dost kazandırmadı. Jackson ise, onun aksine, kökleri eski başkanlardan Jefferson, Madison ve Monroe günlerine kadar uzanan Cumhuriyetçi Parti'den çıkmış bulunan ve Demokrat Parti adı verilen kuruluştaki yandaşları başta olmak üzere halk tarafından çok seviliyordu. Jackson, 1828 seçimlerinde ezici bir ikinci seçmen çoğunluğu elde ederek Adams'ı yenilgiye uğrattı.

Tennessee'li bir siyasetçi, Kızılderili savaşçısı ve 1812 Savaşı'nda New Orleans Çatışması kahramanı olan Jackson, Batı'daki küçük çiftçilerin ve oylarını Endüstri Devrimi'nden sonra gelişmiş olan ticaret ve imalatla ilişkili çıkar çevrelerine direnmek amacıyla kullanmak isteyen Doğulu işçiler, zanaatkarlar ve küçük tüccarların desteğini sağlamıştı.

1828 seçimleri, daha yaygın seçmen katılımı sağlanması eğiliminde önemli bir dönüm noktası oluşturdu. Vermont, Birlik'e girdiğinden beri erkeklere genel oy kullanma hakkı tanımıştı; Tennessee de, vergi mükelleflerinin büyük bir çoğunluğuna seçme hakkı vermişti. 1807-1810 arasında, New Jersey, Maryland ve South Carolina, emlak sahibi ve vergi mükellefi olma koşullarını kaldırmışlardı. 1815'ten sonra Birlik'e katılan eyaletlerde, ya beyaz erkeklere genel oy kullanma hakkı verilmiş ya da düşük vergi mükellefiyeti koşulu getirilmişti. 1815-1821 arasında Connecticut, Massachusetts ve New York tüm emlak sahibi olma koşullarını kaldırdılar. 1824'te, İkinci Seçmenler, hala altı eyaletin yasama organları tarafından seçiliyorlardı. 1828'de, başkanı belirleyecek ikinci seçmenler, Delaware ve South Carolina dışındaki tüm eyaletlerde halk oyuyla seçiliyorlardı. Hiçbir olay, bu demokratik eğilimi, renkli bir kişiliği bulunan Andrew Jackson'un seçilmesi kadar gözler önüne sermemişti.

İPTAL BUNALIMI

Birinci görev döneminin sonuna doğru Jackson, korumacı gümrük tarifeleri konusunda South Carolina eyaletini karşısına almak zorunda kaldı. Eyaletteki ticaret ve tarım çıkar çevreleri, Jackson'un başkanlık yetkisini, uzun süredir muhalefet ettikleri gümrük tarifesi yasalarını değiştirmek için kullanacağını umuyorlardı. Onların düşüncelerine göre, himayenin tüm getirilerinden Kuzey'deki imalatçılar yararlanıyor ve ülke genelde zenginleşirken, daha yüksek fiyatların yükünü büyük çiftlik sahiplerinin çektiği South Carolina yoksullaşıyordu.

Kongre'nin kabul edip Jackson'un 1832'de onayladığı korumacı gümrük tarifesi yasası daha ılımlı koşullar taşımakla birlikte, eyalette pek çok kişi daha fazla öfkelenmişti. Buna karşılık olarak, çok sayıda South Carolinalı, eyaletlerin "iptal" hakkı ilkesini ileri sürdüler. Anılan ilke, 1832'ye kadar Jackson'un başkın yardımcılığını yapmış olan John C. Calhoun tarafından "*South Carolina Yorumu ve Protestosu*" (1828) ile ortaya atılmıştı. South Carolina, 1828 ve 1832 gümrük tarifelerini eyalet sınırları içinde geçersiz sayan İptal Kararnamesi'ni yayınlamakla duruma el koydu. Eyalet yasama organı ayrıca, kararnamenin uygulanması amacıyla, askeri güç oluşturup silahlandırma yetkisini de içeren bir yasa kabul etti.

İptal konusu, federal hükümete karşı eyaletlerde görülen bir dizi meydan okuma hareketinin sadece en yenisiydi. Hemen hemen cumhuriyetin kuruluşundan beri, ulusal hükümetin eyaletler üzerindeki yetkileri ve vatandaşların kime bağlı olacağı konularında süregelen bir çekişme vardı. Sözgelimi, 1798 tarihli Kentucky ve Virginia Kararları ile Yabancılar ve İsyan Yasası'na karşı çıkmış, New England'da Hartford Toplantısı'nda, Başkan Madison'a ve İngiltere ile savaşa karşı muhalefetini açıklamıştı.

Jackson, South Carolina'nın tehdidine karşılık olarak, Kasım 1832'de Charleston'a yedi küçük askeri tekne ve bir savaş gemisi gönderdi. 10 Aralık'ta, iptalcilere karşı sert bir bildiri yayınladı. Başkan, South Carolina'nın "ayaklanmanın ve vatana ihanetin eşliğinde" olduğunu ilan edip atalarının uğruna savaştığı Birlik'e bağlılıklarını yinelemeleri için eyalet halkına çağrıda bulundu.

Gümrük tarifeleri konusu yeniden Kongre'ye geldiğinde, sadece bir kişinin, yani korumacılığın büyük savunucusu (ve Jackson'un siyasal rakibi) Senatör Henry Clay'ın Kongre'de bir uzlaşma kararı aldirabileceği kısa bir süre içinde anlaşıldı. Clay tarafından taslağı hazırlanan ve 1833'te hemen kabul edilen yasaya göre, ithal edilen malların değerinin yüzde yirmisini aşan tüm resimler, küçük aşamalarla azaltılacak ve 1842'ye gelindiğinde tüm mallardan alınan resimler ılımlı 1816 tarifesi düzeyine indirilmiş olacaktı.

South Carolina'daki iptalci liderler, diğer Güney eyaletlerinin de kandidate destekleyeceğini beklemişlerdi; fakat, istisnasız tüm Güney, eyaletin davranışının akıl dışı ve anayasaya aykırı olduğunu açıkladı. South Carolina kararını aşamalı olarak geri aldı. Buna karşın, iki taraf dazafer kazandığını ilan etti. Jackson, federal hükümetin Birlik'in egemenliğine bağlılığını sağlamıştı. Buna karşın, South Carolina, sergilediği direnme sayesinde, taleplerinin çoğunu elde etmiş ve tek bir eyaletin bile isteklerini Kongre'ye kabul ettirebileceğini göstermişti.

BANKA ÇATIŞMASI

İptal sorunu henüz çözülmeden, Jackson'un liderliğini zorlayan yeni bir anlaşmazlık ortaya çıktı. Sorun, ikinci bir Birleşik Devletler Bankası kurulması için izin verilmesiydi. İlk banka, Alexander Hamilton'un teşvikiyle 1791'de kurulmuş ve 20 yıllık bir süre için imtiyaz verilmişti. Hisselerinin bir kısmı hükümetin elinde bulunmakla birlikte, bu bir kamu bankası değildi; özel bir kuruluş olan bankanın karı hisse sahiplerine dağıtılıyordu. Para değerinde istikrar sağlamak ve ticareti teşvik etmek amacıyla kurulmuştu; fakat, aralarında Missouri Senatörü Thomas Hart Benton'un da bulunduğu Batılılar ve işçiler, bankaya, birkaç güçlü kişiye özel çıkarlar bağışlayan bir "canavar" gözüyle bakıyorlardı. 1811 yılında sona eren imtiyazı bir daha yenilenmemişti.

Bunu izleyen birkaç yıl süresince, bankacılık işlemleri eyaletlerin imtiyaz vermiş olduğu bankalara bırakıldı; onlar da, aşırı miktarda para basarak büyük karışıklık yarattılar ve enflasyonu arttırdılar. Eyalet bankalarının ülkeye istikrarlı bir para sağlayamayacağı her geçen gün daha iyi anlaşılıyordu. 1816'da, birincisi benzeri ikinci bir Birleşik Devletler Bankası'na 20 yıllık imtiyaz verildi.

İkinci Banka, kurulduğu günden başlayarak, yeni eyaletler ve yerleşim bölgeleri ile pek varlıklı olmayan halk tarafından tutulmadı. Karşıtları, ülkenin borçları ve parası üzerinde bankanın neredeyse tekel sahibi olduğunu ileri sürüyorlar ve sadece birkaç varlıklı kişiye hizmette bulunduğu iddiasını yineliyorlardı. Banka, genel olarak, iyi yönetiliyor ve değerli hizmetlerde bulunuyordu; ancak, banka muhaliflerinin başı olarak seçilen Jackson, imtiyazı

yenileyen yasayı veto etti. Kongre'ye gönderdiği yazıda tekeli ve özel ayrıcalıkları kınayarak, "eşit himaye ve eşit ayrıcalıklar ile yetinmeyen zenginlerimiz, onları Kongre kararıyla daha da zenginleştirmemizi istediler" dedi. Vetoyu aşma çabaları da başarısız oldu.

Banka sorunu, bunu izleyen seçim kampanyasında, tüccarlar, imalatçılar ve genelde sıkı para politikası ve yüksek faiz oranları uygulanmasını isteyen kredi kuruluşlarının oluşturduğu parasal çıkar çevreleri ile, çok kez bankalara borçlandıkları için para arzının artırılmasını ve faiz oranlarının düşürülmesini yeğleyen işçi ve tarım kesimi arasında temel bir ayrılığa neden oldu. Seçimler "Jacksonculuk"un coşkulu bir destek görmesiyle sonuçlandı. Jackson, 1832'de yeniden seçilmesini, bankayı geri dönülmez bir biçimde ezmek için kendisine halk tarafından verilen bir görev olarak değerlendirdi ve bankanın imtiyaz belgesindeki kamu fonlarının geri çekilmesine yetki veren hükmü hazır bir silah gibi kullandı. Eylül 1833'te, hükümet fonlarının artık bankaya yatırılmamasını ve halen bankada bulunan fonların da giderek hükümet giderlerinde kullanılmak için çekilmesini emretti. Bankanın yerine, özenle seçilen ve kesin sınırlamalarla bağlanan eyalet bankaları kullanılacaktı. Anılan gelişmeleri izleyen kuşak boyunca, Birleşik Devletler, görece olarak düzensiz bir eyalet bankacılığı sistemi altında yaşadı ve bu da ucuz krediler yoluyla batıya yayılmayı hızlandırdı, ama, ulusta zaman zaman paniğe yol açtı. Birleşik Devletler'de, İç Savaş'a kadar bir ulusal bankacılık sistemi kurulmadı.

WHIGLER, DEMOKRATLAR VE "HİÇBİR ŞEY BİLMİYENLER"

Jackson'un siyasal muhalifleri, aralarında zıtlaşmayla bir başarı elde edemeyecekleri için, mutlu olmayan tüm kesimleri "Whigler" adı verilen bir ortak partide toplamaya çalıştılar. 1832 seçimlerinden hemen ardından örgütlenmekle birlikte, görüş ayrılıklarını giderip bir program hazırlamaları on yıl sürdü. Whigler arasındaki en parlak devlet adamları olan Henry Clay ve Daniel Webster'in çekiciliği sayesinde parti güçlü bir taban oluşturdu. 1836 seçimleri sırasında Whigler yine de tek bir kişinin ya da programın ardında birleşemeyecek derecede bölünmüş durumdaydılar. Jackson'un başkan yardımcılığını yapmış olan New Yorklu Martin Van Buren seçimi kazandı. Bir ekonomik bunalım ve selefinin destansı kişiliği Van Buren'in erdemlerini gölgeledi. Gerekli liderlik özellikleri bulunmadığı ve Jackson'un her fırsatta sergilediği becerilere sahip olmadığı için halkta hiçbir coşku uyandırmıyordu. 1840 seçimlerine gelindiğinde ülke sıkıntılar içindeydi, ücretler düşüktü ve Demokratlar savunmaya çekilmişlerdi.

Whiglerin başkan adayı Ohio'lu William Henry Harrison, çok sevilen bir Kızılderili çatışmaları ve 1812 Savaşı kahramanıydı. Jackson gibi o da demokratik Batı'nın temsilcisi sayılıyordu. Başkan yardımcısı adayı Virginialı John Tyler'in eyaletlerin haklarına ve düşük gümrük tarifelerine ilişkin görüşleri Güney'de çok taraftar buluyordu. Harrison büyük bir zafer kazandı.

68 yaşındaki Harrison göreve başladığından bir ay sonra ölünce Tyler başkan oldu. Tyler'in görüşleri, hala ülkedeki en etkili kişiler olan Clay ve Webster'in görüşlerinden kesinlikle ayrıydı. Bu görüş ayrılıkları, daha Tyler'in görev süresi sona ermeden, onunla onu seçen parti arasında büyük bir kopukluğa neden oldu. Amerikalılar arasında ise, Whiglerle Demokratlar arasındaki basit parti çatışmalarından daha karmaşık bölünmeler vardı. Sözelimi, XIX. yüzyılın ilk yarısında, genellikle İrlandalı ve Alman olan çok sayıda Katolik göçmen, ülkede doğmuş Protestan Amerikalılar arasında tepki yaratıyordu.

Göçmenler, Amerika kıyılarına garip yeni gelenekler ve dinsel uygulamalardan daha çok şeyler getirmişlerdi. Doğu kıyılarındaki kentlerde, iş bulmak için yerel halkla rekabete giriştiler. Ayrıca, 1820'lerde ve 1830'larda oluşan siyasal değişiklikler yabancıların siyasal gücünü arttırdı. Anılan yirmi yıl içinde, eyalet anayasaları beyaz erkeklere genel oy kullanma hakkı tanıyacak biçimde değiştirilmişti. Böylelikle egemenlikleri sona eren soylu siyasetçiler, iktidardan düşmelerinin suçunu göçmenlere yüklediler. Sonuçta, Katolik Kilisesi'nin alkol kullanımını önleme hareketini desteklememesi, Roma'nın Birleşik Devletler'i alkol aracılığı ile bozmaya çalıştığı iddialarına yol açtı. Bu dönemde sayısı çoğalan yerli üstünlüğü örgütlerinin en önemlisi, 1849'da kurulan gizli Yıldızlarla Bezenmiş Bayrak Örgütü'ydü. Örgüt üyeleri kimliklerini açıklamak istemeyince onlara hemen "Hiçbir Şey Bilmeyenler" adı takıldı. Hiçbir Şey Bilmeyenler 1853'te New York'ta bir Büyük Konsey toplayıp eyalet örgütlerini denetleyecek yeni bir anayasa hazırladılar.

Hiçbir Şey Bilmeyenler'in temel amaçlarından biri, vatandaşlığa alınma süresinin beş yıldan 21 yıla çıkarılması ve yabancı ülke doğumlu Katoliklerin kamu görevine seçilmesinin yasaklanmasıydı. Örgüt 1855'te New York ve Massachusetts yasama organlarının yönetimini ele geçirmeye başardı; aynı yıl içinde yaklaşık 90 ABD Kongre Üyesi bu partiye bağlanmıştı.

Kölelik konusundaki görüş ayrılıkları, partinin ulusal siyasette bir rol oynamasını engelledi. Güneyli Hiçbir Şey Bilmeyenler köleliği desteklerken, Kuzeyli üyeler buna karşı çıkıyorlardı. 1856'da başkan ve başkan yardımcısı adaylarını belirlemek için yapılan Kongre toplantısında, Missouri Uzlaşması'nın desteklenmesi için verdikleri bir öneri göz ardı edilince 42 Kuzeyli temsilci oturumdan ayrıldı ve partinin bir ulusal güç olarak varlığı sona erdi.

REFORM KIMILDANMALARI

Jackson'un seçilmesiyle siyasette kendini gösteren demokratik hareketlenmeler, tüm vatandaşlar için daha geniş haklar ve fırsatlar sağlanmasına yönelik Amerikan çabalarının sadece bir aşamasıydı. Bir başka aşama da işçilerin örgütlenmeleriydi. 1835'te Pennsylvania'nın Philadelphia kentindeki işçi örgütleri, "sabah karanlığından akşam karanlığına" kadar süren iş gününü, 10 saatlik çalışma gününe indirmeyi başardılar. New Hampshire, Rhode Island, Ohio ve Birlik'e 1850'de kabul edilmiş olan California eyaleti, buna benzer reformlar gerçekleştirdiler. Her yöredeki açık fikirli devlet adamları, eğitimsiz ve cahil kalmış seçmenlerin genel oy kullanma hakkı karşısında bir tehdit oluşturduklarını anladıkları için, seçme hakkının yaygınlaştırılması, şimdiden yeni bir eğitim kavramı oluşturulmasına yol açmıştı. New York'ta DeWitt Clinton, Illinois'de Abraham Lincoln ve Massachusetts'te Horace Mann, şimdi işçi örgütleri tarafından destekleniyorlar ve bu örgütlerin liderleri, parasız eğitim veren, vergi gelirleriyle desteklenmiş olan ve tüm çocuklara açık bulunan okullar kurulmasını talep ediyorlardı. Giderek, birbiri ardından her eyalette, bunun gibi parasız eğitim kurumları açılmasına yönelik yasalar kabul edildi. Devlet okulu sistemi ülkenin tüm kuzey bölgelerinde yerleşti. Buna karşın, devletçe eğitim sağlanmasına yönelik çabalar ülkenin diğer bölgelerinde yıllarca sürdü.

Aynı dönemde ortaya çıkan bir başka toplumsal hareket de, alkol satılmasına ve kullanılmasına karşı muhalefet ya da alkol kullanımını önleme hareketiydi. Dinsel inançlar, alkolün iş gücü üzerindeki etkileri ve aşırı içki içenlerin kadınlara ve çocuklara karşı şiddet kullanıp onlara eziyet çektirmeleri gibi çeşitli kaygılar ve dürtüler anılan hareketi doğurdu. Boston'daki din adamları 1826'da Alkol Kullanmamayı Teşvik Derneği'ni örgütlediler. Dernek, yedi yıl sonra Philadelphia'da bir ulusal kongre düzenledi ve bu kongrede Amerikan Alkol Kullanmamayı Teşvik Birliği kuruldu. Birlik, tüm alkollü içeceklerin kullanımından vazgeçilmesi için çağrıda bulundu ve bunların üretiminin ve satışının yasaklanması için eyalet yasama organlarına baskı yapmaya başladı. 1855'e gelindiğinde on üç eyalet bu çağrıya uymuş olmakla birlikte, daha sonraları mahkemelerde bu yasalara karşı çıkıldı. Anılan yasalar yalnız New England'da yürürlükte kaldı; fakat, yine de, ılımlı alkol kullanımını önleme hareketi, 1830-1860 döneminde Amerikalıların kişi başına alkol tüketimini azalttı.

Reformcuların el attıkları diğer konular arasında hapisanelere ilişkin sorunlar ve akıl hastalarının bakımı da vardı. Cezalandırmaya önem verilen hapisanelerin, suçluların ıslahına yönelik kurumlara dönüştürülmesi için çaba harcandı. Dorothea Dix, Massachusetts'te berbat durumdaki yoksul evlerine ya da hapisanelere kapatılmakta olan akıl hastaları için daha iyi koşullar sağlanmasına yönelik çabaların önderliğini yaptı. Massachusetts'te istediği düzeltmeleri elde ettikten sonra, kampanyasını Güney'e taşıdı ve 1845-1852 arasında dokuz eyalette akıl hastaları için hastaneler kuruldu.

KADIN HAKLARI

Yukarıda sayılan toplumsal reformlar, pek çok kadını, kendilerinin toplum içindeki eşitlikten uzak konumlarını düşünmeye yöneltti. Evli olmayan kadınlar, koloni günlerinden beri erkeklerin yararlandıkları yasal hakların çoğuna sahiplerdi; ancak, gelenekler uyarınca genç yaşta evlenmeleri gerekiyordu. Evlenen kadınlar da, yasalar karşısındaki bireysel kişiliklerini hemen hemen tümüyle yitiriyorlardı. Kadınların oy kullanmalarına izin verilmediği gibi, eğitimleri de XVII. ve XVIII. yüzyıllar boyunca, okuma, yazma, müzik, dans ve nakışla sınırlı kalmıştı. Kadınların uyanışı, İskoçyalı konferansçı ve gazeteci Francis Wright'ın Amerika'yı ziyaretiyle başladı. Wright, 1820'ler süresince, Birleşik Devletler'in her yerinde halkın önünde kadın haklarının savunuculuğunu yaptı. Kadınların halk önünde konuşmalarının çok kez yasaklandığı o günlerde, Wright, görüşlerini açıkça ortaya atmakla kalmadı, aynı zamanda, kadınların doğum kontrolü ve boşanma konularında bilgi edinme hakları olduğunu ileri sürerek dinleyicilerini şaşkına uğrattı.

1840'larda bir gurup Amerikalı kadın biraraya gelerek ilk kadın hakları hareketini başlattılar. Bu seçkin gurubun en ünlü kişisi Elizabeth Cady Stanton'dı. 1848'de, Cady Stanton ve bir başka kadın hakları savunucusu olan Lucretia Mott, New York'un Seneca Falls kasabasında, dünya tarihinde ilk kez, bir kadın hakları kongresi düzenlediler. Kongreye katılan temsilciler, kanun karşısında erkeklerle eşit haklar, oy kullanma hakkı ve eğitim ve istihdamda fırsat eşitliği talep eden bir bildiri yayınladılar.

Aynı yıl, Polonyalı bir göçmen olan Ernestine Rose, New York eyaletinde, kadınların taşınmaz mallarının mülkiyetini evlendikten sonra korumalarına izin veren bir yasa çıkarılmasına ön ayak oldu. Ülkede bu konuda kabul edilen ilk yasalardan biri olan Evli Kadınların Mülkiyet Yasası, diğer eyalet yasama organlarının da benzeri yasalar çıkarmalarını teşvik etti.

Rose 1869'da, kadınlara seçme hakkı verilmesine yönelik bir anayasa değişikliği yapılmasını isteyen Kadınların Oy Hakkı Ulusal Derneği'ni (National Woman Suffrage Association – NWSA) kurmaları sırasında Elizabeth Cady Stanton ile önde gelen bir başka kadın hakları savunucusu Susan B. Anthony'ye yardım etti. Adı geçen iki kadın, bu hareketin en açık sözlü savunucuları konumuna geldiler. Cady Stanton, yaptıkları işbirliğini, "ben yıldırımları hazırlıyordum, o da fırlatıyordu" diye tanımlamıştı.

BATIYA DOĞRU

Amerikan yaşamının biçimlenmesinde sınır bölgesinin büyük etkisi oldu. Tüm Atlas Okyanusu kıyı bölgesinde egemen olan koşullar, yeni yerleşim bölgelerine göçü teşvik etti. Kıtanın iç kesimlerindeki zengin topraklardan yararlanmak amacıyla, toprağın verimli tahıl ürünü alınmasına elverişli olmadığı New England'daki çiftliklerinden ve köylerinden ayrılan yerleşimciler, akın akın bu yörelere geldiler. Kıyı bölgesi pazarlarına ulaşımı sağlayacak yollar ve kanallar olmadığı için sıkıntı çeken ve büyük çiftlik sahiplerinin siyasal üstünlüğünden zarar gören, North Carolina, South Carolina ve Virginia'daki küçük çiftçiler de batıya doğru harekete geçtiler. 1800'e gelindiğinde, Mississippi ve Ohio Nehirleri'nin vadileri, büyük bir sınır bölgesi olmaya başlamıştı. "Haydi bakalım gidiyoruz. Ohio'da nehir boyunca ilerliyoruz" (Hi-o, away we go, floating down the river on the O-hi-o) şarkısı, binlerce göçmenin dilinde dolaşır oldu.

XIX. yüzyılın başlarında nüfusun batıya akması sonucu, eski topraklar bölündü ve yeni sınırlar çizildi. Yeni eyaletler kabul edilince, siyasal harita Mississippi Nehri'nin doğusunu dengeledi. 1816-1821 arasında altı yeni eyalet yaratıldı: Indiana, Illinois ve Maine (özgür eyaletler) ile Mississippi, Alabama ve Missouri (köle eyaletleri). İlk sınır yerleşim bölgesi Avrupa'ya, ikinci ise kıyı yerleşim bölgelerine yakından bağlıydı; buna karşın, Mississippi Vadisi bağımsızdı ve halkı da doğuya değil batıya yönelmişti.

Sınır bölgesi yerleşimcileri değişik bir gurup oluşturuyorlardı. Bir İngiliz gezgin onları şöyle tanımlamıştı: "berbat kulübelerde yaşayan atılgan, dayanıklı insanlar...Kaba saba ama konuksever, yabancılara karşı anlayışlı, dürüst ve güvenilir kimseler. Biraz mısır, balkabağı ve domuz yetiştiriyorlar; bazen bir iki inekleri oluyor...Tüfekleri ise yaşamlarını sağlamaktaki temel araç." Balta sallamakta, tuzak hazırlamakta, olta kullanmakta çok becerikli olan bu insanlar, ormanlarda yeni patikalar belirlediler, ilk kütük kulübeleri kurdular ve topraklarını işgal ettikleri Kızılderililerle karşı karşıya geldiler.

Vahşi bölgelere giderek çoğalan sayıda yerleşimci girdikçe, bunların avcılık yapan büyük kesimi aynı zamanda çiftçiliğe yöneldi. Kulübelerin yerini, camlı pencereleri, bacası ve ayrı odaları olan kütük evler aldı; dereden su kullanmak yerine kuyular açıldı. Çalışkan yerleşimciler, hemen topraklarını ağaçlardan temizliyor, çıkan odunu kül elde etmek için yakıyor ve kökleri de çürümeye bırakıyorlardı. Kendi tahıllarını, sebzelerini ve meyvalarını kendileri yetiştiriyorlar; ormanda geyik, yabani hindi avlıyor, bal topluyorlar; yakınlarındaki akarsularda balık avlıyorlar; inek ve domuz besliyorlardı. Arazi spekülâtörleri, bol bol ucuz toprak alıp fiyatlar yükselince bunları satıyor ve daha batıya doğru göç ederek yerlerini yeni gelecek olanlara bırakıyorlardı.

Çiftçileri kısa bir süre sonra doktorlar, avukatlar, dükkan sahipleri, gazeteciler, vaizler ve siyasetçiler izledi. Yine de koşullara en dayanıklı olanlar çiftçilerdi. Yerleştikleri yerde kalmayı düşünüyor ve çocuklarının da oradan ayrılmayacağını umuyorlardı. Büyük ahırlar, tuğla ya da ahşap evler kurdular. Daha iyi cins hayvanlar getirdiler, toprağı beceriyle sürdüler ve verimli tohumlar ektiler. Bazıları un değirmenleri, bıçkışhaneler ve damıtma evleri kurdular. Dayanıklı yollar yaptılar, kiliseler ve okullar kurdular. Birkaç yıl içinde büyük bir dönüşüm görüldü. Sözgelimi, Illinois'nin Chicago kenti 1830 yılında, gelecek vaad etmeyen ve kalesi olan bir ticaret köyünden başka bir şey değildi; buna karşılık, ilk yerleşimcilerin pek çoğu ölmeden önce, ülkedeki en zengin kentlerden biri konumuna gelmişti bile.

Çiftlik sahibi olmak kolaydı. 1820'den sonra, kamu arazisi yarım hektarı 1,25 dolara satın alınabiliyor; 1862 tarihli Yerleşim Yasası'nın kabulünden sonra ise araziyi işgal edip işlemek yeterli oluyordu. Kaldı ki, toprak işleme aletleri de kolaylıkla sağlanabiliyordu. John Soule'nin yazdığı ve gazeteci Horace Greeley'in ün kazandırdığı gibi, "genç insanların batıya gidip ülke ile birlikte büyüyecekleri" günler yaşanıyor.

Tarımsal bölge sınırlarının batıya doğru ilerlemesi, Meksika'nın elinde bulunan Texas dışında, 1840 yılına kadar Missouri'nin ötesine geçmedi. Birleşik Devletler, Amerikan vatandaşlarının 5 milyon doları bulan hak iddialarına karşılık, 1819'da İspanya'dan hem Florida'yı hem de Oregon bölgesi üzerindeki haklarını aldı. Bu sırada, Uzak Batı, büyük ölçüde kürk ticareti yapılan bir alan konumuna gelmiş ve bu faaliyet, kürklerin değerinin çok ötesinde bir önem kazanmıştı. Kürk tüccarları, Mississippi Vadisi'nde Fransızlar tarafından keşifler yapıldığı günlerde olduğu gibi, Mississippi'nin batısına geçen yerleşimcilere bir kılavuzluk görevinde bulunuyorlardı. Fransız, İskoçyalı ve İrlandalı kürk hayvanı avcıları, büyük nehirler ve kolları boyunca yeni keşifler yaparak ve Rocky ve Sierra Dağları'ndaki tüm geçitleri bularak, 1840'lardaki göç hareketine ve ondan sonraki yıllarda da ülkenin iç kesimlerinin işgaline olanak yarattılar.

Tüm olarak ele alınırsa, ülke olağanüstü oranda büyümüşü: nüfus 1812'de 7,25 milyonken 1852'de 23 milyonu aşmıştı ve yerleşime elverişli arazinin yüzölçümü de 4,4 kilometre kareden 7,8 milyon kilometre kareye yükselerek, Avrupa'nın yüzölçümüne erişmişti. Buna karşın, kesimler arasındaki anlaşmazlıkların doğurduğu sorunlar çözülmemiş olarak bekliyordu ve 1860'lara gelindiğinde iç savaş patlak verecekti. Ayrıca, batıya doğru yayılma sonucu yerleşimciler, kaçınılmaz olarak, bölgenin yerli halkıyla, yani Kızılderililerle çatışıyorlardı. XIX. yüzyılın ilk yarısında, bu çatışmalara adı karışan en ünlü kişi, Beyaz Saray'da görev yapan ilk "Batılı" olan Andrew Jackson'dı. 1812 Savaşı'nın tam ortasında, o sıralarda Tennessee milis güçlerinin komutanı olan Jackson güney Alabama'ya gönderildi ve oradaki Creek Kızılderililerinin ayaklanmasını acımasızca bastırdı. Bundan kısa bir süre sonra Creekler topraklarının üçte ikisini Birleşik Devletlere terk ettiler. Jackson, bundan sonra da, Seminole Kızılderilileri çetelerini, İspanya'ya ait bulunan Florida'daki barınaklarından uzaklaştırdı.

Başkan Monroe'nun Savaş bakanı olan John J. Calhoun 1820'lerde, eski Güneydoğu'da geri kalan kabileleri yerlerinden alıp Mississippi'nin ötesine yerleştirme siyaseti güttü. Jackson da, başkan olarak aynı siyaseti sürdürdü. Kongre 1830'da, doğudaki kabilelerin Mississippi'nin ötesine taşınması için ödenek sağlayan, Kızılderililerin Yerlerinden Alınması Yasası'nı kabul etti. 1834'te, şimdi Oklahoma olan bölgede, özel bir Kızılderili arazisi belirlendi. Jackson'un görev yaptığı iki dönem süresinde, kabileler toplam 94 andlaşma imzaladılar ve milyonlarca hektarlık araziye federal hükümete devrederek düzinelerle kabileyi atalarından kalma yerleşim bölgelerinden kopardılar.

Bu talihsiz tarihin en kötü bölümü, batı North Carolina ve Gerogia'daki toprakları 1791'den başlayarak andlaşma ile güvence altına alınmış bulunan Cherokeeelerle ilgili olanıdır. Doğulu kabileler arsında en çok gelişmiş olan Cherokeeelerin kaderi, 1829'da arazilerinde altın bulunmasıyla kesin biçimde çizildi. Yüksek Mahkeme tarafından lehlerine bir karar alınmasının da pek fazla yardımı olmadı. Jackson hükümetinin göz yumması üzerine Cherokeeeler 1835'te Oklahoma'ya doğru uzun ve acımasız bir yürüyüşe başladılar. "Gözyaşı Yolu" olarak bilinen yürüyüş sırasında pek çokları hastalıktan ve yolluktan öldüler.

SENECA FALLS

İlk feministlerden Elizabeth Cady Stanton, 1840 yılında Londra'daki bir kölelik karşıtı kongrede, köleliğin kaldırılması hareketinin hararetli bir savunucusu olan Lucretia Mott ile tanıştı ve böylece kendisine bir müttefik kazandı. Kongre başladığında, ikisi de kadın temsilcilerin katılmasının istenmediğini anladılar. Konuşmalarına ve kongre salonuna girmelerine izin verilmeyince Cady Stanton ve Mott, salondan çıkıp diğer kadın temsilcileri de beraberlerinde götürerek bu davranışı protesto ettiler. Cady Stanton, bunun ardından, kadınların toplumsal, vatandaşlıktan doğan ve dinsel haklarını ele alacak bir kadın hakları kongresi toplanması için Mott'a bir öneride bulundu. Kongrenin yapılması sekiz yıl ertelendi ve Cady Stanton ile Mott, 1848'de New York'un Seneca Falls kasabasında ilk kadın hakları kongresini düzenlediler.

Cady Stanton, toplantı sırasında, Bağımsızlık Bildirgesi'ni temel alan bir "Görüşler Bildirgesi" sunarak, erkek egemenliği altındaki kadınların 18 yakınma konusunu dile getirdi. Yakınmalar arasında şunlar vardı: Evli kadınlar, onlara kötü davranan kocalarını terk ederler ya da boşanmaya kalkıştırlarsa, çocukları üzerinde hakları olmuyordu. Bir kadın boşanırsa, yazarlık ya da öğretmenlik yapmazsa, çalışarak para kazanmasına olanak yoktu. Bir kadın mahkemede kocası aleyhine tanıklık yapamazdı. Fabrikalarda çalışan kadınların, ücretlerini kendilerine ayırmaya hakları yoktu; bunu kocalarına vermek zorundaydılar. Bir kadın evlendiğinde, bekarken sahip olduğu emlak hemen kocasınınkilere katılıyordu. Emlak sahibi olan bekar kadınlar vergi verdikleri halde bu vergileri koyan yasama organı üyelerini seçme hakları yoktu - ki bu uygulama, Amerikan kolonilerinin Büyük Britanya'dan ayrılmasının temel nedenlerinden birini oluşturmuştu.

Kongreye katılanlar, seçme hakkı dışındaki tüm kararları oybirliğiyle aldılar. Karar ancak, köleliğin kaldırılması hareketi eylemcisi bir siyah olan Frederick Douglass'ın, kadınların oy kullanma hakkını hararetle destekleyen konuşmasından sonra onaylandı. Yine de katılımcıların çoğunluğu, kadınların oy kullanması düşüncesini kabullenememişti.

Cady Stanton, Seneca Falls'ta, kadın hakları konusunda başarılı bir yazar ve konuşmacı olarak ün kazandı. Yıllar sonra, kadınların, erkeklerle eşit konuma gelme amaçlarını, oy kullanma hakkı bulunmaksızın hiçbir zaman gerçekleştiremeyeceklerini daha işin başında anlamış olduğunu açıkladı. Köleliğin kaldırılması yanlısı bir reformcu olan William Lloyd Garrison'ı kendine model almış ve herhangi bir çabada başarıya, parti çalışmasıyla değil kamu oyunu değiştirmekle erişilebileceğini görmüştü. Kadınları, sıkıntısını çektikleri adaletsizlikler karşısında uyandırdığı için, Seneca Falls toplantısı, gelecekteki değişikliklerin bir aracı oldu. Onun hemen ardından, kadın haklarını konu alan yeni kongreler de düzenlendi ve siyasal ve toplumsal eşitlik hareketlerinde başka kadınlar da öne çıktılar.

BÖLÜM VI KESİMLER ARASI ÇATIŞMA

“Kendi içinde bölünmüş olan bir ev ayakta kalmaz. Bu hükümetin, sürekli biçimde yarı-köle yarı-özgür kalmaya katlanamayacağına inanıyorum.”

Abraham Lincoln – 1858

Birleşik Devletler, XIX. yüzyıl ortalarına gelindiğinde, sürekli olarak yabancı ziyaretçi çekmeye başlamıştı. Bir tarihinin belirttiği gibi: “Kolonisilerin sömürüsü altında kalmış, bir parça silik görünümlü ve zaman zaman romantikleştirilmiş olan bir kırsal bölge, neredeyse bir gece içinde, incelenmesi gerekli bir olgu ve değerlendirilmesi zorunlu siyasal ve ahlaki bir deneyim konumuna gelivermişti.”

İKİ AMERİKA

Birleşik Devletler’e gelmiş olan hiçbir ziyaretçi, seyahatlerini ve görüşlerini, Fransız yazar ve siyasal kuramcı Alexis de Tocqueville’nin yaptığı gibi kalıcı bir biçimde belgelememiştir. İlk kez 1835’te yayınlanan *Amerika’da Demokrasi* adlı kitabı, günümüzde bile, Amerika’daki toplumsal ve siyasal uygulamaları en güçlü bir biçimde ve derinliğine çözümleyen yapıtlar arasında yer almaktadır. Tocqueville, Birleşik Devletler’i eleştirmekten kaçınmayacak kadar kurnaz bir gözlemciydi; fakat, temelde olumlu kanılara erişmişti. “Gönenç dağılımı, siyasal haklar kavramını toplumun her üyesinin erişebileceği bir konuma getirmiş olduğu gibi, demokratik hükümet de, siyasal haklar kavramını en sıradan vatandaşın düzeyine indirmiştir” diye yazmıştı. Buna karşın, Tocqueville, kabaca belirlenmiş böyle bir eşitliğin, giderek büyüyen ve endüstri çalışanları ile yeni ortaya çıkmış bulunan iş çevresi ileri gelenleri arasında ayrılıklar oluşturma tehdidi yaratan fabrika sistemi karşısında yaşayıp yaşayamayacağı konusunda ilk kez kuşku duyan bir dizi düşünürden sadece bir tanesiydi.

Diğer bazı ziyaretçiler, “tarım, ticaret ve büyük bayındırlık yapıtlarında gönençin ve hızlı gelişmenin en tartışmasız örneklerini” her yerde görebildikleri bu ülkenin büyümesini ve canlılığını hayranlıkla izliyorlardı; fakat, Amerikan deneyimi konusundaki bu iyimser gözlemler hiçbir anlamda genelleşmemişti. Kuşku duyanlardan biri, Birleşik Devletler’i ilk kez 1841-1842’de ziyaret etmiş bulunan İngiliz romancısı Charles Dickens’tı. Bir mektubunda, “Görmeyi beklediğim Cumhuriyet bu değildi” diye yazmıştı. “Düşlerimde yarattığım Cumhuriyet bu değil... Gençliğini ve gücünü ne denli önemsersem, binlerce açıdan, o derecede daha yoksul ve önemsiz olarak karşıma çıkıyor. Halkın eğitimi ve yoksul çocukların bakımı dışında, övünme nedeni saydığı her konuda, belleğimde oluşturduğum düzeyin ölçülemeyecek oranda altına düşüyor.”

Dickens bu konuda yalnız değildi. Amerika, XIX. yüzyılda ve tarihi boyunca, çok kez hem daha az gösterişli hem de daha karmaşık olan gerçeklerle uyuşmayan beklentiler ve tutkular yaratmıştır. Büyüklüğü ve çeşitliliği, genelleştirmelere daha şimdiden engel olmuş ve çelişkiler yaratmıştı: Amerika, hem özgürlüğü seven hem köleliği sürdüren bir toplumdur; yaygın ve ilkel sınır bölgelerinin yanı sıra, ticaretin ve endüstrileşmenin büyümeekte olduğu kentlere sahipti.

GELECEK VAADEDEDEN TOPRAKLAR

1850’ye gelindiğinde, ulusal topraklar, ormanlara, çayırlara ve dağlara yayılmış bulunuyordu. Bu çok geniş sınırlar içinde, 31 eyaletten oluşan bir birliğin 23 milyon insanı yaşıyordu. Doğu’da bir endüstri patlaması vardı. Ortabatı’da ve Güney’de tarım büyük bir gelişme gösteriyordu. 1849’dan sonra California’daki altın madenleri, ticaret kanallarına bir altın ırmağı akıtmaya başladı.

New England ve Orta Atlas Okyanusu eyaletleri, önde gelen imalat, ticaret ve finans merkezleriydi. Dokuma, kereste, giysi, makine, deri ve yünlüler bu bölgede üretilen belli başlı mallardı. Aynı zamanda, deniz taşımacılığı da gönençin doruğuna erişmişti ve Amerikan bayrağı taşıyan gemiler okyanusları dolaşip tüm ülkelerin mallarını dağıtıyordu.

Güney, Atlas Okyanusu’ndan Mississippi Nehri ve ötesine kadar uzanan, tarıma dayalı bir ekonomiye sahip, oldukça derli toplu bir siyasal birim görünümündeydi. Virginia, Maryland ve North Carolina’nın ekonomilerinde tütün önemli bir yer tutuyordu. South Carolina’da bol miktarda pirinç mahsulü alınmıyor; Louisiana, şeker üretimine elverişli bir iklime ve toprağa sahip bulunuyordu. Buna karşın, pamuk, giderek önem kazanan bir ürün konumuna geldi ve Güney’in simgesi oldu. 1850’ye gelindiğinde, Amerika’nın Güney bölgesinde, dünya pamuk ürününün yüzde 80’inden fazlası sağlanıyordu. Başta pamuk olmak üzere, tüm bu ürünlerin yetiştirilmesinde köleler kullanılıyordu.

Sınırsız çayırlara ve hızla artan bir nüfusa sahip olan Ortabatı geliyordu. Avrupa'da ve Amerika'nın ilk yerleşilmiş kesimlerinde, bölgenin buğday ve et ürünlerine karşı bir talep vardı. İşçiliği azaltan araçların ve özellikle McCormick orak makinesinin devreye girmesi sayesinde, tarımsal üründe eşi bulunmayan bir artış sağlandı. Ülkede 1850'de elde edilen 35 milyon hektolitre buğday ürünü, 1860'ta yaklaşık 61 milyona yükseldi. Bunun yarısından çoğu Ortabatı'da yetiştiriliyordu.

Taşıma araçlarında sağlanan büyük gelişmeler, batı bölgelerinde gönenin artmasını önemli ölçüde teşvik etti; Appalachian Dağları'nın oluşturduğu engebe, 1850-1857 arasında beş kez delindi ve buralardan geçen demiryolu ana hatları Ortabatı ile Doğu'yu birbirine bağladı. Anılan bağlantıların yarattığı ekonomik çıkarlar, 1861-1865 arasında Birlik içindeki siyasal ittifakın temelini oluşturdu. Başlangıçta, Güney'in bu demiryolu ağının yaygınlaştırılmasındaki katkısı pek az olmuştu. Dağları aşarak Mississippi Nehri'nin aşağı kesimlerini Atlas Okyanusu kıyı bölgelerine bağlayan kesintisiz demiryolu hattı, ancak 1850 yılı sonlarında gerçekleştirilebildi.

KÖLELİK VE BÖLGEÇİLİK

Anılan gelişmelere karşın, bir sorun Kuzey ve Güney arasındaki bölgesel ve ekonomik farklılığı arttırdı: kölelik. Kuzeyli iş adamlarının tütün ürününü pazarlayarak büyük karlar elde etmelerinden öfkelenen Güneyliler, kendi kesimlerinin geri kalmasının suçunu, Kuzey'in büyüyen gelişmesine yüklediler. Buna karşılık, Kuzeyliler de, bölgenin görelî geri kalmışlığının başlıca nedeninin, Güney'in kendi ekonomisinin temel ögesi saydığı "garip kurum", yani kölelik olduğunu ileri sürüyorlardı.

Kölelik konusunda kesimler arasındaki çizgiler, daha 1830'larda bile keskinleşmeye başlamıştı. Kuzey'de, köleliğin henüz eyalet olarak örgütlenmemiş Batı bölgelerine yayılmasına kesinlikle karşı çıkan serbest topraklar hareketi yanlırlarınca desteklenen köleliğin kaldırılması eylemleri, her geçen gün daha çok güç kazanıyordu. 1850'de Güneyliler, dillerinin İngilizce olmasından ve kendilerini temsil eden kurumlardan ne oranda sorumlular, kölelik konusunda da o kadar sorumlu olduklarını düşünüyorlardı. 1850'ye gelindiğinde kölelik, belirli kıyı kesimlerinde 200 yıldan çok daha eskiye uzanıyordu ve bölgenin temel ekonomisinin bölünmez bir parçasıydı.

Güney'deki beyazların pek azının kölesi vardı. 1860'ta, kölelik olan eyaletlerde toplam 46.274 büyük çiftlik sahibi vardı; en az 20 köle çalıştıran kişiler büyük çiftçi sayılıyorlardı. Kölelerin yarısından fazlası büyük çiftliklerde çalışıyordu. Yüzde 70'inden çoğunun elinde 40 hektardan küçük arazi bulunan küçük çiftçilerden bazıları bir avuç köle çalıştırıyor, ancak, çoğunun hiç kölesi bulunmuyordu. "Yoksul beyazlar", Güney toplumunun en alttaki kesimini oluşturuyor ve hiç köle kullanmıyorlardı. Büyük çiftlik sahiplerinin köle kullanmaktaki ısrarlarını anlamak kolaydı; çünkü kölelerin çoğu onların malıydı; fakat, küçük çiftçiler ve yoksul beyazlar da kölelik kurumunu destekliyorlardı. Siyahlar özgür kalırsa, toprak sahibi olmak için onlarla rekabete gireceklerinden korkuyorlardı. Kaldı ki, kölelerin varlığı, küçük çiftçilerin ve yoksul beyazların toplum içindeki konumlarını yükseltiyordu; bu konumdan isteyerek vaz geçmezlerdi.

Kuzey'in bu konudaki görüşleriyle savaşıyan Güneyli siyasal liderler, iş sahipleri ve rahiplerin çoğunluğu, artık kölelik uygulaması için kendilerini savunmuyor, bu kurum destekliyorlardı. Sözgelimi, Güneyli yazarlar, kölelik sisteminde, sermaye ile emek arasındaki ilişkinin, Kuzey'in ücret sistemindekinden daha insancıl olduğunu iddia ediyorlardı.

1830'dan önce, büyük çiftlik yönetiminde, kölelerin sahipleri tarafından bireysel olarak denetlendiği aile reisi sistemi halen egemen bulunuyordu; ancak, Güney'in aşağı bölgelerinde büyük ölçüde pamuk üretimine geçilmesi üzerine, köle sahipleri sıkı bireysel denetimlerini giderek terk ettiler ve görev süreleri köleleri ne kadar fazla çalıştırdıklarına bağlı olan profesyonel kahyalar kullanmaya başladılar.

Doğal olarak şiddete ve baskıya dayalı bir sistem olan kölelik uygulamasında, kölelere karşı dayağa baş vurulduğu ve bireysel satışlar yüzünden ailelerin parçalandığı sık sık görülüyordu. Buna karşın, sonuçta, köleliğe yöneltilen en köklü eleştiri, köle sahiplerinin ve kahyaların bireysel davranışlarını değil, her insanın vazgeçilmez temel hakkı olan özgürlüğün ihlal edilmesini hedef alıyordu.

KÖLELİK KARŞITLARI

Güneyliler, genelde, pamuk-kölelik sisteminin temsil ettiği çıkarların korunmasının ve genişletilmesinin ulusal siyaset olarak uygulanmasını istemişlerdir. Gereksiz bir biçimde tek bir ürüne, yani pamuğa bağlı kalınması sonucu toprak büyük bir hızla verimliliğini yitirdiği için yeni ve verimli topraklara gereksinim giderek çoğalıyor ve bu

nedenle de yayılmanın zorunlu olduğu düşünülüyordu. Güneylilere göre, buna ek olarak, yeni özgür eyaletlerin kabulünü dengeleyecek köleci eyaletler kurulması için daha fazla arazi sağlanmalıydı. Köleliğe karşı olan Kuzeyliler, Güneylilerin bu tutumunu, köleliğin yayılmasını destekleyecek bir düzen olarak değerlendiriyorlardı ve kölelik karşıtı davranışları 1830'larda şiddet kazandı.

Önceki yıllarda, Amerikan Devrimi'nin bir türevi olarak ortaya çıkmış bulunan bir kölelik karşıtı hareket, Afrika ile yapılan köle ticaretinin 1808'de Kongre tarafından yasaklanmasıyla son zaferini kazanmıştı. Bundan sonra, çırçır makinesinin keşfedilmesi ve batıya doğru Mississippi delta bölgesine yayılmanın sürmesi yüzünden kölelere karşı talebin giderek arttığı günlerde, genellikle Quakerler ılımlı ve etkisiz bir protesto sürdürdüler.

1830'ların başlarında ortaya çıkan kölelik karşıtı hareket, kavgacı ve ödün vermez bir özellik taşıyor ve köleliğin derhal durdurulmasını talep ediyordu. Şehitlerin kahramanlığı ile demagogların yırtıcı ataklığını taşıyan, Massachusettsli genç William Lloyd Garrison bu hareketin önderliğini yaptı. Garrison, *Kurtarıcı* adındaki gazetesinin ilk sayısını 1 Ocak 1831'de yayınladı; gazetede şu açıklama yer almıştı: "Köle nüfusumuzun derhal azad edilmesi için yoğun çaba göstereceğim... Bu konuda ılımlı düşünmek, konuşmak ya da yazmak istemiyorum... Çok içtenlikle davranıyorum...kaçamaklı dil kullanmayacağım...bağışlamayacağım...bir santim bile gerilemeyeceğim VE SESİMİ DUYURACAĞIM."

Garrison'un heyecan yaratıcı yöntemleri, çok kişinin değişmezmiş gibi görmeye başladığı kötü bir kurum konusunda Kuzeylileri uyandırdı. Köleliğin en iğrenç yönlerini gözler önüne sermeye çalışıyor ve köle kullananları işkenceci ve insan kaçakçısı olarak şiddetle kınıyordu. Köle sahiplerine hiçbir hak tanımıyor, hiçbir uzlaşma kabul etmiyor ve hiçbir gecikmeye katlanmıyordu. Onun yasaları hiçe sayan yöntemlerini kullanmak istemeyen diğer bazı kölelik karşıtları ise, reformun yasal ve barışçı yollardan sağlanması gerektiğine inanıyorlardı. Garrison'a güçlü bir ses daha katılmıştı. Massachusetts Kölelik Karşıtları Derneği'nin sözcülüğünü yaparak Kuzeyli dinleyicilerini harekete geçiren ve kaçak bir köle olan Frederick Douglass, daha sonra da kölelik karşıtı haftalık gazete *Kuzey Yıldızı*'nin başyazarlığını başarıyla yürüttü.

Kölelik karşıtı hareketin bir aşamasında, kölelerin Kuzey'de güvenli barınaklara ya da sınırı aşmış Kanada'ya kaçmalarına yardımcı olundu. "Yeraltı Demiryolu" olarak anılan geliştirilmiş bir gizli yollar ağı, 1830'larda Kuzey'in her yanında köklü bir biçimde kurulmuştu ve en başarılı faaliyetleri eski Kuzeybatı Toprakları'nda gerçekleştiriliyordu. Sadece Ohio'da, 1830-1860 arasında 40.000'e yakın kaçak kölenin özgürlüğe kavuşmasına yardımcı olduğu tahmin edilmektedir. Kölelik karşıtı yerel derneklerin sayısı o kadar büyük bir hızla artmıştı ki 1840'a gelindiğinde 200.000 dolayında üyesi olan yaklaşık 2.000 dernek kurulmuş bulunuyordu. Kölelik karşıtlarının köleliği bir vicdan sorunu konumuna getirmeye yönelik etkin çabalara karşın, Kuzeylilerin çoğunluğu ya bu harekete karşı duyarsız kaldılar ya da ona açıkça karşı oldular. Sözcüleri, 1837'de Illinois'un Anton kentinde bir gurup kölelik karşıtı başyazar Elijah P. Lovejoy'a saldırdı ve onu öldürdü. Buna karşılık, Güney'de belirli durumlarda, kölelik karşıtı grupların kölelik konusu ile beyazların özgürlük hakları çabası arasında bağlantı kurmalarına izin verildi. 1835'de öfkeli bir gurup, South Carolina'nın Charleston kentindeki postahane bulunan kölelik karşıtı yayınları parçaladı. Postahane müdürü, kölelik karşıtı yayınların dağıtımını yaptırmayacağını açıklayınca, Kongre'de sert tartışmalar oldu. Kölelik karşıtları, buna ek olarak, Washington, D.C.'de köleliğe son verilmesi için Kongre'yi bir dilekçe yağmuruna tutmaya karar verdiler. Temsilciler Meclisi 1836'da, bu gibi dilekçelerin işleme konulmasının otomatik olarak ertelenmesine karar vererek onları etkisiz hale getirdi. 1830'da Temsilciler Meclisi'ne seçilmiş bulunan eski başkan John Quincy Adams, Anayasa'daki Birinci Değişikliğe aykırı olduğunu ileri sürüp "susturma yöntemi" diye bilinen bu karara karşı çaba gösterdi. Susturma yöntemi 1844'te Temsilciler Meclisi tarafından iptal edildi.

TEXAS KONUSU VE MEKSİKA İLE SAVAŞ

Amerikalılar, 1820'ler boyunca, uçsuz bucaksız Texas topraklarında, genellikle Meksika hükümeti tarafından bağışlanan arazide yerleştiler. Ancak, sayılarının giderek çoğalması yetkili makamları kısa zamanda ürküttü ve daha fazla göçmen alınması 1830'da yasaklandı. General Antonio Lopez de Santa Anna 1834'te Meksika'da bir diktatörlük kurdu ve bunu izleyen yıl içinde Texaslılar ayaklandılar. Santa Anna, ünlü Alamo kuşatması sonunda 1836'da Amerikalı asileri yendi; fakat, Sam Houston komutasındaki Texaslılar, bir ay sonra San Jacinto Savaşı sonucunda Meksika ordusunu yok edip Santa Anna'yı yakalayarak Texas'ın bağımsızlığını güvence altına aldılar. Texas, yaklaşık on yıl kadar bağımsız bir cumhuriyet konumunu korudu ve 1845'te 28'inci eyalet oldu. Texas'ın eyalet olması üzerine Meksika, Birleşik Devletler'le ilişkilerini kestiyse de, yeni eyaletin sınırları en tartışmalı sorun olarak kaldı: Texaslılar Rio Grande Nehri üzerinde hak idda ederken, Meksika, sınırın çok daha

kuzeyde Nueces Nehri boyunca uzandığını savunuyordu. Bu arada, çok sayıda Amerikalı, batıya Büyük Okyanus kıyılarına doğru yayılmanın Birleşik Devletler'in "alın yazısı" olduğunu iddia ediyorlar ve yerleşimciler New Mexico ve California topraklarına sel gibi akıyorlardı.

ABD'nin New Mexico ve California topraklarını satın alma girişimleri sonuçsuz kalınca, Meksika ve ABD askeri birlikleri Rio Grande kıyılarında çatışmaya başladılar ve Birleşik Devletler 1846'da savaş ilan etti. ABD güçleri New Mexico topraklarını ele geçirdi ve California'daki yerleşimcilerin ayaklanmalarını destekledi. Zachary Taylor komutasındaki bir ABD birliği Meksika'yı işgal edip Monterey ve Buena Vista'da zaferler kazandıysa da, Meksika'yı görüşme masasına getirmeyi başaramadı. Mart 1847'de, Winfield Scott komutasındaki ABD birlikleri, Meksika'nın doğu kıyısındaki Vera Cruz kenti yakınında bir çıkarma yaptılar ve şiddetli çatışmalar sonucunda başkent Mexico City'ye girdiler. Yine de Birleşik Devletler, ancak Santa Anna istifa ettikten sonra Guadalupe Hidalgo Andlaşması'nı yapabildi ve Meksika, Güneybatı bölgesini ve California'yı 15 milyon dolar karşılığında ABD'ye terk etti.

Anılan savaş, daha sonra İç Savaş sırasında karşı karşıya gelecek olan Amerikan subayları için bir eğitim sağladı. Savaş ayrıca, siyasal bir ayrılığa da neden oldu ve kölelik karşıtı Whigler, James K. Polk'un Demokrat (Parti) hükümetini yayımlaılıkla suçladı.

Birleşik Devletler, Meksika Savaşı'nın sonuçlanmasıyla, günümüzdeki Arizona, Nevada, California, Utah eyaletleriyle, New Mexico, Colorado ve Wyoming eyaletlerinin bazı kesimlerini içine alan, 1,36 milyon kilometre kare genişliğinde yeni toprakların sahibi oldu. Ancak bu, aynı zamanda çok zararlı bir kazanım oluştuyordu; çünkü, o günlerde Amerika siyasetinin en önemli sorununu, yani yeni toprakların özgür mü köle mi olacağı konusunu yeniden canlandırmıştı.

1850 UZLAŞMASI

Kölelik, 1845'e gelinceye kadar, sadece o sırada uygulanmakta olduğu bölgelerle sınırlı kalacakmış gibi görünüyordu. 1820 tarihli Missouri Uzlaşması ile sınırları belirlenmişti ve bunları aşma şansı bulunmuyordu. Yeni kazanılan topraklar, köleliğin yeniden yayılmasını gerçek bir olasılık konumuna getirdi.

Pek çok Kuzeyli, yayılmasına izin verilmezse, köleliğin giderek gerileyip ortadan kalkacağına inanıyorlardı. Yeni köleci eyaletler kurulmasına karşıtlıklarını haklı göstermek için Washington ve Jefferson'un açıklamaları ile köleliğin Kuzeybatı'ya yayılmasını yasaklayan 1787 Kararnamesi'ni örnek alıyorlardı. Doğal olarak, köleliğe önceden izin vermiş bulunan Texas, köleci bir eyalet olarak Birlik'e katıldı. Buna karşılık, California, New Mexico ve Utah'ta kölelik yoktu ve bu nedenle Birleşik Devletler'in, 1846'da anılan toprakları almaya hazırlandığı günlerde, ne yapılması gerektiği konusunda çelişkili öneriler ileri sürülüyordu.

Güney'deki aşırı uçlar, Meksika'dan elde edilen tüm toprakların köle sahiplerine açılması için uğraşıyorlardı. Buna karşılık, Kuzeyli kölelik karşıtları, tüm bölgelerin köleliğe kapatılmasını istiyorlardı. İlimli bir gurup ise, Missouri Uzlaşması'nın Büyük Okyanus'a kadar yayılmasını, özgür eyaletlerin onun kuzeyinde, köleci eyaletlerin de güneyinde kalmasını öneriyorlardı. Bir başka gurup ise, sorunun "halk egemenliği"ne bırakılmasını öneriyordu; yani hükümet, yeni yerleşimcilerin yeni topraklara istedikleri gibi köleli ya da kölesiz girmelerine izin verecek ve bölgenin eyaletler halinde düzenlenmesi zamanı geldiğinde de ne yapılacağını halk kararlaştıracaktı. Güneylilere göre, her bölgenin köleliğe izin verme hakkı vardı. Kuzey ise hiçbir bölgenin böyle bir hakkı olmadığını savunuyordu. 1848'de, "köleliğin sınırlanmasının, yerleştirilmesinin ve caydırılmasının" uygulanacak en iyi siyaset olduğunu açıklayan Özgür Toprak Partisi'ne yaklaşık 300.000 kişi oy verdi. Buna karşılık, Maryland, Kentucky ve Missouri gibi Ortabatı ve sınır bölgesi eyaletlerinde, görüşler arasında daha büyük bir ayrılık vardı ve çoğunluk halk egemenliğini bir uzlaşma yolu olarak benimsiyordu.

Ocak 1848'de California'da altın keşfedilmesi, sadece 1849 yılında 80.000 yerleşimcinin yöreye koşmasına yol açtı. California yaşamsal bir sorun konumuna gelmişti; çünkü, örgütlü bir hükümet kurulmadan önce, Kongre tarafından bu yeni bölgenin statüsü konusunda belirgin bir karar verilmesi gerekiyordu. Tüm ulusun umudu, bundan önce de bunalım çıktığında iki kez bir uzlaşma yolu bulmuş olan Senatör Henry Clay'e bağlanmıştı. Clay, karmaşık ve özenle dengelenmiş bir plan hazırlayarak, kesimler arasında tehlikeli bir tartışma çıkmasını bir kez daha önledi. Kongre tarafından daha sonra değiştirilen uzlaşma planının belirli temel hükümleri vardı: California, özgür topraklı (köleliğin yasaklandığı) bir eyalet olarak kabul edilecekti; yeni elde edilmiş toprakların kalan kesimi, New Mexico ve Utah olarak ikiye bölünecek ve kölelikten söz edilmeksizin örgütlenecekti; New Mexico'nun bir bölümü

üzerindeki hak iddialarına karşılık Texas'a 10 milyon dolar ödenecekti; kaçak kölelerin yakalanıp sahiplerine iadesi için daha etkili bir yöntem kullanılacaktı; Washington, D.C.'de köle alım satımı (kölelik değil) yasaklanacaktı. Amerikan tarihinde 1850 Uzlaşması olarak bilinen bu önlemler kabul edilince, ülke rahat bir nefes aldı. Uzlaşma, üç yıl süreyle, hemen hemen tüm görüş ayrılıklarını çözümlenmiş gibi görüldü. Buna karşılık, gerilim içten içe yükseliyordu. Yeni Kaçak Köleler Yasası, köleleri yakalama çalışmalarında herhangi bir rol oynamayı reddeden Kuzeylilere çok ters gelmişti. Ayrıca, pek çok Kuzeyli, kölelerin kaçmasına yardımcı olmayı sürdürdüler ve Yeraltı Demiryolu, o güne kadar görülmemiş oranda etkili ve atak bir biçimde işlemeye başladı.

BÖLÜNMEŞ BİR ULUS

1850'ler, siyasal açıdan, ülke liderlerinin bölücü kölelik sorununu çözmek bir yana durdurulmasını bile sağlayamadıkları on yıllık bir dönem olarak nitelendirilebilir. Sözgelimi Harriet Beecher Stowe, Kaçak Köleler Yasası'nun kabulünden etkilenerek 1852'de *Tom Amcanın Kulübesi* adlı bir roman yayınladı. Beecher kitabını kısa bir taslak hazırlamak düşüncesiyle yazmaya başlamıştı; ancak, giderek kapsamını genişletti. Kitap yayınlanır yayınlanmaz büyük bir olay yarattı. İlk yıl içinde 300.000'den fazla satıldı ve talebi karşılayabilmek için yayınevi gece gündüz çalışmak zorunda kaldı.

Tom Amcanın Kulübesi, çok duygusal yazılmış ve basmakalıp tiplerle doldurulmuş olmakla birlikte, köleliğin gaddarlığını ve özgür ve köleci toplumlar arasındaki temel çatışmayı yadsınmaz bir biçimde sergiliyordu. Kuzey'de yetişmekte olan seçmen kuşağı, bu yapıttan çok etkilenmişti. Kitap, adaletsizliğe karşı öfke ve vahşi bir istismara uğramış biçare kimselere acıma gibi temel insanlık duygularını harekete geçirdiği için, kölelik karşıtı davaya yönelik yaygın bir coşku yarattı.

Yeni topraklarda kölelik sorunu 1854'te yenilendi ve tartışma giderek şiddet kazandı. Günümüzde Kansas ve Nebraska'yı içeren topraklarda hızlı bir yerleşim görülüyor; önce bölge ve giderek eyalet hükümetleri kurulması için baskı artıyordu.

1820 tarihli Missouri Uzlaşması uyarınca, tüm bölge köleliğe kapalıydı; fakat, 1850 Uzlaşması, kaçınılmaz olarak sorunu yeniden gündeme getirdi. Missouri'deki köle sahibi egemen çevreler, Kansas'ın özgür bir bölge olmasına karşı çıktılar; çünkü, o zaman üç özgür toprak eyaletiyle (Illinois, Iowa ve Kansas) komşu olacaktı. Kendi eyaletlerinin de özgür eyalet olmaya zorlanacağı olasılığından korkuyorlardı. Kongre'deki Missourililer, Güneylilerin de desteğini alarak, bölgenin örgütlenmesine yönelik tüm çabaları uzun bir süre engellediler. Bu sırada, Demokrat Parti'nin Illinois Senatörü Stephen A. Douglas, tüm özgür toprak destekçilerini öfkeliendiren Kansas-Nebraska Yasası taslağını sunarak büyük bir fırtına yarattı. Douglas, Utah ve New Mexico'nun köle sorununu kendilerinin çözmesini öngören 1850 Uzlaşması'nın Missouri Sözleşmesi'nin yerine geçtiğini iddia ediyordu. Planına göre, Kansas ve Nebraska'dan oluşan iki bölge kurulacak ve buraya gelecek yerleşimcilerin beraberlerinde köle getirmelerine izin verilecekti. Birlik'e özgür mü yoksa köleci bir eyalet olarak mı katılacağına yerleşimciler kendileri karar vereceklerdi.

Kuzeyliler Douglas'ı, 1856'da başkan seçilebilmek için, Güney'e ödün vermekle suçladılar. Taslak üzerinde çetin tartışmalar yapıldı. Özgür topraklar yanlısı basın anılan girişimi şiddetle kınadı. Kuzeyli din adamları taslağa saldırdılar. O güne kadar Güney'le dostça ilişkiler içinde olan iş adamları birden bire yön değiştirdiler. Yine de, Mayıs 1854'te Kansas-Nebraska Yasası Senato tarafından onaylandı ve Güneyli aşırı uçların top atışlarıyla karşılandı. Douglas, bunun üzerine, kendisini savunmak için Chicago'ya gittiğinde limandaki gemiler bayraklarını yarıya indirdi, kilise çanları bir saat süreyle çalındı ve onu dinlemek için toplanan 10.000 kişi tarafından o denli yuhalandı ki sesini duyuramadı.

Douglas'ın talihsiz girişiminin ilk sonuçları çok büyük oldu. Köleliğin yayılması konusunda kararsız davranan Whig Partisi çöktü ve yerine, temelde köleliğin tüm topraklarda yasaklanmasını talep eden güçlü bir yeni örgüt, yani Cumhuriyetçi Parti kuruldu. Parti 1856'da, Uzak Batı'daki keşif gezileriyle ün yapmış olan John Fremont'u başkan adayı gösterdi. Fremont seçimi kazanamadı, ancak Cumhuriyetçi Parti Kuzey'in büyük bir kesiminde ezici başarı sağladı. Salmon P. Chase ve William Seward gibi özgür toprak liderleri, her zamankinden daha çok etkili oldular. Abraham Lincoln adında, Illinoislu, uzun boylu ve zayıf bir avukat onlarla birlikte görülmeye başladı. Güneyli köle sahiplerinin ve kölelik karşıtı ailelerin Kansas'a akını, giderek silahlı çatışmaya yol açtı ve kısa bir süre sonra bölgeden "kanayan Kansas" diye söz edilmeye başlandı. Başka olaylar ve özellikle Yüksek Mahkeme'nin Dred Scott hakkındaki 1857 tarihli kötü ünlü kararı ülkeyi ayaklanmaya daha da yaklaştırdı.

Scott, Missouri'li bir köleydi ve 20 yıl kadar önce sahibi onu, köleliğin Kuzeybatı Kararnamesi ile yasaklanmış olduğu Illinois ve Wisconsin Toprakları'na götürmüştü. Missouri'ye geri dönen Scott, oradaki yaşamından mutsuzluk duyunca, özgür topraklarda oturmuş olduğunu ileri sürerek azat edilmek için dava açtı. Güneylilerin egemenliğindeki Yüksek Mahkeme, vatandaş olmayan Scott'un mahkemeye başvurma hakkı bulunmadığına; köleci bir eyalette (Missouri) yaşamakta olduğu için, özgür bir eyaletin (Illinois) yasalarının onun statüsünü etkilemeyeceğine; köle sahiplerinin "mallarını" federal topraklarda nereye isterlerse götürebilme hakkına sahip olduklarına; ve Kongre'nin köleliğin yayılmasını engelleyemeyeceğine karar verdi. Böylelikle Mahkeme'nin kararı, kölelik sorununu çözümlenebilmek amacıyla Kongre tarafından tüm bir kuşak boyunca alınmış bulunan uzlaşma önlemlerini geçersiz kıldı.

Dred Scott kararı tüm Kuzey'de büyük bir tepki yarattı. Mahkeme, hiçbir zaman böylesine şiddetle kınanmamıştı. Karar, Güneyli Demokratlar için büyük bir zafer oluşturuyordu; çünkü, tüm bölgelerde köleliği haklı çıkarma çabalarına yasal bir izin sağlanmıştı.

LINCOLN, DOUGLAS VE BROWN

Abraham Lincoln uzun yıllardır köleliği büyük bir bela olarak nitelendirmekteydi. Illinois'nin Pretoria kentinde 1854'te yaptığı bir konuşma sırasında, ülkedeki tüm yasaların, köleliğin sınırlandırılması ve giderek ortadan kaldırılması ilkesi çerçevesinde hazırlanması gerektiğini açıkladı. Batı topraklarındaki kölelik yalnız bölgedeki yerleşimcileri değil bir bütün olarak Birleşik Devletler'i ilgilendirdiği için, halk egemenliği ilkesinin de yanlış olduğunu iddia etti. Bu konuşması sonucunda, büyümekte olan Batı'da çok tanınan bir kişi oldu.

Lincoln, 1858 seçimlerinde, Illinois senatörlüğü için Stephen A. Douglas'ın rakibi oldu. 17 Haziran tarihinde yaptığı seçim kampanyasını açış konuşmasının birinci paragrafında, Amerikan tarihinin gelecek yedi yılıyla ilgili temel görüşlerini açıkladı:

Kendi içinde bölünmüş bir ev ayakta kalamaz. Bu hükümetin, sürekli biçimde yarı köle yarı özgür olmaya katlanabileceğine inanmıyorum. Birlik'in dağılacağını sanmıyorum; evin çökeceğini düşünmüyorum; fakat, bölünmüş kalacağına da inanmıyorum.

1858'in bunu izleyen ayları sırasında Lincoln ve Douglas yedi kez biraraya gelip tartıştılar. "Küçük Dev" diye bilinen Senatör Douglas, iyi konuşmacılığı sayesinde kiskanılacak bir ün yapmıştı; fakat, ondan geri kalır bir konuşmacı olmayan Lincoln, Douglas ve müttefiklerinin savunduğu halk egemenliği kavramını güçlü bir biçimde eleştiriyordu. Sonuçta, Douglas seçimi az bir farkla kazandı, ama Lincoln da ulus çapında bir kişilik konumuna erişmiş oldu.

Kesimler arasındaki sürtüşmeler ise giderek sertleşiyordu. Üç yıl önce Kansas'ta kölelik yanlısı beş yerleşimciyi yakalayıp öldürmüş bulunan ve militan bir kölelik karşıtı olan John Brown, 16 Ekim 1859 gecesi, bir gurup yandaşı ile birlikte, günümüzde West Virginia eyaletinin bulunduğu bölgedeki Harper's Ferry kentindeki federal cephane deposuna saldırdı. Brown'un amacı, ele geçirecekleri silahları kullanarak bir köle ayaklanmasına önderlik etmektir. İki gün süren çatışmalardan sonra, Brown ve sağ kalan adamları, Albay Robert E. Lee komutasındaki bir ABD deniz piyadesi birliği tarafından esir alındılar.

Tüm ülke korkuya kapıldı. Brown'un girişimi, pek çok Güneylinin en çok korktuğu şeyi haklı çıkarmıştı. Buna karşılık, kölelik karşıtı aşırı çevreler, Brown'u büyük bir davanın kurbanı olarak alkışladılar. Çok sayıda Kuzeyli, onun yasal düzene bir saldırı olarak gördükleri bu davranışını kınadılar. Brown, fesatçılık, vatana ihanet ve cinayet suçlarından yargılandı ve 2 Aralık 1859'da asıldı. Ölünceye kadar, Tanrının emrinde bir alet olduğuna inanmıştı.

AYRILMA VE İÇ SAVAŞ

1860 başkanlık seçimlerinde Cumhuriyetçi Parti Abraham Lincoln'u aday gösterdi. Liderler köleliğin daha fazla yayılmasına izin verilmeyeceğini açıkladıkça, partinin kendisine güveni arttı. Parti ayrıca, endüstrinin korunması için yeni gümrük tarifeleri getirileceği vaadinde bulundu ve Batı'ya açılışı kolaylaştırmak için yerleşimcileri bedava toprak sahibi yapacak bir yasa çıkarılacağına söz verdi. Demokratlar arasında birlik yoktu. Güneyliler partiden koptular ve Başkan Yardımcısı olan Kentuckyli John C. Breckenridge'yi başkan adayı gösterdiler. Kuzeyli Demokratların adayı ise Stephen A. Douglas'tı. Sınır bölgelerindeki inatçı Whigler, Anayasal Birlik Partisi'ni kurup Tennessee'li John C. Bell'i adayları olarak belirlediler.

Kuzey’de Lincoln ve Douglas, Güney’de Breckenridge ve Bell rekabet ettiler. Lincoln birinci seçmenlerin ancak yüzde 39’unun oylarını almakla birlikte, 18 özgür eyaletin hepsinde başarı kazandı ve 180 ikinci seçmen oyu sağlayarak açık bir çoğunluk elde etti. Bell, Tennessee, Kentucky ve Virginia’da kazandı; Breckenridge, Douglas’ın başarılı olduğu Missouri dışında, diğer köleci eyaletlerde çoğunluğu sağladı. İkinci seçmenler konusunda başarısız olan Douglas, birinci seçmenlerin oy sayısında sadece Lincoln’un gerisinde kaldı.

Lincoln’un seçilince South Carolina’nın Birlik’ten ayrılacağı bilinen bir gelişmeydi. Eyalet, uzun süredir, Güney’i köle karşıtı güçlere karşı birleştirecek bir olay beklemekteydi. Seçim sonuçları kesinleşince, özel bir South Carolina Kongresi toplanarak “South Carolina ve diğer eyaletler arasında ‘Amerika Birleşik Devletleri’ adı altında kurulmuş bulunan Birlik bundan böyle bozulmuştur” açıklamasını yayınladı. 1 Şubat 1861’e gelindiğinde altı Güney eyaleti daha ayrılmıştı. Yedi eyalet, 7 Şubat’ta, Amerika Konfedere Devletleri için geçici bir anayasa kabul ettiler. Onların dışındaki Güney eyaletleri Birlik’teki yerlerini şimdilik korudular.

Bir aydan az bir süre sonra, 4 Mart 1861’de Lincoln Birleşik Devletler Başkanı olarak yemin etti. Yemin töreninde yaptığı konuşmada, ayrılmayı kabul etmediğini belirtti ve bu hareketin “yasal açıdan geçersiz” olduğunu söyledi. Konuşmasını, Birlik’le olan bağların yeniden kurulması çağrısı ile bitirdi; fakat, Güney bu çağrıya kulaklarını tıkadı ve 12 Nisan’da, South Carolina’nın Charleston limanındaki Sumter Kalesi’ndeki federal birlikler üzerine ateş açıldı. Bundan önce görülmemiş ve bundan sonra da görülmeyecek sayıda Amerikalının öleceği bir savaş başlamıştı. Ayrılmış olan yedi eyalette halk, Amerika Konfedere Devletleri’nin yeni başkanı Jefferson Davis’in çağrısına hemen karşılık verdiler. Her iki taraf da, gergin bir ortamda, o güne kadar Birlik’e sadık kalmış olan köleci eyaletlerin davranışını bekliyordu. Sumter Kalesi’nin ateşe tutulmasının ardından Virginia 17 Nisan’da Birlik’i terk etti; onun hemen ardından Arkansas, Tennessee ve North Carolina geldi. Hiçbir eyalet Virginia kadar isteksiz ayrılmadı. Virginia’lı devlet adamları Devrim’in gerçekleştirilmesine ve Anayasa’nın hazırlanmasına önderlik etmiş olup eyalet ulusa beş başkan vermişti. Albay Robert E.Lee de, eyaletine olan sadakati nedeniyle Birlik Ordusu komutanlığını reddetti. Böylelikle genişleyen Konfederasyon ile Kuzey’deki özgür topraklar arasında kalmış olan sınır eyaletleri Delaware, Maryland, Kentucky ve Missouri, Güney’e biraz yakınlık duymakla beraber Birlik’e sadakatlerini sürdürdüler.

Her iki taraf ta, kısa sürede zafer kazanma umuduyla savaşa başladı. Maddi kaynaklar açısından Kuzey’in açık bir üstünlüğü vardı. 22 milyon nüfusa sahip 23 eyalet, 9 milyon kişinin yaşadığı 11 eyaletle karşı karşıyaydı. Kuzey’in endüstriyel büyüklüğü, nüfus oranındaki üstünlüğünü bile aşıyor ve ona silah, cephane, giyecek ve diğer malzeme üretiminde önemli olanaklar sağlıyordu. Buna ek olarak, Kuzey’in demiryolu ağı da federal ordunun başarı olasılığını artırıyordu.

Buna karşın Güney’in de belirli üstünlükleri vardı. En önemlisi coğrafyaydı: Güney kendi topraklarında bir savunma savaşı veriyordu. Kaldı ki, Güney’in askeri gelenekleri daha köklüydü ve bu nedenle de başlangıçta daha deneyimli askeri liderlere sahip olmakla övünüyordu.

BATIDA İLERLEME, DOĞUDA ÇIKMAZ

Savaşta ilk büyük çatışma Washington yakınında, Virginia’nın Bull Run çayı çevresinde (Birinci Manassas olarak da bilinmektedir) oldu ve zafere kısa zamanda ya da kolaylıkla erişileceği yönündeki beklentileri sildi süpürdü. Çatışma aynı zamanda, en azından doğu Birleşik Devletler’de, belirli bir biçim oluşturdu: hiçbir zaman kesin askeri üstünlüğe dönüşmeyen, kanlı Güney zaferleri. İlk yıllarda, Güney çok kez çatışmalardan başarıyla çıkıyor, fakat savaşı kazanamıyordu.

Birlik güçleri, Doğu’daki yenilgilerine karşın, savaş alanlarında başarılar kazanıyor ve denizde ve Batı’da yavaş yavaş stratejik üstünlük sağlıyordu. Savaş başladığında donanmanın büyük bir kesimi Birlik’in elindeydi; ancak, dağılmış ve zayıftı. Donanma Bakanı Gideon Welles, hemen onu güçlendirmek için önlemler almaya başladı. Ardından Lincoln, Güney kıyılarında abluka ilan etti. Ablukanın etkisi başlangıçta pek önemsiz olmakla birlikte, 1863’e gelindiğinde, Avrupa’ya pamuk ihracatını ve Güney’in büyük gereksinim duyduğu cephane, giyecek ve tıbbi malzeme ithalatını hemen hemen tümüyle engellemişti.

Bu sırada, parlak bir donanma komutanı olan David Farragut iki önemli hareket yürüttü. Birincisinde, bir Birlik filosunu Mississippi Nehri’nin denize döküldüğü yere götürdü ve Louisiana’nın New Orleans kentini - Güney’deki en büyük kent -teslim olmaya zorladı. İkincisinde de, Alabama’daki Mobile Körfezi’nin tahkim edilmiş girişinden geçip bir Konfederasyon zırhlısını teslim aldı ve limanı kapattı.

Birlik güçleri, Mississippi Vadisi'nde hemen hemen hiç kesintisiz bir dizi zafer kazandılar. Tennessee'deki uzun bir Konfederasyon hattını yarıp eyaletin hemen hemen tüm batı kesiminin işgaline yol açarak işe başladılar. Mississippi Nehri'ndeki önemli Memphis limanı ele geçirilince, Birlik güçleri Konfederasyon'un içinde 320 kilometre kadar ilerlediler. İnatçı General Ulysses S. Grant komutasındaki Birlik güçleri, Tennessee Nehri'nin sarp kayalık kıyılarındaki Siloh'ta, ani bir Konfederasyon karşı saldırısına karşı koyup onları püskürtmek için destek güçleri gelinceye kadar buldukları yeri sebatla korudular. Siloh'ta her iki tarafın da 10.000'den fazla ölü ve yaralı oldu. Bu Amerikalıların o güne kadar görmedikleri bir zayıflık oranıydı. Ancak kıyım yeni yeni başlıyordu. Buna karşılık, Birlik güçleri Virginia'da birbirini izleyen yenilgilere uğradılar. Birlik güçleri, Konfederasyon'un başkenti Richmond'u ele geçirmek için bir dizi kanlı saldırıda bulundularsa da her seferinde püskürtüldüler. Konfederasyon güçlerinin iki büyük avantajı vardı: Washington ile Richmond arasındaki yolları sık sık kesen akarsuların sağladığı güçlü savunma konumu ve ilk yıllardaki Birlik komutanlarınıninkileri fersah fersah aşan yeteneklere sahip iki general, yani Robert E. Lee ve Thomas J. ("Stonewall" - "Taş Duvar") Jackson. 1862 yılında, Birlik komutanı George McClellan, Richmond'u ele geçirmek için yavaş ve aşırı ihtiyatlı bir saldırı başlattı; fakat, 25 Haziran - 1 Temmuz arasında yer alan Yedi Gün Çatışması sırasında Birlik güçleri sürekli olarak püskürtüldü ve her iki taraf da korkunç zayıflık verdi.

İkinci Bull Run (ya da İkinci Manassas) Çatışması'nda Konfederasyon güçlerinin yeni bir zafer kazanmasından sonra Lee, Potomac Nehri'ni aştı ve Maryland'ı işgal etti. McClellan, Lee'nin ordusunu ikiye böldüğünü ve elindeki asker sayısının kendi emrindekilerin çok altında olduğunu öğrenmesine karşın, yine çekingen davrandı. 17 Eylül 1862'de Birlik ve Konfederasyon Orduları, Maryland'ın Sharpsburg kenti yakınındaki Antietam Çayı kıyısında bir kez daha karşılaştılar ve savaşta en kanlı gün yaşandı: taraflar 4.000'i aşan ölü ve 18.000 yaralı verdiler. McClellan, sayı üstünlüğüne karşın, Lee'nin hatlarını kırmayı ya da saldırıyı sürdürmeyi başaramadı ve böylece Lee, ordusunu dağılmadan Potomac'ın gerisine çekebildi.

Antietam çatışması askeri açıdan sonuçsuz kalmakla birlikte etkileri çok büyük oldu. Konfederasyon'u tanımaya hazırlanan Büyük Britanya ile Fransa kararını erteledi ve Güney, büyük gereksinim duyduğu halde, hiçbir zaman Avrupa'nın diplomatik tanınmasını sağlayamadı ve ekonomik yardım elde edemedi. Antietam ayrıca, Lincoln'a, ilk Kölelerin Azad Edilmesi Bildirisi'ni yayınlamak için aradığı fırsatı da yarattı. Bildiride, Birlik'e karşı isyan eden eyaletlerdeki tüm kölelerin 1 Ocak 1863'ten başlayarak özgür oldukları açıklanıyordu. Uygulamada Bildiri'nin ilk etkileri pek az oldu; çünkü, sadece Konfederasyon eyaletlerindeki kölelere özgürlük sağlıyor, sınır eyaletlerindeki köleliğe dokunmuyordu. Siyasal açıdan ise, köleliğin kaldırılmasının da Birlik'in güvence altına alınmasının yanı sıra, bundan böyle, savaşın açıklanmış bir amacı olduğu anlamına geliyordu.

1 Ocak 1863'te yayımlanan son Kölelerin Azad Edilmesi Bildirisi ile, siyahların da Birlik Ordusu'nda silah altına alınmalarına yetki veriliyordu. Frederick Douglass gibi kölelik karşıtı hareket önderleri, silahlı çatışma başladığından beri, bunun yapılmasını istiyorlardı. Gerçekte, Birlik güçleri kaçak kölelere "savaş ganimeti" adı altında zaten barınak sağlıyordu; ancak, Kölelerin Azad Edilmesi Bildirisi üzerine, Birlik Ordusu siyahları silah altına alıp eğitti ve oluşturulan siyah asker alayları Virginia'dan Mississippi'ye kadar pek çok çatışmada başarıyla hizmet verdi. Yaklaşık 178.000 Afrika kökenli Amerikalı Birleşik Devletler Siyah Birlikleri'nde ve 29.500 siyah da Birlik Donanması'nda görev yaptı.

Kölelerin Azad Edilmesi Bildirisi'nin sağladığı siyasal kazanımlara karşılık, Kuzey'in Doğu cephesindeki askeri geleceği hala pek parlak görünmüyordu. Lee'nin Kuzey Virginia Ordusu, Birlik Potomac Ordusu'nu, önce Aralık 1862'de Virginia'nın Fredericksburg kentinde ve sonra da Mayıs 1863'te Chancellorsville'de perişan etti. Buna karşın, Lee'nin en parlak askeri zaferlerinden biri ile sonuçlanan Chancellorsville çatışması, aynı zamanda, ona çok pahalıya mal oldu; çünkü, en değerli yardımcısı General Stonewall Jackson, kendi adamları tarafından yanlışlıkla vurulup öldürülmüştü.

GETTYSBURG'DAN APPOMATTOX'A

Yine de hiçbir Konfederasyon zaferi kesin sonuç getirmede. Federal hükümet her seferinde yeni ordular kurdu ve yine savaştı. Kuzey'in Chancellorsville'deki büyük yenilgisinin kendisine beklediği fırsatı sağladığını düşünen Lee, Temmuz 1863'te kuzeye Pennsylvania'ya doğru ilerledi ve neredeyse eyaletin başkenti Harrisburg'a ulaştı. Güçlü bir Birlik kuvveti, Lee'nin ilerleyişini Gettysburg'da durdurdu ve İç Savaşta en büyük karşılaşmayı oluşturan üç

günlük bir çatışmada Konfederasyon askerleri Birlik hatlarını yarmak için kahramanca saldırdılar. Bunda başarılı olamadılar ve Lee'nin deneyimli birlikleri büyük zayıflık verdikten sonra Potomac'a çekildiler.

Gettysburg'da 3.000'den fazla Birlik ve 4.000'e yakın Konfederasyon askeri öldü; tarafların her birindeki yaralı ve kayıp sayısı 20.000'i aştı. Lincoln, 19 Kasım 1863'te Gettysburg'da yeni bir ulusal mezarlığın açılış töreninde, belki de Amerikan tarihindeki en ünlü konuşmayı yaptı. Kısa açıklamasını şu sözlerle bitirdi:

...burada yatanların boş yere ölmedikleri...bu ulusun, Tanrının yardımıyla, yeni bir özgürlüğün doğuşuna sahip olacağı...ve insanların, insanlar tarafından kurulmuş, insanlar için var olan hükümetinin dünya yüzünden silinmeyeceği konusunda kesin kararlıyız.

Birlik güçlerinin Mississippi'deki üstünlüğü, Konfederasyon birliklerinin denizden saldırılamayacak kadar yüksek ve kayalık kıyılarda büyük tahkimat yaptıkları Vicksburg'da durduruldu. Grant, 1863 başlarında, Vicksburg'un aşağısından ve çevresinden dolanarak oradaki birlikleri altı hafta sürecek bir ablukaya aldı. 4 Temmuz'da kenti ve orada bulunan Batı kesimindeki en güçlü Konfederasyon Ordusunu ele geçirdi. Nehir böylece tümüyle Birlik'in kontrolüne girmişti. Konfederasyon ikiye bölünmüştü ve Texas ve Arkansas'tan malzeme getirmek de hemen hemen olanaksızdı.

Kuzeylilerin Temmuz 1863'te Vicksburg ve Gettysburg'da kazandıkları zaferler savaşın dönüm noktası olduysa da kanlı çatışmalar azalmadan bir buçuk yıldan daha fazla sürdü.

Lincoln, Grant'ı doğuya getirdi ve tüm Birlik güçlerinin başkomutanı yaptı. Grant, Mayıs 1864'te Virginia'nın içlerine ilerledi ve Lee'nin Konfederasyon Ordusu ile, üç gün sürecek Vahşi Doğa Çatışması'na girişti. Her iki taraf da büyük kayıplar verdi; fakat, Grant, diğer Birlik komutanlarının aksine çekilmeyi reddetti. Bunun yerine, Lee'nin birliklerini çevirmeyi, Konfederasyon hatlarını yandırmayı ve piyade ve topçu saldırıları başlatmayı denedi. Birlik askerlerinin komutanı, Spotsylvania'da beş gün süren ve bir yıldır Batı cephesindeki çatışmaları geniş ölçüde simgelemiş olan kanlı bir siper savaşı sırasında "tüm yaz aylarını alsa da bu hatta savaşmayı düşünüyorum" demişti. Batı'daki Birlik güçleri 1863 sonbaharında, Chattanooga ve yakınındaki Lookout Dağı'nda kazandıkları zaferler sonrasında Tennessee'nin kontrolünü ele geçirdiler ve General William T. Sherman'ın Georgia'yı işgal etmesine yol açtılar. Sherman, kendisininin daha küçük birkaç Konfederasyon ordusunu saf dışı bıraktı, eyaletin başkenti Atlanta'yı işgal etti; yolunun üzerindeki demiryollarını, fabrikaları, depoları ve diğer tesisleri sistemli bir biçimde yakıp yıkarak Atlas Okyanusu kıyılarına doğru ilerledi. Olağan destek yollarından yoksun kalan adamları, karınlarını doyurmak için kırsal bölgeleri yağmaladılar. Kıydan kuzeye doğru ilerleyen Sherman, Şubat 1865'te, İç Savaş'taki ilk silahların patlamış olduğu, South Carolina'nın Charleston kentini ele geçirdi. Sherman, Güney'in azmini ve kendine güvenini yok etmenin, ordularını yenmek kadar önemli olduğunu, diğer Birlik generallerinin hepsinden daha iyi anlamıştı.

Bu sırada Grant, Lee Mart 1865'te güneye çekilmek amacıyla hem Virginia'nın Petersburg kentini, hem de Konfederasyon başkenti Richmond'dı boşaltmadan önce, Petersburg'u dokuz ay boyunca abluka altında tuttu. Ancak artık çok geçti. Büyük Birlik orduları tarafından çevresi sarılan Lee, 9 Nisan 1865'te Appomattox Adliye Sarayı'nda Grant'a teslim oldu. Çatışmalar orada burada birkaç ay daha sürdüysen de İç Savaş sona ermişti. Appomattox'ta çok cömert teslim koşulları istenildi ve Grant, Lee ile buluşmasından dönerken onu gürültülü bir biçimde karşılayan askerlerini "Asiler yeniden vatandaşımız oldular" diyerek yatıştırdı. Güney'in bağımsızlığı için yapılan savaş bir "yitirilmiş dava"ya dönüşmüş ve kahramanları olan Lee, parlak önderliği ve yenilgiye büyük hayranlığı nedeniyle büyük bir hayranlık kazanmıştı.

KİMSEYE KARŞI KÖTÜ NİYET BESLEMESİZİN

Savaş Abraham Lincoln'un kişiliğinde Kuzeylilere bir kahraman daha sunmuştu; herşeyden çok, Birlik'i, kuvvet ve baskı ile değil, sıcaklık ve cömertlik kullanarak yeniden kurmaya çabalayan bir kahraman. 1864'te, Antietam'dan sonra görevden aldığı ve Demokrat Parti'nin adayı olan general George McClellan'ı yenerek ikinci kez başkanlığa seçildi.

İkinci and içme töreninde yaptığı konuşmayı şu sözlerle tamamladı:

Kimseye karşı kötü niyet beslemesizin; herkes için iyilik severlik göstererek; Tanrı bize doğruyu görme yeteneğini verdiği göre, doğru yolu izlemede sebat ederek, başladığımız işi tamamlamaya; ulusun yaralarını sarmaya; savaşın yükünü taşıyanlara ve onların dullarına ve yetimlerine bakmaya... kendi aramızda ve tüm uluslarla adil ve kalıcı bir barış başarma ve el üstünde tutma yolunda elimizden geleni yapmaya çabalayalım.

Lincoln, üç hafta sonra, Lee'nin teslim olmasının üzerinden iki gün geçmişken halk önündeki son konuşmasını yaptı ve cömert bir yeniden yapılanma siyaseti açıkladı.

Başkan 14 Nisan'da, son olacak olan kabine toplantısını yaptı. O gece, eşi ve konukları olan genç bir çiftle birlikte Ford's Tiyatrosu'ndaki bir gösteriyi izlemeye gitti. Orada, başkanlık locasında oturduğu sırada, Güney'in yenilgisine öfkelenmiş Virginialı bir aktör olan John Wilkes Booth tarafından vuruldu. Booth, birkaç gün sonra Virginia kırsalında bir ahırda yapılan silahlı çatışmada öldürüldü. Suç ortakları yakalandılar ve sonra da idam edildiler. Lincoln, Ford's Tiyatrosu'nun karşısındaki bir evin alt katındaki yatak odasında 15 Nisan sabahı öldü. Şair James Russel şunları yazdı:

Hiçbir zaman bu kadar çok sayıda insan, hiç görmedikleri bir kişi için o ürkütücü Nisan sabahında olduğu kadar göz yaş dökmemiştir. Sanki onun kaybıyla dost bir varlık hayatlarından koparılmış, onları daha soğukta ve daha karanlıkta bırakmıştı. Hiçbir cenazede okunan methiye, o gün karşılaşan yabancıların birbirlerine üzüntü içinde bakmaları kadar anlamlı olmamıştır. Sahip oldukları ortak insanlık bir yakınlığı yitirmişti.

Şimdi, Lincoln'un başkan yardımcısı ve Birlik'e sadık kalmış bir Güneyli olan Andrew Johnson yönetimindeki Kuzey'i bekleyen ilk büyük görev, ayrılmış bulunan eyaletlerin yasal konumlarının saptanmasıydı. Lincoln, bunun için gerekli ortamı hazırlamıştı bile. Onun görüşüne göre, Güney eyaletleri halkı gerçekte yasal olarak hiç ayrılmamışlardı; sadık olmayan belirli kişiler tarafından yanıltılarak federal otoriteye karşı gelmişlerdi. Savaş da kişisel bir hareket olduğu için, federal hükümet eyaletlerle değil bu bireylerle ilgilenmeliydi. Bu nedenle de, Lincoln 1863'te, herhangi bir eyalette 1860 seçimlerine katılmış olanların yüzde onu, ABD Anayasası'na sadık bir hükümet kurarlar ve Kongre'nin çıkardığı yasalara ve Başkan'ın açıklamalarına uyacaklarını belirtirlerse, onların yarattıkları bu hükümeti o eyaletin yasal hükümeti olarak kabul edeceğini bildirmişti.

Kongre bu planı reddetti ve Lincoln'un kendilerine danışmadan bu konuyu ele almaya hakkı olmadığını ileri sürdü. Bazı Kongre Üyeleri, tüm ayrılıkçı eyaletlere şiddetli cezalar verilmesini savundular. Buna karşın, savaş daha tümüyle sona ermeden, Virginia, Tennessee, Arkansas ve Louisiana'da yeni hükümetler kurulmuştu. Kongre, temel sorunlardan birini oluşturan, eski kölelerin durumu çözüme kavuşturmak amacıyla, Mart 1865'te, Afrika kökenli Amerikalılar'ı koruyacak ve onlara kendi kendilerini geçindirecek konuma gelmeleri için öncülük edecek olan Azad Edilmiş Köleler Dairesi'ni kurdu. Aynı yılın Aralık ayında da, Kongre, köleliği ortadan kaldıran 13 sayılı Anayasa değişikliğini kabul etti.

Johnson, 1865 yılı yaz ayları boyunca, Lincoln'un yeniden yapılanma programını ufak tefek değişiklikler yaparak uygulamayı sürdürdü. Başkanlık bildirileri yoluyla, eski Konfederasyon eyaletlerinin her birine birer vali atadı ve başkanın af yetkisini kullanarak, çok sayıda Güneyli vatandaşın siyasal haklarını iade etti.

Zaman içinde, eski Konfederasyon eyaletlerinin hepsinde kongreler düzenlenerek, ayrılıkçı kararname iptal edildi, savaş borçları reddolundu ve yeni eyalet anayasaları kaleme alındı. Giderek, her eyalette o eyaletin yerlisi olan bir Birlik yandaşı vali seçildi ve sadık seçmenlerin katılacağı birer kongre düzenleme yetkisiyle donatıldı. Johnson, ayrılıkçılığın sona erdirilmesi, köleliğin ortadan kaldırılması, Konfederasyon'a yardım için alınan tüm borçların reddi ve 13. Değişiklik'in onaylanması için her kongreye çağrıda bulundu. 1865'in sonuna gelindiğinde, birkaç eyalet dışında bu süreç tamamlanmıştı.

KÖKLÜ YENİDEN YAPILANMA

Hem Lincoln hem Johnson, Kongre'nin, Anayasa'daki "Her meclis...üyelerinin yeterlilikleri konusunda kendi kararını verecektir" hükmüne dayanarak, Güneyli yasama organı üyelerinin ABD Senatosu'nda ya da Temsilcileri Meclisi'nde görev yapmalarını engelleme hakkı bulunacağını sezmışlerdi. Gerçekten de, "Radikal Cumhuriyetçiler" olarak bilinen ve Güney'i cezalandırmak isteyen Kongre Üyeleri, Thaddeus Stevens'in önderliğinde bir araya geldiler ve seçilmiş Güneyli senatörlerin ve temsilcilerin Kongre çalışmalarına katılmalarını engellediler. Bunu izleyen birkaç ay içinde Kongre, Güney'de yeniden yapılanma için Lincoln'un başlattığı ve Johnson'un devam ettirdiğinden çok daha farklı bir plan uygulamaya başladı.

Siyahlara tam vatandaşlık hakkı verilmesi gerektiğine inanan Kongre Üyeleri giderek daha büyük bir halk desteği görmeye başladılar. Kongre, Temmuz 1866'ya gelindiğinde, Güney'deki yasama organlarının ırk ayrımcılığı yapılmasını önlemek amacıyla bir vatandaşlık hakları yasası çıkarmış ve yeni bir Azad Edilmiş Köleler Dairesi kurmuştu. Kongre bunun ardından, "Birleşik Devletler'de doğmuş ya da Birleşik Devletler uyrukluluğuna girmiş ve

bu nedenle yönetimi altında olan her birey, Birleşik Devletler'in ve oturduğu eyaletin vatandaşıdır" hükmünü getiren 14 sayılı Anayasa Değişikliği'ni kabul ve böylelikle, Dred Scott hakkında alınan ve kölelerin vatandaşlık hakkını reddeden kararı iptal etti.

Tennessee dışındaki tüm Güney eyaletleri yasama organları bu değişikliği onaylamayı reddetti ve bazıları bunu oy birliği ile gerçekleştirdi. Buna ek olarak, bazı Güney eyaletlerinin yasama organları, savaş sonrasında, özgür kalan kişilerin tekrar köle yapılmalarına yönelik siyah yasaları çıkardılar. Yasalar eyaletten eyalete değişmekle birlikte, belirli hükümleri birbirinin aynıydı. Siyahlar yıllık iş sözleşmeleri yapacaklar ve ihlaller şiddetle cezalandırılacaktı; kölelerin çocukları için zorunlu çiraklık uygulaması getirilecek ve sahipleri onları dövebileceklerdi; boş gezenler yüksek para cezaları ödeyemezlerse, hizmetçi olarak satılabileceklerdi.

Bu gelişmeler karşısında, Kuzeyli belirli gruplar, Güney'deki siyahların haklarının korunması için gerekirse müdahale edilmesini savunuyorlardı. 1867 yılında Yeniden Yapılanma Yasası'nı onaylayan Kongre, Güney eyaletlerinde kurulmuş olan hükümetleri göz ardı ederek, Güney'i beş bölgeye ayırdı ve buralarda askeri yönetim kurdu. Sivil hükümetler kuran, Birlik'e bağlılık andı içeren, 14. Değişiklik'i onaylayan ve siyahlara oy kullanma hakkı tanıyan eyaletler, kalıcı askeri yönetimden kurtulabileceklerdi.

Değişiklik 1868'de onaylandı. Ertesi yıl Kongre tarafından kabul edilen ve 1870'te eyalet yasama organlarına onaylanan 15. Değişiklik, "Birleşik Devletler vatandaşlarının oy kullanma hakkı, ırk, renk ya da daha önceki kölelik durumu gözetilerek, Birleşik Devletler ya da herhangi bir eyalet tarafından kaldırılamaz ya da kısıtlanamaz" hükmünü getirdi. Kongre'deki Radikal Cumhuriyetçiler, Başkan Johnson'un, yeni azad olunan siyahları koruyan ve eski Konfederasyon liderlerinin seçilmelerini engelleyerek onları cezalandıran yasaları veto etmesini, vetolarına uyulmamakla birlikte, büyük kızgınlıkla karşıyorlardı. Johnson'a karşı duyulan öfke o kadar büyüktü ki, Amerikan tarihinde ilk kez, bir başkanın görevden alınması için meclis soruşturması başlatıldı.

Johnson'un temel suçu Kongre'deki cezalandırıcı siyasete karşı çıkması ve onu eleştirirken çok sert bir dil kullanmasıydı. Düşmanlarının ona yöneltebildikleri en ciddi suçlama, daha önce Senato tarafından onaylanmış bir makam sahibinin görevinden alınabilmesi için de Senato'nun onayını gerektiren Görev Süresi Yasası'na karşın, Kongre'nin güçlü bir destekçisi olan Savaş Bakanı'nı Kabine'den uzaklaştırmış bulunmasıydı. Senato'da yapılan azil yargılaması sırasında, teknik açıdan Johnson'un Kabine üyesini görevden alma hakkı bulunduğu kanıtlandı. Daha da önemlisi, eğer Kongre bir Başkan'ı, üyelerinin çoğunluğu ile aynı görüşte olmadığı gerekçesiyle azlederse, bunun tehlikeli bir örnek oluşturacağı vurgulandı. Görevden uzaklaştırma girişimi, az bir farkla başarısızlığa uğradı ve Johnson süresi doluncaya kadar görevde kaldı.

Kongre Haziran 1868'e gelinceye kadar, Askeri Yeniden Yapılanma Yasası uyarınca, Arkansas, North Carolina, South Carolina, Louisiana, Georgia, Alabama ve Florida'yı yeniden Birlik'e kabul etti. Birlik'e yeniden alınan bu yedi eyaletin pek çoğunda, valilerin, temsilcilerin ve senatörlerin çoğunluğunu, savaştan sonra Güney'e inip siyasal şanslarını orada deneyen ve sık sık da özgürlüklerine yeni kavuşan Afrika kökenli Amerikalılarla ittifak içinde olan ve kendilerine "maceracı" (Carpetbagger) denilen Kuzeyliler oluşturuyordu. Louisiana ve South Carolina yasama organlarında, Afrikalı-Amerikalılar gerçekten de sandalyelerin çoğunluğunu ele geçirdiler. Geriye kalan son üç Güney eyaleti, yani Mississippi, Texas ve Virginia da sonunda Kongre'nin koşullarını kabul ettiler ve 1870'te Birlik'e yeniden alındılar.

Siyasal ve toplumsal üstünlükleri tehdit altında olan çok sayıda Güneyli beyaz, siyahların eşitlik sağlamalarını engellemek için yasa dışı yollara başvurdular. Siyahlara karşı şiddet olayları giderek daha sık görülmeye başladı. Düzensizliğin artması, 1870'te, özgürlüğüne kavuşan köleleri vatandaşlık haklarından yoksun bırakmaya teşebbüs edenlere karşı şiddetli cezalar getiren bir İnfaz Yasası çıkarılmasına yol açtı.

YENİDEN YAPILANMANIN SONU

Zaman geçtikçe, Güney'in sorunlarının sert yasalarla ve eski Konfederasyonculara karşı sürekli kin beslemekle çözümlenemeyeceği daha açıklıkla ortaya çıkıyordu. Kongre Mayıs 1872'de genel bir Af Yasası kabul ederek, 500 dolayında Konfederasyon yanlısının siyasal haklarını iade etti.

Güney eyaletleri giderek Demokrat Parti üyelerini seçmeye, "maceracı" olarak tanınan hükümetleri görevden uzaklaştırmaya ve seçmek ve seçilmekten caydırmak amacıyla siyahları sindirmeye başladılar. 1876'ya gelindiğinde Cumhuriyetçiler sadece üç Güney eyaletinde iktidarda kalmışlardı. Aynı yıl yapılan başkanlık seçimlerine ilişkin

anlaşmazlığın Rutherford B.Hayes lehine çözümlenmesi için yürütülen pazarlıklar sırasında Cumhuriyetçiler, Köklü Yeniden Yapılanma'ya son vererek Güney'in pek çok kesimini Demokrat Parti'ye bırakma vaadinde bulundular. Hayes 1877'de, geriye kalan hükümet askerlerini de çekti ve federal hükümetin siyahların vatandaşlık haklarını uygulama sorumluluğuna sessizce son verdi.

Güney, hala, savaşta perişan olmuş, kötü yönetimin yol açtığı büyük bir borç yükü altında kalmış, on yıldır süren ırk savaşı yüzünden kendine güveni kalmamış bir bölgeydi. Kötü bir şans eseri olarak, ulusal ırk siyaseti bir aşırı uçtan öbürüne sürükleniyordu. Önceleri, Güneyli beyaz liderlere karşı sert cezalar verilmesi desteklenirken, şimdi de siyahlara karşı yeni ve aşağılayıcı ayırım yapılmasına göz yumuluyordu. XIX. yüzyılın son yirmi beş yılı içinde Güney'deki eyaletlerde, devlet okullarında ırk ayırımı yapan, siyahların park, lokanta ve otel gibi kamuya açık yerlere girmelerini sınırlayan ya da yasaklayan, seçim vergisi ve keyfi okur yazarlık sınavları uygulayarak siyahların çoğunluğunun oy kullanma hakkını reddeden ve "Jim Crow" yasası adı verilen çok sayıda yasa kabul edildi. İç Savaş'ın yarattığı ahlaksal temizliğin ve coşku dolu günlerin aksine, tarihçiler sert bir davranış içine girmekte ve Yeniden Yapılanma'yı, bulanık bir siyasal çatışma, yozlaşma ve gerileme dönemi olarak değerlendirme eğilimi göstermektedirler. Kölelere özgürlükleri verilmiş, ama eşitlikleri sağlanmamıştı. Kuzey, azad edilmiş kölelerin ekonomik gereksinimlerini çözmede kesinlikle başarısız olmuştur. Azad Edilmiş Köleler Dairesi kurulması gibi girişimler, eski kölelerin büyük gereksinim duydukları siyasal ve ekonomik fırsatları sağlayacak ya da en azından onları şiddet ve sindirme hareketlerine karşı koruyacak kurumları yaratmakta yetersiz kalmıştır. Gerçekten de, federal Ordu subaylarının ve Azad Edilmiş Köleler Dairesi memurlarının kendileri çok kez ırkçıydılar. Siyahlar, onları Ku Klux Klan gibi örgütler kurarak sindiren ve haklarından yararlanmalarını engelleyen beyaz Güneylilere karşı korumak için Kuzeylilere bağımlıydılar. Kendi ekonomik kaynaklarından yoksun bulunan Güneyli siyahların pek çoğu, XX. yüzyılın ortalarına kadar sürecek olan bir yoksulluk kıskacına yakalanmış bulunan eski sahiplerinin arazilerinde sözleşmeli çiftçi gibi çalışmak zorunda kaldılar.

Yeniden yapılanma dönemi hükümetleri, savaştan perişan olmuş Güney eyaletlerinin imar edilmesinde ve özellikle vergi desteğinde bulunulması, hem beyazlara hem siyahlara parasız devlet okulları sağlanması gibi kamu hizmetlerinin yayılmasında gerçek ilerlemeler elde ettiler. Buna karşın, inatçı Güneyliler, o dönemde sadece Güney'e özgü olmayan, yolsuzluk olayları gibi fırsatları kullandılar ve bunları istismar ederek köktenci rejimleri yıktılar. Yeniden yapılanmanın başarısızlığa uğraması, Afrikalı Amerikalıların eşitlik ve özgürlük yolundaki çabalarının, bu konunun bir Güney sorunu değil bir ulusal sorun konumu alacağı XX. yüzyıla kadar ertelenmesi anlamına geliyordu.

BARIŞ DEMOKRATLARI, ZEHİRLİ YILANLAR (COPPERHEADS) VE ASKERE ALMA AYAKLANMALARI

Abraham Lincoln, başkanlığı süresince siyasal uygulamaları ve savaş zamanındaki kararları nedeniyle ciddi bir muhalefetle karşılaştı. İç Savaş, Kuzey'de bile o denli büyük ayrılıklar yaratmış ve o kadar çok yaşamı söndürmüştü ki, bunun başka türlü olması beklenemezdi.

Lincoln karşındaki muhalefet, doğal olarak Demokrat Parti'de toplanıyordu. Parti'nin 1860 seçimlerindeki başkan adayı Stephen Douglas, özgür eyaletlerdeki birinci seçmenlerin yüzde 44 oyunu almıştı.

Muhalefetin gücü, genelde, Kuzey'in savaş alanındaki etkinliğine bağlı olarak azalıp çoğalıyordu. Yine de, savaş faaliyetlerine ve buna bağlı olarak Lincoln'a karşı duyulan memnuniyetsizliği ilk kez Demokratlar değil, Birlik güçlerinin Bull Run ve Ball's Bluff çatışmalarındaki başarısızlığını araştırmak amacıyla 1861 yılında Savaş Yönetimine İlişkin Ortak Komite'yi kuran Kongre dile getirdi. Radikal Cumhuriyetçilerin egemenliği altındaki Ortak Komite, Lincoln hükümetini, savaşta daha atak olmaya ve kölelere af çıkarmaya zorladı.

"Halk egemenliği" partisinden beklenebileceği gibi, bazı Demokratlar, Birlik'i yeniden kurmak amacıyla genel savaşa gidilmesinin haklı olmadığına inanıyorlardı. Bu gurup, Barış Demokratları olarak tanımlanmaya başladı. Aralarındaki daha aşırı görüşlü kişilere "Zehirli Yılanlar" (Copperheads) deniliyordu. [Çevirmenin notu:

"Copperhead", Kuzey Amerika'da bulunan bir tür zehirli yılanın verilen isimdir.]

İster "savaş" ister "barış" hizbinden olsunlar, pek az Demokrat, kölelere özgürlük sağlamanın Kuzeyli kanı dökülmesine değer bulunduğuna inanıyordu. Gerçekten de, kölelerin azad edilmesine karşı muhalefet, uzun süredir partinin politikası olmuştu. Sözgelimi 1862'de, hemen hemen her Demokrat Kongre üyesi, köleliği Washington, D.C.'de kaldıran ve yeni topraklarda yasaklayan yasa aleyhinde oy kullanmıştı.

Kölelerin azad edilmesi karşısında en büyük muhalefet, özgürlüğüne yeni kavuşan çok sayıda siyahın Kuzey'e göç edeceğinden korkan fakir işçilerden ve özellikle de İrlandalı ve Katolik Alman göçmenlerden geliyordu. Bu gibi duyguların dürtüsüyle, 1862'de birkaç Kuzey kentinde ırkçı ayaklanmalar oldu.

Lincoln, Ocak 1863'te Kölelerin Azad Edilmesi Bildirisi'ni yayınlıyarak, açıkça köleliğin kaldırılmasını da savaş amaçları arasına almıştı. Bu amaç Kuzey'de tümüyle kabul edilmekten çok uzaktı. Sözgelimi, Indiana ve Illinois eyalet yasama organları, Konfederasyon ile barış yapılması ve "kötü, insanlık dışı ve dine aykırı" bildirinin geri alınması çağrısında bulundular.

Kuzey'in savaşı yürütmekte karşılaştığı zorluklar, Lincoln'un Eylül 1862'de ihzar emri (getirile emri – habeas corpus) sistemini askıya almasına ve askere alma çalışmalarına müdahale edenlere ya da asilere yardımda bulunan ve onlara kolaylık sağlanan yörelerde sıkıyönetim uygulamasına yol açtı. Böylelikle vatandaşlık hukukunun ihlali, bunalım dönemlerinde her zaman hoşgörü ile karşılanmakla birlikte, Lincoln'u eleştirmeleri için Demokratlara bir fırsat daha vermiş oldu. Savaş Bakanı Edwin Stanton, sıkıyönetimi etkin bir biçimde uyguladı ve çoğunluğu Güneyli işbirlikçilerden ya da Demokratlardan oluşan binlerce kişi tutuklandı.

Birlik'in insan gücü gereksinimi, ABD'de ilk kez zorunlu silah altına alma yoluna başvurulmasına yol açtı. Askere yazılmayı "teşvik" amacıyla 1863'te çıkarılan yasa yüzünden pek çok kişi daha mutsuzlar arasına katıldı. Özellikle Pennsylvania, Ohio, Indiana ve Wisconsin'deki Zehirli Yılanlar arasında görülen şiddetli muhalefet karşısında, yasanın uygulanması için federal hükümet askerlerinin göreve çağırılması gerekti. Silah altına alınan bir kimse, o günlerde kalitesiz bir işçinin yıllık gelirine aşağı yukarı eşit bir para olan, 300 dolar öderse bu görevden kurtulabiliyordu. Anılan özellik, Konfederasyon'un belirli yörelerinde de görüldüğü gibi, bunun "zengin savaş ve yoksulun kavgası" olduğu izlenimini güçlendirdi.

Silah altına almaya karşı en büyük direnme New York kentinde 1863 yılı yaz aylarında görüldü. Demokrat Parti'nin kalelerinden olan New York'ta daha önce de birkaç görevlinin öldürülmesine tanık olunmuştu. Temmuz ayında, grevde olan İrlandalı liman işçilerinin yerine çalıştırılmak üzere, bir gurup siyah, polis koruması altında kente getirilmişti. Aynı zamanda, yetkililer halkın hoşlanmadığı bir askere alma kurası düzenlediler. Bu iki olayın üst üste gelmesi sonucunda, dört gün süren bir ayaklanma oldu; birçok siyah mahallesi, askerlik şubesi ve Protestan kilisesi yakılıp yıkıldı ve en az 105 kişi öldürüldü. Gettysburg'dan birkaç Birlik alayı gelmeden düzen sağlanamadı. İç Savaş sırasındaki en ünlü hukuk davası da aynı yıl ortaya çıktı. Dava, Ohio valiliği için Demokrat Parti aday adayı Clement Vallandigham'la ilgiliydi. Belli ki adaylığını güçlendirmek isteyen Vallandigham, yerel askeri makamların "vatana ihanet faaliyetleri"ne ilişkin yasalarını hiçe sayarak, Lincoln'un uyguladığı siyasete saldırdı ve "siyahların özgürlüğü ve beyazların köleliği için yapılan bir savaş" olarak nitelediği çatışmaları sona erdirmek için görüşmeler yapılması çağrısında bulundu. Bunun ardından, Birlik askerleri zor kullanarak evine girdiler ve onu tutukladılar.

Demokratlar ve hatta bazı Cumhuriyetçiler, Vallandigham'ın tutuklanmasının yasal olmadığını ileri sürerek hemen buna karşı çıktılar. Lincoln, buna karşılık olarak, onu Konfederasyon hatlarının gerisine gönderdi ve Vallandigham adaylığı kazandı. Daha sonra Kanada'ya geçti ve orada gürültülü fakat başarısız bir seçim kampanyası yürüttü. Birlik'in 1863'te Vicksburg ve Gettysburg'da kazandığı zaferlere karşın, Demokrat "barış" adayları, ulusun karşılaştığı güçlükleri ve ırkçı duyarlılığı kullanmayı sürdürdüler. Gerçekten de, Kuzeylilerin ruhsal durumu, Lincoln'u 1864'te yeniden seçilme şansını yitirdiğine inandırmıştı.

O yılki Demokrat Parti aday, iki yıl önce Lincoln tarafından Potomac Ordusu komutanlığından alınmış bulunan General George McClellan'dı. McClellan'ın başkan yardımcısı aday ise Vallandigham'ın yakın bir müttefikiydi. Buna karşın, Demokratların umduklarının aksine, McClellan, savaşı sona erdirmek için görüşmeler yapılması amacına yönelik Parti görüşünü benimsemeyi reddetti. Yine de, zaferin yaklaşmakta olması nedeniyle, Lincoln, Kasım ayında yapılan seçimlerde New Jersey ve Delaware dışındaki tüm Kuzey eyaletlerini ele geçirdi ve McClellan'ı kolaylıkla yendi.

BÖLÜM VII
BÜYÜME VE DÖNÜŞÜM
“Uygarlık mülkün kutsallığına dayanır.”
Andrew Carnegie – 1889

Amerika Birleşik Devletler’i iki büyük savaş – İç Savaş ve Birinci Dünya Savaşı – arasında ergenliğe erişti. 50 yıldan kısa bir süre içinde, kırsal bir cumhuriyetten kentsel bir devlete dönüştü. Sınır bölgesi yok oldu. Büyük fabrikalar ve çelik fırınları, kıtayı bir uçtan diğer uca bağlayan demiryolları, gelişen kentler ve geniş tarımsal işletmeler ülkeyi doldurdu. Bu ekonomik büyüme ve erdem, onlara ilişkin sorunları da birlikte getirdi. Ülke çapında büyük işletmeler, teker teker ya da diğerleriyle birleşerek tüm endüstriye egemen oldular. Çalışma koşulları çok kez kötüydü. Kentler, artan nüfusu uygun biçimde barındıramayacak oranda hızla büyüdü.

TEKNOLOJİ VE DEĞİŞİM

Bir yazar, “İç Savaş, ülkenin tarihinde büyük bir yara açtı; daha önceki 20 ya da 30 yıl içinde başlamış olan değişimi bir vuruşta dramatik bir konuma getirdi. Savaş gereksinimleri imalatı çok büyük ölçüde kamçıladi, bilim ve icatlardaki atılım kadar, demirin, buhar ve elektrik gücünün kullanılmasına dayalı bir ekonomik süreci de hızlandırdı. 1860’tan önceki yıllarda 36.000 patent hakkı verilmişti; bunu izleyen 30 yıl içinde bu sayı 440.000’e ve XX. yüzyılın ilk yirmi beş yılında da yaklaşık bir milyona yükseldi.

F.B.Morse, daha 1844 yılında elektrikli telgrafı geliştirdi ve bundan hemen sonra kıtanın birbirinden uzak kesimleri bir direk ve kablo ağıyla bağlandı. 1876’da, Alexander Graham Bell telefon aygıtını tanıttı ve yarım yüzyıl içinde devreye giren 16 milyon telefon ülkedeki toplumsal ve ekonomik yaşamı hızlandırdı. 1867’de yazı makinesinin, 1888’de hesap makinesinin ve 1897’de yazar kasanın icadı ile, işletmelerin büyümesi hız kazandı. 1886’da icat edilen linotip dizgi makinesi ile rotatif baskı makinesi ve kağıt katlama makinesi sayesinde bir saatte 240.000 adet sekiz sayfalık gazete basılabilir oldu. Thomas Edison’un elektrik ampulü giderek milyonlarca evi aydınlatmaya başladı. Konuşan makine ya da gramofon da Edison tarafından geliştirilmiş ve George Eastman ile birlikte sinema filmi de o bulmuştu. Bunlar ve pek çok diğer bilim ve deha uygulaması, hemen hemen her alanda yeni bir verimlilik düzeyine erişilmesini sağladı.

Aynı günlerde, ülkenin temel endüstrisini oluşturan ve yüksek gümrük tarifeleri tarafından himaye edilen demir-çelik endüstrisi de gelişmesini sürdürüyordu. Önceleri Doğu eyaletlerinde yoğunlaşmış olan demir endüstrisi, jeologlar tarafından yeni cevher yatakları bulunduğca batıya doğru yayıldı ve özellikle Superior Gölü yakınındaki büyük Mesabi demir cevheri yatakları, dünyanın en büyük cevher üretilen bölgesi konumuna geldi. Cevher yüzeyde olduğu için işletilmesi çok kolay ve ucuz oluyordu. Kimyasal yabancı maddeler taşımaması sayesinde de, o güne kadar alışılmış olan maliyetin onda biri kadar bir bedel karşılığında yüksek kaliteli çeliğe dönüştürülebiliyordu.

CARNEGIE VE ÇELİK ÇAĞI

Andrew Carnegie, çelik üretiminde görülen atılımlardan büyük ölçüde sorumluydu. İskoçya’dan Amerika’ya 12 yaşında bir çocukken gelmiş olan Carnegie, bir pamuk fabrikasında bobinci olarak çalışmaya başladı, sonra bir telgraf dairesinde iş buldu, oradan da Pennsylvania Demiryolları işletmesinde telgrafçılığa atıldı. Daha 30 yaşına gelmeden önce, akıllıca ve uzak görüşlü yatırımlar yapmış ve bu yatırımlar 1865’te demir endüstrisinde yoğunlaşmıştı. Birkaç yıl içinde, demir köprü, ray ve lokomotif yapan şirketler kurmuş ya da onlarda hisse sahibi olmuştu. Pennsylvania’nın Monongahela Nehri’nde kurduğu çelik fabrikası, on yıl sonra, ülkenin en büyük üreticisi konumuna geldi.

Carnegie, sadece yeni çelik fabrikalarının değil, kok ve taşkömürü yataklarının, Superior Gölü’nden gelen demir cevherinin, Büyük Göller’de bir buharlı gemi filosunun, Erie Gölü’nde bir liman kentinin ve limanı bağlayan bir demiryolunun da kontrolünü ele geçirdi. Bir düzine başka şirketle ittifak halindeki işletmesi, demiryollarından ve denizyollarından çok elverişli koşullar sağlayabiliyordu. Amerika’da buna benzer bir endüstri gelişmesi daha önce hiç görülmemişti.

Carnegie, endüstriye egemen olmakla birlikte, çelik üretimiyle ilişkili doğal kaynaklar, taşımacılık ve endüstri bitkileri üzerinde hiçbir zaman tam bir tekel kuramadı. 1890’larda yeni şirketler onun egemenliğine karşı koydular ve başlangıçta bu rekabetten öfkelenen Carnegie, daha da güçlü bir işletmeler gurubu kurma tehdidinde bulundu; fakat, artık yaşlı ve yorgun bir ihtiyar olmuştu ve elindeki varlığı, giderek ülkedeki önemli demir ve çelik işletmelerinin çoğunu kapsayacak bir örgütle birleştirmeye ikna edildi.

ANONİM ŞİRKETLER VE KENTLER

1901 yılında bu birleşmeden doğan United States Steel Corporation (Birleşik Devletler Çelik Anonim Şirketi), 30 yıldır süregelen bir süreci simgeledi; bağımsız endüstri işletmelerinin federe ya da merkezi şirketler olarak bir araya gelmeleri. İç Savaş sırasında ortaya çıkan bu eğilim, iş adamları aşırı üretimin fiyatları düşürüp karları azaltacağından korkmaya başlayınca 1870'lerden sonra hız kazandı. Hem üretimi hem de piyasayı kontrol edebilirlerse, rakip şirketleri tek bir örgüt içinde toplayabileceklerinin farkına vardılar. "Anonim şirket" ve "tröst" bu amaçlara erişmek için geliştirildi.

Büyük bir sermaye deposu oluşturan ve işletmelere hem kalıcı yaşam hem de sürekli kontrol olanağı sağlayan anonim şirketler, bir yandan kar beklentilerine yol açmaları bir yandan da başarısızlık halinde sınırlı sorumluluk getirmeleri nedeniyle yatırımcıları çektiler. Buna karşılık tröstler, uygulamada anonim şirketlerin birleşmesinden oluşuyor ve hisse sahipleri hisselerini tröst yetkililerine emanet ediyorlardı. Bu gibi tröstler, büyük çaplı guruplaşmalar oluşturulmasına, merkezi kontrol ve yönetim sağlanmasına ve patentlerin bir araya getirilmesine olanak sağlıyordu. Sermaye kaynakları daha büyük olduğu için, genişleme, yabancı iş kuruluşlarıyla rekabet etme ve etkin bir biçimde örgütlenmeye başlamış olan işçilerle daha yoğun bir pazarlık yürütme gücüne sahip bulunuyorlardı. Ayrıca, demiryollarından daha iyi koşullar elde edebiliyor ve siyasette etkili olabiliyorlardı. John D.Rockefeller tarafından kurulmuş olan Standard Oil Company, en eski ve en güçlü anonim şirketlerden biriydi ve onu pamuk yağı, kurşun, şeker, tütün ve kauçukla ilgili diğer birleşimler hızla izledi. Kısa bir süre sonra, atak iş adamları kendileri için bireysel endüstri alanları belirlemeye başladılar. Başta Philip Armour ve Gustavus Swift olmak üzere, dört büyük et işleme şirketi bir sığır eti tröstü oluşturdular. Cyrus McCormick orak makinesi alanında egemenlik elde etti. 1904 yılında yapılan bir ankette, o güne kadar bağımsız konumdaki 5.000'den fazla işletmenin 300 dolayında tröst içinde toplanmış olduğu ortaya çıktı.

Birleşme eğilimi, özellikle taşımacılık ve iletişimde olmak üzere, diğer iş alanlarında da görülüyordu. İletişimdeki büyük birleşmelerin en eskilerinden biri olan Western Union'u Bell Telephone System ve American Telephone and Telegraph Company izledi. Cornelius Vanderbilt 1860'larda, New York kenti ile yaklaşık 800 kilometre uzaktaki Buffalo'yu birleştiren 13 bireysel demiryolu şirketini tek çatı altında topladı. Bunu izleyen on yıl içinde, Illinois'in Chicago ve Michigan'ın Detroit kentlerine uzanan hatları da ele geçirerek, New York Central Railroad System'i yarattı. Aynı yıllarda başka birleşmeler de oluşturuldu ve kısa bir süre içinde ülkedeki belli başlı demiryolları, bir avuç insanın yönettiği ana hat sistemleri içinde toplandı.

Bu yeni düzenin sinir merkezi konumuna gelen kentler, ülkedeki tüm enerjik ekonomi güçlerini kendilerinde odaklaştırdılar: çok büyük sermaye, ticaret ve para kuruluşları; yaygın demiryolu depo alanları; dumanları tüten fabrikalar ve el emekçileriyle hizmet personeli orduları. Kırsal alandan ve deniz aşırı ülkelerden insan çeken köyler neredeyse bir gece içinde kasabalara ve kasabalar da kentlere dönüştüler. 1830'larda her 15 kişiden biri, nüfusu 8.000 ya da bunun üzerinde olan toplumlarda yaşarken, bu oran, 1860'ta yaklaşık altıda bire, 1890'da da onda üçe yükseldi. 1860'ta nüfusu bir milyonu aşan kent yoktu; 30 yıl sonra ise, New York birbuçuk milyon olmuş, Illinois'in Chicago ve Pennsylvania'nın Philadelphia kentleri de bir milyonu aşmıştı. Söz konusu otuz yıl içinde, Philadelphia ile Maryland'ın Baltimore kentlerinin nüfusları iki kat; Missouri'nin Kansas ve Michigan'ın Detroit kentlerinin nüfusları dört kat; Ohio'daki Cleveland kentinin nüfusu altı kat; Chicago'nun nüfusu on kat; Minnesota'nın Minneapolis, Nebraska'nın Omaha kentleri ile onlar gibi İç Savaş sırasında birer küçük köy olan pek çok kentin nüfusları elli kat ya da daha fazla arttı.

DEMİRYOLLARI, DÜZENLEMELER VE GÜMRÜK TARİFELERİ

Demiryolları, genişlemekte olan ülke için çok önemli bir konuma gelmiş ve demiryolu taşımacılığındaki uygunsuzluklar da çoğalmaya başlamıştı. Demiryolu şirketleri, çok mal taşıtan şirketlerin ödedikleri taşıma ücretinin bir kesimini iade ederek onlara indirim sağlıyor, bu da az mal taşıtan şirketlerin aleyhine oluyordu. Bazı demiryolu şirketleri de, mesafeye bakmaksızın, belirli şirketlere belirli noktalar arasında diğerlerine oranla daha yüksek keyfi tarifeler uyguluyorlardı.

Bunun yanı sıra, birkaç demiryolu bağlantısı olan kentler arasındaki taşıma ücretleri, rekabet nedeniyle, daha düşük kalırken, tek hattın eriştiği kentler arasında aşırı taşıma ücretleri alınıyordu. Sonuçta, Chicago'dan 1.280 kilometre uzaktaki New York'a mal taşımak, birkaç yüz kilometre ötedeki yerlere taşımaktan daha ucuza geliyordu. Rakip şirketler, rekabetten kaçınmak için ortak hareket edip "havuz" yöntemi uyguluyorlar; yani, yük taşıma işlerini, önceden kararlaştırılmış bir plana göre dağıtıyor ve kazandıkları parayı ortak bir fonda topladıktan sonra aralarında paylaşıyorlardı.

Halkın söz konusu uygulamalar karşısındaki tepkisi, eyaletleri bir takım düzenlemeler yapma çabasına yöneltti. Bu önlemlerin belirli bir etkisi görüldüye de, sorun ulusal düzeyde olduğu için Kongre'nin harekete geçmesi gerekiyordu.

Başkan Grover Cleveland, aşırı taşıma ücretlerini, havuz yöntemini, ücret iadelerini ve ayırıcı işlemleri yasaklayan Eyaletlerarası Ticaret Yasası'nı 1887'de imzaladı ve yasanın ihlalini önlemek amacıyla bir Eyaletlerarası Ticaret Komisyonu (Interstate Commerce Commission -ICC) yarattı. Buna karşın, muhafazakar Yüksek Mahkeme'nin kararlarından yararlanan demiryolu şirketleri, Komisyon'un ilk yılları boyunca, düzenlemelere gidilmesi ve taşıma ücretlerinin düşürülmesine yönelik hemen hemen tüm çabaları boşa çıkarmayı başardılar.

Cleveland aynı zamanda, olağanüstü bir savaş dönemi önlemi olarak konulmuş bulunan ve dönemin siyasal yaşamına egemen Cumhuriyetçi başkanlar tarafından kalıcı bir ulusal siyaset konumuna getirilen yüksek gümrük tarifeleriyle de savaşıyordu. Bir Demokrat olan Cleveland, aşırı yüksek gümrük tarifelerinin, hayat pahalılığının giderek bir yük haline gelmesinde ve tröstlerin hızla gelişmesinde büyük bir rol oynadığına inanıyordu. Gümrük tarifelerinin siyasal bir sorun oluşturmadığı uzun yıllardan sonra, Demokratlar 1880'de "sadece gelir sağlayacak bir tarife" uygulaması istediler ve kısa zamanda reform çağrıları yoğunlaştı. Bu çok tartışmalı konuya değinmemesi önerilerine kulak asmayan Cleveland, 1887'de Kongre'de yaptığı konuşmada, Amerikan endüstrisini yabancı rekabetten korumak için alınan önlemlerin getirildiği aşırı boyutları kınayarak ulusu şaşkına çevirdi.

Gümrük tarifeleri sorunu 1888 başkanlık seçimleri kampanyasının temel konusu haline geldi ve Cumhuriyetçilerin korumacılığı savunan adayı Benjamin Harrison seçimi az bir farkla kazandı. Seçim kampanyası vaatlerini yerine getiren Harrison hükümeti 1890'da, kurulu endüstrileri korumaya ve "bebek endüstriler" denilen yeni kuruluşları güçlendirmeye yönelik McKinley gümrük tarifeleri yasasını kabul ettirdi. Yeni tarifenin getirdiği genel yüksek oranlar perakende fiyatlarının artmasına ve bunun da mutsuzluğu çoğaltmasına neden oldu.

Bu dönemde, halkın tröstlere karşı duyduğu hoşnutsuzluk da arttı. 1880'ler boyunca Henry George ve Edward Bellamy gibi reformcuların büyük saldırılarına hedef olan dev boyutlu anonim şirketler, çok tartışılan bir siyasal konu haline geldi. Tekelleri kırmak amacıyla 1890'da kabul edilen Sherman Antitröst Yasası, eyaletlerarası ticareti zorlaştıracak her türlü birleşimi yasakladı ve ağır cezalar taşıyan çeşitli uygulama önlemleri getirdi. Belirsiz genellemelerle dolu olan yasa, kabulünden hemen sonra pek az etki yarattı. Buna karşın on yıl sonra, Theodore Roosevelt hükümeti sırasında etkili bir biçimde uygulandı ve başkana "tröst kırıcı" takma adının verilmesine neden oldu.

TARIMDA DEVRİM

Enüstride elde edilen çok büyük gelişmelere karşın, tarım ülkedeki temel iş alanı olmayı sürdürdü. İç Savaş sonrasında imalatta görülenle aynı zamanda oluşan tarım devrimiyle el işçiliğinden makineli çiftçiliğe ve geçime yönelik tarımdan ticari amaçlı tarıma dönüldü. 1860-1910 yılları arasında, Birleşik Devletlerdeki çiftlik sayısı üç kat artarak 2 milyondan 6 milyona yükseldi ve ekilen toprakların yüzölçümü de 160 milyon hektardan 352 milyon hektara çıkarak iki kattan fazla genişledi.

1860-1890 döneminde, Birleşik Devletler'de buğday, mısır ve pamuk gibi temel ürünlerden alınan verim, daha önce sağlanmış olanları çok geride bıraktı. Aynı dönemde, ülkenin nüfusu da iki kattan fazla çoğaldı ve en önemli büyüme kentlerde oluştu. Buna karşın Amerikan çiftçileri sadece ülke çalışanlarının ve ailelerinin gereksinimlerini karşılamaya yetecek kadar değil, giderek çoğalan oranda üretim fazlası yaratmaya elverişli ölçüde tahıl ve buğday ürünü aldılar, sığır ve domuz yetiştirdiler ve yün elde ettiler.

Bu olağanüstü başarıda birkaç öge etkili oldu. Birincisi Batı'ya yayılmaydı. İkincisi, tarımda makine kullanımıydı. 1800'lerin çiftçisi, elinde bir orak, günde bir hektarın yüzde yirmisi kadar bir arazideki buğdayı biçebilirdi. 30 yıl sonra, bir tırpan kullanarak bu oranı yüzde seksene çıkarabilirdi. 1840'ta ise Cyrus McCormick, yaklaşık on yıldır geliştirmeye çalıştığı garip bir makine olan orak makinesi sayesinde bir günde iki-iki buçuk hektarlık bir alanı biçerek bir mucize yarattı. Gelecek talebi önceden fark ederek batıya gitti ve yeni yeni gelişmekte olan Chicago kentinde bir fabrika kurup 1860'a kadar 250.000 orak makinesi sattı.

Kısa bir sürede birbiri ardından yeni tarım makineleri geliştirildi: otomatik balya makinesi, dövücü ve biçici-dövücü ya da biçerdöver. Motorlu mibzerler, doğrayıcılar, kabuk soyucular, ayıklayıcılar, krema ayırıcılar, gübre serpiciler, patates ekiciler, ot kurutucular ve kuluçka makinelerine ek olarak yüzlerce yeni icat ortaya çıktı.

Bilimin tarıma olan katkısı da makinelerinkinden az değildi. 1862’de kabul edilen, Bağışlanmış Arazili Kolejler’e (Land Grant College) ilişkin Morrill yasası uyarınca, tarım ve endüstri kolejleri kurulması amacıyla her eyalete kamu arazisi bağışları yapıldı. Bunlar, hem eğitim kurumları hem de bilimsel tarım alanında araştırma merkezleri olarak çalışacaktı. Kongre bunun ardından, ülkenin her yanında tarımsal deneme istasyonları kurulmasına yönelik ödenek ayırdı ve araştırmalar için doğrudan doğruya Tarım Bakanlığı’na para sağladı. Yeni yüzyıla girildiğinde, Birleşik Devletler’deki pek çok bilim adamı, çeşitli tarımsal projeler üzerinde çalışıyordu. İşin garip yanı, çiftçilerin verimliliğini arttırmalarına yol açan federal siyaset, sonuçta üretimi aşırı miktarlara erdirdi, piyasada fiyatlar düştü ve çiftçilerin hevesleri kırıldı.

Söz konusu bilim adamlarından biri olan Mark Carleton, Tarım Bakanlığı tarafından Rusya’ya gönderildi. Orada, bitki pasına ve kuraklığa dayanıklı bir kış buğdayı türü buldu ve ülkesine ihraç etti; günümüzde Birleşik Devletler’de yetiştirilen buğdayın yarısından fazlası bu türdür. Bir başka bilim adamı olan Marion Dorset, üreticilerin çok korktuğu domuz kolerası ile başa çıktı; George Mohler adındaki bilim adamı da şap hastalığının önlenmesinde yardımcı oldu. Bir araştırmacı Kuzey Afrika’dan Kaffir mısırı, bir başkası da, Türkistan’dan sarı çiçekli alfalfa bitkisini getirdi. California’da Luther Burbank, yeni meyva ve sebze türleri geliştirdi; Wisconsin’de Stephen Babcock, sütteki yağ oranını belirleyecek bir deney geliştirdi; Alabama’daki Tuskegee Enstitüsü’nde, Afrika kökenli Amerikalı bilim adamı George Washington Carver, yer fıstığı, tatlı patates ve soya fasulyesine ilişkin yüzlerce yeni kullanım alanı buldu.

BÖLÜNMÜŞ GÜNEY

Güney, endüstri çekmek amacıyla 1880’lerde çok çaba gösterdi. Çelik, kereste, tütün ve dokuma endüsterilerinde gelişme sağlamaları için yatırımcılara büyük teşvik önlemleri vaadinde bulunuldu. Yine de, Güney’in ulusal endüstri tabanında 1900’deki payı yaklaşık 1860 yılı düzeyinde kaldı. Buna ek olarak, bu endüstrileşme atağının bedeli yüksekti; Güney’deki fabrika kentlerinde çocuk işçiliği çok yayıldı.

İç Savaş’tan otuz yıl sonra da Güney, genelde yoksul, büyük ölçüde tarıma dayalı ve ekonomik açıdan bağımlıydı. Toplumunu, siyahlarla beyazlar arasında kesin bir ayırım uyguluyor ve sık sık yinelenen ırkçı şiddete göz yumuyordu. Washington hükümetindeki üyeleri aracılığıyla Yeniden Yapılanma’ya karşı koymuş olan uzlaşmaz Güneyliler, beyazların üstünlüğünü sürdürmede eyaletin etkinliğini sağlayacak yollar buluyorlardı. 1870’lerden başlayarak, ulusal güçle eyaletlerin gücü arasında uygun bir dengenin korunmasına ilişkin geleneksel muhafazakar görüşleri destekleyen belirli Yüksek Mahkeme kararları da bu gibi Güneylilerin iddialarına kuvvet kazandırıyor. Yüksek Mahkeme 1873’te, vatandaşların haklarının azaltılmayacağına ilişkin 14. Anayasa Değişikliği’nin, Afrikalı-Amerikalıları eyaletin gücüne karşı koruyacak yeni ayrıcalıklar ya da bağımsızlıklar getirmediği sonucuna vardı. Buna ek olarak, 1883’te, 14. Değişikliğin, eyaletlerin aksine, bireylerin ayrımcılık yapmalarını engellemediğine karar verdi. Mahkeme, 1896 tarihli Plessy-Ferguson davasında, trenler ve lokantalar gibi kamuya açık yerlerde Afrikalı Amerikalılara “ayrı ama eşit” hizmet verilmesinin onların haklarını ihlal etmediği sonucuna vardı.

İrksal ayrımcılık ilkesi kısa zamanda demiryollarından lokantalara, otellere, hastahanelere ve okullara kadar, Güney’deki yaşamın her alanına yayıldı. Ayrıca, yasalarla ayrılmamış olan her yaşam alanı, gelenekler ve uygulamalarla ayrılıyordu. Yaygın ayrımcılıkla karşı karşıya kalan pek çok Afrikalı Amerikalı, onlara, alçak gönüllü ekonomik amaçlara yönelmelerini ve geçici toplumsal ayırımı kabul etmelerini önermiş bulunan ve XIX. yüzyılın sonları ile XX. yüzyılın başları arasındaki en önde gelen siyah lider olan Booker T. Washington’un programını destekliyorlardı. Afrikalı-Amerikalı aydın W.E.B.DuBois’in önderlik ettiği diğer bazıları ise, ırkçılığa siyasal hareketlerle karşı çıkmak istiyorlardı; fakat, suç ortaklığı yapan iki büyük parti, irksal adalet çağrılarını pek az destek buldu ve Güney’deki ayrımcı yasalar XX. yüzyılın ikinci yarısına kadar alışılmalı bir görünüm oluşturdu.

SON SINIR BÖLGESİ

1865’te sınır çizgisi genellikle Mississippi Nehri kıyısındaki eyaletlerin batı kenarlarını izler; Kansas ve Nebraska’nın doğu kesimlerini içine alacak biçimde genişlerdi. Öncü çiftliklerin oluşturduğu bu ince çizginin ötesinde, Rocky Dağları’nın eteklerine kadar çayırlar ve çalılık topraklar uzanırdı. Bunun ötesinde, yaklaşık 1.600 kilometre boyunca, çoğu altın, gümüş ve diğer maden cevherleriyle dolu sıra dağlar yükselirdi. Onlardan sonra, kıyı bölgelerindeki ormanlık dağlara ve Büyük Okyanus’a doğru düzlükler ve çöller yayılırdı. Söz konusu geniş iç kesimlerde, California’daki yerleşmiş bölgelerin ve uzak ve dağınık küçük yerleşim birimlerinin dışında, Kızılderililer yaşardı: Bunlar arasında, Sioux, Blackfoot, Pawnee ve Cheyenne gibi Büyük Düzlükler kabileleri ve Apache, Navajo ve Hopi kabilelerini de içeren Güneybatı Kızılderilileri vardı.

Sadece yirmi beş yıl içinde bu geniş bölgenin hemen hemen tümü eyaletlere ve yerleşim bölgelerine bölündü. Madenciler sıra dağları karış karış dolaşmışlar, maden kuyuları açmışlar ve Nevada, Montana ve Colorado'da küçük topluluklar oluşturmuşlardı. Uçsuz bucaksız çayırlardan yararlanan sığır yetiştiricileri, Texas'tan Mississippi Nehri'nin yukarılarına kadar uzanan geniş araziye parsellemişlerdi. Koyun yetiştiricileri, vadilere ve dağ yamaçlarına yerleşmişlerdi. Çiftçiler de, düzlükleri ve vadileri sürmeye başlamışlar ve Doğu ile Batı arasındaki boşluğu doldurmuşlardı. 1890'a gelindiğinde sınır bölgesi ortadan kalkmıştı.

Araziyi işgal edip işletmek isteyen vatandaşlara 64 hektar genişliğinde bedava çiftlikler bağışlanmasını öngören 1862 tarihli Yerleşim Yasası teşvik edici bir etki yarattı. İşin kötü yanı, geleceğin çiftçilerine dağıtılan topraklar çiftçilikten daha çok hayvan yetiştiriciliğine elverişliydi ve 1880 yılına gelindiğinde, 22.400.000 hektar genişliğinde "bedava" toprak ya sığır yetiştiricilerinin ya da demiryolu şirketlerinin eline geçmiş bulunuyordu. 1862'de Kongre, Union Pacific Railroad demiryolu şirketine imtiyaz verilmesini de onayladı ve şirket, çoğunlukla eski askerleri ve İrlandalı göçmenleri çalıştırarak, Iowa'nın Council Bluffs kasabasından batıya doğru hat döşemeye başladı. Aynı zamanda, Central Pacific Railroad demiryolu şirketi de, büyük ölçüde Çinli göçmen işçilere dayanarak, California'aki Sacramento kentinden doğuya doğru ilerliyordu. İki hattın durmadan ilerleyip en sonunda 10 Mayıs 1869'da Utah'taki Promontory Point mevkiinde birleşmesi tüm ülkeyi heyecanlandırdı. İki okyanus arasında aylarca süren zorlu yolculuk süresi yaklaşık altı güne indirilmişti. Kıta üzerindeki demiryolu ağı sürekli geliştii. 1884'te, orta Mississippi Vadisi bölgesini Büyük Okyanus'a bağlayan dört büyük demiryolu hattı kurulmuş bulunuyordu.

1848'de California'da, on yıl sonra da Colorado ve Nevada'da, 1860'larda Montana ve Wyoming'de ve 1870'lerde de Dakota Kızılderilileri bölgesinin Black Hills kesiminde altın bulunması üzerine, Uzak Batı'ya doğru ilk büyük nüfus akını bölgedeki dağlara yöneldi. Madenciler bölgeye yayıldılar, toplumlar kurdular ve daha kalıcı yerleşimlerin temellerini attılar. Bazı yerleşimciler, dağları delik deşik ettikleri sırada, bölgenin çiftçilik yapmaya ve hayvan yetiştirmeye elverişli olduğunu anladılar. Belirli toplumlar hemen hemen sadece madencilığe bağlı kaldılarsa da, Montana, Colorado, Wyoming, Idaho ve California'nın gerçek zenginliğinin ot ve toprakta olduğu ortaya çıktı. Texas'ta uzun süredir önemli bir endüstri olan sığır yetiştirmeciliği, atılımcı kişilerin eyalete özgü "longhorn" türü sığırları açık kamu arazisinden geçirip kuzeye götürmeye başlamaları üzerine, İç Savaş sonrasında büyük ölçüde geliştii. Yol boyunca otlayan sığırlar, Kansas'taki demiryolu yükleme noktalarına geldiklerinde, yol çıktıkları günden daha çok büyümüş ve semirmiş oluyorlardı. Bu "uzun sevkıyat" yöntemi kısa zamanda olağan bir konuma geldi ve anılan güzergah kuzeye götürülen sığır sürüleriyle doldu. Sığır yetiştirmeciliği Missouri bölgesini aştı ve Colorado, Wyoming, Kansas, Nebraska eyaletleriyle Dakota arazisinde büyük hayvan üretme çiftlikleri ortaya çıktı. Batı'daki kentler de hayvan kesme ve kasaplık et hazırlama merkezleri olarak geliştii. Göze hoş görünen "kovboy"un baş rolü oynadığı büyük hayvan üretme çiftlikleri, yeni ve renkli bir yaşam biçimi oluşturdu. Gerçek kovboy yaşamı, düşük ücretler ve ağır çalışma koşulları yüzünden romantik olmaktan çok uzaktı; yine de, 1870'lerin ucuz romanları ile XX. yüzyılın sonlarında da John Wayne ve Clint Eastwood'un filmleri sayesinde, Amerikalıların gözündeki mitolojik etkisini sürdürmektedir.

1866-1888 arasında toplam olarak yaklaşık altı milyon baş sığır, kışı geçirmeleri için Texas'tan yola çıkarılıp Colorado, Wyoming ve Montana'nın yaylalarına götürüldü. Sığır yetiştiriciliği 1885'te en verimli noktasına erişti ve on yıldan sonra meralar aşırı otlatma yüzünden uzun sevkıyatı destekleyemez duruma düştü ve bölge demiryolu hatlarıyla dolup taşmaya başladı. Sığır yetiştiricisinin hemen ardından, çiftçilerin ailelerini taşıyan üstü örtülü arabaları, yük taşıyan atları, inekleri ve domuzları gelmeye başladı. Çiftçiler, Yerleşim Yasası uyarınca topraklarının sınırlarını belirlediler ve onları yeni icat edilmiş olan dikenli tellerle çevirdiler. Yasal tapuları olmayan sığır yetiştiricileri, daha önce başıboş dolaştıkları topraklardan sürüldüler. Kısa süre sonra da romantik "Vahşi Batı" yok oldu gitti.

KIZILDERİLİLERİN ACINACAK YAŞAMLARI

Madencilerin, sığır yetiştiricilerin ve yerleşimcilerin düzlüklere ve dağlara yayılmaları, Doğu'da olduğu gibi Batı'da da Kızılderililerle çatışmalara girilmesine yol açtı. Büyük Havza'daki (Great Basin) Ute'lerden Idaho'daki Nez Percelere kadar pek çok Kızılderili kabilesi, zaman zaman beyazlarla savaştı; fakat, Kuzey Düzlükleri'ndeki Siouxlarla Güneybatı'daki Apacheler, sınırın genişlemesi karşısında en çarpıcı direnmeyi sergilediler. Red Cloud ve Crazy Horse gibi yaratıcı önderlerin yönettiği Siouxlar, özellikle süratli atlı savaş konusunda yetenekliydi. Çöllerdeki ve büyük vadilerdeki yerleşim bölgelerinde yaşayan Apacheler de aynı oranda savaşa ve gizlenme becerisi sergilediler.

Düzlük Kızılderilileri ile çatışma, Siouxların 1862’de beyazlara karşı bir katliam gerçekleştirmeleriyle başladı ve İç savaş boyunca sürdü. 1876’da, Dakota’daki altına hücum hareketinin Black Hills bölgesine yayılması üzerine son ciddi Sioux savaşı patlak verdi. Ordunun, madencileri Siouxların avlanma alanlarından uzak tutması gerektiği halde, Kızılderililerin arazilerini korumak için pek bir şey yapılmadı. Buna karşın, antlaşma ile tanınmış hakları uyarınca bölgede avlanan guruplara karşı harekete geçmesi istenilince, Ordu büyük bir hevesle saldırdı.

1876’da birkaç sonuçsuz karşılaşmadan sonra General George Custer, Siouxlarla müttefiklerinin Little Big Horn Nehri kıyısındaki merkez kamplarını buldu. Ana kuvvetlerden ayrı düşen Custer ve adamları tümüyle yok edildiler. Daha sonra 1890’da, South Dakota’daki Wounded Knee bölgesinde bulunan Kuzeyli Siouxlara ayrılmış özel yerleşim biriminde (reservation) yapılmakta olan bir hayalet dansı ayini ayaklanmaya yol açtı ve yüzlerce Sioux kadın, erkek ve çocuk katledildi.

Buna karşın, sözkonusu olaydan çok daha önce, 1870’i izleyen on yıl içinde, mandaların (buffalo) ayırım gözetilmeksizin hemen hemen yok olacak derecede avlanması yüzünden Düzlük Kızılderililerinin yaşamları berbat bir konuma gelmişti. Bu arada, Güneybatı’daki Apache savaşları, son önemli reis olan Geronimo ele geçirilinceye kadar sürdü.

Hükümetin Monroe hükümeti günlerinden beri güttüğü siyaset, Kızılderilileri beyazların sınırlarının ötesine sürmek olmuştu; fakat, kaçınılmaz olarak, ayrılmış yerleşim birimleri giderek küçüldü ve kalabalıklaştı ve Hükümet’in Kızılderililere karşı davranışı yoğun biçimde eleştirilmeye başlandı. Sözelimi, Batı’da yaşayan bir Doğulu olan Helen Hunt Jackson 1881’de, Kızılderililerin acınacak yaşamlarını romanlaştıran ve ülkede büyük vicdan azabı yaratan *Onursuzluk Yüzyılı* adlı bir kitap yazdı. Reformcuların çoğunluğu, Kızılderililerin başat kültür içinde asimile edilmeleri gerektiğine inanıyorlardı. Federal hükümet, Pennsylvania’nın Carlisle kentinde, Kızılderili gençlere beyazların değerlerini ve inançlarını aşlamak amacıyla bir okul bile kurmuştu. (ABD’de yetişmiş en iyi atlet olduğuna inanılan Kızılderili Jim Thorpe, XX. yüzyıl başlarında bu okulda üne kavuşmuştur.)

1887 tarihli Dawes Yasası, ABD’nin Kızılderili politikasını tersine çevirdi ve kabile arazisinin bölünüp her aile reisine 65 hektar toprak ayrılması amacıyla başkana yetki verdi. Dağıtılan arazi 25 yıl boyunca hükümetin güvencesi altında kalacak ve bu sürenin sonunda arazi sahibine tapu ve vatandaşlık verilecekti. Böylece dağıtılmayan topraklara yerleşimcilere satılacaktı. Anılan yasa çok iyi niyetlerle hazırlanmış olmasına karşın, geniş Kızılderili topraklarının yağmalanmasına yol açtığı için felaketle sonuçlandı. Ayrıca, kabilelerin toplumsal örgütlenmesini karıştırması nedeniyle, geleneksel kültürü daha da çok bozdu. 1934’te ABD politikası, ayrılmış yerleşim birimlerindeki kabilesel ve toplumsal yaşamı koruma çabası güden Kızılderililerin Yeniden Örgütlenmeleri Yasası ile bir kez daha tersine çevrildi.

KARARSIZ İMPARATORLUK

Birleşik Devletler, XIX. yüzyılın son on yılı içinde, etkisinin ve zaman zaman da topraklarının Atlas Okyanusu ile Büyük Okyanus’un uzak noktalarına ve Orta Amerika’ya yayıldığı bir imparatorluğu genişletme dönemi yaşadı; ancak, Birleşik Devletler, Avrupa imparatorluklarına karşı yürüttüğü tarihsel savaşı ve benzersiz demokratik gelişmesi nedeniyle, Avrupalı rakiplerinden daha değişik bir yöntem izledi.

XIX. yüzyılın sonlarındaki Amerikan yayılmacılığının çeşitli nedenleri vardı. Anılan yıllar, uluslararası alanda, Avrupalı güçlerin yeni rakipleri Japonya’nın yanı sıra Afrika’yı bölüşmek için yarıştıkları ve Asya’da ticari etkilerini arttırma rekabeti içinde oldukları bir imparatorluk çılgınlığını simgeliyordu. Aralarında Theodore Roosevelt, Henry Cabot Lodge ve Elihu Root gibi etkili kişilerin de bulunduğu çok sayıda Amerikalı, Birleşik Devletler’in de, kendi çıkarlarını güvence altına almak için, ekonomik etkinlik bölgelerine sahip olması gerektiğini düşünüyorlardı. Ülkenin ekonomik ve siyasal güvenliğinin sağlanmasına temel olarak büyük bir filonun oluşturulması ve deniz aşırı limanlar ağı kurulması çağrısında bulunan güçlü bir donanma lobisi de bu görüşleri destekliyordu. Daha genel açıdan, Amerika’nın kıtadaki genişlemesini haklı göstermek amacıyla ilk kez ortaya atılmış bulunan “alın yazısı” kuramı, şimdi de, Birleşik Devletler’in etkisini ve uygarlığını Batı Yarıküresi’ne ve Antillere olduğu kadar Büyük Okyanus’un ötesine de yayma hakkı ve görevi olduğunu vurgulamak için yeniden canlandırılmıştı.

Aynı zamanda, Kuzeyli Demokratların ve reform yanlısı Cumhuriyetçilerin oluşturduğu imparatorluk karşıtı çeşitli koalisyonların muhalefeti de gücünü ve sürekliliğini koruyordu. Bunun sonucu olarak, bir Amerikan imparatorluğu kurma çabaları bölük pörçük ve kararsız bir biçimde yürüyor ve koloni yönetimleri de çok kez siyasal kontrolü ele geçirmekten çok, ticaretle ve ekonomik sorunlarla ilgileniyorlardı.

Amerika'nın kıtasal sınırları dışındaki ilk atılımı, az sayıda Inuit ve diğer yerli halkın yaşadığı Alaska'yı 1867'de Ruslardan satın almak oldu. Pek çok Amerikalı, Dışişleri Bakanı William Seward'ın bu girişimine ilgisiz kalmış ya da bunu öfkeyle karşılamış ve Alaska'dan, yaygın bir biçimde, "Seward'ın Yanılgısı" ve "Seward'ın Buzdolabı" olarak söz etmiştir. Buna karşın, 30 yıl sonra Alaska'nın Klondike Nehri'nde altın keşfedilmesi üzerine binlerce Amerikalı kuzeye taşınmış ve pek çoğu da orada kalıcı olarak yerleşmiştir. Alaska, 1959'da 49. ve Texas'ın unvanını elinden alarak en büyük eyalet olmuştur.

1898'de patlayan İspanya-Amerika savaşı, Amerikan tarihinde bir dönüm noktası oluşturmuştur. Savaşın sona ermesinden birkaç yıl sonra, Birleşik Devletler, Antil Denizi'ndeki adaları, Büyük Okyanus'un orta kesimi ve Asya kıtasına yakın kesimi kontrol ediyor ya da oralarda etkisini gösteriyordu.

1890'lara gelindiğinde, İspanya'nın Yeni Dünya'daki büyük imparatorluğundan geriye sadece Küba ve Portoriko kalmış bulunuyor, Filipin Adaları da Büyük Okyanus'taki İspanyol gücünün merkezini oluşturuyordu. Savaşın çıkmasının üç temel kaynağı vardı: halkın katı İspanyol yönetimine karşı düşmanlık duyması; Amerika'nın bağımsızlık taleplerine hoşgörüyü bakması; Birleşik Devletler'de, bir parça da, "aşırı milliyetçi" olan ve heyecan yaratan basının teşvikiyle, yeni bir ulusal güven duygusunun ortaya çıkması. Küba'da ana ülkenin baskılarına karşı gittikçe büyüyen öfke, 1859'da bir bağımsızlık savaşının patlamasına neden oldu. Birleşik Devletler, ayaklanmanın gelişmesini giderek artan bir kaygıyla izledi. Amerikalıların çoğu Kübalılara yakınlık duyuyorlardı; fakat, Başkan Cleveland tarafsızlığını korumaya kararlı bulunuyordu. Buna karşın, üç yıl sonra, McKinley hükümeti işbaşında bulunduğu sırada, ABD savaş Gemisi *Maine*, Havana limanında demirli olduğu sırada, günümüzde bile açıklığa kavuşmamış nedenlerle, tahrip edildi. 250'den çok denizci öldü ve ülkeye, heyecan yaratan gazete haberlerinin de şiddetlendirdiği büyük bir öfke dalgası yayıldı. McKinley, bir süre barışı korumaya çalıştıysa da, birkaç ay sonra, gecikmenin yararsız olduğu düşüncesiyle, askeri müdahale önerisinde bulundu.

İspanya ile savaş kısa sürdü ve kesin sonuç doğurdu. Savaşın sürdüğü dört ay boyunca, Amerikalılar hiçbir önemli yenilgiye uğramadılar. Savaşın ilanından bir hafta sonra, o sırada Hong Kong'da bulunan Tuğamiral George Dewey, altı gemiden oluşan bir küçük filo ile Filipinler'e hareket etti. Orada üslenmiş olan İspanyol filosunun Amerikan sularına girmesini önlemekle görevlendirilmişti. Tüm İspanyol filosunu demirlemiş durumda yakaladı ve bir tek Amerikalı yaşamını yitirmeden filoyu tahrip etti.

Bu sırada, Küba'da Santiago yakınlarına çıkarma yapan birlikler, birkaç kısa çatışmadan sonra limanı ateşe tuttular. Santiago Körfezi'nden denize açılan dört İspanyol zırhlısı, birkaç saat içinde hurdaya döndü. Santiago'nun düştüğü haberi gelince, Boston'dan San Francisco'ya kadar tüm limanlarda sirenler çalındı ve bayraklar açıldı. Gazetelerin Küba'ya ve Filipinler'e gönderdikleri muhabirler, ulusun yeni kahramanlarının ününü dünyaya ilan ettiler. Bu kahramanların başında, Manila'da ün kazanmış olan George Dewey ile donanma bakanı yardımcılığından istifa edip "Rough Riders" (Sert Süvariler) adını verdiği bir gönüllüler alayının başında Küba'ya giden Theodore Roosevelt geliyordu. İspanya kısa bir süre sonra barış talebinde bulundu ve 10 Aralık 1898'de imzalanan antlaşma uyarınca Küba, bağımsızlığa kavuşuncaya kadar geçici olarak işgal altında kalmak üzere, Amerika'ya devredildi. İspanya, buna ek olarak, Portoriko ile Guam'ı savaş tazminatı olarak ve Filipinler'i de 20 milyon dolar karşılığında terk etti.

Denizaşırı topraklara sahip olmak Birleşik Devletler için yeni bir deneyim oluşturuyordu. Bu nedenle de tüm yeni topraklar, o güne kadar hiç bilmedikleri bir demokratik kendi kendini yönetme sistemi oluşturmaya teşvik edildiler. Yine de Birleşik Devletler, işgalin ilk on yılı içinde Filipinler'de ortaya çıkan bir silahlı bağımsızlık hareketini bastırınca, alışılagelen kolonici rolünü yüklenmiş oldu. Filipinler, 1916'da yasama organının her iki meclisini de seçme hakkını elde etti ve 1936'da, büyük ölçüde özerk bir Filipin Topluluğu kuruldu. İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra 1946'da adalar tam bağımsızlık kazandı.

Buna karşın, Amerika'nın Büyük Okyanus bölgesindeki varlığı Filipinlerle sınırlı kalmadı. İspanya-Amerika Savaşı'nın yapıldığı yıl içinde, Hawaii Adaları ile de yeni bir ilişki başlatıldı. Hawaii ile bundan önceki temaslar, genelde misyonerler ve gelip geçici tüccarlar aracılığıyla yürütülmekteydi. 1865'ten sonra ise Amerikalılar, adaların temel kaynağı olan şeker kamışı ve ananas ürünlerini geliştirmeye başladılar. Krallık yönetimi 1893'te, yabancıların etkisini sona erdirmeye niyetli olduğunu bildirince, Amerikan iş adamları etkili Hawaiiilerle işbirliği yaparak yeni bir hükümet oluşturdular ve bu hükümet de Amerika'ya katılmak istediğini açıkladı.

Birleşik Devletler’de, Amerikan askerlerinin kullanılmasına ve koloni yönetimi görüşüne karşı yaygın protestolarda bulunulması üzerine, başlangıçta Başkan Grover Cleveland ve Kongre katılmayı reddetmeye ikna olundular; fakat Kongre, İspanya-Amerika Savaşı’nın yarattığı büyük milliyetçilik dalgası karşısında Temmuz 1898’de adaların katılmasını büyük bir oy çokluğuyla onayladı ve böylelikle de Pearl Harbor’da önemli bir donanma üssü kazanıldı. Hawaii, 1959’da Birlik’in 50. eyaleti oldu.

Küba, Amerikan birliklerinin ayrılması üzerine 1902’de kağıt üzerinde bağımsızlık kazandı. Buna karşın, Birleşik Devletler, kamu düzenini sağlamak amacıyla müdahale hakkını saklı tuttu ve 1934’te vaz geçinceye kadar, bu hakkını üç kez kullandı. Küba tam bağımsızlığını elde etmekle birlikte, Amerika’nın ekonomik ve siyasal etkisi 1959’a kadar güçlü bir biçimde sürdü ve o yıl, Fidel Castro, hükümeti devirerek Sovyetler Birliği ile yakın bağları olan Marksist bir rejim kurdu.

Küba’nın doğusundaki bir ada olan Portoriko da, Küba ve Filipinler’inkine benzer bir acemilik dönemi geçirdi. ABD Kongresi 1917’de Portorikolulara tüm meclis üyelerini seçme hakkı tanıdı ise de, aynı yasa adaya yeni bir yol çizdi, Küba’yı resmen bir Amerika toprağı yaptı ve daha da önemlisi, halkına Amerikan vatandaşlığı verdi. Kongre 1950’de Portoriko’ya geleceğini özgürce kararlaştırma hakkı tanıdı. Halk, 1952’de yapılan referandumda, hem vatandaşlığı hem de bağımsızlığı reddetti; bunun yerine, topluluk statüsü almayı seçti. Çok sayıda Portorikolu, özgürce gidip gelebildikleri kıtada yerleşmiş olup diğer Birleşik Devletler vatandaşlarının sahip oldukları tüm siyasal hakları ve vatandaşlık haklarını elde etmişlerdir.

KANAL VE AMERİKALAR

İspanya ile yapılan savaş, Amerika’nın, Panama kıstağını geçerek iki büyük okyanusu birleştirecek bir kanal yapılmasına yönelik ilgisini yeniden canlandırdı. Dünya ticaretinde ağırlığı bulunan ülkeler, böyle bir kanalın deniz ticareti açısından çok yararlı olacağını uzun süredir farkındaydılar: gerçekten de, Fransa, XIX. yüzyılın sonlarında böyle bir kanalı kazmaya başlamış; ancak, güçlükler yüzünden çalışmalarını durdurmuştu. Artık hem Antil Denizi’nde hem de Büyük Okyanus’ta büyük bir güç konumuna erişmiş olan Birleşik Devletler, gerektiğinde savaş gemilerini bir okyanustan diğerine aktaracak bir kanalın askeri açıdan gerekli olduğunu anlıyordu.

XIX. yüzyılın sonlarında, günümüzde Panama olan bölge Kolombiya’nın bir iliydi. Kolombiya meclisi 1903’te, Birleşik Devletler’e bir kanal açma ve işletme hakkı tanıyan antlaşmayı onaylamayı reddedince, bir gurup sabırsız Panamalı, ABD Deniz Piyadeleri’nin de desteğiyle, bir ayaklanma başlattı ve Panama’nın Kolombiya’dan bağımsız olduğunu ilan etti. Yeni devlet, Başkan Theodore Roosevelt tarafından hemen tanındı. Aynı yıl Kasım ayında imzalanan bir anlaşma uyarınca Panama, Atlas Okyanusu ile Büyük Okyanus arasında 16 kilometre genişliğinde bir arazi şeridini, 10 milyon dolar peşinat ve yılda 250.000 dolar kira karşılığında sonsuza kadar kiraladı. Daha sonra Kolombiya’ya kısmi tazminat olarak 25 milyon dolar ödendi. (75 yıl sonra iki ülke arasında yapılan bir antlaşma uyarınca, Kanal 1 Ocak 2000’de yeniden Panama’ya devredildi.) [Çevirmenin notu: Bu cümledeki güncelleştirme tarafımdan yapılmıştır.]

Kanal’ın 1914 yılında tamamlanması, Albay George W.Goethals’ın yönetiminde elde edilen büyük bir mühendislik zaferi oldu; tropikal bir ormanda sıtma ve sarı hummanın üstesinden gelinmesi de olağanüstü bir koruyucu hekimlik başarısı oluşturd.

Birleşik Devletler, Latin Amerika’nın diğer bölgelerinde, düzensiz bir dizi müdahale gerçekleştirdi. Sözelimi 1900-1920 arasında Birleşik Devletler altı Batı Yarıküresi ülkesine müdahale etti, Haiti ve Dominik Cumhuriyeti’nde protektoralar kurdu, ve Nikaragua’da da zaman zaman ABD Deniz Piyadeleri bulundurdu. Birleşik Devletler 1867’de Fransa’ya baskı yaparak, Meksika’da İmparator Maximillian’ı destekleyen askeri birliklerini geri çekmesini sağladı. Bundan yarım yüzyıl sonra ise, Meksika devrimini etkilemek için şanssız bir askeri girişimde bulunan Birleşik Devletler, asi kanun kaçağı Francisco “Pancho” Villa’yı yakalamak için ülkenin kuzey kesimine 11.000 asker gönderdiyse de bunda başarılı olamadı.

Birleşik Devletler aynı yıllarda, Amerikalılar’da (Kuzey ve Güney Amerika kıtaları) yaşayan uluslar arasında kurumlaşmış bir işbirliği temelini atılmasında da önemli rol oynadı. Dışişleri Bakanı James G.Blaine 1889’da, Batı Yarıküresi’ndeki 21 bağımsız ülkenin, anlaşmazlıkları barışçı yoldan çözümlenmek ve ekonomik bağları güçlendirmek amacıyla kurulacak bir örgüte katılmalarını önerdi. 1890’da yapılan birinci Pan-Amerikan konferansı sırasında, ilk yıllarda Pan-Amerikan Birliği ve günümüzde ise Amerikan Devletleri Örgütü (Organization of American States – OAS) olarak bilinen bir daimi kuruluş oluşturuldu.

Buna ek olarak, daha sonra iş başına gelen Herbert Hoover ve Franklin D.Roosevelt hükümetleri, ABD'nin Latin Amerika'ya müdahale hakkını reddetti. Özellikle Roosevelt'in 1930'larda uyguladığı İyi Komşuluk Siyaseti, Birleşik Devletler'le Latin Amerika arasındaki gerilimi ortadan kaldırmamakla birlikte, ABD'nin daha önceki müdahalelerinin ve tek yanlı hareketlerinin yarattığı düşmanlık duygularının azalmasına yardımcı oldu.

BİRLEŞİK DEVLETLER VE ASYA

Filipinler'de yeni yeni egemenlik kurmuş ve Hawaii'de de tümüyle yerleşmiş olan Birleşik Devletler, XIX. yüzyılın sonlarında, Çin'le hareketli bir ticaret yapmayı kuvvetle umuyordu. Buna karşın, Çin Japonya tarafından yenilgiye uğratıldıktan sonra (1894-1895), çeşitli Avrupa ülkeleri orada deniz üsleri kurmuş, arazi kiralamış ve etki alanları oluşturmuşlardı. Ayrıca, tekeli ticari haklar elde etmelerinin yanı sıra, demiryolu yapımı ve maden çıkarma alanlarında yatırım yapmak için özel ödümler sağlamışlardı.

Amerikan hükümeti, Asya ile ilk kez diplomatik ilişki kurduğu günlerde, tüm ülkelere eşit ticari ayrıcalıklar uygulanması konusunda her zaman ısrar etmişti. Buna karşın, Amerikan dış siyasetinde güdülen idealizm ile Uzak Doğu'da Avrupa imparatorluklarıyla rekabet etme arzusu birbiriyle çatışıyordu. Dışişleri Bakanı John Hay Eylül 1899'da ilgili devletlere, Çin'de tüm ülkeleri kapsayacak "Açık Kapı" doktrinini başlatan birer nota gönderdi. Bu doktrine göre, söz konusu ülkelerin kontrolü altındaki kesimlerde, eşit gümrük tarifelerini, liman ücretlerini ve demiryolu navlunlarını da içeren eşit ticaret fırsatı sağlanacaktı. "Açık Kapı", idealist yapısına karşın, temelde, Çinlilerden koloni hakları koparılmadan da kolonicilik çıkarları sağlayacak bir diplomatik manevraydı. Çinliler, 1900 yılında patlak veren Boxer İsyanı sırasında yabancılara saldırdılar. Asiler Haziran'da Peiping'i (Beijing) ele geçirdiler ve oradaki yabancı temsilciliklere hücum ettiler. Hay, Çin'in toprak ve yönetim haklarına ya da Açık Kapı siyasetine karşı oluşacak herhangi bir huzursuzluğa Birleşik Devletler'in karşı koyacağını, Avrupa devletlerine hemen bildirdi. İsyan bastırıldıktan sonra, Hay, Amerika'nın programını uygulamak ve Çin'i ezici tazminat ödemekten kurtarmak için tüm becerisini kullandı. Buna karşın, Ekim ayında Büyük Britanya ve Almanya, Açık Kapı siyasetine bağlı kalacaklarını ve yabancı ülkelerin egemenliği altında kalsa bile, Çin'in bağımsızlığına saygı göstereceklerini bir kez daha açıkladılar ve kısa zamanda onları diğer ülkeler izledi.

Başkan Theodore Roosevelt 1907'de, Amerikan işçi çevrelerinin rekabete karşı korkularını göz önüne alarak, Birleşik Devletler'e olan işçi göçünü geçici olarak askıya alma konusunda Japon Hükümeti'ni ikna etti. Bunun dışında, Amerika'nın Japonya ile ilişkileri, XIX. yüzyılın ikinci yarısında ve XX. yüzyılın ortalarına kadar geçen sürede, genel olarak içtenlikle ve olaysız bir biçimde yürütüldü. Görülen tek olağan dışı gelişme, 1904-1905 Rus-Japon savaşı sırasında Başkan Roosevelt'in arabuluculuk yapması ve Japonlara karşı Rusya ile işbirliğine girmemeleri için Almanya ile Fransa'yı uyarması oldu. Roosevelt, bir çözüm sağlamaya yönelik çabaları nedeniyle, 1906 Nobel Barış Ödülü'nün sahibi oldu.

BÖLÜM VIII
HUZURSUZLUK VE REFORM
“Bir büyük demokrasi, gelişmiyorsa, ne büyük ne de demokrasi olur.”
Eski Başkan Theodore Roosevelt – 1910 dolayları

TARIMSAL SIKINTI VE POPÜLİZM

XIX. yüzyılın Amerikan çiftçileri, büyük gelişmeler sağlamakla birlikte sık sık yinelenen sıkıntı dönemleri de geçirdiler. Bunda birkaç öge etkili oldu: toprak yorgunluğu, doğanın kaprisleri, kendi kendine yeterlilikteki gerileme ve yetersiz yasal koruma ve yardım. Anılan ögelerin belki de en önemlisi ise aşırı üretti.

Hektar başına alınan ürünü büyük ölçüde arttıran mekanik gelişmelerin yanı sıra, demiryollarının yaygınlaşması ve Düzlük Kızılderililerinin giderek yer değiştirmesi sonucunda Batı’da yeni yerleşim alanları açıldığı için, ekilen topraklar yüzyılın ikinci yarısında büyük bir hızla genişledi. Aynı şekilde, Kanada, Arjantin ve Avustralya gibi ülkelerde de tarımsal arazinin çoğalması, ABD tarımsal ürünlerinin büyük miktarlarda satıldığı uluslararası pazarlardaki sorunları derinleştirdi.

Yerleşimciler ne kadar batıya gittilerse, mallarını pazara iletmek için demiryollarına o kadar bağımlı bir duruma geldiler. Aynı zamanda, Doğu’daki endüstriyel çıkar çevrelerinin desteğiyle Kongre’nin yıllardır sürdürdüğü korumacı gümrük tarifeleri yüzünden, çiftçiler mamul mallar için büyük paralar ödediler. Zamanla, Ortabatılı ve Batılı çiftçiler, ipoteklerini ellerinde tutan bankalara karşı daha çok borçlu duruma düştüler.

Güney’de Konfederasyon’un çöküşü, tarımsal uygulamalarda büyük değişiklikler yarattı. Bunlardan en belirginini, kiracı çiftçilerin ürünlerinin yarıya yakın bölümünü, tohum ve gerekli malzeme karşılığı, arazi sahipleriyle “paylaştıkları” ortakçılık yöntemi idi. Güney’deki siyah çiftçilerin yaklaşık yüzde 80’i ve beyazların yüzde 40’ı, İç Savaş’tan sonra ortaya çıkan bu yoksullaştırıcı sistem altında çalışıyorlardı. Ortakçıların çoğunluğu bir borç döngüsüne sıkışıp kalmışlardı ve bundan kurtulmalarını tek çaresi de üretimi arttırmaktı. Bu da, pamuk ve tütünde aşırı üretime yol açıyor, böylelikle de fiyatlar düşüyor ve toprak daha da yorgunlaşıyordu.

Tarımsal sorunlarla ilgilenmeye yönelik ilk örgütlü çaba Çiftçi Birliği hareketiydi. 1867’de ABD Tarım Bakanlığı çalışanları tarafından yaratılan Çiftçi Birlikleri, başlangıçta, pek çok çiftçi ailesinin karşı karşıya kaldığı yalnızlaşma olgusunu dengeleyecek toplumsal çalışmalara yöneldiler. Bu çabalara kadınların katılımı yoğun biçimde teşvik edildi. 1873’te karşılaşılan Panik nedeniyle, Çiftçi Birlikleri kısa sürede 20.000 şubeye ve bir buçuk milyon üyeye sahip oldular.

Sonunda pek çoğu başarısız kalmakla birlikte, Çiftçi Birlikleri, kendi pazarlama sistemlerini, mağazalarını, konserve atölyelerini, fabrikalarını ve kooperatiflerini geliştirdiler. Hareket 1870’lerde bazı siyasal başarılar da elde etti. Bazı eyaletlerde demiryolu taşımacılığı ve depo ücretlerini sınırlayan “Çiftçi Birliği yasaları” çıkarıldı.

Hareket 1880’den sonra gücünü yitirmeye başladı ve onun yerini Çiftçi İttifakları aldı. 1890’a geldiğinde İttifak hareketinin, NewYork’tan California’ya kadar yayılmış toplam 1.5 milyon üyesi bulunuyordu. Benzeri bir örgüt olan Siyah Çiftçiler Ulusal İttifakı’nın da bir milyonu aşkın üyesi vardı.

Çiftçi İttifakları, kuruldukları günden başlayarak, kapsamlı ekonomik programları bulunan siyasal örgütlerdi. İlk açıklamalardan birine göre amaç, “Amerikan çiftçilerini, sınıf yasalarına ve yoğunlaşmış sermayenin saldırılarına karşı korunmak için birleştirmekti.” Hareketin programı ayrıca, demiryollarının, doğrudan doğruya kamulaştırılmasa bile, bir düzene sokulması, borç yükünün hafifletilmesi için para sürümünün artırılması, gümrük tarifelerinin düşürülmesi, devlet malı depolar kurulması ve düşük faizle borçlanma kolaylıkları yaratılması çağrısında bulunuyordu.

1880’lerin sonlarına doğru, birbirini izleyen kuraklık dönemleri sonucu batıdaki Büyük Düzlükler harap oldu. Dört yıl süren bir dönem sırasında Batı Kansas nüfusunun yarısını yitirdi. Ülkede o güne kadar uygulanmamış oranda yüksek olan 1890 McKinley Gümrük Tarifesi de durumu büsbütün ağılaştırdı.

1890'a gelindiğinde, tarımdaki perişanlık görülmemiş derecede artmıştı. Çiftçi İttifakları, kendilerine yakınlık duyan Güneyli Demokratların ya da Batı'daki küçük partilerin desteğiyle, gücü ele geçirmeyi denediler. Anılan öğelerin birleşmesiyle, Popülist Parti olarak bilinen bir üçüncü siyasi parti doğdu. Amerikan siyasi yaşamında eşi görülmemiş bir popülist coşku düzlük bölgelerini ve pamuk yetiştirilen yöreleri silip süpürüyordu. Parti, 1890 seçimlerinde bir düzineye yakın güney ve Batı eyaletinde başarı kazandı ve Kongre'ye çok sayıda Popülist temsilci ve senatör gönderdi.

Parti'nin ilk kongresi 1892'de yapıldı; çiftçi, işçi ve reform örgütlerinin temsilcileri, Nebraska'nın Omaha kentinde toplandılar ve en sonunda, endüstri ve ticaret tröstlerinin parasal çıkarları yüzünden onanamaz biçimde kokuşmuş olduğunu düşündükleri Amerikan siyasi yaşamında iz bırakma konusundaki kararlılıklarını ortaya koydular. Programlarında şu sözlere yer verilmişti:

Ahlaksal, siyasi ve maddesel çöküşün eşiğine getirilmiş bir ulusun içinde toplanmış bulunuyoruz. Yolsuzluk, seçim sandığını, yasama organlarını, Kongre'yi egemenliği altına almış ve hatta mahkeme üyelerine bile uzanmış durumdadır... Hükümet adaletsizliğinin aynı üretken rahminden iki büyük sınıf yetiştiriyoruz: serseriler ve milyonerler.

Programın uygulamaya ilişkin bölümünde ise, arazi, ulaştırma sorunlarına ve sınırsız gümüş para çıkarılmasını da içeren mali konulara odaklanılmıştı.

Popülistler 1892 seçimlerinde Batı'da ve Güney'de etkileyici bir güç sergilediler ve başkan adayları bir milyonu aşkın oy aldı; ancak, gümüş yandaşlarını altından yana olanlarla karşı karşıya getiren para konusu, kısa zamanda tüm diğer tüm konuları gölgede bıraktı. Doğu'nun endüstri merkezlerindeki işçi örgütlerinin de desteğini sağlayan, Batılı ve Güneyli tarım sözcüleri, sınırsız gümüş para çıkarılması sistemine yeniden dönülmesini talep ediyorlar; sıkıntılarına, sürümdeki para yetersizliğinin neden olduğuna inandıkları için, para miktarı arttırılırsa, bunun dolaylı olarak, tarımsal ürün fiyatlarını yükseltip endüstri kesimindeki ücretleri yükselteceği ve böylece piyasada çoğalan paranın da borç ödemelerini kolaylaştıracağı iddiasında bulunuyorlardı. Buna karşılık, muhafazakar guruplar ve maliye çevreleri ise, böyle bir uygulamanın felakete yol açacağına inanıyor ve enflasyon başlarsa bir daha önüne geçilemeyeceğini ısrarla ileri sürüyorlardı. Onlara göre, istikrar ancak altın standardı ile sağlanabilirdi. 1893'te patlak veren mali bunalım, tartışmalarda gerilimi yükseltti. Güney'de ve Ortabatı'da banka iflasları çoğaldı, işsizlik tırmandı ve ürün fiyatlarında büyük düşüşler oldu. Anılan bunalım ve Başkan Grover Cleveland'ın bunu aşmaktaki başarısızlığı, Demokrat Parti'yi neredeyse parçaladı. 1896 başkanlık seçimleri yaklaştıkça, gümüş para destekçisi Demokratlar da Popülistlere katıldılar.

Aynı yıl yapılan Demokrat Parti kongresi, ABD siyasi tarihindeki en ünlü konuşmalardan birine sahne oldu. Nebraskalı gümüş savunucusu genç William Jennings Bryan, "insanoğlunu altın bir çarmıha germemesi" için kongreye yalvardı ve Demokratların başkan adaylığını kazandı.

Popülistler de Bryan'ı desteklediler. Bu onların doruğa eriştikleri an olacaktı. Bryan, Güney'de ve California ve Oregon dışında Batı'nın tümünde başarı kazanmasına karşın, nüfusu daha yoğun olan endüstrileşmiş Kuzey ve Doğu'da bunu yapamadı ve Cumhuriyetçilerin adayı William McKinley karşısında seçimi kaybetti.

Ertesi yıl, bir parça da Alaska ve Yukon'da altın bulunmasının etkisiyle, ülkenin mali durumu düzelmeye başladı. 1898 İspanya-Amerika savaşı, ulusun dikkatini Popülist sorunlardan daha fazla uzaklaştırdı. Buna karşılık, hareket ölmekle birlikte, görüşleri ölmemişti. Söz konusu görüşlerin pek çoğu ileriki yirmi yıl içinde yasalaştırıldı.

İŞÇİLERİN ÇABALARI

XIX. yüzyıl Amerika'sında endüstri işçisinin yaşamı kolay olmaktan çok uzaktı. En iyi dönemlerde bile ücretler düşük, çalışma saatleri uzun ve çalışma koşulları tehlikeliydi. Ülkenin büyümesi sırasında üretilen gönencin pek azı işçilere gidiyordu. Belirli endüstrilerdeki işgücünün yüksek bir yüzdesini oluşturan ve çok kez erkek işçilerin alabildikleri ücretin ancak küçük bir parçasını oluşturabilecek kadar para kazanabilen kadınların ve çocukların durumu ise daha da kötüydü. Zaman zaman ekonomik bunalımlar ulusu sarıyor ve hem endüstri kesimindeki ücretleri eritiyor hem de yüksek oranlarda işsizliğe neden oluyordu.

Ülkenin verimliliğine büyük katkısı olan teknolojik gelişmeler de, kalifiye işçiye olan talebi giderek azaltıyordu. Buna karşılık, ülkeye önceden görülmemiş sayılarda - 1880 ile 1910 yılları arasında 18 milyon - gelen ve çalışmaya hevesli yeni göçmenler yüzünden kalitesiz işçi birikimi sürekli yükseliyordu. Massachusetts meclisi 1874'te, ilk kez, kadın ve çocuk fabrika işçilerinin günde ancak 10 saat çalışabileceklerini belirleyen bir yasa çıkarmadan önce, ülkede hemen hemen hiç iş mevzuatı yoktu. Gerçekten de, federal hükümet bu konuyla 1930'lara kadar ciddi olarak ilgilenmedi. O yıllara kadar bu konu eyaletlere ve yerel yetkililere bırakılmıştı ve onların da pek azı, zengin endüstricilere sundukları önemi işçilere de veriyorlardı.

XIX. yüzyılın ikinci yarısında egemen olan ve çok büyük gönenç ve güç birikimi yaratan bırakınız-yapsınlar kapitalizmi, yargı organı tarafından destekleniyor ve sık sık, sisteme karşı çıkanlar aleyhinde kararlar veriliyordu. Bu yapılırken de sadece o günlerin başat felsefesi izleniyordu. Söylendiğine göre John D. Rockefeller şöyle demişti: "büyük çaplı bir işin büyümesi, en sağlam olanların yaşamda kalmasından başka bir şey değildir." "Toplumsal Darwinizm" olarak bilinen bu yaklaşım, iş yaşamının düzenlenmesine yönelik her girişimin, türlerin doğal evrimini engellemekle eşdeğerli olacağını iddia eden pek çok yandaş kazanmıştı.

Buna karşın, sermaye kurbanlarına yöneltilen bu ilgisizliğin bedeli çok yüksekti. Milyonlarca kişinin yaşam ve çalışma koşulları çok kötüydü ve yaşam boyu yoksulluktan kurtulma umudu da çok azdı. Birleşik Devletler, 1900 yılına geldiğinde bile, dünyanın endüstrileşmiş ülkelerinde görülen iş kazası sonucu ölümlerde en yüksek orana sahip bulunuyordu. Endüstri işçilerinin çoğunluğu hala günde 10 saat (çelik endüstrisinde 12 saat) çalışıyor ve rahat bir yaşam sağlamak için gereken asgari gelirin yüzde yirmisiyle kırkı arasında bir ücret elde edebiliyordu. 1870-1900 arasında sayıları iki kat artan çocukların durumu ise daha kötüydü.

İşçi guruplarını ulusal düzeyde örgütleme çabalarının ilk örneği, 1869'da Asil İşçi Şövalyeleri Örgütü'nün kurulmasıyla ortaya çıktı. Philadelphia'daki giysi işçileri tarafından kurulan, başlangıçta gizli çalışan ve ayin benzeri toplantılar düzenleyen bir dernek olan Şövalyeler, aralarında siyahların, kadınların ve çiftçilerin de bulunduğu tüm çalışanlara açıktı. Şövalyeler, yavaş yavaş büyüdü ve 1885'te yaptıkları bir grev sonunda büyük demiryolu sahibi Jay Gould'a geri adım attırdı. Bir yıl içinde 500.000 işçiyi üyeleri arasına kattı.

İşçi Şövalyeleri, buna karşın, kısa sürede eridi ve işçi hareketindeki yerini yavaş yavaş Amerikan İşçi Federasyonu (American Federation of Labor - AFL) doldurdu. Eski bir püro işçileri sendikası görevlisi olan Samuel Gompers'in yönetimindeki AFL, herkesi üyeliğe almak yerine kalifiye işçilere ağırlık verdi. Gompers'in amaçları "açık ve basit" ve politika dışıydı: ücretlerin artırılması, çalışma saatlerinin azaltılması ve iş yeri koşullarının düzeltilmesi. Böylelikle, işçi hareketinin, daha önceki işçi liderlerinin beslediği sosyalist görüşlerden uzaklaşmasına yardımcı oldu.

Yine de, işçilerin amaçlarına erişmek ve sermaye çevrelerinin de bunları vermemek istemesi yüzünden, ülke tarihindeki en şiddetli işçi çatışmaları oldu. Bu çatışmalardan ilki, yüzde 10 bir ücret kesintisine karşılık demiryolu işçilerinin 1877'de ülke çapında gittikleri Büyük Demiryolu Grevi sırasında görüldü. Grevi kırma girişimleri, Maryland'ın Baltimore, Illinois'in Chicago, Pennsylvania'nın Pittsburgh, New York'un Buffalo ve California'nın San Francisco kentlerinde ayaklanmalara ve yaygın yıkımlara yol açtı. Grev, ancak birkaç yere federal birlikler gönderilmek zorunda kalınması üzerine sona erdi. Haymarket Alanı olayı bundan dokuz yıl sonra, Chicago'daki McCormick Harvester Company şirketinde sürmekte olan grevin tartışıldığı bir topluluğa bomba atılması üzerine gelişti. Çıkan kargaşada dokuz kişi öldü, yaklaşık 60 kişi yaralandı.

Bunun ardından 1892'de, Pennsylvania'nın Homestead kantindeki Carnegies çelik fabrikalarında ayaklanmalar oldu. Birleşik Demir, Çelik ve Kalay İşçileri Sendikası'nın başlatmış olduğu grevi kırmak için şirket tarafından kiralanan Pinkerton firmasının 300 detektifi üzerine ateş edildi ve bunlardan 10'u öldürüldü. Bunun üzerine Ulusal Koruma Birlikleri göreve çağırıldı ve sendikalı olmayan işçiler çalıştırılarak grev kırıldı. Sendikalar, 1937'ye kadar fabrikaya alınmadılar.

İki yıl sonra, Chicago'nun hemen dışındaki Pullman Palaca Car Company şirketinde yapılan ücret indirimleri greve yol açtı ve Amerikan Demiryolu Sendikası'nın da desteği ile ülkedeki demiryolu ağının büyük bir kesimi işlemez hale geldi. Durum daha da kötüleşince, kendisinde eski bir demiryolu şirketi avukatı olan ABD Adalet Bakanı Richard Olney, demiryollarını açık tutabilmek amacıyla 3.000'den fazla kişiye yetki verdi. Bunu, sendikaların trenlere müdahale etmesini önleyen bir federal mahkeme kararı izledi. Ayaklanma çıkınca Başkan Cleveland federal birlikler gönderdi ve grev yavaş yavaş kırıldı. Grev eğilimli sendikalar arasında en şiddet yanlısı olanı Dünya Uluslararası İşçileri (International Workers of the World – IWW) idi. Batı'nın maden endüstrilerinde daha iyi çalışma koşulları sağlamak için uğraşan bir sendikalar birleşiminden oluşan IWW ya da yaygın tanımıyla "Wobblies", 1903'te Colorado'daki maden çatışmaları ve çatışmaların görülmemiş derecede şiddet kullanılarak bastırılması üzerine özel bir ün kazandı. Açıkça sınıf savaşı çağırısı yapan Wobblies, 1912'de Massachusetts'in Lawrence kentindeki dokuma fabrikalarında zorlu bir grev çatışmasını başarıyla sonuçlandırınca, çok sayıda yandaş kazandı. Buna karşın, Birinci Dünya Savaşı sırasında işi bırakma çağrılarını yapınca, 1917'de hükümetin büyük tepkisiyle karşılaştı ve hemen hemen ortadan yok oldu.

REFORM İÇGÜDÜSÜ

1900 yılı başkanlık seçimleri, Amerikan halkının McKinley hükümeti ve özellikle hükümetin dış siyaseti konusundaki kararını belirtmesine fırsat yarattı. Philadelphia'da toplanan Cumhuriyetçiler, İspanya ile yapılan savaşın kazanılmasını, ülkede gönencin yeniden sağlanmasını ve Açık Kapı politikası sayesinde yeni pazarlar elde etme çabasını coşkuyla karşıladılar. McKinley'in seçileceği, önceden bilinen bir gerçektir. Ancak Başkan zaferinin tadını çıkaracak kadar yaşamadı. Eylül 1901'de, New York'un Buffalo kentinde bir sergiyi gezerken bir suikastçı tarafından vuruldu. (İç Savaş'tan beri öldürülen üçüncü başkan oldu.)

McKinley'in başkan yardımcısı olan Theodore Roosevelt başkanlığa geçti. Roosevelt'in başkanlığa gelmesi, Amerikan siyasal yaşamında hem iç hem de dış konular açısından yeni bir dönemle eşzamanlı oldu. Kıtanın nüfusu çoğalmıştı; sınır bölgesi yok oluyordu. Küçük ve başlangıç yıllarında çabalayan bir cumhuriyet, büyük bir dünya gücü konumuna gelmişti. Ülkenin siyasal temelleri, iç ve dış savaşın, gönenc ve bunalımın yarattığı değişikliklere dayanmıştı. Tarım ve endüstride çok büyük adımlar atılmıştı. Parasız devlet okullarında eğitim büyük ölçüde başarılmış ve özgür bir basın varlığı korunmuştu. Dinsel özgürlük ideali yerleşmişti. Bunlara karşın, büyük işletmelerin etkisi her zaman olduğundan daha fazla somutlaşmış olup yerel hükümetler ve belediye yönetimlerin çoğu kokuşmuş politikacıların eline geçmiş bulunuyordu.

XIX. yüzyılda yaşanan kapitalizm aşırılıklarına ve politikadaki kokuşmuşluğa karşı, "ilericilik" denilen bir reform hareketi ortaya çıktı ve yaklaşık olarak 1890'dan Amerika'nın Birinci Dünya Savaşı'na katıldığı 1917 yılına kadar Amerikan politika ve düşünce yaşamına özel karakterini aşıladı. İlericiler, çalışmalarını, kentlerdeki politika patronlarının ve soyguncu iş adamlarının istismarlarına karşı demokratik bir savaş olarak gördüler. Amaçları, daha fazla demokrasi ve toplumsal adalet sağlanması, dürüst hükümetler kurulması, iş yaşamının daha etkin biçimde düzenlenmesi ve kamu hizmetlerine bağlılığın yeniden yerleşmesiydi. Genelde, hükümetin etki alanı genişletilirse, ABD kurumlarında ilerlemenin ve vatandaşlara daha fazla gönenc sağlanmasının güvence altına alınacağına inanıyorlardı. Anılan dönemin, politika, felsefe, bilim ya da edebiyat dallarındaki önemli kişilerinin hemen hemen tümü, kısmen de olsa, reform hareketine karışmış bulunuyorlardı.

Yazarların ve gazetecilerin, XVIII. yüzyılın kırsal cumhuriyetinden miras alınmış bulunan ve XX. yüzyılın kentsel devleti için yetersiz kalan uygulamaları ve ilkeleri şiddetle protesto ettikleri 1902-1908 yılları, en yoğun reform hareketinin görüldüğü dönem oldu. Ünlü yazar Mark Twain, yıllar önce 1873'te yazdığı *Yaldızlı Çağ* (The Gilded Age) adlı kitabında, Amerikan toplumunu yoğun bir biçimde eleştirmişti. Şimdi ise, günlük gazetelerde ve *McClure's* ve *Collier's* benzeri halkın beğendiği dergilerde, tröstler, büyük mali kurumlar, temiz olmayan besin maddeleri ve kokuşmuş demiryolu işletmeleri gibi konularda sert eleştiri makaleleri yayınlanmaya başladı. Anılan makaleleri yazan, Standard Oil Trust şirketine karşı savaş açmış olan Ida May Tarbell gibi gazetecilere "araştırmacı yazar" (muckraker) denilmekteydi.

Upton Sinclair, olay yaratan *Balta Girmemiş Orman* (The Jungle) adlı romanında, Chicago'daki et paketleme fabrikalarındaki sağlığa aykırı çalışma koşullarını ve sığır eti tröstünün ülkenin et stoku

üzerindeki boğucu baskısını gözler önüne serdi. Theodore Dreiser, *Maliyeci* (The Financier) ve *Dev* (The Titan) adlı yapıtlarında, büyük işletmelerin çalışma yöntemlerini herkesin anlayabilmesini sağladı. Frank Norris'in *Çukur'u* (The Pit), gizli tertiplerin Chicago'daki tahıl piyasasını nasıl etkilediğini açıklayarak, tarım alanındaki protestoları cesaretlendirdi. Lincoln Steffens tarafından yazılan *Kentlerin Utancı* (The Shame of the Cities), politik kokuşmuşluğu açığa çıkardı. Bu "açığa çıkarma edebiyatı" halkın harekete geçmesinde yaşamsal bir rol oynadı.

Ödün vermeyen yazarların çarpıcı etkisi ve halkın giderek çoğalan tepkisi, siyasi liderleri pratik önlemler almaya zorladı. Pek çok eyalette, halkın yaşam ve çalışma koşullarını iyileştirmek amacıyla yasalar çıkarıldı. Jane Addams gibi ünlü toplumsal eleştirmenlerin baskıları sonucunda, çocuk işçiliği yasaları güçlendirilip yenileri kabul edilerek, yaş sınırı yükseltildi, çalışma saatleri azaltıldı, gece çalışmaları sınırlandı, okula devam zorunluluğu getirildi.

ROOSEVELT'İN REFORMLARI

XX. yüzyılın başlarında, büyükçe kentlerin çoğunda ve eyaletlerin yarıdan fazlasında kamu görevlileri günde sekiz saat çalışmaya başlamışlardı. İşverenleri, çalışma sırasında oluşan yaralanmalardan sorumlu tutan işçi tazminat yasalarının yürürlüğe girmiş olması da aynı derecede önemliydi. Ayrıca, veraseti, gelirleri, emlakı ve şirketlerin kazançlarını vergiye bağlayan yeni gelir yasalarıyla, kamu harcamalarının en rahat ödeyebilecek kişilere yansıtılmasına çalışılmıştı.

Özellikle Başkan Theodore Roosevelt ve Kongre'deki, Wisconsin Senatörü Robert LaFollette gibi İlerici liderler, reformcuların ilgilendikleri pek çok sorunun ancak ülke genelinde ele alınarak çözülebileceğini açıkça anlamışlardı. Reform gerçekleştirmeyi şiddetle arzulayan ve halka "Adil Düzen" (Square Deal) dediği bir yaşam sunmaya kesin kararlı olan Roosevelt, antitröst yasaların uygulanmasında hükümete daha geniş denetleme yetkisi veren bir politika başlattı. Daha sonra, hükümet denetlemelerinin demiryollarına da uygulanmaya başlaması önemli düzenleme yasaları çıkarılmasına neden oldu. Bir başka yasa ile, yayınlanmış rayiçler yasal standard olarak kabul edildi ve taşıma ücreti indirimleri konusunda mal sahipleri de demiryolu şirketleri kadar sorumlu hale getirildiler.

Roosevelt'in çarpıcı kişiliği ve "tröst yıkıcı" faaliyetleri, sıradan vatandaşların ilgisini çekiyor ve uyguladığı ilerici önlemler partileri aşan bir biçimde kabul görüyordu. Ayrıca, ülkenin o günlerdeki parlak gönenci vatandaşların iktidardaki partiye tatminkar gözle bakmalarına neden oluyordu. Böylelikle, 1904 seçimlerini kazanması kesinleşmişti.

Seçimde elde ettiği büyük zaferden cesaret alan Roosevelt, reform konusuna daha büyük bir kararlılıkla eğildi. Yeniden seçilmesinin ardından Kongre'de yaptığı ilk konuşmada, daha sıkı demiryolu düzenlemeleri için çağrıda bulundu ve Kongre Haziran 1906'da Hepburn Yasası'nı kabul etti. Anılan yasa, Eyaletlerarası Ticaret Komisyonu'na taşıma ücreti rayiçlerini düzenlemede gerçek yetki tanıdı, komisyonun görev alanını genişletti ve demiryolu şirketlerini, gemicilik ve kömür şirketlerinininkilerle kaynaşmış çıkarlarından vaz geçmeye zorladı.

Kongre'nin aldığı diğer önlemler sonucu, federal denetleme ilkesi daha yaygınlaştırıldı. 1906 tarihli Temiz Gıda Yasası, gıda maddelerinin ve ilaçların hazırlanması sırasında, "sağlığa zararlı ilaç ve kimyasal ya da koruyucu madde" kullanılmasını yasakladı. Bu uygulama, kısa bir süre sonra, eyaletler arasında et satan şirketlerin federal kurumlar tarafından denetlenmesini gerektiren bir yasa ile desteklendi.

Kongre aynı günlerde yeni bir Ticaret ve Çalışma Bakanlığı yaratmış ve Kabine'ye katmıştı. Bakanlığın büyük şirket birleşmelerini denetlemeye yetkili bir dairesi 1907'de, American Sugar Refining Company adlı şeker şirketinin hükümetten büyük miktarda gümrük vergisi kaçırdığını ortaya çıkardı. Bunu izleyen yasal işlemler sonunda, kaçırılmış olan verginin 4 milyon dolardan fazla bir kesimi tahsil edildi ve birkaç şirket yetkilisi de mahkum oldu. Indiana'daki Standard Oil Company şirketi de, Chicago and Alton Railroad demiryolu şirketinden indirimler sağlamak suçuyla yargılandı. 1.462 ayrı sözleşme için verilen 29.240.000 dolar tutarındaki para cezası o günlerin havasını yansıtmaktadır.

Roosevelt döneminin büyük başarıları arasında, ülkedeki doğal kaynakların korunması, ham maddelerin müsrif biçimde tüketilmesine son verilmesi, ihmal edilmiş geniş arazi parçalarının yeniden kullanıma kazandırılması da bulunmaktadır. Başkan, daha 1901 yılında kongrede yaptığı yıllık konuşma sırasında,

geniş kapsamlı ve birleştirilmiş bir koruma, yeniden kazandırma ve sulama programı uygulanması çağrısında bulunmuştu. Roosevelt, selefleri tarafından koruma ve park alanı olarak ayırmış olan 18.800.000 hektarlık orman arazisini 59.200.000 hektara çıkardı ve orman yangınlarını önlemeye ve yanmış bölgeleri yeniden ağaçlandırmaya yönelik sistemli bir çaba başlattı.

TAFT VE WILSON

Roosevelt 1908 seçim kampanyasının yaklaştığı günlerde, popülerliğinin doruğundaydı; fakat, bir başkanın iki dönemden fazla görev yapmayacağı yolundaki geleneği bozmak istemiyordu. Bu nedenle William Howard Taft'ı destekledi ve seçimi kazanan Taft da selefinin reform programlarını sürdürmeye gayret etti. Eski bir yargıç, Filipinler Valisi ve Panama Kanalı yöneticisi olan Taft, belirli başarılar elde etti. Tröstlere karşı yasal işlem uygulamalarını sürdürdü; Eyaletlerarası Ticaret Komisyonu'nu daha da güçlendirdi; bir posta tasarruf bankası ve paket postası servisi kurdu; kamu hizmetlerini yaygınlaştırdı; Anayasa'da iki değişiklik yapılmasını sağladı.

16. Değişiklik, federal gelir vergisi alınması için yetki verdi; 1913'te onaylanan 17. Değişiklik, senatörlerin eyalet yasama organları yerine doğrudan doğruya halk tarafından seçilmelerine izin verdi. Bunlara karşılık, Taft'ın korumacı bir gümrük tarifelerini kabul etmesi, liberal bir anayasaya sahip olduğu gerekçesiyle Arizona'yı Birlik'e kabul etmemesi ve partisinin muhafazakar kanadına giderek daha fazla bağımlı olması liberal çevreleri çileden çıkardı.

1910'a gelindiğinde Taft'ın partisi bölünmüş durumdaydı ve Demokratlar büyük bir oy çokluğuyla Kongre'de kontrolü yeniden ele geçirdiler. İki yıl sonra, New Jersey'in Demokrat ilerici valisi Woodrow Wilson, Cumhuriyetçilerin adayı olan Taft'a ve Cumhuriyetçi Parti kongresinde adaylığı reddedilince İlericiler adında yeni bir parti kurmuş bulunan Roosevelt'e karşı bir seçim kampanyası yürüttü. Wilson, hareketli bir kampanya sonunda iki rakibini de yenilgiye uğrattı. Yeni Kongre, onun önderliğinde, Amerikan tarihindeki en çarpıcı yasama dönemlerinden birini yaşadı. İlk yaptığı iş gümrük tarifelerini değiştirmek oldu. Wilson, "Gümrük tarifeleri değiştirilmelidir. Ayrıcalığı andıran en küçük işlemi bile iptal etmeliyiz" diyordu. 3 Ekim 1913'te imzalanan Underwood Gümrük Tarifesi ile, ithal edilen ham maddelerden, gıda maddelerinden, pamuklu ve yünlü mamullerden, demir ve çelikten alınan gümrük vergileri büyük ölçüde azaltılıyor, yüzden fazla kalemden alınan vergi de kaldırılıyordu. Yasa, pek çok korumacı yönleri olmakla birlikte, hayat pahalılığını düşürme yolunda yapılmış gerçek bir teşebbüs oluşturuyordu.

Demokratların programındaki ikinci madde ise, esnek olmayan bankacılık ve para sisteminde çoktandır yapılması gereken, kapsamlı bir yeniden düzenlemenin gerçekleştirilmesiydi. Wilson, "Denetim özel değil kamusal olmalıdır ve hükümetin kendisine bırakılmalıdır; bankalar, böylelikle, iş çevrelerinin ve bireysel işletme ve teşebbüslerin patronu değil aleti olurlar" diyordu.

23 Aralık 1913 tarihli Federal Rezerv Yasası, Wilson'un en kalıcı yasama başarılarından birini oluşturdu. Yasa uyarınca, mevcut bankacılık sisteminde, ülkeyi 12 bölgeye ayıran, her bölgede bir Federal Rezerv Bankası (Merkez Bankası) oluşturan ve bunların hepsini Federal Rezerv Kurulu'na bağlayan yeni bir örgütlenmeye gidildi. Anılan bankalar, sisteme katılan bankaların ellerindeki nakitleri yatıracakları birer kuruluş olarak görev yapacaklardı. ABD Hükümeti, Federal Rezerv Yasası yürürlüğe girinceye kadar, para arzının denetimini, büyük ölçüde federal düzenleme altında bulunmayan özel bankalara bırakıyordu. Resmi değişim aracı altın olmakla birlikte, pek çok borçlanma ve ödeme işlemlerinde, altın karşılığı bulunduğu güvencesine bağlı banknotlar kullanılıyordu. Bu yöntemin aksayan yanı, bankaların ellerindeki nakit miktarını aşan işlemler yapma eğiliminde olmaları ve bu nedenle de, mevduat sahibi huzursuz müşterilerin banknotlarını paraya çevirmeye çalışmaları yüzünden zaman zaman panik yaşanmasıydı. Yasanın kabulü üzerine, para arzına daha büyük bir esneklik getirildi ve Federal Rezerv Bankası'nın, iş çevrelerinin taleplerini karşılamak için kağıt parası çıkarması sağlandı.

Bundan sonraki önemli konu, tröstlerin denetlenmesi ve şirketlerin yasaya aykırı davranışlarının araştırılmasıydı. Kongre, büyük iş çevrelerinin eyaletlerarası ticarete "haksız rekabet uygulamaları"na yönelmelerini yasaklayacak emirler yayınlama yetkisi bulunan bir Federal Ticaret Komisyonu kurdu. Clayton Antitröst Yasası olarak bilinen ikinci bir yasa, o güne kadar kesin suçlamalardan kaçabilmiş, iç içe girmiş bir yönetim kurulması, alıcılar arasında fiyat ayırımı yapılması, işçiler aleyhinde mahkeme kararları

çıkartılması ve bir anonim şirketin birbirine benzeyen işletmelerde hisse senedi sahibi olması gibi uygulamaları yasaklıyordu.

Çiftçiler ve diğer işçiler de unutulmamışlardı. Bir federal borç verme yasası çıkarılarak çiftçilerin düşük faizle kredi almaları sağlandı. 1915 yılında yürürlüğe giren Denizciler Yasası gemilerdeki yaşama ve çalışma koşullarını iyileştirdi. 1916 tarihli Federal İşçi Tazminatları Yasası ile iş kazası sonucu çalışamaz duruma gelen kamu görevlilerine tazminat verilmesine yol açıldı. Aynı yıl çıkarılan Adamson Yasası demiryolu çalışanlarının günde sekiz saat iş görmelerini sağladı.

Wilson'un başarılı sicili ona ülkenin en önde gelen siyasal reformcularından biri olarak Amerikan tarihinde önemli bir yer kazandı. Yine de, ülkesini savaşta zafere taşıyan, ancak, savaşı izleyen barış konusunda halkının desteğini sağlayamayan bir başkan olarak tanınması, ülke içindeki ününü kısa bir zaman sonra gölgede bıraktı.

ULUSLARDAN OLUŞAN BİR ULUS

Hiçbir ülkenin tarihi Birleşik Devletler'ininki kadar göçe yakından bağlı olmamıştır. Sadece XX. yüzyılın ilk 15 yılında bile, çoğunluğu New York limanındaki Ellis Adası'nda 1892'de kurulan federal göçmen merkezinden geçen 13 milyonu aşkın göçmen gelmiştir. Günümüzde kapalı olmakla birlikte Ellis Adası, orada Amerika'nın eşiğine adımını atmış bulunan milyonlara bir anıt olarak, 1992'de yeniden açılmıştır. 1790'da yapılan ilk nüfus sayımına göre ülkede 3.929.214 Amerikalı yaşamaktaydı. İlk 13 eyaletteki nüfusun yaklaşık yarısı İngiliz kökenliydi; kalanları ise İskoçyalı-İrlandalılar, Almanlar, Hollandalılar, Fransızlar, İsveçliler, Galliler ve Finliler oluşturuyordu. Bu beyaz Amerikalıların çoğunluğu Protestan'dı. Nüfusun beşte biri ise Afrikalı kölelerdi.

Amerikalılar, ilk günlerden başlayarak, göçmenlere ucuz bir işçi kaynağı gözüyle baktılar. Bunun sonucu olarak 1920 yılına kadar, Birleşik Devletler'e göçmen alımına pek az resmi sınırlama getirildi. Buna karşın, göçmen sayısı her geçen gün çoğaldıkça, bazı Amerikalılar kültürlerinin tehdit altında olduğu korkusuna kapıldılar.

Kurucu Atalar, özellikle de Thomas Jefferson, Birleşik Devletler'in dünyanın her köşesinden gelecek olanlara kapısını açıp açmaması gerektiği konusunda kararsızlardı. Amerikan Bağımsızlık Bildirgesi'nin yazarı olan Jefferson, krallara tapan ya da onların yerine çete yönetimleri getirmiş bulunan ülkelerden gelen kişilerin elinde demokrasinin güvencede olup olamayacağına kuşkuyla bakıyordu. Buna karşın, umutsuzca işçi bekleyen bir ülkenin kapılarını yeni gelenlere kapamasını da pek az kişi destekliyordu. Savaşlar Atlas Okyanusu'nda yolculuğu aksattığı ve askerlik çağındaki gençlere gereksinimi olan Avrupa hükümetleri göçleri kısıtladığı için, XVIII. yüzyılın son ve XIX. yüzyılın ilk yıllarında göç hareketi yavaşladı. Tıbbın ilerlemesi ve sağlık koşullarının düzelmesi sayesinde 1750'den sonra Avrupa'daki ölüm oranları azaldı. Ekimde ürün rotasyonuna gidilmesi ve sistemli kimyasal gübre kullanımının olağanlaşması sonucunda gıda stokları çoğaldı. Buna karşın, aynı arazi parçası üzerinde yaşayan insan sayısı arttıkça çiftlik alanları ancak geçinilebilecek kadar küçüldü. Buna ek olarak, atölye endüstrileri de üretimde makine kullanımını sağlayan Endüstri Reformu'nun kurbanı oluyorlardı. Fabrikalarda çalışmak istemeyen ya da iş bulamayan binlerce zanaatkar açıkta kalıyordu.

1840'ların ortalarında, İrlanda'daki patates bitkilerine bir hastalık dadanması ve Almanya'da sürekli devrimler olması yüzünden binlerce yeni göçmen Amerika yollarına düştü. Aynı yıllarda, çoğu yoksul Güneydoğu Çin'den gelen az sayıda göçmen de Amerika'nın Batı Kıyılarına yerleşmeye başladı. Birleşik Devletler 1890'dan, Kongre'nin çok sıkı kısıtlamalar getirdiği 1921 yılına kadar, yaklaşık 19 milyon göçmen kabul etti. Bu göçmenlerin çoğunluğu, İtalya, Rusya, Polonya, Yunanistan ve Balkanlar'dan geliyordu. Avrupalı olmayan kişiler de, Japonya'dan doğuya, Kanada'dan güneye ve Meksika'dan kuzeye göç ettiler.

Buna karşın, 1920'lerin başlarında, iyi ücret peşinde koşan işgücü örgütleri ile ırksal ya da dinsel açılardan kısıtlı bir göç çağrısında bulunan Ku Klux Klan ve Göçü Kısıtlama Derneği benzeri guruplar arasında bir ittifak oluştu. 1924'te kabul edilen Johnson-Reed Göç Yasası, kaynak ülke kontenjanları düzenleyerek yeni göçmen dalgalarını kalıcı biçimde kısıtladı.

1930'ların Büyük Bunalım'ı da göçleri büyük ölçüde daha çok yavaşlattı. Halkın genellikle göçe ve hatta baskı altındaki Avrupalı azınlıkların gelmesine karşı olan tutumu yüzünden, 1933'te Hitler iktidarı ele geçirdikten sonra bile çok az sayıda sığınmacı Amerika'da barınak bulabildi.

Birleşik Devletler, ülke temelini dayalı kontenjanlara bağlı kalmayı savaş sonrası yıllarda da sürdürdü. 1952 yılında çıkarılan McCarran-Walter Yasası'nı destekleyenler, kontenjanlar gevşetirse Birleşik Devletler'in Doğu Avrupa kökenli Marksist bozguncuların istilasına uğrayacağını savundular. Kongre 1965'te, ülke kontenjanları yerine yarıküre kontenjanları getirdi. ABD vatandaşlarının akrabalarına ve Birleşik Devletler'de gereksinim duyulan iş becerilerine sahip göçmenlere öncelik tanındı. 1978'de yarıküre kontenjanları yerine dünya genelinde 290.000 kişilik bir üst sınır konuldu ve 1980'de kabul edilen Sığınmacı Yasası ile bu sınır 270.000'e indirildi.

Birleşik Devletler, 1970'lerin ortalarından başlayarak yeni bir göç dalgasıyla karşılaştı ve özellikle Asya ve Latin Amerika'dan gelen göçmenler ülkenin her yanındaki toplumların yapısını değiştirdiler. Son tahminlere göre, Birleşik Devletler'e yılda yaklaşık 600.000 yasal göçmen gelmektedir.

Buna karşın, sığınmacı kontenjanlarının gereksinimin çok altında kalması yüzünden, yasa dışı göç büyük bir sorun olarak kalmıştır. Meksikalılar ve diğer Latin Amerikalılar iş aramak, daha yüksek ücret elde etmek ve ailelerine daha iyi eğitim ve sağlık koşulları sağlamak amacıyla her gün ABD'nin güney sınırlarını geçmektedir. Aynı şekilde, İrlanda ile Çin ve diğer Asya ülkelerinden de önemli sayıda yasa dışı göçmen gelmektedir. Tahminler değişmekle birlikte, bazılarının göre Birleşik Devletler'e her yıl gelen yasa dışı göçmen sayısı da 600.000 dolayındadır.

Eski bir göçmen deyişine göre, "Amerika çağırır, ama, Amerikalılar kovar." Yeni göç dalgası Amerika'nın ekonomik, siyasal ve kültürel temellerine yayıldıkça, göç konusundaki tartışmalar da sertleşmektedir. Yine de pek çok Amerikalı'nın aklında yer etmiş olan inanca göre, "altın kapı"nın önünde meşalesini havaya kaldırarak duran Özgürlük Anıtı, Birleşik Devletler için gerçekten, "özgürce soluk almak için can atanları" karşılayan bir simge oluşturmaktadır. Bu inanç ve bir zamanlar atalarının da göçmen olduğu bilinci, Birleşik Devletler'i uluslardan oluşan bir ulus yapmıştır.

BÖLÜM IX
SAVAŞ, GÖNENÇ VE ÇÖKÜNTÜ
“Amerikan halkının temel uğraşı ticarettir.”
Başkan Calvin Coolidge – 1925
SAVAŞ VE TARAFSIZLIK HAKLARI

1914 yılında Avrupa’da patlayan savaş Amerikan halkında bir şok etkisi yarattı. Çatışma önceleri çok uzaktaymış gibi göründüyse de, ekonomik ve siyasal etkileri kısa zamanda ve derinden hissedildi. Hafif bir çöküntü geçirmekte olan ABD endüstrisi, Batılı Müttefiklerin mühimmat siparişleri sayesinde 1915’te yeniden gelişmeye başladı. Savaşta her iki taraf ta, üçte biri yabancı bir ülkede doğmuş olan ya da yabancı ülke doğumlu bir ya da iki ebeveyni bulunan Amerikalıların duygularını uyandırmak için propagandaya baş vuruyordu. Ayrıca, hem İngiltere’nin hem de Almanya’nın açık denizlerde ABD gemilerine karşı hareket etmeleri Başkan Woodrow Wilson’un sert protestolarına yol açıyordu. Birleşik Devletler ile Almanya arasındaki anlaşmazlıklarsa giderek tehlikeli bir duruma giriyordu.

Alman askeri liderleri Şubat 1915’te, İngiliz Adaları çevresindeki sulara giren tüm ticaret gemilerine saldıracaklarını açıkladılar. Başkan Wilson, Birleşik Devletler’in, tarafsız bir ülke olarak açık denizlerdeki geleneksel ticaret hakkından vaz geçmeyeceği uyarısında bulunduysa da tarafsızlık hakları görüşü ve Almanya ne de İngiltere tarafından paylaşılıyordu. Wilson, ülkesinin, Amerikan gemilerinin ya da gemicilerinin yitirilmesinden doğrudan doğruya Almanya’yı “sorumlu” tutacağını açıkladı. Açıklamadan kısa bir süre sonra, 1915 ilk baharında, İngiliz transatlantığı *Lusitania*, aralarında 128 Amerikalı’nın bulunduğu yaklaşık 1.200 yolcusuyla birlikte batırıldı ve olayın yarattığı öfke en üst düzeye erişti. Birleşik Devletler’in savaş ilan etmesi olasılığından kaçınmayı arzulayan Almanya, denizaltı gemisi komutanlarına bir emir göndererek, okyanusta karşılaştıkları gemiler düşman bayrağı taşıyabilirlerse bile üzerlerine ateş açmadan önce uyarılmaları gerektiğini bildirdi; fakat, bu emir 19 Ağustos günü hiçe sayıldı ve İngiliz gemisi *Arabic* uyarı yapılmadan batırıldı. Almanlar Mart 1916’da Fransız gemisi *Sussex*’i torpilediler ve gemide birkaç Amerikalı yaralandı. Başkan Wilson bir ultimatom yayınlayarak, Almanya denizaltı savaşı uygulamalarını durdurmazsa, Birleşik Devletler’in ilişkileri keseceğini bildirdi. Almanya bunu kabul etti.

Bunun sonucu olarak, bir parça da partisinin “bizi savaşa sokmadı” sloganının etkisiyle, Wilson o yıl ikinci kez seçilmeyi başardı. Ocak 1917’de Santo’da yaptığı bir konuşmada, “zafersiz bir barış” çağrısında bulundu ve bunun tek kalıcı barış türü olacağını söyledi.

BİRLEŞİK DEVLETLER BİRİNCİ DÜNYA SAVAŞI’NA GİRİYOR

22 Ocak 1917’de bir açıklama yapan Alman hükümeti, sınırsız denizaltı savaşına yeniden başlanacağını bildirdi. Nisan ayına kadar beş ABD gemisinin batırılması üzerine Wilson Kongre’nin savaş ilan etmesini istedi. Hükümet bunun hemen ardından, asker, endüstri, işçi ve tarım kaynaklarını seferber etmeye başladı. Ekim 1918’e gelindiğinde, Müttefik zaferinin hemen öncesinde, Fransa’ya 1.750.000’den fazla askerden oluşan bir ABD ordusu gönderilmiş bulunuyordu.

ABD donanmasının denizaltı ablukasını kırma yolunda İngiltere’ye yaptığı yaşamsal yardımın yanı sıra 1918 yazında, uzun süredir beklenmekte olan Alman saldırısı başlayınca, General John J. Pershing komutasındaki Amerikan birlikleri karada da sonucu etkileyen başarılar kazandılar. Sözcüleri, Amerikan güçleri Kasım ayında, Almanların övünç kaynağı Hindenburg Hattı’nın aşıldığı Meuse-Argonne saldırısı sırasında önemli bir görev yüklendiler.

Başkan Wilson, Müttefikler’in savaş amaçlarını saptayarak ve savaşın Alman halkına değil onların despot hükümetlerine karşı yapıldığı konusunda ısrar ederek, savaşın kısa sürede sonuçlanmasına büyük bir katkıda bulundu. Ocak 1918’de, adil bir barışın temeli olarak Senato’ya sunduğu ünlü 14 Nokta, gizli uluslararası anlaşmaların terk edilmesi, açık denizlerde dolaşım özgürlüğünün güvence altına alınması, uluslararası ticaretteki gümrük tarifesi engellerinin kaldırılması, ulusal silahlanma düzeyinin düşürülmesi ve sömürgeci devletlerin taleplerinin, etkilenen sömürge halkının çıkarları gözetilerek düzenlenmesi çağrısında bulunuyordu. Diğer bazı noktalarla da, öz yönetimin ve Avrupa uluslarının ekonomik kalkınmasının engellenmeden gerçekleştirilmesi sağlanmaya çalışılıyordu. 14. Nokta, Wilson’un barış

kemerinin temel taşı oluşturuyordu: "büyük-küçük her devletin siyasal bağımsızlığını ve toprak bütünlüğünü karşılıklı güvence altına alabilecek" bir uluslar örgütünün kurulması.

1918 yaz aylarında, Alman orduları geriletmeye başlayınca, Alman Hükümeti, 14 Nokta temel alınarak görüşmeler yapılması için Wilson'dan ricada bulundu. Başkan Müttefikler'le görüştü; onlar da Almanya'nın önerisini kabul ettiler. 11 Kasım'da bir bırakışma (mütareke) imzalandı.

MİLLETLER CEMİYETİ

Wilson, sonuçta imzalanacak antlaşmanın görüşmeler sonucu erişilmiş bir barış özelliği taşıyacağını umuyor; fakat, savaşın derinleştirdiği duygular yüzünden Müttefikler'in aşırı taleplerde bulunacaklarından korkuyordu. Bu konuda haklı çıktı. Ulusların kendi geleceklerini kendilerinin saptamaları kavramının yaşama geçirilmesinin olanak dışı olduğu ortaya çıktı. Barış yolunda en büyük umudunu oluşturan Milletler Cemiyeti'nin, Müttefikler'le uzlaşmaya varmazsa gerçekleşmeyeceğine inanan Wilson, Paris'teki barış görüşmeleri sırasında gerek ulusların kendi geleceklerini kendilerinin saptamaları kavramı ve gerekse açık diplomasi konusu ve belirli diğer noktalar üzerinde ödün verdi. Buna karşın, Fransa Başbakanı Clemenceau'nun tüm Rhineland bölgesinin Almanya'dan ayrılması taleplerine karşı direndi, Saar Havzası'nın Fransa'ya katılmasını önledi ve tüm savaş bedelinin Almanya'ya ödenmesi önerisini boşa çıkardı; fakat, Versailles Barış Antlaşması Almanya'ya büyük bir savaş tazminatı yükü getirdi. Sonuçta, Wilson'un cömert ve kalıcı bir barışa yönelik önerilerinden, Milletler Cemiyeti dışında, pek bir şey kalmadı ve Başkan son olarak, kendi ülkesinin Milletler Cemiyeti üyeliğine sırt çevirmesine de katlanmak zorunda kaldı. Wilson, bir bakıma durumu iyi değerlendirememesi sonucu, siyasal bir yanlışlık yaptı ve muhalefetteki Cumhuriyetçi Parti'nin ileri gelenlerinden birini Paris'e götürdüğü Barış Heyetine katmadı. Geri döndüğünde de, Amerika'nın Milletler Cemiyeti'ne girmesi çağrısı yaptığı sırada, Cumhuriyetçilerin çoğunlukta olduğu Senato'nun onayını sağlayabilmek için en ufak bir ödün bile vermeyi reddetti.

Wilson Washington'da başarısız olunca, davasını halka anlatmak için ülke çapında bir geziye çıktı. 25 Eylül 1919'da Colorado'nun Pueblo kentindeyken, barışa erişme çabalarının yıpratıcı etkisi ve savaş dönemi başkanlığının yarattığı büyük baskı yüzünden ağır bir felç geçirdi ve bir daha tümüyle iyileşemedi. Senato Mart 1920'de hem Versailles Antlaşmasını hem de Milletler Cemiyeti Anlaşmasını reddetti. Bu yüzden, ne Birleşik Devletler'in ne de Rusya'nın katıldığı Milletler Cemiyeti zayıf bir örgüt olarak kaldı. Wilson'un savaş ve barışa ahlaki ve yasal bir temel oluşturulmasına ilişkin inancı ulusu da etkilemişti. Buna karşılık, olaylar onun iyimser yaklaşımına uygun olarak gelişmeyince, Wilson idealizmi yerini düş kırıklığına bıraktı ve ulus yalnızlığına çekildi.

SAVAŞ SONRASI HUZURSUZLUK

Savaştan barışa geçiş çok kişi için bir huzursuzluk kaynağı oldu. 1917 yılında Avrupa'da büyük bir hızla yayılmış olan grip salgını, 1918 ilkbaharında Birleşik Devletler'e de sıçradı. Bir yıl sonra, nasıl başladıysa yine öyle anlaşılmaz bir biçimde sona erdiğinde yarım milyondan çok Amerikalı ölmüştü.

Savaşın hemen ardından yaşanan hızlı ekonomik gelişmenin yarattığı büyük beklentiler, savaş sonrası ekonomisi olağan düzeyine geri dönünce, büyük bir hızla yok oldu. İşçiler de, hayat pahalılığının yükselmesi, uzun çalışma saatleri uygulanması ve yöneticilerin onların derdlerine kulak asmaması yüzünden huzursuz oluyorlardı. Sadece 1919'da dört milyondan fazla işçi greve gitti. Bunun yanı sıra, yaz ayları sırasında hem Kuzey'de hem de Güney'de ırkçı ayaklanmalar oldu. Buna karşın, ülkede en büyük tepki ve kaygı yaratan olay, iki yıl önce Birleşik Devletler sınırları dışında ortaya çıkmıştı: Rusya'daki 1917 Bolşevik Devrimi. Moralleri bozulan Amerikalılar, Rusya'da nasıl küçük bir hizip iktidara geldiyse, Birleşik Devletler'de de ufak bir gurubun aynı şekilde yönetimi ele geçirmesinden korkmaya başlamışlardı. Posta idaresi Nisan 1919'da, toplumun önde gelen kişilerine postalanmış 40 bomba ele geçirince bu korkular gerçeğe dönüştü.

Adalet Bakanı A.Mitchell Palmer, Bakanlık içinde yeni bir genel istihbarat dairesi kurdu ve dairenin başına J.Edgar Hoover'i getirdi. Hoover radikalliğiyle tanınmış kişiler hakkında bilgi toplamaya başladı ve çeşitli örgütlere yapılan baskınlar sonucu pek çok kişi sınır dışı edildi. Palmer'in yoğun uyarıları "Kızıl Korkusu" diye bilinen gelişmeyi körüklediyse de, tehditler hiçbir zaman gerçekleşmedi; 1920 yılına gelindiğinde, Amerikan halkı Birleşik Devletler'in anarşi tehlikesinden uzak olduğunu anlamıştı.

HAREKETLİ 1920'LER

1920 başkanlık seçimlerinde Cumhuriyetçi aday Warren G. Harding'in büyük bir zafer kazanması, Wilson'un idealizminin ve uluslararası alanda sürdürdüğü politikanın genelde kabul görmediğine ilişkin son kanıt oldu. Gazeteci William Allen White'nin yazdığına göre, Amerikan halkı "sorunlardan bıkmış, ideallerden usanmış ve asil olmaktan sıkılmıştı."

1920 seçimlerinin bir özelliği de, ülke genelinde kadınların ilk kez bir başkan adayı için oy kullanmış olmalarıydı. Kongre'nin 1919 yılında Anayasa'daki 19. Değişiklik'i eyaletlere sunması ve onaylanması sonucu, kadınların bir yıl sonra oy kullanmalarına yol açılmıştı.

1920'lerin hükümet politikası, en azından ülkenin kentsel alanlarındaki gönence uygun olarak aşırı muhafazakar bir çizgi izledi. Anılan politika, eğer hükümet özel işletmeleri desteklese gönencin giderek nüfusun kalan kesimlerinin çoğuna da yayılacağı inancına dayanıyordu.

Buna uygun olarak, Cumhuriyetçilerin politikası, ABD endüstrisi için en elverişli koşulların yaratılmasına yönelmişti. 1922 ve 1930 yıllarında kabul edilen yeni yasalarla gümrük tarifeleri yükseltildi ve ABD imalatçılarının iç piyasada birbiri ardından tekeller yaratmaları güvence altına alındı. Bunlardan ikincisi olan 1930 tarihli Smoot-Hawley Yasası ile o kadar yüksek gümrük tarifeleri getirilmişti ki, 1.000'den fazla ekonomist Başkan Herbert Hoover'e baş vurup yasayı veto etmesi talebinde bulundu; yasanın çıkarılmasını izleyen gelişmeler, diğer ülkelerin ağır misillemelerde bulunacakları yolundaki tahminleri haklı çıkardı. Federal hükümet aynı yıllarda Maliye Bakanı Andrew Mellon'un, yüksek gelir vergilerinin zenginlerin yeni endüstri teşebbüslerine girmelerini engelleyeceği yolundaki inancını yansıtan bir vergi indirimleri politikası uygulamaya başladı. Bakan'ın, savaş yıllarında uygulanmış olan gelir vergilerinin, aşırı kar vergilerinin ve kurumlar vergilerinin ya tümüyle kaldırılması ya da büyük ölçüde azaltılmasına ilişkin önerilerine uyan Kongre, 1921-1929 arasında bir dizi yasa kabul etti.

Harding'in başkan yardımcılığını yapan, onun 1923'te ölümü üzerine başkanlığa getirilen, 1924'teki başkanlık seçimlerini kazanan ve asık suratlı bir Vermontlu olan Calvin Coolidge, "Amerikan halkının temel uğraşı ticarettir" demişti. Coolidge, Cumhuriyetçi Parti'nin muhafazakar ekonomik politikasını uyguladı; fakat, ölümünden önce görevdeki son aylarında yolsuzluk suçlamaları karşısında kalmış olan şanssız Harding'den çok daha iyi bir yöneticiydi.

Özel sektör 1920'ler boyunca, inşaat kredileri, karlı posta taşıma sözleşmeleri ve diğer dolaylı destek yardımları gibi önemli teşvikler gördü. Sözgelimi, savaş sırasında hükümet denetimi altına alınmış olan demiryollarının yönetimi, 1920 tarihli Taşımacılık Yasası ile şimdiden özel sektöre devredilmişti bile. 1917-1920 arasında büyük kesimi devlet malı olan Ticaret Filosu da özel işletmelere satıldı.

Buna karşılık, Cumhuriyetçilerin tarım politikası, 1920'lerin gönencinden en az payı alan çiftçiler tarafından gittikçe artan bir oranda eleştirilmekteydi. 1900-1920 döneminde, savaş yıllarında ABD tarımsal ürünleri karşısında oluşan eşi görülmemiş talep nedeniyle tarımda genel bir gönenç yaşanmış ve fiyatlar yükselmişti. Çiftçiler, verimsiz olduğu için uzun yıllardır boş bırakılmış bulunan ya da o güne değin ekilmemiş halde duran toprakları kullanmışlardı. ABD çiftliklerinin değeri yükseldikçe, çiftçiler daha önce almaya hiç güçlerinin bulunmadığı mal ve makineleri edinmeye başladılar. Buna karşın, savaş dönemi talebinin 1920'nin sonunda birdenbire durması yüzünden, buğday ve mısır gibi temel tarımsal ürünler ticareti büyük bir düşüş gösterdi. Amerikan tarımındaki çöküntünün pek çok nedeni vardı; ancak, bunların başında dış pazarların yitirilmesi geliyordu. ABD çiftçileri, Birleşik Devletler'in kendi gümrük tarifeleri nedeniyle mal almadığı ülkelere kolaylıkla satış yapamıyorlardı. Dünya pazarının kapıları yavaş yavaş kapanıyordu. 1930'ların genel bunalımı, zaten zayıflamış olan tarımı kolaylıkla çökertti.

GÖÇE İLİŞKİN GERİLİMLER

1920'lerde yabancı göçüne getirilen sınırlamalar ABD politikasında önemli bir değişiklik oluşturdu. Göç, XIX. yüzyıl sonlarında büyük ölçüde artmış ve XX. yüzyılın başlarında en yüksek düzeyine erişmişti. Sözgelimi, Birleşik Devletler'e 1900-1915 arasında, pek çoğu Güney ve Doğu Avrupalı 13 milyon göçmen geldi. Bahis konusu göçmenler arasında çok sayıda Yahudi ya da Katolik bulunması, çoğunluğu Anglosakson ve Protestan olan daha eski Amerikalıları korkutuyordu. Bunlardan bazıları, düşük ücretli

işlerde çalışmaya razı olan yeni gelenlere karşı çıkıyorlar, bazıları da, Eski Dünya'daki geleneklerini sürdürmeleri, çok kez kentlerde kapalı etnik guruplar halinde yaşamaları ve genel Amerikan kültürüne uymak istemiyormuş gibi görünmeleri yüzünden yeni göçmenlerden hoşlanmıyorlardı.

Birinci Dünya Savaşı'ndan sonra büyüyen göç dalgası sonucu, Ku Klux Klan benzeri, yerli halkın üstünlüğü hareketleri yoğunlaştı. "Yüzde yüz Amerikalılık" çağrısında bulunan, yeniden örgütlenmiş bir Ku Klux Klan gelişti. Yeni Klan, Yeniden Yapılanma dönemindekinin aksine, yalnız ülkede doğmuş olan Protestanları üyeliğe kabul ediyor, Afrikalı Amerikalılar kadar, Katoliklere, Yahudilere ve göçmenlere de karşı çıkıyordu. Düşmanlarının tanımını yeniden düzenleyen Klan, görüşlerini Kuzey'e ve Ortabatı'ya da yaydı ve bir süre için üye sayısı çok kabardı.

Göç karşıtı duygular bir dizi yasal önlem alınmasına yol açtı ve 1924'te Göçmen Kontenjanı Yasası ile 1929'te de bir başka yasa kabul edildi. Bu yasalar uyarınca, 1920 yılına kadar Birleşik Devletler'de yerleşmiş bulunan yurttaşlarının sayısına bağlı olarak saptanan ülke kontenjanları çerçevesinde, her yıl alınacak göçmen sayısı 150.000 kişiyle sınırlandı. Bu sınırlamaların bir sonucu olarak, yerli halkın üstünlüğü örgütlerinin çekiciliği azaldı; 1930'lardaki Büyük Bunalım da göçte büyük bir düşüşe yol açtı.

KÜLTÜRLER ÇATIŞMASI

Bazı Amerikalılar, giderek gelişen bir kentsel ve laik toplum ile eski kırsal gelenekler çatıştıkça, dikkatlerini aile ve din üzerine yoğunlaştırarak, 1920'lerdeki çağdaş yaşamın özellikleri karşısındaki hoşnutsuzluklarını gösterdiler. Sözcüleri, profesyonel bir beyzbol oyuncusuken Muhafazakar Protestanlığa dönen Billy Sunday gibi kökten dinci rahipler, daha basit bir geçmişe dönüşün özlemini çekenlerin sözcüsü oldular.

İncilin yorumu ile biyolojik evrim konusundaki Darwin'ci bilimin karşı karşıya gelmesiyle, bu özlem belki de en çarpıcı biçimde gözler önüne serildi. 1920'lerde Ortabatı ve Güney eyaletlerinin yasama organlarına, evrim kuramının öğretilmesini yasaklayan yasa tasarıları sunulmaya başladı. Bu atılımın başında ise, beklenmedik bir biçimde, yaşlı William Jennings Bryan bulunuyor ve evrimin "ruhsal yeniden doğuşa olan gereksinimi ya da onun oluşması olasılığını reddettiğini" söyleyerek, daha önceki radikal ekonomik önerileriyle evrim karşıtı aşırıcılığını büyük bir beceriyle bağdaştırıyordu.

Amerikan İnsan Hakları Birliği'nin ülkedeki ilk evrim karşıtı yasaya meydan okuması üzerine, anılan sorun 1925 yılında Tennessee'de doruğa erişti. John Scopes adında genç bir öğretmen, biyoloji dersinde evrimi anlattığı için yargılandı. Halkın yoğun ilgisini çeken dava sırasında, eyaleti temsil eden Bryan, savunma avukatı Clarence Darrow tarafından acımasızca sorgulandı. Scopes mahkum edildi, ancak şekle ilişkin bir ayrıntıya dayanılarak salıverildi ve Bryan da duruşmalar sona erdikten birkaç gün sonra öldü. Kültürler arasındaki temel çatışmalardan bir diğeri ise, ulusal açıdan çok daha büyük sonuçlar doğuran İçki Yasağı'ydı. Yaklaşık yüzyıl süren kısırtılmalardan sonra, alkollü içkilerin üretim, satış ve taşınmasını yasaklayan 18. Anayasa Değişikliği 1919'da kabul edildi. Amerikan yaşamından meyhaneyi ve sarhoşu silmek niyetiyle yaratılan İçki Yasağı, yasadışı içki içilen (speakeasy) binlerce işyeri ortaya çıkmasına neden oldu ve giderek daha karlı duruma gelen yeni bir suç türü, yani içki kaçakçılığını (bootlegging) yarattı. Zaman zaman "asil deneme" olarak tanımlanan İçki Yasağı 1933'te kaldırıldı.

Kökten dinci akımın yeniden canlanması ve İçki Yasağı gibi çok farklı kavramları birleştiren ortak nokta, o günlerde ortaya çıkan ve Caz Çağı, aşırılıklar dönemi, Kükreyen 1920'ler gibi çeşitli adlar verilen toplumsal ve düşünsel devrime karşı gösterilen tepkilerdi. Amerikan gençlerinin özellikle üniversitelerde sergiledikleri davranış, terbiye ve moda değişiklikleri pek çok kişiyi şaşkına çeviriyordu. Amerikan yaşamındaki sahteciliği ve rüşvetçiliği çekinmeden kınayan bir yazar ve eleştirmen olan H.L.Mecken çok sayıda düşünür arasında bir kahraman düzeyine yükseldi. Yazar F.Scott Fitzgerald da, *Büyük Gatsby* (The Great Gatsby) gibi kısa romanlarında, o yılların enerjisini, karmaşasını ve düş kırıklığını yansıttı. Fitzgerald, Birinci Dünya Savaşı'nda dökülen kanlar karşısında şok geçiren, Birleşik Devletler'deki maddecilik ve ruhsal boşluk olarak algıladıkları gelişmelerden tatminsizlik duyan ve "Kayıp Kuşak" adı verilen küçük fakat etkili bir yazarlar ve düşünürler hareketinin bir parçasıydı. Aralarından pek çoğu, en ünlü üyeleri Ernest Hemingway'ın yaptığı gibi Avrupa'ya gittiler ve Paris'te bir göçmen (emigré) olarak yaşadılar.

Afrikalı Amerikalılar da bu ulusal kendi kendini sınama hareketi içinde yer aldılar. 1910-1930 arasında Güney'den Kuzey'e büyük bir göç dalgası oluştu ve 1915-1916'da en yüksek düzeyine çıktı. Pek çoğu, kırsal Güney'in aksine daha geniş çalışma olanakları ve bireysel özgürlükler sağlayan Detroit ve Chicago gibi kentsel alanlara yerleştiler. 1910'da, W.E.B.DuBois ve diğer bazı düşünürler, siyah Amerikalılar'ın seslerini yıllar geçtikçe daha güçlü bir biçimde ulusal düzeyde duyurmalarını sağlayacak olan, Renkli Halkın İlerlemesi Ulusal Derneği'ni (National Association for the Advancement of Colored People - NAACP) kurdular.

Aynı zamanda, "Harlem Rönesansı" adı verilen bir Afrikalı-Amerikalı edebiyat ve sanat hareketi doğdu. Aralarında Langston Hughes'in bulunduğu bu yazarlar da, Amerikan yaşamının gerçeklerini bile dile getirirken, "Kayıp Kuşak"ın yaptığı gibi, orta sınıf değerlerini ve alışılmış yazın türlerini reddettiler.

BÜYÜK BUNALIM

Ekim 1929'da menkul değerler borsası çöktü ve piyasadaki kağıtların yüzde kırkının değerini yok etti. Buna karşılık, politikacılar ve endüstri liderleri, borsa çöktükten sonra bile, ülke ekonomisinin geleceği hakkında iyimser beklentilerini açıklamayı sürdürdüler; fakat, Bunalım derinleşti, güven duygusu yok oldu ve çok kişi yaşam boyu biriktirdiklerini yitirdi. 1933'e gelindiğinde, New York Menkul Kıymetler Borsası'ndaki hisselerin değeri, 1929'da erişilen en yüksek noktanın beşte biri olan bir düzeyin altına düşmüştü. Ticarethaneler çalışmalarına son verdi, fabrikalar kapılarını kapadı, bankalar iflas etti. Çiftlik gelirleri yaklaşık yüzde 50 azaldı. 1932 yılında hemen hemen her dört Amerikalı'dan biri işsiz kalmıştı. Sorunun temelinde, ülkenin üretim kapasitesi ile halkın tüketim gücü arasındaki büyük boşluk yatıyordu. Savaş sırasında ve sonrasında üretim tekniklerinde geliştirilen büyük yenilikler endüstriyel üretimi ABD'deki çiftçilerin ve ücretlilerin satın alma gücünün çok ötesine taşımıştı. Zenginlerin ve orta sınıfın tasarrufları, sağlıklı yatırım olanaklarından daha çok arttığı için, bir tutku halinde borsa oyunlarına ya da taşınmaz mal alımına yönelmişti. Bu nedenle de, menkul kıymetler borsasının çöküşü, zayıf bir spekülasyon çatısını yerle bir eden patlamaların sadece birincisiydi.

1932 başkanlık seçimi kampanyası büyük ölçüde Büyük Bunalım'ın nedenleri ve çözüm yollarına ilişkin tartışmalarla geçti. Menkul kıymetler borsası çökmeden sadece sekiz ay önce Beyaz Saray'a girme bahtsızlığına uğrayan Herbert Hoover, endüstri çarklarını yeniden harekete geçirmek amacıyla yorulmadan ama bir etki de yaratmadan çalıştı. Bunalım'ın gelişmesi sırasında New York Valisi olarak ün kazanan Demokrat Partili rakibi Franklin D.Roosevelt, Bunalım'ı, Cumhuriyetçilerin 1920'lerde uyguladıkları politika yüzünden daha da kötüleşen ABD ekonomisindeki yanlışlıkların yarattığını iddia ediyordu. Başkan Hoover buna karşılık olarak, ekonominin temelde sağlıklı olduğunu, ama, nedenleri savaş yıllarına kadar uzanan dünya çapındaki bunalımın etkisiyle sarsıldığını söylüyordu. Bu iddianın ardında şu açık gerçek yatıyordu: Hoover geniş ölçüde doğal iyileşme süreçlerine bağlı kalmak zorundayken, Roosevelt federal hükümetin fonlarını cesur iyileştirme denemelerinde kullanmaya hazırды. Seçim, Hoover'in elde ettiği 15.700.000 oya karşılık 22.800.000 oy kazanan Roosevelt'in büyük zaferiyle sonuçlandı. Birleşik Devletler, yeni bir ekonomik ve siyasal değişim dönemine girmek üzereydi.

BÖLÜM X
YENİ DÜZEN VE DÜNYA SAVAŞI
“Demokrasinin büyük silah deposu olmalıyız.”
Başkan Franklin D.Roosevelt – 1941
ROOSEVELT VE YENİ DÜZEN

Yeni Başkan Franklin Roosevelt 1933'te, halkı Yeni Düzen (New Deal) adı verilen programının etrafında hızla toplayan bir güven ve iyimserlik havası yarattı. Başkan, yemin töreni sırasında yaptığı konuşmada ulusa şunları söyledi: “Korkacağımız tek şey korkunun kendisidir.”

Yeni Düzen'in sadece pek çok Avrupalı'nın bir kuşaktan daha uzun süredir bildiği toplumsal ve ekonomik reform türlerini uygulamaya koyduğunu söylemek haksız sayılmaz. Yeni Düzen, bunun yanı sıra, 1880'lerde demiryolu şirketlerinin kontrol altına alınmasına ve Theodore Roosevelt ve Woodrow Wilson'un ilerleyici döneminde çok sayıda eyalet ve federal reform yasaları çıkarılmasına kadar geriye uzanan, “bırakınız yapınlar” kapitalizminin terk olunmasına yönelik uzun vadeli eğilimin eriştiği son noktayı temsil etti.

Buna karşın, Yeni Düzen'in gerçek yeniliği, eskiden başarılması kuşaklar boyunca süren işlerin çok kısa zamanda sonuçlandırılması oldu. Bu nedenle de, pek çok reform aceleyle planlandı, üstünkörü uygulandı ve bazıları da birbiriyle çelişkiye düştü. Tüm Yeni Düzen dönemi süresince, halkın eleştirileri hiçbir şekilde kesilmedi ya da askıya alınmadı; aslında, Yeni Düzen, vatandaşların hükümete yönelik bireysel ilgisini yeniden canlandırdı.

Roosevelt and içtiği sırada, ülkedeki bankacılık ve kredi sistemi felce uğramış durumdaydı. Ülkedeki bankalar, şaşırtıcı bir hızla önce kapandı, sonra da, borçlarını ödeyebilecek durumda olanlar yeniden açıldı. Hükümet, mal fiyatlarında bir yükselme eğilimi başlatmak ve borçlulara bir parça soluk aldirmek amacıyla hafif bir enflasyon politikası izledi. Yeni kurulan devlet daireleri endüstri ve tarım sektörlerine kredi kolaylıkları sağladı. Federal Mevduat Sigortası Şirketi (Federal Deposit Insurance Corporation – FDIC), 55.000 dolara kadar olan tasarruf mevduatına güvence getirdi ve menkul kıymetler borsasındaki hisse senedi satışlarına sert düzenlemeler uygulandı.

İŞSİZLİK

1933 yılında milyonlarca Amerikalı işsizdi. Ekmek kuyrukları pek çok kentte alışılmış bir görüntü oluşturuyordu. Yüz binlerce kişi, yiyecek, iş ve barınak bulabilmek amacıyla ülkede başıboş dolaşıyordu. Sevilen bir şarkının nakaratı, “Kardeşim on sent verebilir misin?”di.

18-25 yaşları arasındaki gençlere yardımcı olmak amacıyla Kongre tarafından düzenlenen Sivil Koruma Birliği (Civilian Conservation Corps – CCC) programı, işsizlikle savaş konusunda atılan ilk adım oldu. Yarı askeri bir sistemle yönetilen Birlik, işsiz gençleri ülkeye yayılmış kamplarda ayda yaklaşık 30 dolar ücretle çalıştırıyordu. Kamplarda on yıl içinde yaklaşık iki milyon genç çalıştı. Çalıştıkları çeşitli koruma projeleri arasında şunlar vardı: toprak erozyonuyla savaşmak ve ulusal ormanları geliştirmek için ağaç dikimi; akarsuların kirlenmesini önlemek; balık, av hayvanı ve kuş barınakları yaratmak; kömür, petrol, şist, gaz, sodyum ve helyum kaynaklarını korumak.

Kamu Hizmetleri İdaresi (Civil Works Administration) de iş alanları yarattı. İdare, “yapay iş” yaratıcı olarak eleştirilmekle birlikte, hendek kazmaktan yol onarımına ve öğretmenliğe kadar uzanan alanlarda çalışma olanağı sağladı. Kasım 1933'te yaratıldı ve 1934 ilkbaharında da bir kenara atıldı. Roosevelt ve anahtar görevlerdeki yetkililer, yine de, sosyal yardım yerine iş sağlama programlarına ağırlık vermeyi sürdürdüler.

TARIM

Ülke sorunlarının çoğunun daha fazla devlet müdahalesi sayesinde çözümlenebileceği inancı, Yeni Düzen yıllarının bir özelliğiydi. Sözgelimi, Kongre, çiftçilere ekonomik yardım sağlamak amacıyla 1933'te Tarımsal Ayarlama Yasası'nı (Agricultural Adjustment Act – AAA) kabul etti. Yasa'nın temelinde, çiftçilerin gönüllü olarak üretimi kısmalarına karşılık para yardımı yapılarak ürün fiyatlarının yükseltilmesi planı vardı. Yapılacak yardımlara gerekli parayı sağlamak için tarım ürünlerini işleyen endüstrilerden bir vergi alınacaktı; fakat, yasa yürürlüğe girdiğinde ekim mevsimi çok ilerlemiş olduğu için çiftçiler bol ürünlerini

toprağa gömmeye teşvik edildiler. Tarım Bakanı Henry A.Wallace bunu, “uygarlığımıza ilişkin sarsıcı bir yorum” olarak nitelendirdi. Bunlara karşın, Tarımsal Ayarlama Yasası ve ürünün depolarda tutulup pazara gönderilmemesi için borç verilmesini sağlayan Mal Kredisi Şirketi (Commodity Credit Corporation) programı uygulamaları nedeniyle üretim azaldı.

1932-1935 arasında çiftlik gelirleri yüzde 50’den fazla arttı; ancak, bunun gerçekleşmesinde federal programların etkisi sınırlı oldu. Çiftçilerin üretim yaptıkları toprakları azaltmaya teşvik edildikleri ve böylece kiracıların ve ortakçıların devreden çıktığı yıllarda, Büyük Düzlükler bölgesi eyaletlerinde büyük bir kuraklık yaşandı ve tarımsal üretim önemli ölçüde azaldı. Şiddetli rüzgarlar ve kum fırtınaları Büyük Düzlükler’in güneydoğu kesimlerini perişan etti ve bölge 1930’lar boyunca – özellikle 1935’ten 1938’e kadar – “Toz Çanağı” (Dust Bowl) olarak ünlendi. Ürünler yok oldu, otomobiller ve makineler çalışamaz duruma geldi, insanlar ve hayvanlar zarar gördüler. 1930’lar ve 1940’larda, genellikle “Oakie” adı verilen yaklaşık 800.000 kişi, Arkansas, Texas, Missouri ve Oklahoma’yı terk etti. Bunların çoğu, daha batıya, hayaller ve vaadler ülkesi California’ya gittiler. Göçmenler sadece çiftçiler değildi; aralarında, geçimleri çiftçi topluluklarına bağlı olan iş sahipleri, perakendeciler ve diğerleri de vardı. California, en azından başlangıçta, pek düşledikleri gibi çıkmadı. Göçmenlerin çoğu, ürün toplama benzeri mevsimlik işlerde pek düşük ücret karşılığı çalışmak için birbirleriyle rekabet etmek zorunda kaldılar.

Hükümet, 1935’te kurulan Erozyonla Savaş Dairesi (Soil Conservation Service) aracılığıyla yardım sağladı. Toprağı bozan tarım uygulamaları yüzünden fırtınaların etkisi daha fazla olmuştu. Daire, çiftçilere erozyonu azaltacak önlemler almayı öğretti. Ayrıca, rüzgarın gücünü kırmak amacıyla yaklaşık 30.000 kilometre kare arazi ağaçlandırdı.

Tarımsal Ayarlama Yasası uygulamaları çok kez başarılı olmakla birlikte, tarımsal ürün işleyicilerden alınan verginin Anayasa’ya aykırılığına karar verilince, 1936’da program sona erdirildi. Altı hafta sonra da Kongre daha etkili bir tarımsal yardım yasası kabul etti. Bu yasaya göre, hükümete, toprağı zayıflatan ürünleri yetiştirmekten vaz geçen çiftçilere ödeme yapma yetkisi veriliyor ve böylece erozyonla savaşarak ürün azaltılmasını sağlama yoluna gidiliyordu.

1940’a gelindiğinde yaklaşık 6 milyon çiftçi bu program çerçevesinde federal yardım alıyordu. Yeni yasa aynı zamanda, üretim fazlası mallara karşılık kredi verilmesine, buğday ürününün sigortalanmasına ve istikrarlı bir besin maddesi stoku elde edilmesi için planlı bir depolama sistemi uygulanmasına yol açtı. Kısa bir süre içinde, tarımsal madde fiyatları yükseldi ve çiftçilere ekonomik istikrar sağlanması olasılığı belirdi.

ENDÜSTRİ VE İŞ GÜCÜ

1933 yılında Ulusal Endüstriyel Güçlenme Yasası (National Industrial Recovery Act – NIRA) ile kurulan Ulusal Güçlenme Dairesi (National Recovery Administration – NRA), adil rekabet kuralları koyarak kıyasıya rekabeti önlemeye ve böylelikle daha çok sayıda iş yaratmaya ve alımları arttırmaya çalıştı. Başlangıçta Daire’yi benimseyen iş çevreleri, güçlenme köklenmeye başlayınca, aşırı düzenlemelerden acı acı yakındılar. 1935 yılında, Daire’nin Anayasa’ya aykırı olduğu açıklandı. Bu sırada, uygulanan başka politikalar güçlenmeyi teşvik etmekteydi ve hükümet, kısa bir süre sonra, belirli iş alanlarında fiyat kontrolünün ulusal ekonomiyi büyük ölçüde zayıflattığı ve güçlenme önünde bir engel oluşturduğu görüşünü benimsedi.

Örgütlü iş gücünün Amerikan tarihinde görülmemiş ölçüde kazanımlar sağlaması da Yeni Düzen yıllarında gerçekleşti. Ulusal Endüstriyel Güçlenme Yasası işçilerin toplu iş sözleşmesi yapma (işçilerin toplu temsilcisi bir birim olarak endüstriyle pazarlık etme) hakkını güvence altına almıştı. Kongre 1935’te, adil olmayan çalıştırma uygulamalarını tanımlayan Ulusal Çalışma İlişkileri Yasası’nı (National Labor Relations Act) çıkararak, işçilere kendi seçtikleri sendikalar aracılığıyla pazarlık etme hakkı tanıdı ve işverenlerin sendika faaliyetlerine müdahale etmelerini yasakladı. Kongre ayrıca, toplu iş sözleşmelerini denetlemek, seçimleri yönetmek ve işçilerin işverenle yapılan temaslarda kendilerini temsil edecek örgütü seçme hakkını güvence altına almak amacıyla Ulusal Çalışma İlişkileri Kurulu’nu (National Labor Relations Board) yarattı.

İşçilerin örgütlenmesinde elde edilen önemli ilerlemeler, çalışanlarda giderek büyüyen bir ortak çıkar duygusu oluşturdu ve işçilerin gücü yalnız endüstride değil siyasette de arttı. Buna karşılık, anılan güç

büyük ölçüde iki büyük parti çerçevesinde kullanıldı ve sendikaların desteğini genellikle Cumhuriyetçiler'den çok Demokrat Parti elde etti.

İKİNCİ YENİ DÜZEN

Yeni Düzen'in ilk yıllarında olağanüstü sayıda bir dizi yasa girişimlerinde bulunuldu ve üretimde ve fiyatlarda çarpıcı yükselmeler başarılıysa da, bunalım sona erdirilemedi. O günlerde karşılaşılan sorunlar hafifletildi, ama yeni talepler ortaya çıktı. İş çevreleri "bırakınız geçsinler" uygulamasının sona ermesine yas tuttular ve Ulusal Endüstriyel Güçlenme Yasası'yla getirilen düzenlemeler karşısındaki öfkelerini dile getirdiler. Hayalciler, düzenbazlar ve politikacılar yeterli bir hızla toparlanılamadığından yakınan kişilerin benimsediği çeşitli çözüm planları ortaya attıkça, politika alanında solun ve sağın sesi de giderek yükseldi. Francis E. Townsend tarafından ortaya atılan, bol bol emekli maaşı ödenmesi yolundaki proje; uluslararası bankacılık kuruluşu sahiplerini suçlayan ve Semitizm karşıtı benzetmelerle dolu radyo konuşmaları yapan rahip Coughlin'in, enflasyonu arttırıcı önerileri; en çarpıcı olarak da, yerlerinden edilmiş kişilerin güçlü ve acımasız sözcüsü, eyaleti kendi derebeyliğiymiş gibi yöneten eski Louisiana senatörü ve valisi Huey P.Long'un ortaya attığı "Her Birey Bir Kraldır" planı bu çözüm yolları arasında yer almaktaydı. (Long Eğer bir saldırgan tarafından öldürülmeseydi, büyük bir olasılıkla 1936'da Franklin Roosevelt'e karşı başkan adayı olarak bir seçim kampanyası başlatacaktı.) Başkan Roosevelt, soldan ve sağdan gelen bu baskılar karşısında, bir dizi yeni ekonomik ve toplumsal önleme destek verdi. Yoksullukla savaş, işsizliğe karşı istihdam ve sosyal yardım ağı bu önlemler arasında en önde gelenleriydi.

İkinci Yeni Düzen denilen uygulamalarda en önde gelen yardım kuruluşu olan İstihdam Geliştirme Yönetimi (Work Progress Administration –WPA), sosyal yardım yerine istihdam sağlamaya yönelik bir teşebbüstü. Söz konusu kuruluşun yönetiminde binalar, yollar, hava alanları ve okullar yapıldı. Federal Tiyatro Projesi, Federal Sanat Projesi ve Federal Yazarlar Projesi çerçevesinde, aktörlere, ressamalara, müzisyenlere ve yazarlara iş bulundu. Ayrıca, Ulusal Gençlik Yönetimi, öğrencilere yarım-gün iş verdi, eğitim programları düzenledi ve işsiz gençlere yardım sağladı. Bir ara üç milyon işsize iş sağlayan İstihdam Geliştirme Yönetimi, 1943'te kapatılıncaya kadar toplam 9 milyon kişiye yardımcı olmuştu. Roosevelt'e göre, Yeni Düzen'in temel taşı 1935 tarihli Sosyal Güvenlik Yasası'ydı. Yasa ile, işçi ve işveren katkılarıyla, yaşlılara, işsizlere ve engellilere yönelik bir sigorta sistemi yaratılmıştı. Endüstrileşmiş diğer ülkelerin pek çoğu buna benzeyen programları çok önceden yasalaştırmıştı; buna karşın, İlericiler'in 1900'lerin başlarında Birleşik Devletler'de böyle bir girişimde bulunulması yolundaki çağrılarını yanıtızsız bırakılmıştı. Muhafazakarlar, Sosyal Güvenlik sisteminin Amerikan geleneklerine aykırı olduğundan yakınmışlarsa da, gerçekte bu sistem oldukça muhafazakardı. Sosyal Güvenlik geniş ölçüde, çalışmakta olan işçilerden gelir düzeyi gözetilmeden belirli bir oranda alınan vergilerle finanse ediliyordu. Roosevelt, programlara ilişkin bu sınırlamaları yasaların kabulünü sağlamak için verilmiş ödünler olarak görüyordu. Sosyal Güvenlik, başlangıçta çok sınırlı tutulmuş olmakla birlikte, günümüzde ABD hükümetlerinin yönettiği en büyük ülke içi programlardan biri konumuna gelmiştir.

YENİ BİR KOALİSYON

Cumhuriyetçi Parti 1936'da Roosevelt'e rakip olarak, Kansas'ın oldukça liberal Valisi Alfred M.Landon'u başkan adayı gösterdi. Yeni Düzen karşısındaki tüm yakınmalara karşın, Roosevelt 1932'de olduğundan daha büyük bir zafer kazandı. Halkın oyunun yüzde 60'ını aldı ve Maine ile Vermont dışındaki tüm eyaletlerde çoğunluğu elde etti. İşçilerden, çiftçilerin çoğundan, göçmenlerden, kentlerdeki Doğu ve Güney Avrupalı etnik guruplardan, Afrikalı Amerikalılardan ve Güney'den oluşan yeni ve yaygın bir koalisyon bu seçimlerde Demokrat Parti'nin yandaşı oldu. Cumhuriyetçi Parti ise, iş çevreleri ile küçük kasabalarda ve kent banliyölerinde yaşayan orta sınıf mensuplarının oyunu aldı. Bahis konusu siyasal ittifak, belirli değişimler ve kaymalar dışında, yıllar boyunca dağılmadı.

Yeni Düzen politikalarının ülkenin siyasal ve ekonomik yaşamı bakımından ne gibi bir anlam taşıdığı, 1932'den 1936'ya kadar yaygın olarak tartışılmıştı. Amerikalıların, ülkenin refahı için hükümetin daha fazla yükümlülük altına girmesini istedikleri açıkça ortaya çıktı. Gerçekten tarihçiler genellikle Yeni Düzen sayesinde Birleşik Devletler'de çağdaş bir refah devletinin temellerinin atıldığını yazmaktadır. Yeni Düzen'i eleştirenlerden bazıları ise, hükümet işlevleri sınırsız bir biçimde yaygınlaştırılırsa bunun giderek halkın özgürlüklerini ortadan kaldıracaklarını iddia etmektedir. Buna karşılık Başkan Roosevelt, ekonomik görkemi arttıran önlemlerin özgürlüğü ve demokrasiyi güçlendireceğinde ısrarlıydı.

1938'de radyoda yaptığı bir konuşmada Amerika halkına şunları hatırlattı:

Diğer bazı büyük ülkelerde, bu ülkelerin halkları demokrasiyi sevmedikleri için değil, başarılı liderler olmaması yüzünden hükümette kargaşa ve zaaflar süregelirken işsiz ve güvensiz kalmaktan ve çocuklarının açlık çekmesi karşısında eli kolu bağlı bulunmaktan bıktıkları için Demokrasi ortadan yok olmuştur... Sonunda da, çaresizlik içinde, yiyecek birşeyler bulabilmek umuduyla özgürlükleri kurban etmeyi yeğlemişlerdir. Bizlerse, Amerika'daki demokratik kurumlarımızın korunabileceğini ve onlara işlerlik kazandırılabilceğini biliyoruz. Fakat, onları koruyabilmek için demokratik bir hükümetin yaptığı uygulamaların, halkın güvenliğini korumakla eş anlamlı olduğunu... kanıtlamak zorundayız... Amerikan halkı özgürlüklerini her ne pahasına olursa olsun korumakta kararlıdır ve ilk savunma çizgisi de ekonomik güvenliğin korunmasında çizilmiştir.

İKİNCİ DÜNYA SAVAŞI ARİFESİ

Roosevelt'in ikinci görev döneminin başlamasından kısa bir süre sonra ülke içi programları, sıradan Amerikalıların pek az farkına vardığı yeni bir tehlikenin gölgesinde kaldı; bunlar, Japonya, İtalya ve Almanya'daki totaliter rejimlerin yayılcı planlarıydı. Japonya 1931'de Mançurya'yı işgal etti ve Çinlilerin direncini kırdı; Japonlar bir yıl sonra Mançukuo kukla devletini kurdular. Faşizme kapılan İtalya, Libya'da sınırlarını genişletti ve 1935'te Etiyopya'ya saldırdı. Adolf Hitler'in Nasyonal Sosyalist Parti'yi kurup 1933'te hükümeti ele geçirdiği Almanya, Rhineland'ı tekrar işgal etti ve yeniden geniş ölçüde silahlanmaya başladı.

Totalitarizmin gerçek niteliği anlaşılıp Almanya, İtalya ve Japonya yayılmalarını sürdürdükçe, Amerikalıların kaygıları yüzünden yalnızcılık duygusu güçlenmeye başladı. 1938 yılında, Hitler'in Avusturya'yı Almanya'ya katmasından sonra Çekoslovakya'nın Sudetenland bölgesi üzerinde de hak iddia etmesi yüzünden Avrupa'da her an bir savaş çıkması olasılığı doğdu. Birinci Dünya Savaşı sırasında demokrasi uğruna giriştiği çabaların sonuçsuz kalması nedeniyle düş kırıklığına uğramış olan Amerika, çatışmaya katılacak hiçbir ülkenin kendisinden yardım beklememesi gerektiğini açıkladı. 1935-1937 arasında bölük pörçük çıkarılan tarafsızlık yasaları ile, savaşan ülkelerle ticaret yapılması ya da onlara borç verilmesi yasaklandı. Amaç Birleşik Devletler'in Amerika dışındaki bir savaşa katılmasını hemen hemen her çareye baş vurarak önlemektir.

Nazilerin 1939'da Polonya'ya saldırması ve İkinci Dünya Savaşı'nın çıkması üzerine yalnızcılık duyguları daha da güç kazanmakla birlikte Amerikalıların dünya olayları karşısındaki yaklaşımları tarafsız olmaktan çok uzaktı. Halk açıkça Hitler'in saldırılarının kurbanlarından yanaydı ve Alman yayılcılığına karşı koyan Müttefik güçlerini destekliyordu. Buna karşın Roosevelt, ABD'nin savaşa katılmasını isteyen kamuoyu gelişmeler nedeniyle değişinceye kadar beklemekten başka bir şey yapamıyordu. Fransa'nın düşmesini ve 1940'ta İngiltere'ye karşı hava savaşı başlatılmasını izleyen günlerde, demokrasilere yardım edilmesi gerektiğini savunanlar ile Ortabatılı muhafazakarlardan sol eğilimli barış yanlılara kadar uzanan geniş bir gurubun desteğine sahip bulunan Önce Amerika Komitesi çevresinde örgütlenmekte olan yalnızcılık yandaşları arasındaki tartışma yoğunlaştı. Sonunda müdahaleciler, Amerika'yı Müttefiklere Yardım Ederek Savunma Komitesi'nin büyük yardımı sayesinde, uzun tartışmaları kazanan taraf oldular.

Birleşik Devletler Kanada ile bir Karşılıklı Savunma Gurubu oluşturdu ve Batı Yarıküresi ülkelerinin ortak korunması için Latin Amerika Cumhuriyetleri ile birlikte çalıştı. Giderek büyüyen bunalım karşısında kalan Kongre, silahlanma için büyük ödenekler ayırdı ve Eylül 1940'ta, Temsilciler Meclisi'nde tek oy farkla da olsa, Birleşik Devletler tarihinde ilk kez barış döneminde bir silah altına alma yasası kabul etti. Kongre 1941 başlarında Başkan Roosevelt'in Birleşik Devletler savunması için yaşamsal önemi bulunduğunu düşündüğü her ülkeye (özellikle Büyük Britanya, Sovyetler Birliği ve Çin) silah ve malzeme göndermesine olanak sağlayan Kiralama ve Ödünç Verme Yasası'nı onayladı. Savaş sonuna kadar yapılan yardımların toplam değeri 50 milyar doları aştı.

1940 başkanlık seçimleri sırasında, çıkardıkları büyük gürültüye karşın yalnızcılık yandaşlarının ülke genelinde pek fazla desteğe sahip olmadığı anlaşıldı. Roosevelt'in Cumhuriyetçi rakibi Wendell Wilkie, Başkan'ın dış politikasını desteklediği ve ülke içinde uyguladığı programları da genellikle gerekli gördüğü için onun karşısına ciddi bir engel çıkaramadı. Bu nedenle Roosevelt Kasım seçimlerinde yine çoğunluğu elde etti. ABD tarihinde ilk kez bir başkan üçüncü görev dönemine başlıyordu.

JAPONYA, PEARL HARBOR VE SAVAŞ

Pek çok Amerikalının Avrupa'daki savaşı endişe içinde izlediği günlerde, Asya'da gerilim giderek artıyordu. Stratejik konumunu geliştirme fırsatını yakalamış olan Japonya, üstünlüğünü tüm Büyük Okyanus'a yayacak bir "yeni düzen" ilan etti. Nazi Almanyası karşısında bir yaşam savaşı veren İngiltere buna direnemedi, Şanghay'dan çekildi ve Birmanya Yolu'nu geçici olarak kapattı. Japonya 1940 yazında, Fransa'daki zayıf Vişi hükümetinden Çin Hindindeki hava alanlarını kullanma izni aldı. Japonya Eylül ayında da Roma-Berlin Mihveri'ne katıldı. Birleşik Devletler de buna karşı bir misilleme olarak Japonya'ya yapılan hurda demir ihracatına ambargo koydu.

Japonya, İngiltere sömürgesi Malaya ve Hollanda sömürgesi Doğu Hint Adaları'ndaki petrol, kalay ve kauçuk kaynaklarına doğru güney yönünde hareketlenecek gibi görünüyordu. Japonya Temmuz 1941'de Çin Hindinin geri kalan kesimlerini işgal etti ve Birleşik Devletler de bankalardaki Japon mevduatını dondurdu.

General Hideki Tojo Ekim 1941'de Japonya Başbakanı oldu. Kasım ortalarında, Dışişleri Bakanı Cordell Hull ile görüşmek üzere Birleşik Devletler'e bir özel temsilci gönderdi. Japonya, diğer bazı taleplerinin yanı sıra, ABD'nin Japon mevduatını serbest bırakmasını ve donanmasının Büyük Okyanus'taki yayılmasını durdurmasını istedi. Hull da, dondurulmuş mevduatın serbest bırakılmasına karşılık, Japonya'nın Çin'den ve Çin Hindinden çekilmesini talep etti. Japonlar incelemek için iki hafta süre istedikleri bu öneriyi 1 Aralık'ta reddettiler. Franklin Roosevelt 6 Aralık'ta doğrudan doğruya Japon İmparatoru Hirohito'ya başvurdu. Buna karşılık 7 Aralık sabahı uçak gemilerinden havalanan uçaklar Havaii'nin Pearl Harbor limanındaki ABD Büyük Okyanus filosuna saldırdılar. Bu beklenmedik ve yıkıcı saldırı sırasında 5'i savaş gemisi olmak üzere 19 tekne batırıldı, yaklaşık 150 ABD uçağı imha edildi, 2.300'den fazla denizci, asker ve sivil öldürüldü. O gün Amerika'nın lehindeki tek şey, baskını izleyen günlerdeki Büyük Okyanus deniz savaşında önemli rol oynayacak olan ABD uçak gemilerinin limanda demirli değil denizde seferde bulunmalarıydı.

Havaii, Midway, Wake ve Guam'a yapılan Japon baskınlarının ayrıntılı haberleri radyolarda yayınlandıkça, şaşkınlık öfkeye dönüştü ve Başkan Roosevelt bunun "bir alçaklık günü olarak anılarda yaşayacağını" söyledi. Kongre 8 Aralık'ta Japonya'ya, üç gün sonra da Almanyaya ve İtalya Birleşik Devletler'e savaş ilan ettiler.

Ülkede büyük bir hızla insan ve endüstriyel kaynak seferberliği başlatıldı. Başkan Roosevelt 6 Ocak 1942'de inanılmaz üretim hedefleri açıkladı: bir yıl içinde 60.000 uçak, 45.000 tank, 20.000 uçaksavar topu ve toplam 18 milyon ton kapasiteli ticaret gemisi teslim edilecekti. Ülkede tarım, imalat, madencilik, ticaret, istihdam, yatırım, iletişim ve hatta eğitim ve kültür alanındaki tüm faaliyetler, şu ya da bu şekilde yeni ve daha sıkı bir denetim altına alınmıştı. Ülkede önemli miktarda para toplandı ve gemi, zırhlı araç ve uçak seri imalatı için büyük yeni fabrikalar kuruldu. Ülkede geniş nüfus hareketleri oldu. Bir dizi yasa çıkarılarak yaklaşık 15.100.000 kişi silah altına alındı. 1943 yılı sonlarına gelindiğinde, hemen hemen 65 milyon kişi silahlı kuvvetlerde ya da savaşla ilgili işlerde çalışıyordu. Birleşik Devletler'in saldırıya uğraması sonucu, yalnızca yanlıların çağrıları yanıtsız kaldı ve büyük bir hızla askeri seferberliğe girildi. Buna karşın, hem Pearl Harbor baskını yüzünden hem de Asyalıların casusluk yapacakları korkusu nedeniyle Amerikalılarda yeni bir hoşgörüsüzlük baş gösterdi ve Japon-Amerikalılar enterne edildiler. Şubat 1942'de, California'da yaşayan yaklaşık 120.000 Japon-Amerikalı evlerinden alınıp dikenli tellerle çevrilmiş berbat koşullu 10 geçici kampta toplandılar; daha sonra da, ücra Güneybatı kentleri yakınlarındaki "yeniden yerleştirme merkezleri"ne gönderildiler. Bahis konusu Japon-Amerikalıların yaklaşık yüzde 63'ü Amerika'da doğmuş (Nisei) kişilerdi, yani ABD vatandaşlarıydılar. Hiçbir casusluk kanıtı bulunamadı. Gerçekten de, Havaii ve kıta Birleşik Devletleri kökenli Japon-Amerikalıların oluşturduğu iki piyade birliği, İtalya cephesinde onurlu ve değerli görevler yerine getirdi. Diğer bazıları Büyük Okyanus'ta sözlü ve yazılı çevirmenlik görevlerinde bulundular. ABD Hükümeti 1983'te, enterne etmenin adaletsiz bir davranış olduğuna karar verdi ve o günlerde yaşamış ve halen hayatta bulunan Japon-Amerikalılara sınırlı bir tazminat ödendi.

KUZEY AFRİKA'DAKİ VE AVRUPA'DAKİ SAVAŞ

Batılı Müttefikler, Birleşik Devletler savaşa katıldıktan kısa bir süre sonra, askeri faaliyetin düşman güçlerinin ana çekirdeğinin bulunduğu Avrupa'da yoğunlaştırılmasına ve Büyük Okyanus alanının ikincil önem taşımaya karar verdiler.

İngiliz birlikleri 1942 ilkbahar ve yaz aylarında, Almanların Mısır'a yönelik saldırısını durdurmayı, General Erwin Rommel'i Libya'ya geri püskürtmeyi ve Akdeniz'i Kızıl Deniz'e bağlayan Süveyş Kanalı üzerindeki tehdide son vermeyi başardılar.

Bir Amerikan ordusu 7 Kasım 1942'de Fransız Kuzey Afrika'sına çıkarıldı ve birkaç yoğun savaştan sonra İtalyan ve Alman ordularını önemli yenilgilere uğrattı. 1942 yılı Doğu Cephesi'nde de bir dönüm noktası oldu; büyük kayıplar veren Sovyetler Birliği, Nazi işgalini Leningrad ve Moskova kapılarında durdurdu ve Alman birliklerini Stalingrad'da yenilgiye uğrattı.

İngiliz ve Amerikan birlikleri Temmuz 1943'te Sicilya'yı işgal ettiler ve yaz sonlarına doğru Akdeniz'in güney kıyıları Faşist güçlerden temizlendi. Müttefik birlikleri kıta İtalyası'na da çıktılar ve İtalyan Hükümeti'nin koşulsuz teslim olmayı kabul etmesine karşılık, ülkedeki Alman birlikleriyle sert ve uzun çatışmalar yapıldı. Roma 4 Temmuz 1944'e kadar kurtarılamadı. Bir yandan İtalya'daki savaş sürerken, Müttefik güçleri bir yandan da Almanya'daki demiryollarına, fabrikalara ve silah mevzilerine karşı yıkıcı hava saldırıları yaptılar; bu hedefler arasında Romanya'nın Ploesti bölgesindeki Alman petrol depoları da vardı.

Strateji konusundaki uzun tartışmalardan sonra, Müttefikler 1943'te, Almanları Rusya cephesinden daha fazla güç kaydırmaya zorlamak amacıyla, Batı'da da bir cephe açmaya karar verdiler. ABD Generali Dwight D. Eisenhower Avrupa'daki Müttefik Güçleri Başkomutanlığı'na atandı. Olağanüstü hazırlıklardan sonra 6 Haziran 1944'te, ilk ABD'li, İngiliz ve Kanada'lı ordu birlikleri çok büyük bir hava gücünün koruması altında kuzey Fransa'nın Normandiya kıyılarına çıktılar. Yoğun çatışmalardan sonra köprübaşı kuruldu, yeni birlikler karaya çıkarıldı ve pek çok Alman savunma birliği kısıpaca alındı. Müttefik orduları Fransa'yı geçerek Almanya'ya doğru ilerlemeye başladılar. 25 Ağustos'ta Paris kurtarıldı. Müttefikler Almanya sınırında inatçı ve yoğun bir direnme yüzünden oyalandılar; fakat, Şubat ve Mart 1945'te ordular batıdan Almanya içerilerine ilerlediler, doğuda da Rus birlikleri Almanları yenilgiye uğrattılar. 8 Mayıs'ta, Üçüncü Reich'in ayakta kalabilen kara, deniz ve hava kuvvetleri teslim oldu.

BÜYÜK OKYANUS'TAKİ SAVAŞ

Bu arada ABD güçleri Büyük Okyanus'ta da ilerliyorlardı. ABD birliklerinin 1942 başlarında Filipinler'de teslim olmak zorunda kalmalarına karşılık, Müttefikler bunu izleyen aylarda toparlandılar. General James "Jimmy" Doolittle kumandasındaki ABD bombardıman uçakları Nisan ayında Tokyo'ya bir baskın yaptılar; bu saldırı pek az askeri önem taşımakla birlikte Amerikalılar için büyük bir moral desteği oldu. Bir ay sonra yapılan Mercan Denizi (Coral Sea) savaşı sırasında tarihte ilk kez sadece uçak gemilerinden havalanan uçaklar çatışmaya katıldı ve Japon donanmasına o kadar büyük kayıplar verdirildi ki Japonlar Avustralya'ya saldırmaktan vaz geçtiler. Haziran'da Büyük Okyanus'un orta kesimlerinde yer alan Midway Savaşı Müttefikler açısından bir dönüm noktası oldu; ilk kez bu kadar büyük bir yenilgiye uğrayan ve dört uçak gemisi batırılan Japon donanmasının Büyük Okyanus'taki ilerlemesi sona erdi.

Bunlar dışındaki bazı çatışmaların da Müttefiklerin başarısına katkısı oldu. 1942 Kasım ayında kesin bir zaferle sonuçlanan Guadalcanal savaşı Büyük Okyanus'taki ilk ABD saldırısıydı. Ardından gelen iki yıl boyunca, Amerikalı ve Avustralyalı birlikler orta Büyük Okyanus'taki adalar "merdiveni"ni savaşarak tırmandılar ve bir dizi çıkarma hareketi sonucunda Solomonları, Gilbertleri, Marshalları ve Bonin Adaları'nı ele geçirdiler.

SAVAŞ POLİTİKALARI

Müttefiklerin savaş çabalarının yanı sıra, savaş amaçlarına ilişkin bir dizi önemli uluslararası toplantı düzenlendi. Bunlardan birincisi Ağustos 1941'de, Birleşik Devletler henüz savaşa katılmadığı ve askeri durumun umutsuz görüldüğü bir sırada, Başkan Roosevelt'le İngiltere Başbakanı Wiston Churchill arasında yapıldı.

Kanada'nın Newfoundland eyaleti açıklarında savaş gemilerinde bir araya gelen Roosevelt ve Churchill, amaçlarını içeren Atlantik Bildirisi'ni yayınladılar. Onayladıkları amaçlar şunlardı: toprak genişletilmesine

gidilmemesi; ilgili halkların izni olmadan toprak değişikliği yapılmaması; her halkın kendi istediği hükümet biçimini seçmesi; özyönetimden yoksun olanlara bu hakkın yeniden tanınması; uluslar arasında ekonomik işbirliği yapılması; tüm insanlara savaşa, korkuya ve yoksulluğa karşı özgürlük sağlanması; denizlerin kullanıma açık olması; güç kullanımına uluslararası bir politika aracı olarak baş vurulmaması.

Ocak 1943'te Fas'ın Kazablanka kentinde yapılan Anglo-Amerikan toplantısında, Mihver güçleri ve onların Balkanlar'daki uydularıyla "koşulsuz teslim" temeline dayanmayan bir barışın yapılmaması kararlaştırıldı. Roosevelt'in ısrarla üzerinde durduğu bu ilke ile, savaşa katılan ülkelerin halklarına şu konularda güvence verilmesi amacı güdüüyordu: Faşizm ve Nazizm temsilcileriyle ayrı ayrı barış görüşmeleri yapılmayacaktı; bu temsilcilerle, kuvvetlerinin en küçük parçasını bile onlarda bırakacak bir pazarlığa girilmeyecekti; Almanya, İtalya ve Japonya halklarına kesin barış koşulları uygulanmadan önce, onların askeri savaş liderlerinin açık ve tam yenilgiyi kabullenmeleri gerekecekti.

Roosevelt ve Churchill 22 Kasım 1943'te Kahire'de Milliyetçi Çin lideri Chiang Kai-shek ile bir araya gelip Japonya'ya uygulanacak, eski saldırılarda işgal edilmiş toprakların iadesini de içeren koşullar üzerinde anlaşmaya vardılar. Roosevelt, Churchill ve Sovyet lideri Jozef Stalin 28 Kasım'da Kahire'de buluştular ve yeni bir uluslararası örgüt olan Birleşmiş Milletler'in kurulmasını kararlaştırdılar. Zaferin hemen hemen kesinleştiği Şubat 1945'te Yalta'da yeniden toplandılar ve yeni anlaşmalara vardılar. Sovyetler Birliği bu toplantıda, Almanya'nın teslim olmasının üzerinden çok bir süre geçmeden Japonya'ya karşı savaşa girmeyi gizlice kabul etti. Polonya'nın doğu sınırları kabaca 1919 tarihli Curzon hattı olarak belirlendi. Stalin Almanya'dan ağır savaş tazminatı alınmasını istedi; Roosevelt ve Churchill buna karşı çıktılar ve uzun tartışmalardan sonra karar ertelendi. Almanya'nın Müttefikler tarafından işgal edilmesi ve savaş suçlarının yargılanıp cezalandırılması konularında belirli düzenlemeler yapıldı.

Yalta'da ayrıca, kurulması önerilen Birleşmiş Milletler örgütünün Güvenlik Konseyi'ndeki üyelere, güvenliklerini etkileyen konularda veto kullanma hakkı verilmesi de kararlaştırıldı. Başkan Roosevelt Yalta'dan dönüşünden iki ay sonra Georgia'da tatil yaparken beyin kanamasından öldü. ABD tarihi boyunca pek az kişi için bu kadar büyük yas tutulmuştu. ABD halkı, onun yerinin doldurulamayacağı duygusundan uzun süre kurtulamadı. Eski Missouri senatörü, Başkan Yardımcısı Harry Truman başkanlığa geldi.

SAVAŞ, ZAFER VE BOMBA

Büyük Okyanus'taki savaş Almanya teslim olduktan sonra da sürdü ve en şiddetli son çatışmalar orada yapıldı. Haziran 1944'te başlayan Filipinler Denizi çatışması Japon donanmasının altını üstüne getirdi ve Japonya Başbakanı Tojo istifa etmek zorunda kaldı. Japonlar tarafından esir alınmamak için iki yıl önce Filipinler'den istemeyerek ayrılmış olan General Douglas MacArthur Ekim'de adalara geri dönüp ABD donanmasının gelmesi için gerekli hazırlıkları başlattı. Leyte Körfezi çatışması Japon donanmasının kesin yenilgiyle sonuçlandı ve Filipinler sularının kontrolü yeniden Müttefiklerin eline geçti.

1945 Şubat ayında ABD güçleri Manila'yı geri aldılar. Birleşik Devletler bunun ardından, Mariana Adaları ile Japonya arasında yaklaşık yarı yolda bulunan Bonin Adaları'ndan Iwo Jima'ya göz dikti. Buna karşılık adayı savunmaya kararlı olan Japonlar oradaki doğal mağaraları ve kayalık araziye en iyi biçimde değerlendirdiler. ABD bombardımanı kararlı bir Japon direnciyle ve havadan gelen Kamikaze intihar saldırılarıyla karşılaştı. ABD birlikleri Mart ortasında adayı ele geçirdiklerinde yaklaşık 6.000 deniz piyadesi ve Japon askerlerinin de hemen hemen tümü ölmüştü. ABD Japon gemilerine ve hava alanlarına karşı yoğun hava saldırıları başlattı. ABD 20. Hava Filosu, ana Japon adalarını Mayıs'tan Ağustos'a kadar dalgalar halinde bombaladı.

ABD, İngiliz ve Sovyet hükümet başkanları, Berlin banliyölerinden Potsdam'da 17 Temmuz 1945'te başlayıp 2 Ağustos'ta sona eren bir toplantı yaparak, Japonya'ya karşı harekati, Avrupa barış anlaşmasını ve Almanya'nın geleceğine ilişkin politikayı tartıştılar.

Toplantı sırasında, Nazi rejimi altında yetişmiş olan Alman kuşağının yeniden eğitilmesine yardımcı olunması ve ülkede demokratik siyasal yaşamın yeniden kurulmasına ilişkin genel ilkelerin saptanması konusunda anlaşmaya varıldı. Toplantıda ayrıca, Almanya'ya karşı tazminat talepleri görüşüldü, insanlık suçu işledikleri ileri sürülen Nazi liderlerinin yargılanmaları kararlaştırıldı ve endüstri kuruluşlarının ve

gereçlerinin Sovyetler Birliği tarafından alınmasına karar verildi. Buna karşın, daha önce Yalta'da da Sovyetler'in talep ettiği toplam 10 milyar dolar tutarında savaş tazminatı üzerindeki anlaşmazlık sürdü. Potsdam Konferansı başlamadan bir gün önce New Mexico'nun Alamogordo kenti yakınlarında bir atom bombası patlatıldı. Bu deneme, Birleşik Devletler'deki çok sayıda laboratuarda üç yıldır sürdürülen ve Manhattan Projesi diye bilinen yoğun araştırmaların sonunda gerçekleştirilmişti. Atom bombası atılırsa Japonya'nın daha erken pes edeceğini ve bu ülkeye yapılacak bir çıkarma hareketine oranla daha az zayıf verileceğini düşünen Başkan Truman, Japonlar 3 Ağustos'a kadar teslim olmazlarsa bombanın kullanılmasını emretti. Müttefikler 26 Temmuz'da yayınladıkları Potsdam Bildirisi'nde, Japonya teslim olursa ülkenin imha edilmeyeceği ve halkın esaret altına sokulmayacağı yolunda güvence verdiler; aksi halde ülke "tümüyle yıkılacaktı."

ABD askeri ve siyasi yetkilileri ile bilim adamlarından oluşan bir komite, yeni silahın hedefleri sorununu incelediler. Truman, bir yazı göndererek, sadece askeri tesislerin hedef seçilmesini istemiş; sözgelimi, Savaş Bakanı Henry L. Stimson, Japonya'nın eski başkenti olan ve pek çok ulusal ve dinsel yapılarla dolu bulunan Kyoto'nun listeden çıkarılmasını başarıyla savunmuştu. Bir savaş endüstrileri ve askeri hareket merkezi olan Hiroşima hedef seçildi.

Enola Gay adlı bir ABD uçağı 6 Ağustos'ta Hiroşima'ya bir atom bombası attı. 8 Ağustos'ta da Nagasaki'ye ikinci bir atom bombası atıldı. Bombanın atılması sayesinde savaşın erken sona ermesinden büyük rahatlık duyan Amerikalılar, bunun neden olduğu korkunç yıkımı ancak uzun bir süre sonra fark ettiler. Japonya 14 Ağustos'ta Potsdam hükümlerini kabul etti; 2 Eylül 1945'te de resmen teslim oldu. Potsdam'da alınmış olan karar uyarınca, Nazi liderlerin yargılanmalarına Kasım 1945'te Almanya'nın Nuremberg kentinde başlandı. İngiltere, Fransa, Sovyetler Birliği ve Birleşik Devletler'den gelen seçkin hukukçuların oluşturduğu mahkeme önüne çıkarılan Naziler, sadece bir saldırı savaşı planı hazırlayıp yürütmekle değil, aynı zamanda, Avrupalı Yahudilere ve diğer kişilere karşı Kıyamet (Holocaust) diye adlandırılan sistematik soykırım uygulayarak savaş ve insanlık yasalarını ihlal etmekle suçlandılar. Duruşmalar on aydan fazla sürdü ve, üç kişi dışında, suçlananların hepsi mahkum edildi. Avrupa'daki savaşın son günlerinin yaşandığı ve Büyük Okyanus'taki savaşınsa bütün hızıyla sürdüğü bir sırada, 25 Nisan 1945'te, savaş sonrası dünyasına verilecek biçime ilişkin çok geniş kapsamlı kararlar alındı. 50 ülkenin temsilcileri, Birleşmiş Milletler'in çatısını oluşturmak amacıyla California'nın San Francisco kentinde buluştular. Hazırladıkları kuruluş yasası ile, uluslararası anlaşmazlıkların barış içinde tartışılacağı ve katılımcılarının hastalık ve açlığa karşı ortak savaşı amaç edineceği bir dünya örgütünün ana hatları çizildi. Birinci Dünya Savaşı sonrasında Amerika'nın Milletler Cemiyeti'ne üye olmasını reddetmiş bulunan ABD Senatosu, bu kez Birleşmiş Milletler Kuruluş Yasası'nı hemen ve 89'a karşı 2 oyla onayladı. Böylelikle, Amerikan dış politikasına egemen olan yalnızcılık ruhu sona erdiriliyor ve Birleşik Devletler'in uluslararası ilişkilerde önemli bir rol oynamak istediği dünyaya açıklanmış oluyordu.

ENDÜSTRİ SENDİKALARININ YÜKSELİŞİ

Birleşik Devletler'de 1920'ler boyunca görece bir görkem yaşanmakla birlikte, çelik, otomobil, lastik ve dokuma endüstrilerinde çalışan işçiler, diğer pek çok işçiden daha az yarar sağladılar. Bu endüstrilerin çoğundaki çalışma koşulları bir önceki yüzyıldakiler kadar kötü kaldı. Sözgelimi 1923'e kadar, ABD çelik işçilerinin genellikle günde 12 saat çalışmaları ve her iki haftada bir gün tatil yapmaları isteniyordu. Seri üretim endüstrileri 1920'lerde, İkinci Dünya Savaşı sırasında Amerikan İşçi Federasyonu (AFL) çerçevesinde bir parça başarı elde etmiş olan sendikaların gelişmesini engellemeye yönelik çabalarını arttırdılar. Bahis konusu amaca erişmek için, casus kullanılması, silahlı grev kırıcılar görevlendirilmesi ve sendikalara yakınlığından kuşku duyulanların işten çıkarılması gibi yöntemlere baş vuruluyordu. Bağımsız sendikalar çok kez komünist olmakla suçlanıyordu. Bunun yanı sıra, pek çok şirket kendi sendika örgütlerini kuruyordu.

Eyalet yasama organları geleneksel olarak, bir sendikanın tüm işçileri temsil eden tek örgüt olmasını engelleyen "açık atölye" kavramını destekliyordu. Böylelikle, sendikaların toplu sözleşme görüşmeleri yapmasının ve şirketler tarafından mahkeme kararı çıkarılarak, sendikalarda bloklaşmanın engellenmesi kolaylaşıyordu. Buna karşılık, 1920'lerde bazı şirketlerin işçilerinin sadakatini sağlamak amacıyla çeşitli emeklilik, kar paylaşımı, hisse senedi alma önceliği ve sağlık programları gibi uygulamalara başlamaları olumlu bir gelişmeydi.

1919 yılında, başta çelik olmak üzere, seri üretim yapan şirketler bir dizi grevi şiddetle bastırdılar. Bunun sonucu olarak, 1920-1929 arasında Birleşik Devletler'deki sendika üyesi sayısı yaklaşık beş milyondan üç buçuk milyona düştü.

Büyük Bunalım'ın başlamasıyla her tür endüstriyel üretim karşısındaki talep birden bire azaldı. Bu da yaygın bir işsizliğe yol açtı. 1933'e gelindiğinde 12 milyonu aşkın Amerikalı işsiz kalmıştı. Sözelimi otomobil endüstrisinde kullanılan işçi sayısı 1929-1933 arasında yarı yarıya azaldı. Aynı zamanda ücretler de üçte iki düştü.

Buna karşılık, Franklin Roosevelt'in seçilmesiyle Amerikan endüstri işçisinin konumu değişecekti. Roosevelt'in işçilerin iyiliğini istediğinin ilk göstergesi, ünlü bir iş yeri reformları savunucusu olan Frances Perkins'i çalışma bakanlığına atmasıyla ortaya çıktı. (Perkins, aynı zamanda, Kabin üyeliğine atanan ilk kadındı.) Kongre Haziran 1933'te geniş kapsamlı Ulusal Endüstriyel Güçlenme Yasası'nı kabul etti. Bu yasayla, endüstri kesiminde ücretlerin yükseltilmesi, haftalık çalışma saatlerinin azaltılması ve çocuk işçiliğinin yasaklanması amacı güdüüyordu. En önemli olarak da yasa, şirketlerin işçilerini "şirket" sendikalarına katılmaya zorlamalarını yasaklıyor ve işçilere "örgütlenme ve işverenle yapılan pazarlıklarda kendilerini temsil edecek örgütü seçme" hakkı tanıyor.

Birleşik Maden İşçileri (United Mine Workers – UMW) başkanı, kurnaz ve iyi bir konuşmacı olan John L. Lewis, Roosevelt'in Yeni Düzen'inin işçiler için ne anlama geldiğini diğer işçi liderinden çok daha iyi anlamıştı. Lewis, Roosevelt'in desteğini vurgulayarak büyük bir sendikalaşma kampanyası başlattı ve UMW'nin üye sayısını bir yıl içinde 150.000'den 500.000'in üzerine çıkardı.

Lewis, Yönetim Kurulu üyesi olduğu AFL'nin de seri üretim yapan endüstri kollarında benzeri bir hareket başlatmasına hevesliydi. Buna karşın, tarihi boyunca usta işçilere odaklanmış olan AFL bunu yapmak istemiyordu. Sert bir iç çatışmadan sonra Lewis ve birkaç kişi daha AFL'den kopup daha sonra Endüstriyel Örgütler Kongresi (Congress of Industrial Organization – CIO) adını alacak olan Endüstriyel Örgütler Komitesi'ni kurdular. Lewis ve CIO'nun ilk hedefleri, sendika karşıtı olmakla ün kazanan otomobil ve çelik endüstrileriydi. 1936 sonlarında, Ohio'nun Cleveland ve Michigan'ın Flint kentlerindeki General Motors fabrikalarındaki işçiler kendiliklerinden bir dizi oturma eylemi başlattılar. Lewis hemen grevcilere yardım etmek için sendika örgütleyicilerini ve 100.000 dolar para gönderdi. Kısa sürede 135.000 işçi greve katıldı ve endüstri durdu.

İşçilere yakınlık duyan Michigan Valisi'nin yardımıyla 1937'de bir çözüme erişildi. Aynı yıl Eylül ayına gelindiğinde, Birleşik Oto İşçileri (United Auto Workers – UAW) sendikası 400 şirketle sözleşme yapmış, işçilerin saat başına 75 sent ücret almaları ve haftada 40 saat çalışmaları sağlanmıştı.

Birleşik Devletler'in çelik üretimi başkenti olan Pennsylvania'nın Pittsburgh kentindeki çelik endüstrisi temsilcileri Lewis'e karşı yazılı bir saldırı başlattılar ve onu "kızıl" ve "kan emici" olmakla suçladılar. Buna karşılık işçiler, hem Roosevelt'in ikinci kez seçilmesiyle hem de 1936'da Ulusal Çalışma İlişkileri Yasası'nın (National Labor Relations Act – NLRA) kabul edilmesiyle moral kazandılar. Lewis'in yardımcısı Philip Murray'ın başkanlığında kurulan Çelik İşçileri Örgütlenme Komitesi (Steel Workers Organizing Committee – SWOC) ilk altı ay içinde 125.000 üyeye sahip oldu.

General Motors'un geri adım atması U.S. Steel (ABD Çelik) şirketi üzerinde de etkili oldu. Zamanın değiştiğini anlayan şirket 1937'de CIO ile anlaşmaya vardı. Yüksek Mahkeme aynı yıl, NLRA'nın anayasaya uygun olarak kurulduğuna karar verdi. Bunun ardından, geleneksel olarak U.S. Steel'den daha aşırı bir sendika karşıtlığı sergileyen küçük şirketler de CIO sendikalarıyla anlaşmalar yaptılar. Lastik, petrol, elektronik ve dokuma endüstrileri de birer birer bu gidişe ayak uydurdu. Seri üretim işçisi bundan böyle yalnız değildi.

BÖLÜM XI
SAVAŞ SONRASI AMERİKASI
“Yeni, çok daha iyi, insan gururuna sonsuza kadar saygı gösterilecek bir dünya istiyoruz”
Başkan Harry S. Truman – 1945
OYDAŞMA VE DEĞİŞİKLİK

Birleşik Devletler İkinci Dünya Savaşı'nın hemen ardından gelen yıllarda küresel olaylara egemen oldu. Bu büyük çatışmadan zaferle çıkmış ve ülkesi savaşın yıkımına uğramamış bulunan ulus, içte ve dışta görevleri olduğuna emindi. ABD liderleri, büyük bedeller ödeyerek savundukları demokratik yapıyı sürdürmek ve gönencin getirilerinden de en geniş biçimde yararlanmak istiyorlardı. Time dergisi yayımcısı Henry Luce'nin deyişle bu “Amerikan Yüzyılıydı.”

20 yıl boyunca Amerikalıların çoğunluğu bu kendinden emin yaklaşıma güven duydu. 1945'ten sonra gelişen Soğuk Savaş'ta Sovyetler Birliği karşısında güçlü bir tavır takınılması gerektiğine inandılar. Hükümetin yetkilerinin artmasını desteklediler ve ilk kez Yeni Düzen sırasında tasarlanan refah devletinin ana hatlarını kabul ettiler. Birleşik Devletler'de yeni zenginlik düzeyleri yaratan savaş sonrası gönencinden yararlandılar.

Buna karşın bazı Amerikalılar, ülkedeki yaşamda egemen olan belirli varsayımları sorgulamaya başladılar. Afrikalı Amerikalılar 1950'lerde, sonra diğer azınlık gurupları ve kadınlar tarafından da desteklenen, Amerikan düşünden daha büyük pay almaya yönelik bir hareket başlattılar. Politikada faal olan öğrenciler, 1960'larda ulusun dış ülkelerdeki, özellikle de yıpratıcı Vietnam savaşındaki rolünü protesto ettiler ve Amerikan değerlerine dayalı statükoya meydan okuyan bir gençlik karşı-kültürü doğdu. Çeşitli kesimlerden gelen Amerikalılar Birleşik Devletlerde yeni bir denge kurmaya çalıştılar.

SOĞUK SAVAŞ AMAÇLARI

Soğuk Savaş, savaş sonrası yıllarının başlarındaki en önemli politika sorunu olmuştur. Bu olgu Sovyetler Birliği ile Birleşik Devletler arasında süregelen anlaşmazlıkların bir ürünüydü. Amerikan birlikleri, 1918 yılında Müttefiklerin Bolşevik karşıtı güçler adına Rusya'ya yaptıkları müdahaleye katılmışlardı. Amerika 1933'e kadar Bolşevik rejimi tanıyıp diplomatik ilişki kurmadı. Kuşkuları o yıldan sonra bile sürdü. Buna karşılık, iki ülke İkinci Dünya savaşı sırasında kendilerini bir ittifak içinde buldular ve Nazi tehdidine karşı koymak için, aralarındaki anlaşmazlıkları göz ardı ettiler.

Savaş sona erince düşmanlıklar yeniden su yüzüne çıktı. Birleşik Devletler özgürlük, eşitlik ve demokrasi konularındaki görüşlerini diğer ülkelerle de paylaşmayı umuyordu. Amerikalılar, dünyanın geri kalan kesimi iç savaşların ve imparatorlukların parçalanmasının doğurduğu karmaşa ile uğraştığı bir sırada, barış içinde yeniden yapılanmanın gerçekleştirilebileceği istikrar ortamını kendilerinin yaratabilecekleri umundaydılar. Büyük Bunalım (1929-1940) karabasanından henüz kurtulamamış olan Amerika şimdi serbest ticaret konusundaki bilinen tutumunu güçlendiriyor ve hem kendisinin tarımsal ve endüstriyel ürünleri için pazar yaratmaya ve hem de Batı Avrupa ülkelerinin ekonomik gelişmelerini sağlamaları ve ekonomilerini yeniden kurmaları için ihracat yapabilmelerini güvence altına almak amacıyla ticaretin önündeki engelleri kaldırmaya uğraşıyordu. Ticari engellerin azaltılmasının içerde ve dışarıda ekonomik büyümeyi teşvik edeceğine ve ABD ile dostları ve müttefikleri arasında istikrarlı ilişkileri geliştireceğine inanılıyordu.

Sovyetler Birliği'nin ise kendi gündemi vardı. Rusların tarihsel merkezi ve otoriter hükümet geleneği ile Amerikalıların demokrasiye verdikleri ağırlık çatışıyordu. Marksist-Leninist ideoloji, savaş sırasında geri planda bırakılmış olmakla birlikte Sovyet politikasına yön vermeyi sürdürüyordu. 20 milyon vatandaşının öldüğü yıkıcı bir savaş geçirmiş olan Sovyetler Birliği, yeniden yapılanmaya ve kendisini ikinci bir çatışmadan korumaya kararlıydı. Sovyetler özellikle topraklarının batı yönünden işgal edileceğinden kuşku duyuyorlardı. Hitler'in saldırısını püskürttükten sonra, böyle bir duruma bir daha olanak vermemek istiyorlardı. Sovyetler Birliği şimdi “savunulabilecek” sınırları olmasını ve Doğu Avrupa'da kendi amaçlarına yakınlık duyan rejimler bulunmasını talep ediyordu. Buna karşılık Birleşik Devletler, Polonya, Çekoslovakya ve diğer Orta ve Doğu Avrupa ülkelerinde bağımsızlığın ve özyönetimin yeniden kurulmasını da savaş amaçları arasında saymıştı.

HARRY TRUMAN'IN LİDERLİĞİ

Harry Truman savaş sona ermeden önce Franklin D.Roosevelt'in yerine başkanlığa geçti. Gösterişli bir kişiliğe sahip bulunmayan, önce Demokrat Parti'nin Missouri senatörlüğü ve daha sonra da başkan yardımcılığı görevi yapan Truman, başlangıçta Birleşik Devletler'i yönetmeye hazırlıklı olmadığını düşünüyordu. Roosevelt savaş sonrasının karmaşık sorunları konusunda onu bilgilendirmediği gibi uluslararası ilişkilerde de pek az geçmiş deneyimi vardı. Eski bir iş arkadaşına, "ben bu görevi yüklenecek kadar büyük değilim" demişti.

Buna karşın Truman yeni sorunlarla kolayca başa çıktı. Atak yaratılışı yüzünden, karşılaştığı sorunlar konusunda hemen karar veriyordu. Beyaz Saray'daki yazı masasının üstündeki, sonradan Amerikan politikasında ün kazanmış olan bir plakette "İşler Burada Biter" (The Buck Stops Here) yazılıydı. Bu da onun davranışlarının sorumluluğunu yüklenmeye hazır olduğunu gösteriyordu. Sovyetler Birliği'ne nasıl karşılık verilmesi gerektiğine ilişkin kararları, Soğuk Savaş'ın ilk yıllarında önemli bir etki yapmıştı.

SOĞUK SAVAŞ'IN KÖKENLERİ

Soğuk Savaş, savaş sonrası dünyasının alacağı biçim konusundaki anlaşmazlıkların Birleşik Devletler'le Sovyetler Birliği arasında şüphe ve güvensizlik yaratması sonucu gelişti. İlk çatışma Polonya konusunda ortaya çıktı. Moskova, Sovyet etkisi altında kalacak bir hükümet kurulmasını talep ediyordu; Washington ise, Batı modeline uygun, daha bağımsız olan temsili bir hükümet istiyordu. Şubat 1945'te yapılan Yalta Konferansı'nda, değişik yorumlara açık çok sayıda anlaşmaya varılmıştı. Bunlardan biri de, Polonya'da "özgür ve engellenmemiş" seçimlerin yapılması vaadiydi.

Truman Sovyet Dışişleri Bakanı Vyacheslav Molotov ile ilk buluşmasında, Polonya halkının kendi geleceğini kendisinin belirlemesi konusunda ısrarlı olacağını belirtti ve Yalta anlaşmalarının uygulanması gerektiğini Sovyet diplomatına uzun uzadıya anlattı. Molotov, "benimle yaşamım boyunca kimse böyle konuşmamıştı" diye protestoda bulununca Truman sert bir yanıt verdi ve "vardığınız anlaşmalara sadık kalırsanız kimse sizinle böyle konuşmaz" dedi. Bu olaydan sonra ilişkiler giderek bozuldu. İkinci Dünya Savaşı'nın son ayları içinde Sovyet askeri güçleri tüm Orta ve Doğu Avrupa'yı işgal etti. Moskova askeri gücünü Doğu Avrupa'daki komünist partilerin çabalarını desteklemek ve demokratik partileri ezmek için kullandı. Moskova'ya şükran borcu olan komünist partiler kısa zamanda tüm bölgede güçlerini ve etkilerini arttırdılar ve 1948'de Çekoslovakya'da bir hükümet darbesi gerçekleştirildi. Yapılan açıklamalar Soğuk Savaş'ın başladığını ilan etti. Stalin 1946'da, "dünya ekonomisindeki kapitalist gelişmeler karşısında" uluslararası barışa erişmenin olanak dışı olduğunu bildirdi. Büyük Britanya'nın savaş zamanı başbakanı Winston Churchill, Missouri'nin Fulton kentinde, kürsüde Truman'la birlikteyken yaptığı bir konuşmada dramatik açıklamalarda bulundu; "Kıta'nın üzerine Baltık'ta Stettin'den Adriyatik'te Triyeste'ye kadar boydan boya uzanan bir demir perde indi" dedi ve İngiltere ile Birleşik Devletler'in Sovyet tehdidine karşı birlikte çalışmalarını gerektiğini bildirdi.

ÇEVRELEME

Sovyetler Birliği'nin çevrenin, Amerika'nın savaş sonrası politikasını oluşturdu. Moskova'daki ABD büyükelçiliğinin yüksek dereceli memurlarından biri olan George Kennan 1946'da Dışişleri Bakanlığı'na gönderdiği uzun bir telgrafta yeni yaklaşımı açıkladı. Yaptığı çözümlemeyi, ülkeye geri döndükten sonra ünlü *Foreign Affairs* dergisinde "X" imzasıyla yayınlanan bir makalesinde daha da genişletti. Kennan, Rusya'nın geleneksel güvensizlik duygusuna değinerek, Sovyetler Birliği'nin tutumunu hiçbir koşul altında değiştirmeyeceğini iddia etti. Yazdığına göre Moskova, "ABD ile hiçbir zaman kalıcı bir uzlaşmaya varılamayacağına ve ülkemizdeki iç uyumun bozulmasının arzulanan ve gerekli bir şey olduğu inancına körü körüne bağlı" idi. Moskova'nın yayılmaya yönelik baskıları, "Rusya'nın yayılmacı eğilimlerinin sağlam ve uyanık bir biçimde çevrenin yoluyla durdurulmalı"ydı.

Çevreleme doktrininin ilk uygulaması doğu Akdeniz'de yapıldı. İngiltere, komünist güçlerin iktidardaki krallığı bir iç savaş çıkararak tehdit ettiği Yunanistan'ı ve Sovyetler Birliği'nin toprak ödünleri istediği ve Boğazlar'da deniz üssü bulundurma hakkı talep ettiği Türkiye'yi desteklemekteydi. İngiltere 1947'de, artık bu yardımı yapamayacağını Birleşik Devletler'e bildirdi. ABD Dışişleri Bakanlığı hemen bir ABD yardım planı hazırladı. Buna karşılık, Arthur Vandenberg gibi Senato liderleri Truman'a ancak "halkın ödünü koparmaya" başlamak istiyorsa böyle bir şeyi yapabileceğini söylediler.

Truman buna hazırды. Sonraları Truman Doktrini olarak bilinecek olan bir açıklama yaptı ve “Birleşik Devletler politikasının, silahlı azınlıklara ya da dış baskılara baş eğmemekte direnen özgür insanları desteklemek olması gerektiğine inanıyorum” dedi. Bu amaçla, Kongre’nin Yunanistan ve Türkiye’ye ekonomik ve askeri yardım olarak 400 milyon dolar sağlamasını istedi ve gerekli ödenek verildi. Bu zaferine karşılık, Truman’ın ve Amerikan halkının ödeyecekleri bir bedel vardı. Truman çevreleme politikasına Amerikalıların desteğini sağlayabilmek için, Amerika karşısındaki Sovyet tehdidini olduğundan büyük göstermişti. Yaptığı açıklamalar ülkenin her yanında bir komünizm karşıtı dalganın yayılmasına neden oldu ve McCarthy’ciliğin doğmasına yol açtı.

Çevreleme politikası gereği, savaşta harap olmuş bulunan Batı Avrupa’nın toparlanmasına yönelik yaygın bir ekonomik yardım yapılması gerekiyordu. Birleşik Devletler, bölgedeki ülkelerin çoğunluğu ekonomik ve siyasal açıdan istikrarsız durumda buldukları için, yerel komünist partilerin, savaş zamanında Nazilere karşı koymuş olmalarını değerlendirerek Moskova’nın yönetiminde iktidara geleceklerinden korkuyordu. Birşeyler yapılmalıydı. Dışişleri Bakanı George Marshall, “doktorlar tartışa dursun, hasta kötüleşiyor” demekteydi. Marshall daha önce ABD silahlı kuvvetlerindeki en üst rütbeli subaydı ve İkinci Dünya Savaşı’ndaki Amerikan askeri zaferinin baş düzenleyicisi olarak ün yapmıştı. Marshall 1947 ortalarında, sıkıntıda Avrupa ülkelerini ve sorunlarına ilişkin bilgi vermek ve yardımın kullanılmasını Batı’nın kontrolüne bırakmak yerine toplantıyı terk etmeyi yeğlediler. Geriye kalan 16 ülke, dört yıllık bir dönem için toplam 17 milyar doları bulan bir talep hazırladılar. Kongre 1948 başlarında, Avrupa’nın ekonomik toparlanmasına yardımda bulunmayı onayladı. Bahis konusu yardım programına “Marshall Planı” adı verildi ve genellikle tarihteki en başarılı ABD dış politika girişimlerinden bir olarak değer kazandı.

Savaş sonrası Almanyası, Amerikan, Sovyet, İngiliz ve Fransız işgal bölgelerine ayrılmıştı ve kendisi de dört bölgeye ayrılmış olan başkent Berlin, Sovyet bölgesinin ortasında kalmıştı. Birleşik Devletler, İngiltere ve Fransa kontrollerindeki bölgeleri kendi kendini yöneten tek bir cumhuriyete dönüştürme konusunu görüşmüşlerdi. Sovyetler Birliği Almanya’nın birleştirmesine karşı çıktı ve Almanya konusunda bakanlar düzeyinde yürütülen dörtlü toplantılar dağıldı. Batılı güçler, kendi bölgelerinden birleşik bir federal devlet yaratma niyetlerini açıklayınca, Stalin buna karşılık verdi. 23 Haziran 1948’de Sovyet birlikleri Berlin’i ablukaya alıp kentin Batı ile tüm karayolu ve demiryolu bağlantılarını kestiler.

Amerikalı liderler, Berlin yitirilirse bunun ardından Almanya’yı ve giderek tüm Avrupa’yı yitireceklerinden korktular. Bu nedenle, Berlin Hava Köprüsü (Berlin Airlift) olarak bilinen başarılı bir Batı kararlılığı gösterisi çerçevesinde, müttefik hava kuvvetleri Berlin’e malzeme taşımaya başladılar. Amerikan, Fransız ve İngiliz uçakları, besin maddeleri ve kömür dahil, yaklaşık 2.250.000 ton malzeme taşıdılar. Stalin, 231 gün geçtikten ve 277.264 uçuş yapıldıktan sonra ablukayı kaldırdı.

Doğu Avrupa’daki Sovyet egemenliği Batı’yı korkutuyordu. Birleşik Devletler, çevrelemeye ilişkin ekonomik çabaları askeri alanda tamamlamak amacıyla bir askeri ittifak yaratılmasına yönelik çalışmalara önderlik etti. Birleşik Devletler ve diğer 11 ülke, ortak savunma ilkesine dayalı bir ittifak olan Kuzey Atlantik Antlaşması Örgütü’nü (NATO) kurdular. Üyelerden birine yapılacak saldırı tümüne yapılmış sayılacak ve buna uygun bir güçle karşılık verilecekti.

Bunu izleyen yıl, Birleşik Devletler savunma hedeflerini açıkça belirledi. Ulusal Güvenlik Konseyi (National Security Council - NSC) Amerikan dış ilişkiler ve askeri politikasını ayrıntılı bir biçimde gözen geçirdi. Ortaya çıkan NSC-68 simgeli belge Amerikan güvenlik politikasında yeni bir yöneliş olduğunu gösteriyordu. “Sovyetler Birliği’nin nerede olursa olsun her hükümeti kontrolü altına almak için çılgınca bir çaba gösterdiği” varsayımını temel alan belge ile Amerika, Sovyet saldırısı tehdidi ile karşı karşıya imiş gibi görünen her müttefik ülkeye yardım yapma vaadinde bulunuyordu. Birleşik Devletler, Avrupa’ya ve Batı Berlin’deki Amerikan, İngiliz ve Fransız varlığına yönelik Sovyet tehditlerine karşılık savunma harcamalarını büyük ölçüde arttırmaya başladı.

ASYA'DAKİ VE ORTADOĞU'DAKİ SOĞUK SAVAŞ

Birleşik Devletler bir yandan komünist ideolojinin Avrupa’da yeni yandaşlar bulmasını önlemeye çalışırken bir yandan da başka yerlerde karşılaşılan sorunlarla uğraşıyordu. Amerikalılar, Çin’de Mao Zedong’un ve

komünist partinin sağladığı ilerlemeleri kuşkuyla izliyorlardı. İkinci Dünya Savaşı sırasında Japonya ile savaşıırken, Chiang Kai-shek yönetimindeki Milliyetçi hükümet ile komünist güçler arasında da bir iç savaş sürüyordu. Chiang savaş zamanındaki müttefiklerden biriydi; fakat, umutsuz bir biçimde yetersiz kalan ve yolsuzluklara bulaşmış olan bir hükümeti Amerikan desteği bile ayakta tutamıyordu. Komünist güçler en sonunda 1949 yılında yönetimi ele geçirdiler. Mao, yeni rejiminin Amerikan “emperyalizmi” karşısında Sovyetler Birliği’ni destekleyeceğini açıklayınca, komünizm en azından Asya’da engellenemez gibi biçimde yayılıyorymuş gibi göründü.

Kore Savaşı sırasında Birleşik Devletler’le Çin arasında silahlı çatışmalar oldu. Müttefikler İkinci Dünya Savaşı’nın sonlarında Kore’yi Japonya’dan kurtarıncaya kadar 38. enlem boyunca ikiye bölmüşlerdi. Japonya 38. enlemin kuzeyinde Sovyetler Birliği’ne, güneyinde ise Birleşik Devletler’e teslim oldu. Başlangıçta sırf askeri kolaylık sağlar düşüncesiyle çizilmiş olan ayırım çizgisi, Soğuk Savaş gerilimleri tırmadıkça daha kalıcı hale geldi. Her iki büyük güç te kendi işgal bölgelerinde birer hükümet kurdurdular ve onları işgal bittikten sonra bile desteklemeyi sürdürdüler.

Kuzey Kore birlikleri Haziran 1950’de 38. enlemi aşip güneye saldırdılar ve Seul’ü ele geçirdiler. Kuzey Korelileri Sovyetler Birliği’nin küresel çatışmadaki piyonları olarak algılayan Truman, Amerikan birliklerini hazırola geçirdi ve General Douglas MacArthur’un Kore’ye gitmesini emretti. Birleşik Devletler bu sırada, Kuzey Kore’yi saldırgan olarak niteleyen bir Birleşmiş Milletler kararı çıkartmayı başardı. (Güvenlik Konseyi’nde alınacak her kararı vetosuyla engelleyebilecek olan Sovyetler Birliği, o günlerde, Çin Halk Cumhuriyeti’nin kabulünü reddeden Birleşmiş Milletler kararını protesto amacıyla toplantılara katılmıyordu.)

Savaş bir o yönde bir bu yönde gelişti. ABD ve Kore birlikleri başlangıçta Pusan kenti çevresinde dar bir bölgeye sıkışınca kadar güneye itildiler. Seul’ün liman kenti Inchon’a yapılan cüretkar bir çıkarma sonunda Kuzey Kore birlikleri püskürtüldü; fakat, çatışmalar kendi sınırına yaklaşınca Çin de savaşa katıldı ve Yalu Nehri’nin güneyine büyük güçler gönderdi. Çoğunluğunu Amerikalıların oluşturduğu Birleşmiş Milletler birlikleri yoğun çatışmalardan sonra yine gerilediler ve ardından da yavaş yavaş toparlanıp çarpışarak 38. enleme kadar ilerlediler.

MacArthur, askerlerin sivillerin kontrolünde olduğu ilkesini ihlal ederek, Çin’in bombalanması ve Chiang Kai-shek’in Milliyetçi Çin birliklerinin kıta Çin’ini işgaline izin verilmesi için halk desteği sağlamak amacıyla harekete geçince, Truman onu emirlere itaatsizlikle suçlayıp görevden aldı ve yerine General Matthew Ridgeway’ı atadı. Soğuk Savaşta kazanılabilecek ya da yitirebilecek olanlar çok büyüktü; buna karşılık hükümetin sınırlı bir çatışma sürdürme çabası pek çok Amerikalıyı düş kırıklığına uğrattı ve neden ihtiyatlı davranıldığını anlayamıyorlardı. Truman’a karşı halk desteği yüzde 24’e düştü; bu, başkanlara ilişkin kamu oyu yoklamaları yapılmasına başlanıldığından beri görülen en düşük orandı.

Ateşkes görüşmeleri Temmuz 1951’de başladı. Truman’dan sonra başkan seçilen Dwight Eisenhower’in birinci görev dönemi sırasında Temmuz 1953’te taraflar arasında anlaşmaya varıldı. Soğuk Savaş çatışmaları Ortadoğu’da da görülüyordu. İran’daki Sovyet birlikleri 1946’da, vaad edildiğinin aksine, İngiliz ve Amerikan birlikleri çekildikten sonra bile ülkeyi terk etmeyince, petrol sağlayıcısı olarak stratejik önem taşıyan bölgenin müdahaleye açık bulunduğu ortaya çıktı. ABD, Moskova’nın birlik bulundurmaya sürdürmesinin Birleşmiş Milletler tarafından kınanmasını talep etti. Sovyet tanklarının bölgeye girdiğini gören Washington çatışmaya hazırlandı. ABD’nin kararlı tutumu karşısında Sovyetler birliklerini geri çektiler.

Birleşik Devletler bundan iki yıl sonra, kurulmasının 15. dakikasında yeni İsrail devletini resmen tanıdı; bu kararı, Marshall ve Dışişleri Bakanlığı’nın büyük direnmesine karşın Truman almıştı. Birleşik Devletler bir yandan İsrail’le yakın ilişkiler geliştirirken bir yandan da İsrail’e karşı olan Arap devletleriyle dostluğunu sürdürmeye çalışıyordu.

EISENHOWER VE SOĞUK SAVAŞ

1953’te başkanlığa gelen Dwight D. Eisenhower selefinden farklı bir kişiydi. Bir savaş kahramanıydı ve doğal, rahat davranışları sayesinde halk tarafından çok sevilirdi. “İke’yi seviyorum” (I like Ike), o günlerde her yerde görülen seçim sloganıydı. Cumhuriyetçilerin başkan adayı olmadan önce, savaş sonrası yıllarda kara kuvvetleri kurmay başkanlığı, Columbia Üniversitesi rektörlüğü ve NATO kuvvetleri

baş komutanlığı görevlerinde bulunmuştu. Yanındakileri bir arada çalıştırmakta usta olmakla birlikte halkın gözünde pek sivrilme istemiyordu.

Buna karşın, Truman'ın Amerikan dış siyasetine ilişkin temel görüşlerini paylaşıyordu. Eisenhower de komünizmi dünyaya egemen olmaya çalışan bölünmez bir güç olarak algılıyordu. Moskova'nın, Stalin benzeri liderlerin yönetiminde, tüm dünyada devrim yaratmaya çalıştığına inanıyordu. İlk yemin töreninde yaptığı konuşmada, "İyilik ve kötülük güçleri tarihte pek az görülmüş biçimde toplanmış, silahlanmış ve karşı karşıya gelmiştir. Özgürlük esirlikle, aydınlık karanlıkla karşı karşıya getirilmiştir." demişti. Görevi süresince Eisenhower ve Dışişleri Bakanı John Foster Dulles, çevreleme politikasının Sovyetlerin yayılmasını durduracak kadar ileri gitmediğini savundular. Komünizmin esiri olmuş kimseleri özgürlüğe kavuşturmak için daha atılgan bir kurtarma politikası izlenmesi gerekiyordu. Bütün bu açıklamalara karşın, 1956'da Macaristan'da olduğu gibi, Sovyet egemenliği altındaki ülkelerde demokratik ayaklanmalar baş gösterince, Sovyet birlikleri onları bastırırken Birleşik Devletler seyirci kaldı.

Eisenhower'ın komünizmi çevrelemeye ilişkin temel kararlılığı değişmedi ve bu amaçla Amerika'nın bir nükleer kalkana bağlılığını arttırdı. İkinci Dünya Savaşı sırasında yürütülen Manhattan Projesi ile ilk atom bombaları yaratılmıştı. Truman 1950'de yeni ve daha güçlü hidrojen silahının geliştirilmesi için yetki vermişti. Şimdi de Eisenhower, bütçe giderlerini kontrol altında tutmak amacıyla bir "kitlese karşılık" politikası yürütülmesini önerdi. Bu doktrine göre Birleşik Devletler, ülkeye ya da yaşamsal çıkarlarına bir saldırı olursa nükleer silah kullanmaya hazırlıklı bulunacaktı.

Uygulamada ise Eisenhower, komünist Viyetnam güçleri Fransızları 1954'te kovunca Çin Hindi'nde ya da Milliyetçi Çin rejimini Çin Halk Cumhuriyeti'nin saldırısına karşı koruma sözü verilen Taiwan'da nükleer silah kullanılması yolundaki tüm önerilere karşın ABD askeri birliklerini büyük bir ihtiyatlılıkla görevlendirdi. Eisenhower, Mısır'ın Süveyş Kanalı'nı ulusallaştırması üzerine 1956'da İngiliz ve Fransız birlikleri Kanal'ı ve İsrail de Sina Yarımadası'nı işgal edince güç kullanmaya karşı çıktı. Büyük ABD baskısı sonucu İngiliz, Fransız ve İsrail birlikleri geri çekildi ve Kanal Mısır'ın kontrolü altında kaldı.

ÜLKEDEKİ SOĞUK SAVAŞ

Soğuk Savaş ABD dış politikasını şekillendirmekle kalmadı, ülke içi konularda da derin etkileri oldu. Amerikalılar uzun yıllar boyunca köklü bir yıkıcı faaliyetten korkmuşlar ve 1919-1920 yıllarındaki Kızıl Korkusu günlerinde hükümet Amerikan toplumu karşısında algılanan tehditleri yok etmeye çalışmıştı. Birleşik Devletler'de komünizmin kökünü kazımak amacıyla, İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra daha da büyük bir çaba gösterildi.

Dış olaylar ve casusluk skandalları da dönemin komünizm karşıtı korkularını körükledi. 1949'da Sovyetler Birliği kendi atom silahını patlattı; bu olay Amerikalıları sarstı ve Birleşik Devletler'in bir Sovyet saldırısının hedefi olacağına inandırdı. 1948'de, dışişleri bakan yardımcılığı ve Yalta'da Roosevelt'e danışmanlık yapmış bulunan Alger Hiss, eski Sovyet ajanı Whitaker Chambers tarafından, komünistlerin casusu olmakla suçlandı. Son olarak, hükümet 1950'de, atom bombası yapımına ilişkin bilgileri Sovyetler Birliği'ne aktaran bir İngiliz-Amerikan casus şebekesini ortaya çıkardı. Ethel ve Julius Rosenberg'in atom sırlarını açıklamak suçlamasıyla yakalanıp yargılanmaları üzerine, ülkede komünizm tehlikesi olduğu inancı daha da güçlendi. Adalet Bakanı J.Howard McGrath, her biri "toplumu öldürücü mikrop" taşıyan çok sayıda Amerikalı komünist bulunduğunu açıkladı.

Cumhuriyetçiler 1946'da yapılan kongre ara seçimlerinden zaferle çıkıp yıkıcı faaliyetleri araştırmaya hazır oldukları anlaşılınca, Başkan bir Federal Hükümet Hizmetlileri Bağlılık Programı oluşturdu. Geçmişteki ve şimdiki bağlantıları konusunda suçlanan çalışanların buna karşı çıkmaları pek zordu. Bu sırada Kongre de kendi bağlılık programını uygulamaya başladı. Temsilciler Meclisi Amerika Karşıtı Faaliyetler Komitesi 1947'de, sevilen filmlerde komünizmi benimseyen duygular yansıtılıp yansıtılmadığını anlamak amacıyla film endüstrisi hakkında kovuşturma yaptı. Bazı yazarlar tanıklık yapmayı reddedince meclise hakaret suçuyla yargılanıp hapse atıldılar. Hollywood bunlara boyun eğdi ve geçmişi konusunda en küçük bir şüphe bulunan kişileri bile işe almayı reddetti.

En hareketli komünizm karşıtı savaşçı Wisconsin Cumhuriyetçi Senatörü Joseph McCarty idi. Elinde, komünist oldukları bilinen 205 kişinin Dışişleri Bakanlığı'nda çalıştıklarını gösteren bir liste bulunduğunu

iddia ederek 1950 yılında ülke çapında ün kazandı. McCarthy her ne kadar listedekilerin sayısını birkaç kez değiştirdi ve suçlamalarının hiçbirini kanıtlayamadıysa da, yaptıkları halk arasında ilgi uyandırdı. Cumhuriyetçi Parti 1952'de Senato'da çoğunluğu ele geçince McCarthy'nin gücü arttı. Artık bir komite başkanı olarak davasını savunacağı bir tür mahkemeye sahipti. Geniş ölçüde basındaki ve televizyondaki yayınlara dayanarak, üst düzey görevlileri vatana ihanetle suçlamayı sürdürdü. Acımasızlığı ile tanınmasından yararlanıp saldırılarının hedefi olan "kaba ve iğrenç" kimselerden küfürlü bir dil kullanarak söz etti.

McCarthy çok ileri gitti. Kamu oyu yoklamaları halkın yarısından destek gördüğünü göstermekle birlikte, yardımcılarından biri askere alınca haddini bilemedi ve Birleşik Devletler Silahlı Kuvvetleri'ni karşısına aldı. "Çocukluk günlerini yaşayan" televizyon, duruşmaları milyonlarca kişinin evine kadar getirdi. Çok sayıda Amerikalı McCarthy'nin vahşi davranışlarına ilk kez tanık oldu ve halkın desteği azalmaya başlayınca da Senato en sonunda onu kınama kararı aldı.

Buna karşın McCarthy o güne kadar Birleşik Devletler'de büyük bir gücün sahibi olmuştu. Kore'deki çıkmazdan ya da komünistlerin kazanımlarından endişe duyanlar için suçlayacakları günah keçileri buldu. Truman yönetiminin kendi komünizm karşıtı faaliyetlerinin ve çok kez suçsuz kişilere karşı kullanılan yasal taktiklerin neden olduğu korkuları daha da güçlendirdi. McCarthy, kısaca, ülkedeki Soğuk Savaş dönemi kötü aşırılıklarının baş temsilcisi oldu.

SAVAŞ SONRASI EKONOMİSİ: 1945-1960

İkinci Dünya Savaşı'nı izleyen on beş yılda Soğuk Savaş gelişirken Birleşik Devletler de inanılmaz bir ekonomik büyüme yaşadı. Savaş sayesinde gönenç yeniden başladı ve Birleşik Devletler savaş sonrası dönemde dünyanın en zengin ülkesi olma konumunu pekiştirdi. Birleşik Devletler'de üretilen malların ve hizmetlerin toplam değerini belirleyen gayri safi milli hasıla (GNP) 1940'ta 200 milyar dolar dolayında iken, 1950'de 300 milyar dolara yükseldi ve 1960'ta da 500 milyar doları aştı. Giderek çoğalan sayıda Amerikalı kendisini orta sınıfın bir parçası olarak görmeye başladı.

Büyümenin değişik kaynakları vardı. 1946-1955 arasında yıllık otomobil üretimini dörde katlayan otomobil endüstrisinin bunda payı vardı. Savaştan dönen askerlere sağlanan elverişli ipotek koşullarının da yardımıyla inşaat sektöründe yaşanan patlama büyümeye katkı sağladı. Soğuk Savaş ilerledikçe savunma giderlerinin artmasının da gelişmede rolü oldu.

Amerika'daki büyük anonim şirketler 1945'ten sonra daha da büyüdü. 1890'larda ve 1920'lerde gerçekleşen şirket birleşmelerinden sonra 1950'lerde de bir birleşme dalgası yaşandı. Çeşitli endüstri dallarında pay sahibi olan konglomeralar başı çaktı. Sözelimi, International Telephone and Telegraph şirketi, çok sayıda şirket arasında, Sheraton Otelleri'ni, Continental Bankacılık'ı, Hartford Yangın Sigortası'nı ve Avis Kiralık Otomobil'i de satın aldı. McDonald's "fast-food" lokantası benzeri daha küçük bayilik zincirleri de bir başka işletme türü oluşturdu. Büyük anonim şirketler ayrıca, işçiliğin çok kez daha ucuz olduğu yabancı ülkelerde de holdingler kurdular.

Amerikan endüstrisi değiştikçe, işçilerin yaşamı da değişmeye başladı. İmalattaki işçi sayısı azalırken, hizmet sektöründe çalışanların sayısı çoğaldı. 1956'ya gelindiğinde, şirket müdürlüğü, öğretmenlik, satış elemanlığı ve büro memurluğu gibi işlerde çalışanlar çoğunluğu oluşturuyordu. Belirli şirketler çalışanlarına yıllık ücret garantisi, uzun vadeli iş sözleşmeleri ve diğer başka çıkarlar sağlıyorlardı. Bu gibi değişiklikler karşısında işçilerin aşırılıkları gücünü yitirdi ve bazı sınıf farkları ortadan kalkmaya başladı. Buna karşın çiftçiler zorluklarla karşılaşılıyorlardı. Üretimdeki gelişmeler yüzünden tarımsal birleşmeler ortaya çıktı ve çiftlikler büyük işletmelere dönüştü. Aile çiftlikleri bunlarla rekabet edemeyince, giderek çoğalan sayıda çiftçi toprağını terk etti.

Başka Amerikalılar da yer değiştirdiler. Savaş sonrası dönemde Batı ve Güneybatı büyümeyi sürdürdü ve bu eğilim yüzyılın sonuna kadar devam etti. Texas'ın Houston, Florida'nın Miami, New Mexico'nun Albuquerque, Arizona'nın Tuscon ve Phoenix kentleri benzeri Güneş Kuşağı yerleşim birimleri büyük bir hızla genişledi. California'nın Los Angeles kenti Pennsylvania'nın Philadelphia kentinin önüne geçerek ABD üçüncüsü oldu. 1963'e gelindiğinde, California'da New York eyaletinde olandan daha çok kişi yaşıyordu.

Savaş sonrası yaşanan “bebek patlaması”nın sonucunda aileler büyüdükçe, daha elverişli koşullarla ev sahibi olmak umuduyla kent merkezlerinden banliyölere koşan Amerikalılar daha da önemli bir nüfus hareketi yarattılar. William J. Levitt gibi iş adamları, seri üretim yöntemleri uygulayarak, tüm evlerin birbirine benzediği yeni topluluklar kurdular. Levitt’in evleri ya prefabrikeydi ya da arsa üzerinde kurulmak yerine belirli parçaları fabrikada bir araya getiriliyordu. Bahis konusu evler çok gösterişli olmamakla birlikte, Levitt’in uyguladığı yöntem sonucu maliyet düşüyor ve yeni ev sahipleri Amerikan düşünün en azından bir parçasına sahip oluyorlardı.

Banliyöler büyüdükçe iş merkezleri de bu yeni kesimlere kaymaya başladı. Çok çeşitli mağazaların bulunduğu büyük alışveriş merkezleri tüketicinin eğilimlerini değiştirdi. İkinci Dünya Savaşı sonrasında bahis konusu merkezlerden 8 tane varken bunların sayısı 1960’ta 3.840 oldu. Otomobil parkı kolaylığı sağlamaları ve akşam saatlerinde de açık bulunmaları sayesinde müşterilerin kentte alışveriş yapmasına hiç gerek kalmıyordu.

Yapılan yeni anayollar da banliyölere ve alışveriş merkezlerine erişimi kolaylaştırdı. 1956 yılında kabul edilen Karayolları Yasası ile 26 milyar dolar ödenek sağlandı; ABD tarihindeki bu en büyük bayındırlık yatırımı projesi sayesinde 64.000 kilometre uzunluğunda federal yol yapıldı ve ülkenin tüm kesimleri birbirine bağlandı.

Televizyon da toplumsal ve ekonomik eğilimler üzerinde güçlü bir etki yarattı. Televizyon aygıtı 1930’larda geliştirilmiş olmakla birlikte, savaş sonrasına kadar geniş ölçüde pazarlanmadı. 1946’da ülkedeki televizyon aygıtı sayısı 17.000’den azdı. Üç yıl sonra tüketiciler ayda 250.000 aygıt almaya başladılar ve 1960’da ailelerin dörtte üçü en az bir aygıt sahibi oldu. 1960’ların ortalarında, bir aile günde ortalama dört beş saat televizyon izliyordu. Çocukların en çok sevdiği programlar arasında *Howdy Doody Zamanı* ve *Miki Fare Kulübü* başta gelirken, yaşlılar *Lucy’i Seviyorum* ve *Babam En Doğrusunu Bilir* izliyorlardı. Her yaştaki Amerikalı daha iyi bir yaşam elde etmek için gerekli olduğu söylenen mallara ilişkin yoğun bir reklam kampanyası ile karşı karşıya getiriliyordu.

ADİL DÜZEN

Harry Truman’ın ülke içi programlarına Adil Düzen adı verilmişti. Roosevelt’in Yeni Düzen’ini temel alan Truman, federal hükümetin ekonomik fırsatları ve toplumsal istikrarı güvence altına alması gerektiğine inanıyordu ve hükümetin rolünü küçültmeye kararlı muhafazakar Kongre üyelerinin yoğun politik muhalefetine karşın bu amaca erişmeye çabalıyordu.

Truman’ın savaştan hemen sonra ilk öncelik verdiği konu barış ekonomisine geçiş oldu. Silah altındakiler bir an önce ülkeye geri dönmek istiyorlardı; ancak, döndüklerinde ev ve iş bulma konusunda büyük bir rekabetle karşılaştılar. Savaş sona ermeden önce kabul edilmiş olan Asker Yasası (G.I. Bill), konut almaları için kredi garantisi ve meslek eğitimine ve üniversite öğrenimine yönelik parasal yardım gibi kolaylıklar sağlayarak silah altındakilerin sivil yaşama geçişlerini kolaylaştırdı.

Çalışma yaşamındaki huzursuzluk daha endişe vericiydi. Savaş üretimi sona erince pek çok işçi kendisini açıkta buldu. Diğer bazıları da, çoktandır hak ettiklerini düşündükleri ücret artışları istediler. 1946’da 4.6 milyon işçi greve gitti; bu sayı Amerikan tarihinde o güne değin görülenden çok daha fazlaydı. Grevçiler, otomobil, çelik ve elektrik endüstrilerini hedef almışlardı. Grev, demiryollarına ve yumuşak kömür madenlerine yayılınca Truman müdahale etti; fakat, bunu yapınca da Amerikan işçi sınıfındaki milyonlarca kişiyi küstürdü.

Truman bir yandan hemen çözüm isteyen sorunlarla uğraşırken bir yandan da uzun vadeli bir faaliyet programı oluşturdu. Savaşın sona ermesinin üzerinden bir hafta bile geçmeden Kongre’ye 21 maddelik bir program sundu; buna göre, uygunsuz istihdam faaliyetlerine karşı koruma sağlanacak, asgari ücret düzeyi yükseltilecek, daha büyük işsizlik tazminatı ödenecek ve iskan yardımları arttırılacaktı. Bunu izleyen birkaç ay içinde, sağlık sigortası ve atom enerjisi konularında yeni yasa önerileri sundu; fakat, bu düzensiz yaklaşımı, nelere öncelik verdiğini çok kez belirsiz bırakıyordu.

Cumhuriyetçiler saldırıya geçmekte gecikmediler. 1946 Kongre seçimlerinde “Yetti mi?” diye sordular ve seçmenler de yettiği yanıtını verdiler. 1928’den beri ilk kez her iki mecliste de çoğunluğu ele geçiren Cumhuriyetçiler, Roosevelt yıllarındaki liberal yönetime son vermekte kararlıydılar.

Truman harcamaları kısıt ve vergileri azaltan Kongre ile savaştı. Kamu oyu yoklamaları hiçbir şansı olmadığını göstermesine karşın 1948’de yeniden seçilmek için uğraştı. Hareketli bir kampanyadan sonra, Amerikan politikasında görülen en büyük sürprizi yarattı ve Cumhuriyetçilerin adayı New York Valisi Thomas Dewey’i yendi. Yeni Düzen dönemindeki koalisyonu yeniden canlandırıp işçilere, çiftçilere ve siyahlara sarılan Truman bir dönem daha görev yapma hakkını kazandı.

1953’te görevden ayrıldığı sırada Adil Düzen karmaşık bir başarı sağlamıştı. Temmuz 1948’de federal hükümete mamur alımlarında ırk ayrımcılığı yapılmasını yasakladı ve sihalı kuvvetlerdeki ayrımcılığa son verilmesini emretti. Asgari ücret yükseltilmiş ve sosyal yardım programları yaygınlaştırılmıştı. İskan programı ile belirli ilerlemeler saplanmış, ancak pek çok gereksinim karşılıksız kalmıştı. Ulusal sağlık sigortası ve eğitime yardım önlemleri ise Kongre’den geçmemişti. Truman’ın Soğuk Savaş sorunlarıyla uğraşması ve yoğun muhalefet yüzünden ülke içindeki etkinliği engellenmişti.

EISENHOWER’İN YAKLAŞIMI

Dwight Eisenhower hükümetin sorumluluğu konusunda Yeni Düzen tarafından kurulan temel çerçeveyi kabul etmekle birlikte, başkanın rolünün sınırlanmasını sağlamaya çalıştı. “Dinamik muhafazakarlık” ya da “modern Cumhuriyetçilik” adı verdiği yaklaşımını “para konularında muhafazakar, insanlar konusunda liberal” olarak tanımlıyordu. Bir eleştirmene göre Eisenhower, “pek çok sayıda okul yapılmasını hararetle tavsiye edip gereken parayı vermemeyi” savunmuş gibi görünüyordu.

Eisenhower’in ilk önceliği, yıllardır açık veren bütçede denge sağlanmasıydı. Harcamaları kıstak, vergileri azaltmak ve doların değerini korumak istiyordu. Cumhuriyetçiler, enflasyonu kontrol etmek uğruna işsizlik tehlikesini göze almaya hazırlardı. Ekonomiyi fazla harekete geçirmekte pek istekli olmamaları yüzünden ülke sekiz yılda üç kez ekonomik gerileme yaşadı.

Diğer alanlarda, deniz altındaki petrol yataklarının işletilme yetkisi federal hükümetten eyaletlere devredildi. Demokratların kamusal yaklaşımının aksine, enerji kaynaklarının da özel sektör tarafından işletilmesi yeğleniyordu. Eisenhower yönetiminin el attığı her konuda iş çevrelerine yaranmaya yönelik olduğu görülüyordu.

Eisenhower’in halkın karşısına pek çıkmama eğilimi, yaşamada sık sık tıkanıklığa neden oluyordu. Buna karşın, benimsediği programların kabul edilmesi için el altından çalışıyordu. Görevi sona erdiğinde de işe başladığı günlerdeki kadar halk desteğine sahip kalan birkaç başkandan biri olmuştu.

1950’LERİN KÜLTÜRÜ

1950’ler boyunca Amerikan toplumunu bir tekdüzelik duygusu sarmıştı. Gençler olsun yaşlılar olsun tek başlarına hareket edecekleri yerde gurup yöntemlerini izliyor ve böylelikle herkeste bir uyum görülüyordu. Erkekler ve kadınlar İkinci Dünya Savaşı yıllarında yeni istihdam modellerine uymak zorunda kalmış olmalarına karşın, savaş sona erince geleneksel rollerine geri dönmüşlerdi. Erkeklerden ailenin geçimini sağlamaları bekleniyordu; kadınlarsa, çalışıyor olsalar bile, evdeki kendilerine uygun görevlerinin başına geçmişlerdi. Toplumbilimci David Riesman Yalnız Kalabalık adlı etkili kitabında, eşitler-gurubu beklentilerinin önemini anlatıyordu. Bu yeni toplumu “başkalarının yönlendirdiğini” yazıyor ve bu gibi toplumların hem istikrara hem de uyuma yol açtığını ileri sürüyordu. Televizyon, hem gençlere hem de yaşlılara, kabul görmüş toplumsal davranışları yansıtan paylaşılmış deneyimler sunarak uyumluluk eğilimine katkıda bulunuyordu.

Yine de bu gibi kültürel örnekler tüm Amerikalılar uymuyordu. “Asi kuşak” denilen akımın üyesi olan çok sayıda yazar alışlagelmiş değerlere isyan etti. İçgüdüyü ve ruhsallığı vurgulayan bu yazarlar, önseziyi mantığa, Doğu’nun mistisizmini Batı’nın kurumsallaşmış dinine yeğliyorlardı. “Asiler”, saygınlık biçimlerine meydan okumak ve kültürün geri kalan kesimini şaşkına çevirmek için ellerinden geleni yapıyorlardı. Özgürlük duygularını edebiyat yapıtlarında sergiliyorlardı. Jack Kerouac, en çok satan kitaplar arasında yer alan Yolda adlı romanını 75 metre uzunluğunda bir top kağıda yazmıştı. Kabul görmüş noktalamaya ve

paragraf yapısı kurallarına uyulmayan kitapta, özgür yaşamın sunabileceği olanaklar övülüyordu. Şair Allen Ginsberg de, modern ve makineleşmiş uygarlığı acımasızca eleştiren “Uluma” adlı şiirini yayınladı ve aynı şekilde ünlendi. Polis bu şiir kitabını müstehcen olduğu iddiasıyla toplayınca, Ginsberg mahkemedeki başarılı savunmasıyla ülke çapında ün kazandı.

Müziyenler ve sanatçılar da ayaklandılar. Tennessee’li şarkıcı Elvis Presley, siyahların müziğini “rock and roll” (sallan ve yuvarlan) biçiminde seslendirerek herkese sevdirdi; saçlarını özel bir biçimde kestirerek ve kalçalarını çalkalayarak, daha ağıbaşlı Amerikalıları şaşkına çevirdi. Elvis ve diğer rock and roll şarkıcıları, siyahların müziğinden beyazların da hoşlandığını açığa çıkardılar ve böylelikle, Amerikan kültüründe giderek artan birleşmeyi kanıtladılar. Jackson Pollock gibi ressamlar sehpaları attılar ve büyük boyutlu tuvalerini yerlere serip onların üzerine çalgın renklerde boya, kum ve başka maddeler döktüler. Tüm bu sanatçılar ve yazarlar, kullandıkları araç ne olursa olsun, 1960’ların daha yaygın ve daha derinden hissedilen toplumsal devrimi için modeller oluşturdular.

YURTTAŞLIK HAKLARI HAREKETİNİN KÖKENLERİ

Afrikalı Amerikalılar savaş sonrası yıllarda giderek daha çok hareketlendiler. Savaş yıllarında, silahlı kuvvetlerde ve çalışma ortamında uygulanan ırk ayrımcılığına meydan okumuşlar ve sınırlı ilerlemeler sağlamışlardı. Milyonlarca siyah, daha iyi işler bulabilmek umuduyla güneydeki çiftliklerden ayrılıp kuzeydeki kentlere akın etmişti. Bunun yerine kentlerin kalabalık yoksul kenar mahallelerinde sıkışıp kalmışlardı. Şimdi ise, savaştan dönen siyah askerler ikinci sınıf vatandaşlığa karşı çıkmakta kararlıydılar ve diğer siyahlar da ırksal eşitlik elde etmenin zamanı geldiğini ileri sürüyorlardı.

Jackie Robinson, beyzbol sporunda uygulanan renk ayırımını 1947’de kırıp birinci ligde oynamaya başlayınca ırk sorununu dramatik bir biçimde gözler önüne serdi. Brooklyn Dodgers takımında oynadığı günlerde, başı hem rakipleri hem de takım arkadaşları ile sık sık derde giriyordu. Buna karşın, ilk mevsim sağladığı olağanüstü başarı sayesinde benimsendi ve Zenci liglerine tıkalıp kalmış olan diğer siyah oyuncuların da önünü açtı.

Hükümet yetkilileri ve diğer pek çok Amerikalı, ırksal sorunlarla Soğuk Savaş politikaları arasında bir bağlantı bulunduğunun farkına vardılar. Özgür dünyanın liderliğine soyunan Birleşik Devletler, Afrika ve Asya’nın desteğini sağlamaya çalıştı. Ülkede uygulanan ayrımcılık, dünyanın diğer bölgelerinde dostluklar kurma çabalarını engelledi.

Harry Truman vatandaşlık hakları hareketini destekledi. Toplumsal eşitliğe olmasa da siyasal eşitliğe inanmış ve kentlerdeki siyah oyların giderek çoğalan önemini anlamıştı. 1946’da Güney’de linç olaylarının ve çete saldırılarının sürdüğünü öğrenince, ırk ve dine dayalı ayrımcılık uygulamalarını incelemek üzere bir vatandaşlık hakları komitesi görevlendirdi. Bir yıl sonra yayınlanan raporla, siyahların Amerika’da ikinci sınıf vatandaş konumunda oldukları belgelendi. Raporla, federal hükümetin tüm vatandaşlara verilen hakları güvence altına alması gerektiği vurgulandı.

Truman Kongre’ye 10 maddelik bir vatandaşlık hakları programı göndererek buna karşılık verdi. Hükümetin vatandaşlık hakları konusundaki kararlı tutumundan öfkelenen Güneyli Demokratlar 1948’de partiyi terk edince, Truman bir kararname yayınlayarak federal dairelere memur alımında ayrımcılığı yasakladı, silahlı kuvvetlerde herkese eşit davranılmasını emretti ve silahlı kuvvetlerde ayrımcılığa son vermek amacıyla çalışacak bir komite görevlendirdi. Silahlı kuvvetlerdeki son ayrımcılık uygulamaları da Kore Savaşı sırasında durduruldu.

Güney’deki siyahlar, var olsa bile, pek az vatandaşlık hakkından ve siyasal haktan yararlanıyorlardı. İkinci Dünya Savaşı sırasında bir milyondan fazla siyah asker çatışmalarda yer aldı; buna karşılık, Güneyli siyahlar oy kullanamıyorlardı. Kayıt yaptırmak isteyenler de, dövülme, işten çıkarılma, kredi alamama ya da evinden kovulma olasılığıyla karşı karşıya geliyorlardı. Linç olayları sürüp gidiyor ve tramvaylarda, trenlerde, otellerde, lokantalarda, hastanelerde, eğlence yerlerinde ve istihdamda ırk ayrımcılığına yönelik Jim Crow yasaları uygulanıyordu.

AYIRIMCILIĞIN KALDIRILMASI

Siyahlar işe kendileri el koydular. Renkli Halkın İlerlemesi Ulusal Derneği (NAACP), *Plessy-Ferguson* davası sonunda Yüksek Mahkeme'nin 1896 yılında kabul ettiği yasal doktrini tersine çevirmekte kararlıydı; söz konusu doktrine göre, eğer "ayrı fakat eşit" tesisler sağlanıyorsa, okullarda beyaz ve siyah öğrencilerin birbirlerinden ayrılmaları anayasaya aykırı değildi. Koşulların, var olsa bile, ender durumlarda eşit oranda sağlandığı Güney'de, bu karar yıllar boyunca çok sert bir ayrımcılık yapılmasına izin vermişti. Eisenhower tarafından atanan Earl Warren'in başkanlığındaki Yüksek Mahkeme 1954'te *Brown-Eğitim Yönetim Kurulu* davasındaki kararıyla *Plessy* kararını tersine çevirince, siyahlar amaçlarına eriştiler. Mahkeme, "ayrı tesislerin doğal olarak eşitsizlik yaratacağını" oybirliğiyle açıkladı ve "ayrı fakat eşit" doktrininin artık devlet okullarında uygulanamayacağına karar verdi. Yüksek Mahkeme bir yıl sonra da, yerel okul yönetim kurullarının bu kararı "elden gelen en hızlı biçimde" uygulamalarını talep etti. Eisenhower, Güney'in hızlı bir dönüşüm nedeniyle karşılaşacağı gereksinimlere hoşgörülle bakmakla birlikte, yasanın bir an evvel uygulanması için harekete geçti. Washington, D.C.'deki okullarda, ülkenin diğer bölgelerine örnek olması amacıyla, ayrımcılığa son verilmesini emretti ve diğer alanlarda da ayrımcılığın sona erdirilmesine çalıştı.

Arkansas'ın Little Rock kentinde 1957'de büyük bir sorunla karşılaştı. Evvelce sadece beyazlara açık bir liseye dokuz siyah öğrencinin alınmasına yönelik bir ayrımcılığı önleme planının uygulanmasına başlanmadan hemen önce, eyalet valisi, şiddet tehdidi olduğu gerekçesiyle Arkansas Ulusal Muhafızları'nı okulun önünde görevlendirdi ve barışı sağlamak için siyah öğrencileri geriye döndürdü. Bir federal mahkeme birliklerin geri çekilmesine karar verince öğrenciler okula geldiler; fakat, alaycı sözlü saldırılara hedef oldular. Toplanan kalabalık giderek daha düşmanca davranınca siyah öğrenciler okuldan ayrıldılar.

Eisenhower bu gelişme karşısında, Ulusal Muhafızları federal kumanda altına alıp Little Rock'a geri dönmelerini emretti. Yeniden Yapılanma yıllarından beri federal birlikler siyahların haklarını korumak amacıyla kullanılmadığı için Başkan bu yolu seçmekte pek hevesli olmamakla birlikte başka seçeneği de yoktu. Askerler hukukun üstünlüğünü sağlamak için sınıflarda nöbet tuttular ve böylece ayrımcılığın kaldırılmasına başlandı.

Vatandaşlık hakları hareketinde bir başka dönüm noktasına da 1955'de Alabama'nın Montgomery kentinde erişildi. Aynı zamanda NAACP'nin eyalet sekreteri de olan Rosa Parks adında 42 yaşındaki bir dikişçi kadın, bir otobüsün geleneksel ve yasal olarak beyazlara ayrılmış bulunan ön bölümünde oturdu. Arkaya geçmesi istenildiğinde bunu yapmayı reddetti. Polis geldi ve onu ayrımcılık yasalarını ihlal etmek suçuyla tutukladı. Böyle bir olay çıkmasını beklemekte olan siyah liderler otobüs şirketine karşı boykot düzenlediler. Siyahların toplandıkları Baptist kilisesinde genç bir rahip olan Martin Luther King Jr. protestonun sözcülüğünü üstlendi. "Bir zaman gelecek ve insanlar...baskının acımasız ayağı tarafından tekmelenmekten bıcaçaklar" diyordu. King, bundan sonra da defalarca olacağı gibi, tutuklandı; fakat, Montgomery'deki siyahlar boykotlarını sürdürdüler ve otobüs şirketinin gayri safi geliri yüzde 65 azaldı. Yüksek Mahkeme yaklaşık bir yıl sonra, okullardaki ayrımcılık gibi, otobüslerde yapılan ayrımcılığın da anayasaya aykırı olduğuna karar verdi. Boykot sona erdi. Vatandaşlık hakları hareketi önemli bir zafer kazanmış ve en güçlü, düşünceli ve iyi konuşmacı liderini, yani Martin Luther King Jr.'yi keşfetmişti. Afrikalı Amerikalılar oy kullanma hakkı kazanmak için de çalıştılar. 15. Anayasa Değişikliği oy kullanma hakkını güvence altına almakla birlikte pek çok eyalette yasalara uymamak için, seçim (kelle) vergisi ya da okur-yazarlık sınavı gibi yollara baş vuruluyordu. Eisenhower, Senato çoğunluk lideri Lyndon B. Johnson'la birlikte çalışarak, oy hakkını güvence altına almaya yönelik Kongre çabalarına destek verdi. Siyahların oy kullanmalarının engellendiği durumlarda federal hükümetin müdahale etmesine yetki veren 1957 tarihli Vatandaşlık Hakları Yasası, 82 yıldır bu yönde alınan ilk önlemleri ve atılan ilk adımı oluşturuyordu. Yine de yasada boşluklar kalmıştı; bu nedenle de, hareketin başını çekenler 1960 tarihli Vatandaşlık Hakları Yasası'nı kabul ettirerek, oy kullanmayı engelleyenlere karşı daha ağır cezalar verilmesini sağladılarsa da, federal yetkililere siyahları seçim kütüğüne kaydetme yetkisi verdiremediler. Siyah Amerikalıların kendi çabalarına da dayanan vatandaşlık hakları hareketi savaş sonrası yıllarında ivme kazandı. Vatandaşlık hakları savunucuları, Yüksek Mahkeme ve Kongre'den de yararlanarak, 1960'larda daha yaygın atılımlar yapılması için temel hazırladılar.

BÖLÜM XII DEĞİŞİM YILLARI

“Benim bir düşünüm var: Günün birinde, Georgia’nın kızıl tepelerinde, eski kölelerin oğullarıyla eski köle sahiplerinin oğulları kardeşlik masasında birarada oturabilecekler.”

Martin Luther King, Jr. – 1963

1960 yılına gelindiğinde hükümet vatandaşların yaşamında giderek büyüyen bir güç olmuştu. 1930’lar boyunca Beyaz Saray, Büyük Bunalım’ın yarattığı yaraları sarmak için yeni yasalar önermiş ve Kongre ile yakın işbirliği yapmıştı. Amerika’daki yaşamın pek çok yönü ile ilgilenmeleri için yeni kamu kuruluşları yaratılmıştı. İkinci Dünya Savaşı sırasında federal hükümetin görevlendirdiği sivil sayısı 1 milyondan 3,8 milyona yükseldi, 1950’lerde de 2,5 milyon dolayında sabitleşti. 1929’da 3,1 milyar dolar olan federal harcamalar, 1953’te 75 milyar dolara yükseldi ve 1960’larda da 150 milyar doları aştı.

Pek çok Amerikalı, hükümetin artan rolünü kabullenmekle birlikte bunun ne dereceye kadar genişleyeceği konusunda anlaşmazlığa düştü. Demokratlar, hükümetin gücünü büyüme ve istikrarı güvence altına almak için kullanmasını istiyorlardı. Eğitim, sağlık ve sosyal yardım konularında hükümet katkısının artırılmasından yanaydılar. Cumhuriyetçiler ise, hükümetin temel ve gerekli sorumluluğunu kabul ediyor; buna karşılık, harcamaların sınırlanmasını ve bireysel girişimlerin yeniden canlandırılmasını istiyorlardı.

KENNEDY VE YENİ SINIR

1960 seçimlerinde başarılı olan Demokrat partili 43 yaşındaki John F. Kennedy, başkanlığı kazanan en genç kişiydi. Rakibi Richard Nixon’la televizyonda yaptığı tartışmalar sırasında, yetenekli, iyi konuşan ve enerjik bir aday olarak görülmüştü. Seçim kampanyası sırasında, “istese de istemesek de Yeni Sınır burada” olduğu için yeni yıllara atak bir biçimde girilmesi gereğinden söz ediyordu. And içme töreni sırasında yaptığı konuşmayı güzel bir biçimde dile getirdiği bir istekle bitirmişti: “Ülkenizin sizin için ne yapabileceğini değil, sizin ülkeniz için ne yapabileceğinizi sorgulayın.” Kısa süren başkanlığı boyunca Kennedy, sahip olduğu zarafet, espri anlayışı ve davranış biçimi sayesinde kendisini sevdirmeyi başarmış ve geleceğin politikacılarını etkilemişti.

Kennedy tüm vatandaşlara ekonomik yardımda bulunmak için güçlü bir önder gibi davranmayı istemişse de seçimi kıl payı kazandığı için bu arzusu sınırlanmıştı. Demokrat Parti Kongre’deki her iki mecliste de çoğunluğa sahip olmakla birlikte, Güneyli muhafazakarlar eğitime federal yardım yapılmasına, yaşlılara sağlık sigortası sağlanmasına ve bir Kent İşleri Bakanlığı yaratılmasına direndiler. Bu nedenle de, tüm açıklamalarına karşın Kennedy politikasını uygulamada çok kez sınırlı kaldı ve zorlandı.

Önceliklerden biri ekonomik gerilemeyi durdurmak ve büyümeyi başlatmaktı; fakat, 1962’de hükümetin çelik endüstrisindeki fiyat artışlarını aşırı bulması üzerine bunu geri aldirmaya çalışan Kennedy iş alanındaki liderlerin güvenini yitirdi. Amacına erişmekle birlikte önemli bir destek kaynağını küstürdü. Daha sonraları, sermaye yaratmak ve ekonomiyi canlandırmak amacıyla büyük vergi kısıntıları yapılmasını isteyince, Kongre’deki muhafazakar muhalefet bu önlemin kabulüne ilişkin tüm umutları yok etti.

Kennedy yönetiminin genel yasama sicili pek parlak olmadı. Başkan, vatandaşlık hakları hareketi önderlerine yönelik belirli davranışlar sergilediyse de, anılan hareketin amaçlarını tümüyle sağlamasını hemen hemen başkanlığının son günlerine kadar başaramadı. Devlet okullarına yardım yapılmasında ve yaşlılara sağlık sigortası sağlanmasında başarısız oldu. Asgari ücrette çok küçük bir artış elde edebildi. Bunlara karşın, uzay programı için ödenek kopardı ve gelişmekte olan ülkelerin kendi gereksinimlerini kendilerinin karşılamasına yardım edecek görevlilerin gönderilmesi için Barış Gönüllüleri örgütünü kurdu. Kennedy görev süresinin son yılı için çok iddialı bir yasama programı hazırlamıştı; fakat, 23 Kasım 1963’te Texas’ın Dallas kentine yaptığı ziyaret sırasında üstü açık bir otomobilde iken öldürüldü. Daha önceki bir kuşak Franklin Roosevelt’in ölümünden nasıl etkilendiyse, bu olay da belirleyici bir an oluşturdu ve etkisini bir kuşak boyunca sürdürdü.

Geriye bakıldığında, Kennedy'nin bir liberal olarak ünlenmesinin, politikasını uygulayabilmesinden daha çok ideallerinden ve davranışlarından kaynaklandığı görülür. Buna karşın, başkanlığının son yılında başlattığı gündem 1964-1966 yıllarında yasallaştırıldığı için, ölümünden sonra, değişiklik yaratan bir liberal güç olarak tanımlanmıştır.

LYNDON JOHNSON VE BÜYÜK TOPLUM

Bir Texas'lı olan ve Kennedy'nin başkan yardımcılığına getirilmeden önce Senato'da çoğunluk liderliği yapmış bulunan Lyndon Johnson becerikli bir politikacıydı. Kongre'de yetişmiş ve yapılan girişimleri başarıyla sonuçlandırmak konusunda olağanüstü bir yetenek geliştirmişti. Amaçlarına erişmek için yalvarabilir, kandırabilir ya da gerektiğinde tehditlerde bulunabilirdi. Başkan olarak, yoksulluğu ortadan kaldırmak ve gönencin yararlarını herkese yaymak amacıyla gücünü atak bir biçimde kullanmak istedi. Johnson, Kennedy'nin sağlamak istediği önlemleri gerçekleştirmeye kararlı bir biçimde göreve başladı. İlk öncelikleri, vergileri kısacak ve vatandaşlık haklarını güvence altına alacak yasa tasarılarıydı. İkona yeteneğini kullanan ve yasama organı üyelerine öldürülmüş başkana saygı göstermeleri çağrısında bulunan Johnson 1964'te Vatandaşlık Hakları Yasası'nın kabul edilmesini başardı. Kennedy tarafından önerilmiş olan yasa, Yeniden Yapılanma günlerinden beri kabul edilen en kapsamlı vatandaşlık hakları belgesiydi. Johnson kısa bir süre sonra başka konulara da el attı. 1964 ilkbahar aylarında, reform programını tanımlamak için "Büyük Toplum" adını kullanmaya başlamıştı. O yıl yapılan başkanlık seçimlerinde muhafazakar Cumhuriyetçi Barry Goldwater karşısında kazandığı büyük zaferden sonra bu deyim çok daha büyük bir önem kazandı.

Johnson ekonomik cephede başarılı bir vergi kısıntısı sağladı, sonra da Kennedy'nin başlatmış olduğu yoksullukla savaş programını gündeme getirdi. "Bu yönetim, burada ve şimdi, Amerika'da yoksulluğa karşı koşulsuz savaş açmıştır" diye seslendi. Ekonomik Fırsat Dairesi, yoksullara iş eğitimi sağladı ve yoksulların iskan, sağlık ve eğitim programlarında söz sahibi olmalarına yol açacak çeşitli toplumsal hareket programları başlattı.

Ardından sağlık yardımları geldi. Yirmi yıldan fazla bir süre önce Truman da merkezi bir program önermiş, ancak Kongre'nin onayını alamamıştı. Kongre Johnson'un önderliğinde, yaşlılar için "Medicare" denilen bir sağlık sigortası programı ile yoksullara yönelik "Medicaid" denilen bir sağlık ve bakım yardımı programı kabul etti.

Johnson, aynı şekilde, Kennedy'nin sonuçlandıramadığı ilk ve orta öğretime yardım çabasını da başarıya ulaştırdı. Kabul edilen önleme göre, düşük geliri ailelerin çocuk sayısı temel alınarak eyaletlere para verilmektedir. Ödenek, hem devlet okullarında hem de özel okullarda okuyan çocuklara yardım için kullanılabilir.

Büyük Toplum çalışmaları başka alanlara da erişti. Yeni çıkarılan bir yasa ile yoksullara kira yardımı yapılması sağlandı ve bir İskan ve Kentsel Gelişme Bakanlığı kuruldu. Bir göçmen yasası ile, 1924 yılında saptanan ayırıcı kota yöntemi en sonunda değiştirildi. Sanatçılara ve bilim adamlarına çalışmalarında teşvik olarak federal yardım yapılmasına başlandı.

Johnson yönetimi ulaşımda güvenlik konusunu da ele aldı ve bunun yapılmasında Ralph Nader adında genç bir avukat-lobici-danışmanın da etkisi oldu. 1965'te yayınlanan *Hiçbir Hızda Güvenli Değil: Amerikan Otomobillerinin Tasarımındaki Tehlike* adlı kitabında Nader, pek çok otomobilin, düşük hızla sürülürken oluşan kazalarda bile hasara ve ölümlere yol açtığını iddia etti. Otomobil üreticilerinin gösteriş uğruna güvenlik donanımlarını ihmal ettiklerini ileri sürüyor ve hatalı üretim sonucu karayollarında ölüme yol açan belirli otomobil modellerinin isimlerini sayıyordu. Johnson Eylül 1966'da iki ulaştırma yasa taslağı imzaladı. Bunlardan biri eyaletlere ve yerel hükümetlere güvenlik programları geliştirmeleri amacıyla ödenek sağlıyor, diğeri de otomobiller ve oto lastikleri için güvenlik standartları getiriyordu. Sonuç olarak, Büyük Toplum, Yeni Düzen'den beri görülen en büyük yasama faaliyeti patlaması oldu. Buna karşın, Johnson yönetiminin politikasına verilmekte olan destek, daha 1966 yılı başlarında zayıflamaya başladı. Programların bazılarında beklenen sonuçlar alınamadı; pek çok program için ödenek elde edilemedi. Yine de, Büyük Toplum yoksulluğun azaltılmasında belirli başarılar kazandı; sözcüğü, 1965-1968 yılları arasında siyah ailelerin geliri beyaz ailelerinin yüzde 54'ünden yüzde 60'ına yükseldi.

KÜBA KONUSUNDAKİ SÜRTÜŞME

Birleşik Devletler, 1960'larda ve 1970'lerde komünist ülkelerle sürekli ve sert bir sürtüşme içine oldu. Bu süre boyunca pek çok Amerikan lideri dünyayı Soğuk Savaş koşullarına göre değerlendirdi ve algıladıkları Sovyet bloku tehditlerine karşı koymaya çalıştı. Kennedy yıllarında Küba bir savaş alanı oluşturdu. Fidel Castro'nun devrim ordusu 1959'da iktidarı ele geçirip Sovyetler Birliği'nin desteğini kazandığından beri Küba ile ilişkiler gerginleşmişti. Kennedy göreve başlamadan hemen önce Birleşik Devletler Küba ile diplomatik ilişkilerini kesti ve Merkezi İstihbarat Örgütü (CIA) Kübalı sürgünleri anavatanlarını işgal etmeleri ve bir ayaklanmaya yol açmaları amacıyla eğitmeye başladı. 1961 ilkbaharında Domuzlar Körfezi'ne yapılan saldırı büyük bir başarısızlığa uğradı. Eisenhower yönetimince hazırlanan planı onaylamış olan Kennedy bozgunun sorumluluğunu üstlendi.

Bunu izleyen yıl, yitirdiği saygınlığı yeniden kazanmak isteyen Kennedy, Sovyetler Birliği'nin Küba'ya gizlice nükleer saldırı füzeleri yerleştirmeye başladığını öğrenince kararlı davrandı. Çeşitli seçenekleri inceledikten sonra, Sovyet gemilerinin Küba'ya yeni füzeler getirmelerini engellemek için karantina ilan etmeye karar verdi ve Sovyetlerin bu silahları geri çekmelerini talep ettiğini açıkladı. Dünyanın o güne kadar olmadığı kadar nükleer savaşa yaklaştığı gerilim dolu birkaç gün geçtikten sonra Sovyetler geri adım attı. Destekçileri Kennedy'nin cesaretini alkışladılar; eleştiricileri ise onu, sessiz diplomasinin daha uygun olabileceği bir sırada nükleer felaket riskini göze almakla suçladılar. Buna karşın, geriye bakıldığında, iki taraf ta doğrudan askeri çatışmaya yol açabilecek gerginliklerin azaltılması gerektiğini anladıkları için, Küba füze bunalımının ABD-Sovyet ilişkilerinde bir dönüm noktası oluşturduğu görülür. Bunu izleyen yıl, Birleşik Devletler, Sovyetler Birliği ve Büyük Britanya, belirleyici bir gelişme olan ve atmosferde nükleer silah denemelerini yasaklayan bir Sınırlı Deneme Yasağı Antlaşması imzaladılar.

UZAY PROGRAMI

Sovyetler Birliği 1957'de, bir yapay uydu olan Sputnik'i fırlattıktan sonra uzay bir başka rekabet alanına dönüştü. Sovyetler bir nükleer silahı kolaylıkla yörüngeye taşıyabilecek bir roketi onlardan önce fırlatınca Amerikalıların gururu kırıldı. Birleşik Devletler ilk uydusu olan Explorer l'i ancak 1958'de uzaya gönderebildi. Sovyetler 1961'de ilk kez bir insanı yörüngeye yerleştiren halkın cesareti daha da kırıldı. Kennedy buna karşılık olarak, "on yıl geçmeden önce" Birleşik Devletler'in aya insan gönderip geri getireceğine söz verdi.

John H.Glenn Ağustos 1962'de Mercury Projesi çerçevesinde Dünya yörüngesinde dolaşan ilk ABD astronotu oldu. ABD bilim adamları 1960'ların ortalarında, uzayda uzun süre uçmanın insan üzerindeki etkilerini incelemek için Gemini programını oluşturdular. Latince'de "ikizler" anlamına gelen Gemini programı uyarınca uzaya iki, yani bundan önceki Mercury dizisinden bir fazla ve bunu izleyen Apollo uzay gemilerinden bir eksik astronot gönderildi. Gemini çerçevesinde bazı gelişmeler ilk kez yaşandı. Bunlar arasında, Ağustos 1965'te o zamana kadar yapılan en uzun uzay uçuşu olan ve sekiz gün süren bir görev başarıldı ve Kasım 1966'da da dünya atmosferine ilk kez otomatik kontrollü dönüş gerçekleştirildi. Gemini'de ayrıca, insan taşıyan iki uzay gemisi ilk kez uzayda kenetlendi ve ABD astronotları ilk kez uzayda "yürüdüler."

Apollo projesi Kennedy'nin amacını gerçekleştirdi. Temmuz 1969'da Neil A.Armstrong ay yüzeyinde yürüyen ilk insan oldu ve onu yüz milyonlarca kişi televizyonda izledi.

Bunu başka Apollo uçuşları izledi; fakat, pek çok Amerikalı, insanlı uzay uçuşlarının taşıdığı değeri sorgulamaya başladı. 1970'lerin başlarında, diğer önceliklerin baskısı artınca, Birleşik Devletler uzay programını yavaşlattı. Bazı Apollo uçuşları iptal edildi; planlanan Skylab uzay istasyonlarından sadece bir tanesi kuruldu.

VIETNAM SAVAŞI

Çin Hindi de Soğuk Savaş'taki çatışma alanlarından biriydi. Fransa Vietnam'ı XIX. yüzyılın ortalarına kadar egemenliği altında tutmuş, İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra yerini Japonya'ya bırakmıştı. Bu sırada, Vietnamlı bir komünist olan Ho Chi Minh, ülkesini sömürge yönetiminden kurtarma hareketi başlatmış ve Amerikan Özgürlük Savaşı'nı kendisine örnek almıştı. Müttefikler 1945'te Japonya'yı yendikten sonra, bu kez de Ho Chi Minh'le uğraşmak zorunda kaldılar.

Yeniden büyük-güç konumuna gelmek isteyen Fransa, Vietnam'a dönmek konusunda ısrarlıydı. Ho geri çekilmeyi reddedince bağımsızlık savaşı sürdü. Avrupa'daki çevreleme politikası nedeniyle Fransa'nın desteğini devam ettirmesinde istekli olan Birleşik Devletler, Vietnam çatışması için gerekli kaynakların kullanılabilmesi amacıyla ona ekonomik yardımda bulundu ise de Fransa'nın 1954'te yenilmesini önleyemedi. Cenevre'de toplanan bir uluslararası konferansta Vietnam ikiye ayrıldı; Kuzey'de Ho iktidara gelirken, nüfusunun çoğunluğu Budist olan Güney'de Katolik ve antikomünist Ngo Dinh Diem hükümetin başına geçti. İki yıl sonra da ülkeyi birleştirmek için seçimler yapılacaktı.

Vietnam düşerse bunun Birmanya, Tayland ve Endonezya'nın da düşmesine yol açacağına inanan Eisenhower, Diem'in 1956'da seçime gitmeyi reddetmesini destekledi ve yapılan ekonomik ve askeri yardımı arttırdı. Kennedy de yardımı çoğalttı ve sınırlı sayıda askeri danışman göndermeye başladıysa da Kuzey ile Güney arasındaki çatışmalar sürdü. Halk tarafından tutulmayan Diem 1963'te görevden atıldı ve öldürüldü.

Durum öncekinden çok daha istikrarsız olmuştu. Viet Kong diye bilinen Güneyli gerillalar bazan gizli den gizliye, bazan da siyasal kolları olan Ulusal Kurtuluş Cephesi (NLF) aracılığıyla Güney Vietnam hükümetine meydan okudular. Kuzey Vietnam'ın da yardımıyla, özellikle kırsal bölgelerdeki köylülerden sağladıkları desteği arttırdılar. Güney Vietnam'daki komünist ilerlemesini durdurmaya kararlı olan Johnson Vietnam Savaşı'nı sahiplendi. Kuzey Vietnamlıların iki Amerikan destroyerine saldırımları üzerine Johnson 7 Ağustos 1964'te Kongre'den Tonkin Körfezi kararını çıkarmayı başardı; anılan kararlar başkana, "Birleşik Devletler güçlerine karşı girişilecek her saldırıyı defetmek ve ilerideki saldırıları engellemek için gerekli tüm önlemleri alma" yetkisi veriliyordu. Kasım 1964'te yeniden seçilmesinden sonra da bir tırmandırma politikası başlattı. 1965 başlarında 25.000 olan gönüllü ve silah altına alınmış asker sayısı 1968'de 500.000'e yükseldi. Yoğun bir bombardıman hareketi hem Kuzey hem de Güney Vietnam'ın altını üstüne getirdi.

Kanlı çatışmaları televizyonda izleyen Amerikalılar ülkelerinin savaşa katılmasını protesto etmeye başladılar. George Kennan gibi dış politika uzmanları ABD politikasını hatalı buldular. Diğer bazıları da, ABD'nin savaşı sona erdirmeye yönelik bir stratejisi bulunmadığını ileri sürdüler. Amerikalılar, yoğun askeri kampanyanın savaşın gidişini etkilemiyormuş gibi görüldüğünü izlediler. Halkın ve özellikle gençlerin ABD politikası karşısındaki tepkilerinin yarattığı baskı sonucu Johnson barış müzakereleri başlattı.

Savaş karşıtı eğilimler, Johnson'un 1968 seçimlerine katılmak niyetinde olmadığını açıklamasına yol açtı. Illinois'in Chicago kentinde yapılan Demokrat Parti Ulusal Kongresi toplantısı sırasında protestocular sokaklarda polislerle çatıştılar. Özellikle, Robert Kennedy'nin Haziran ayında öldürülmesinden sonra Demokrat Parti içinde bir karışıklık yaşanması; 1960'larda alınan vatandaşlık hakları önlemlerine beyazların muhalefet etmeleri; Alabama Valisi George Wallace'nin üçüncü aday olarak ortaya çıkıp kendi eyaletinin yanı sıra Mississippi, Arkansas, Louisiana ve Georgia'da seçimi kazanması, Birleşik Devletler'i savaştan çekip çıkarmak ve ülkede "kamu düzeni"ni güçlendirmek planı ileri süren Cumhuriyetçi Richard Nixon'un seçimi kazanmasına yardım etti.

Nixon, bir yandan Amerikan askerlerini yavaş yavaş ülkeye geri getirirken, bir yandan da savaştaki en korkunç bombardımanın yapılmasını emretti. Ayrıca 1970'te, Kuzey Vietnamlıların silah ve malzeme taşıdıkları yolları kesmek amacıyla, Güney Vietnam'a giden bu yolların geçtiği Kamboçya'yı da işgal etti. Bu gelişme yeni protestolara ve gösterilere yol açtı ve pek çok üniversitede öğrenciler sokaklara döküldüler. Anılan gösterilerden birinin yapıldığı, Ohio'daki Kent State Üniversitesi'nde kamu düzenini korumak için görevlendirilen ulusal muhafız birliklerinin paniğe kapılıp ateş açmaları üzerine dört öğrenci öldü.

Birleşik Devletler adına Nixon'un ulusal güvenlik danışmanı Henry Kissinger'in yürüttüğü müzakereler sonucu 1973'te ateşkes anlaşması imzalandı. Amerikan birliklerinin ayrılmasına karşılık, Kuzey Vietnam'ın tüm ülkede kontrolü ele geçirmesi nedeniyle çatışmalar 1975 ilkbaharına kadar sürdü. Savaşın bedeli çok yüksek oldu. Vietnam harap edildi, milyonlarca kişi öldü ya da sakat kaldı, Birleşik Devletler sonuçsuz bir çaba için 150 milyar dolar harcadı, 58.000 Amerikalı can verdi. Savaş ayrıca Soğuk Savaş politikasına ilişkin oydaşmayı (konsensüs) da sona erdirdi. Halk, bazı Amerikan askeri

birliklerinin Vietnam'da gaddarlık yaptıklarını ve 1964'te Tonkin Körfezi olayına ilişkin gelişmeler konusunda hükümetin yalan söylediğini öğrendi. Pek çok Amerikalı Kamboçya'nın işgal edilmesinden dehşete kapıldı. Savaş ayrıca çok sayıda gencin, kendi hükümetlerinin davranışlarını ve korumaya çalıştığı değer yargılarını şüpheyle karşılamalarına neden oldu.

YUMUŞAMA

Savaşın sona ermesi üzerine Nixon yönetimi ana komünist güçlerle daha yakından ilgilenmeye başlayabildi. En dramatik adım Çin Halk Cumhuriyeti ile ilişki kurulmasıydı. Mao Zedong'un zaferini izleyen yirmi yıl süresince Birleşik Devletler, Tayvan'daki Milliyetçi hükümetin Çin'in tümünü temsil ettiğini ileri sürmüştü. Nixon 1971 ve 1972'de Amerikan tutumunu yumuşattı, ticaret sınırlamalarını azalttı ve Beijing'i ziyaret eden ilk ABD başkanı oldu.

Nixon, Sovyetler Birliği'ne karşı bir yumuşama politikası gütmekte de aynı oranda başarılı oldu. Çin'e gitmesinden birkaç ay sonra da Sovyetler Birliği'ni ziyaret etti. Sovyet lideri Leonid Brezhnev'le içtenlikli görüşmeler yaptı, füze stoklarının sınırlanması, uzayda işbirliği yapılması ve ticaret sınırlamalarının yumuşatılması konularında anlaşılabilir. Stratejik Silahların Sınırlanması Görüşmeleri (SALT) sonucu 1972'de, nükleer silah stoklarının azaltılmasını ve anti-balistik füze sistemleri geliştirilmesini engelleyen bir silah kontrolü anlaşması imzalandı.

NİXON'UN BAŞARILARI VE YENİLGİLERİ

Nixon, sekiz yıl süren Demokrat Parti iktidarından sonra göreve geldi. 1960'taki başarısız başkanlık yarışından önce Eisenhower'in başkan yardımcılığını yapmış olan Nixon, politikayla ilgilenmekle birlikte bu işe Başkan Johnson kadar heves duymuyordu. Gelişmelere uzak duruyor, çok kez rahatsız oluyormuş gibi bir görünüm sergiliyor, atacağı her adımı önceden hesap ediyordu. Bu davranışı başlangıçta işine yaradı; fakat, sonuçta da yıkılmasına yol açtı.

Nixon, Cumhuriyetçilerin mali sorumluluğa ilişkin değerlerini benimsemekle birlikte, hükümetin daha büyük rol oynaması gerektiğini ve sosyal yardıma yönelik devlet yöntemlerini de kabul ediyordu. Temelde istediği, buna ilişkin programların daha iyi uygulanmasıydı.

Nixon başkanlığı sırasında bir dizi ekonomik sorunla karşılaştı. 1973'e gelindiğinde enflasyon oranı yüzde 9 olmuş, endüstri hisse senetlerinin Dow-Jones ortalaması Kasım 1968-Mayıs 1970 arasında yüzde 36 düşmüş ve 1970 sonlarında işsizlik oranı yüzde 6,6'ya erişmişti. 1971'de ücret-fiyat kontrolleri uyguladı, ancak bunların pek az yararı oldu.

Nixon'un kontrolü dışında kalan gelişmeler onun ekonomik politikasını baltaladı. İsrail'e karşı 1973'te yapılan savaş sırasında Suriye ve Mısır, İsrail'in müttefiki Birleşik Devletler'e gönderilen petrole ambargo uygulaması için Suudi Arabistan'ı zorladılar. Petrol İhraç Eden Ülkeler Örgütü'nün (OPEC) diğer üyeleri de fiyatlarını dört kat arttırdılar. Amerikalılar hem kısıntılarla hem de hızla artan fiyatlarla karşı karşıya kaldılar. Bunu izleyen yıl ambargonun sona ermesine karşın yüksek fiyatlar sürdü. Daha yüksek enerji fiyatları Amerikan ekonomik yaşamındaki her alanını etkiledi; enflasyon 1974'te yüzde 12'ye yükseldi ve daha büyük bir işsizlik oranına yol açan olumsuz gelişmelere neden oldu. Anılan ekonomik gerileme ve enflasyon dönemi (stagflation), Amerika'nın 1948'den beri yüzünü güldürmüş olan büyük ekonomik patlamayı sona erdirdi.

Nixon bir yandan ekonomiyi yönetmeye çalışırken bir yandan da "kamu düzeni"ni yeniden kurmaya çalışıyordu. Amerikan kentlerinde suç oranının giderek yükselmesi, siyasal protestoların artması, uyuşturucu kullanımının çoğalması ve ABD üniversitelerinde cinsel ilişkilere hoşgörülle bakılması pek çok Amerikalıyı huzursuz ediyordu. Siyasal tabanını güçlendirmeyi amaçlayan Nixon, bozulmaları karşılamak için hükümetin gücünü kulanma yolunu seçti. Göstericileri ağır bir dille eleştirdi, çarpıtılmış haberler verdiği gerekçesiyle basına saldırdı ve muhaliflerini susturmaya çalıştı.

Bahis konusu strateji Watergate olayında geri tepti. İlk görev döneminde Kongre'nin her iki meclisinde de Demokrat Parti çoğunluğuyla karşı karşıya kalan Nixon, 1972 seçimlerinde büyük bir başarı sağlamak ve meclislerde Cumhuriyetçilerin çoğunluğunu sağlayarak yasama organındaki tikanıklığı sona erdirmek

istiyordu. Başkan Yeniden Seçtirme Komitesi, seçim yardımlarının açıklanmasını gerektiren yeni yasa yürürlüğe girmeden önce para toplamak için yoğun bir bağış kampanyası başlattı.

1972 yılı başlarında Nixon'un çevresindekiler, Demokrat Parti Ulusal Komitesi'nin Washington, D.C.'deki Watergate apartman gurubunda bulunan bürosunun telefonlarının dinlenmesini önerdiler. Girişim başarısız oldu. Gizlice büroya girip bunun ardından tutuklananların üzerinde bulunan para ve belgelerden onların Beyaz Saray'la bağlantısı olduğu anlaşılınca yönetim bu işe karıştığını örtbas etmeye karar verdi. Olayın ortaya çıkmasından altı gün sonra Nixon, Merkezi İstihbarat Örgütü'nü (CIA) aradı ve Federal Araştırma Bürosu'nun (FBI) yürütmekte olduğu araştırmanın, ulusal güvenlik nedeniyle durdurulması emri vermesini istedi. Gerçekte bu olay, yönetimin "düşman"ı olduğu düşünülen kişilerin bulunup yok edilmelerine yönelik kampanyanın bir parçasıydı. Anılan kampanya, telefonların yasa dışı dinlenmesini, bürolara gizlice girilmesini ve seçim bağışları sağlanmasını içeriyordu. Nixon o yıl yapılan seçimleri büyük bir farkla kazandıysa da basın ve özellikle de *Washington Post* gazetesi araştırmalarını sürdürdü. Skandal ortaya çıkınca, Kongre'deki Demokrat Parti çoğunluğu Nixon aleyhinde meclis soruşturması işlemleri başlattı. Olaya iliskisini gösteren kanıtlar çoğalınca Başkan 9 Ağustos 1974'te istifa etti.

FORD ARA DÖNEMİ

İddiasız bir kişiliğe sahip bulunan ve kamu yönetimindeki günlerinin çoğunu Kongre üyeliğiyle geçirmiş olan Gerald Ford, kendinden önceki başkan yardımcısı Spiro T. Agnew'in göreve başlamadan önce ve göreve başladıktan sonra rüşvet aldığı kanıtlanması üzerine istifa etmesinin ardından Nixon'un başkan yardımcılığına gelmişti. Yirmi ay sonra Nixon istifa edince Ford başkan oldu. İlk önceliği, Nixon'un azline yönelik meclis araştırması süreci yüzünden sarsılmış olan güveni hükümete yeniden kazandırmaktı. Başlangıçta Ford'a karşı büyük bir güven oluşmuştu; fakat, Nixon'u affedip gelecekte yargılanması olasılığını engelleyince bu güven kısa sürede eridi.

Politik alanda Nixon'un belirlemiş olduğu yolu izledi. Enflasyondaki ve işsizlikteki artış sürdüğü, gayri safi milli hasıla düştüğü için ekonomik sorunlar önemini korudu. Ford önce, Herbert Hoover'in 1929'da yaptığı gibi, halkı tatlı sözlerle yatıştırmak istedi. Bunda başarılı olamayınca enflasyonu sınırlayıcı önlemlere baş vurdu; bu da, yüzde 12 oranında işsizliğe yol açtı ve Büyük Bunalım'dan beri karşılaşılan en ciddi ekonomik gerilemeye neden oldu. Vergi indirimleri yapılarak ve daha yüksek işsizlik tazminatı ödenerek ufak tefek bir düzelve sağlandıysa da ekonomik sıkıntıların sonu gelmiyordu.

CARTER YILLARI

Demokrat Partili eski Georgia valisi Jimmy Carter 1976'da başkılık seçimini kazandı. Kampanya sırasında kendisini Washington politikalarının dışında bir kimse olarak tanıtmış ve yönetime yeni bir yaklaşım getireceği vaadinde bulunmuştu; fakat, ulusal düzeydeki deneyimsizliği yüzünden görevdeki ilk günlerden başlayarak sıkıntılarla karşılaştı. Bir deniz subayı olarak mühendislik eğitimi almış bulunduğu için bir teknokrat görünümü veriyordu. Halbuki Amerikalılar kendilerini sıkıntılı günlerden çıkaracak daha hareketli birini istiyorlardı.

Ekonomik konularda Carter önceleri bir aşırı harcama politikası güttü. Para politikasından sorumlu olan Federal Rezerv Kurulu açığı kapatmak için para arzını arttırınca enflasyon her yıl yüzde 10 yükselmeye başladı. Carter enflasyonu yavaşlatmak amacıyla bütçe kesintilerine gitti; ancak bu kesintiler, Demokrat parti politikasının temelini oluşturan toplumsal programları etkiledi. Görev süresinin sonlarında bütçe açıkları hala kapatılamamıştı ve hisse senedi fiyatlarının düşüp faizlerin yükselmesi de iş çevrelerinin yönetime yabancılaştığının bir göstergesiydi.

Carter ayrıca, etkili bir enerji politikası geliştirmekteki başarısızlığı yüzünden de eleştiriliyordu. "Savaşın ahlaki eşiti" adını verdiği ve dışardan petrol alımına bağlı kalmayı azaltacak kapsamlı bir program sundu. Muhafifleri bunu Kongre'de engellediler.

Carter kendisini halkçı olarak tanımlamakla birlikte siyasal öncelikleri hiçbir zaman tümüyle açık değildi. Hükümetin koruyucu rolünü destekliyordu; fakat sonradan, hükümetin ekonomi üzerindeki kontrolünü kaldıran bir süreç başlattı. Bir önceki yüzyılda uygulanan belirli sınırlamaların rekabeti engellediğini ve tüketici fiyatlarını yükselttiğini ileri sürerek, petrol endüstrisi ile havayolu, demiryolu ve kamyon taşımacılığında kontrollerin kaldırılmasından yana oldu.

Carter Demokrat Parti'nin önderliğini yeniden kurmak istiyordu; fakat, çabaları sonunda ne halkın ne de Kongre'nin desteğini sağlayabildi. Görev süresinin sonlarında halkın yüzde 77'si onun aleyhindeydi ve Amerikalılar yeniden Cumhuriyetçi Parti'ye yöneliyorlardı.

VIETNAM SONRASI DIŞ POLİTİKA

Birleşik Devletler Vietnam Savaşı'ndan sonra dünya genelinde daha hareketli bir politika izlemeye ve Avrupa, Orta Doğu ve Latin Amerika'daki sorunlara el atmaya başladı. Buna karşın, 1970'lerin sonlarında Sovyetler Birliği ve özellikle İran'la olan ilişki de ciddi sorunlar ortaya çıktı.

Başkan Ford, Nixon yönetiminin Sovyetler birliğine karşı bir yumuşama uygulama politikasını sürdürdü. Kasım 1974'te Vladivostok'ta Sovyet lideri Leonid Brezhnev'le buluştu. Buluşma, ABD-Sovyet silah kontrol önlemleri konusunda ilerleme sağlayacak bir ön anlaşmayla sona erdi. Ayrıca, 1975'te Helsinki'de çok uluslu bir konferans toplanmasına yol açıldı.

Avrupa tarihindeki en büyük doruk toplantısını oluşturan Helsinki Konferansı'na 35 Avrupa ülkesinin ve Birleşik Devletler'le Kanada'nın liderleri katıldılar. Konferans'ta 30.000 sözcükten oluşan tarihsel bir Son Senet hazırlandı. Anılan belgede, Batılı ülkelerin savunduğu bazı önemli ilkeler kadar, Doğu Bloku ülkelerinin ileri sürdüğü belirli noktalara da yer verildi. Belgede, Moskova'nın uzun yıllardır istediği gibi, İkinci Dünya Savaşı sonrasında Avrupa'daki sınırlarda oluşan değişikliklerin kalıcılığı kabul ediliyordu. Helsinki Son Senedi ayrıca, bireysel haklara ve insan özgürlüklerine saygı gösterileceği güvencesini de içeriyordu. Batı ülkeleri, Doğu Bloku hükümetlerine bu güvenceyi imzalatarak onlar üzerindeki baskılarını arttırmayı umuyorlardı. Gerçekten Batılı ülkeler, belirli aralıklarla yapılan "Helsinki izleme toplantıları"ndan etkili bir biçimde yararlanarak, Doğu Bloku'ndaki komünist ülkelerde görülen insan hakları ihlallerini göz önüne serdiler.

Başkan Jimmy Carter, Mısır ile İsrail arasında 30 yıldır süren savaş durumunu sona erdiren bir çıkışın gerçekleştirilmesine önemli bir yardımda bulundu. 1978'de, barışçı bir çözüme müzakere etmek amacıyla, Mısır Cumhurbaşkanı Enver Sedat ve İsrail Başbakanı Menahim Begin'le hem arabulucu hem de katılımcı olarak Maryland'daki Camp David başkanlık dinlenme tesisinde bir araya geldi. Her iki lider Mart 1979'da Birleşik Devletler'e dönerek Beyaz Saray'da barış antlaşmasını imzaladılar.

Carter, Panama Kanalı'nı Panama'ya 2000 yılında geri verecek olan antlaşmaların, uzun ve çok kez duygusal tartışmalar sonunda Senato tarafından onaylanmasını da sağladı. Ayrıca, Nixon'un açtığı yolu izleyerek Çin Halk Cumhuriyeti'ni resmen tanıdı.

Buna karşın Carter Sovyetler Birliği karşısında daha az başarılı oldu. Göreve başladığı sırada yumuşama süreci doruğunda olmasına ve Birleşik Devletler'in "aşırı komünizm korkusundan" kurtulduğunu açıklamasına karşılık, "insan haklarına bağlılığımızın mutlak olması gerekir" diye ısrarlı davranması Sovyet hükümetinin düşmanca davranmasına yol açtı. Nükleer silah stoklarını daha da azaltacak bir SALT II anlaşması imzalandı; fakat, Sovyetlerin 1979'da Afganistan'ı işgalini protesto etmek için Senato tarafından onaylanmadı. Carter aynı yıl, 1980'lerde çok büyük harcamalara yol açacak bir savunma desteği programı başlattı.

Carter 1979'da İran'da daha da büyük bir sıkıntıya düştü. Şii Müslüman lider Ayetullah Humeyni yönetiminde gerçekleşen bir kökten dinci ihtilalin, yolsuzluğa bulaşmış bulunan ama dost olan rejimi devirmesinden sonra Carter, tahttan indirilen Şah'ı tedavi görmesi için Birleşik Devletler'e kabul etti. İranlı kavgın militanlar Tahran'daki Amerikan Büyükelçiliği'ni işgal ettiler ve 53 Amerikalıyı bir yıldan fazla rehin tuttular. Carter tüm çabalarına karşın onların salıverilmelerini sağlayamadı ve seçimi kaybetmesinde bu başarısızlığının da katkısı oldu.

VATANDAŞLIK HAKLARI HAREKETİ 1960-1980

Siyah Amerikalıların eşitlik elde etme çabaları 1960'ların ortalarında en üst noktaya erişti. 1950'lerde birbiri ardından kazanılan zaferlerden sonra, siyahlar kendilerini şiddete yönelik olmayan doğrudan harekete daha da çok adanıyorlardı. Siyah din adamlarından oluşan Güneyli Hıristiyan Önderler Konferansı (Southern Christian Leadership Conference – SCLC) ve genç eylemcilerden kurulu Şiddet Yanlısı

Olmayan Öğrenciler Eşgüdüm Komitesi (Student Nonviolent Coordinating Committee – SNCC) benzeri guruplar barışçı karşı koyma eylemleri yoluyla reform elde etmeye çalıştılar.

Siyah üniversite öğrencileri 1960'ta, North Carolina'da ayrımcılık uygulanan bir Woolworth's mağazasının lokanta bölümünde oturma eylemi yaptılar ve oradan çıkmayı reddettiler. Anılan oturma eylemi medyanın ilgisini çekti ve Güney'in her yanında ona benzer gösteriler yapılmasına yol açtı. Bunu izleyen yıl, vatandaşlık hakları hareketi çalışanları "özgürlük gezileri" düzenlediler; karşı koyma eylemleri yoluyla medyanın dikkatinin çekileceğini ve değişikliklere yol açılacağını düşünen beyazlar ve siyahlar, anılan geziler çerçevesinde, Güney'de ayrımcılık yapılan terminallere giden otobüslerde seyahat ediyorlardı. Bunlara ek olarak açık hava toplantıları da düzenlediler ve bunların en büyüğünü oluşturan "Washington'a Yürüyüş" 1963'te gerçekleştirildi. 200.000 kişiyi aşan bir kalabalık, herkes için eşitlik ilkesine bağlılığı sergilemek için ülkenin başkentinde toplandı. Şarkıların söylenip konuşmaların yapıldığı gösteri, vatandaşlık hakları hareketinin önde gelen sözcüsü konumuna gelmiş olan Martin Luther King, Jr.'nin konuşmasıyla doruğa erişti. King topluluğa, "benim bir düşünüm var: Günün birinde, Georgia'nın kızıl tepelerinde, eski kölelerin oğullarıyla eski köle sahiplerinin oğulları kardeşlik masasında birarada oturabilecekler" diye seslendi. "Benim bir düşünüm var" nakaratını her yineleyişinde halk bunu büyük bir coşkuyla karşıladı.

Yine de vatandaşlık hakları hareketine ilişkin konuşmalar başlangıçta bir ilerleme sağlamakta başarısız kaldı. Başkan Kennedy, vatandaşlık hakları konusundaki desteklerini sağlamak için önceleri Güneyli beyazlara baskı yapmakta isteksiz davranıyordu; çünkü, başka sorunlarda da onların oylarına gereksinimi vardı. Buna karşın, olaylar Başkan'ı zorladı. 1962'de James Meredith ırkı yüzünden Mississippi Üniversite'sine kabul edilmeyince, Kennedy yasaların uygulanması için oraya federal birlikler gönderdi. Alabama'nın Birmingham kentinde ayrımcılık karşıtı protestolar polislin şiddete baş vurmasına yol açınca da Başkan Kongre'ye, kamuya açık yerlerin birleştirilmesi amacıyla yeni bir yasa taslağı sundu. Buna karşın, "Washington'a Yürüyüş" bile ilgili kongre komitesince bir önlem alınmasını sağlayamadı. Kennedy öldürüldüğünde, anılan yasa taslağı hala bekletiliyordu.

Başkan Johnson bu konuda daha başarılı oldu. Texaslı bir Güneyli olan Johnson, başkanlık seçimlerine katılmaya karar verince kendini vatandaşlık hakları konusuna adadı. 1963'te Kongre'de şunları söyledi: "Başkan Kennedy'i anmak için yapılacak hiçbir konuşma ya da övgü, Vatandaşlık hakları yasasının en kısa sürede onaylanması kadar saygın bir davranış olmayacaktır." Johnson tüm gücünü kullanarak, görüşmelerin sınırlanması konusunda Senato'yu ikna etti ve tüm kamuya açık mekanlarda ayrımcılığı yasaklayan 1964 tarihli Vatandaşlık Hakları Yasası'nın onaylanmasını sağladı. Bunu izleyen yıl da, 1965 tarihli Oy Kullanma Hakları Yasası'nın çıkarılması için uğraştı. Anılan yasaya göre, siyahların kaydının yerel yetkililer tarafından olanaksız kılındığı yerlere, seçmen kaydı yapılması amacıyla denetçiler atanacaktı. Yasanın onaylanmasını izleyen yıl, tutucu Güney eyaletlerinde 400.000 siyah kayıt yaptırdı; 1968'de bu sayı bir milyona erişti ve ülke genelindeki seçilmiş siyah görevlilerin sayısında büyük bir artış izlendi. Kongre son olarak 1968'de yerleşimde ayrımcılığı yasaklayan yasaları onayladı.

Anılan tüm yasama faaliyetine karşın bazı siyahlar gelişmelerin hızı konusunda sabırsızlık gösteriyorlardı. Etkili konuşmalar yapan eylemci Malcolm X, siyahların beyaz ırktan tümüyle ayrılmasını savunuyordu. Bir öğrenci lideri olan Stokely Carmichael de, şiddete başvurmama ve ırklar arası işbirliği görüşleri karşısında düş kırıklığı duyuyordu. Hangi yoldan olursa olsun siyahların gücünün sağlanması gerektiğini söylüyordu. Reformlar konusundaki aşırı taleplere şiddet olayları eşlik etti. 1966 ve 1967'de birkaç büyük kentte ayaklanmalar patlak verdi. Martin Luther King 1968 ilkbaharında bir katilin kurşununa kurban oldu. Birkaç ay sonra, ezilenlerin sözcülüğünü yapan, Vietnam Savaşı'na karşı çıkan ve öldürülen Başkan'ın kardeşi olan Senatör Robert Kennedy'de aynı akıbete uğradı. Pek çok kişiye göre bu iki cinayet, vatandaşlık hakları ve savaş karşıtı hareketlerde masumiyet ve idealizm döneminin sona erdiğini gösteriyordu. Solda giderek artan aşırılık ve kaçınılmaz olarak bunun karşısında gelişen muhafazakar tepki ulusun ruhsal yapısında büyük bir yara açtı ve bunun iyileşmesi için yıllar geçti.

Richard Nixon başkan olunca federal hükümetin vatandaşlık hakları konusundaki kararlılığı zayıfladı. Nixon siyasal tabanını, siyahların eşitliği hareketinde gerektiğinden çok ileri gidildiğini düşünen muhafazakar beyazlara dayandırmaya kararlıydı. "Güney stratejisi", yönetimin iskan için ayrılan ödeneği kesmesine ve 1970'te de, başarısız bir biçimde, 1965 tarihli Oy Kullanma Hakları Yasası'nın

genişletilmesini engellemeye çalışmasına yol açtı. Yüksek Mahkeme'nin 1971'de, eğitimde ayırimcılığı kaldırmaya yönelik bir önlem olarak siyah çocukları okula otobüsle götürmeye (busing) izin verilebileceğini kararlaştırması zerine Nixon buna karşı çıktığını televizyonda açıkladı ve bu konuda Kongre'nin bir moratoryum ya da engelleme kararı almasını sağlamaya çalıştı. Bu konuda başarı kazanamadı, fakat, görüşünü açığa vurmuş oldu. Yüksek Mahkeme 1974 yılında *Milliken-Bradley* davasında, kent merkezindeki siyah öğrencileri çoğunlukla beyaz öğrencilerin eğitim gördüğü banliyö okullarına götürme çabalarının yasalara aykırı bulunduğuna karar verince otobüsle ğrenci taşıma yönteminin karşıtları bir zafer kazanmış oldular.

Azınlıklara ncelikli işlem yapılmasının yarattığı tepkiler, Yüksek Mahkeme'nin 1978'de verdiği bir karar üzerine daha da açığa ıktı. Allan Bakke adında bir beyaz, California'daki bir tıp fakültesine yaptığı baş vurunun, azınlık mensuplarına kontenjan ayrılması yüzünden geri çevrildiğini iddia etti. Mahkeme, artık kontenjan uygulanamayacağı için, baş vurunun kabul edilmesini emretti; ancak, seçme yapılırken ırksal durumun göz önüne alınabileceğine karar verdi.

Tüm bunlara karşın, anılan kargaşalı yıllarda olumlu eylem (affirmative action) ve otobüsle ğrenci taşınması konularındaki görüş ayrılıkları, pek çok Afrikalı Amerikalı'nın orta sınıfa yükselmelerinin ve banliyölere yerleşmelerinin kesintisiz bir biçimde sürdüğünü zaman zaman gözlerden sakladı.

KADIN HAKLARI HAREKETİ

1950'lerde ve 1960'larda giderek çoğalan sayıda evli kadın iş gücüne katılmaya başladı; fakat 1963'te, çalışan bir kadın aynı işi yapan bir erkeğinin kazancının ortalama sadece yüzde 63'n elde edebiliyordu. Aynı yıl yazar Betty Friedan *Kadının stnlkleri* adlı kitabını yayınladı. Anılan kitapta orta sınıfın davranış biçimlerinin çarpıcı bir dille eleştirilmesi, kadınların hoşnutsuzluklarını yoğun biçimde dile getirmelerine yardımcı oldu. Kadınların "bir koca bulmak ve ocuk yapmak" dışında kendilerini ifade edebilme yolları olmadığını iddia eden Friedan, okuyucularını, yeni roller ve sorumluluklar üstlenmeleri ve bireysel ve mesleki kimlikleri erkeklerin egemenliğindeki bir toplum tarafından dışarıdan saptanacağı yerde onları kendilerinin araştırmaları için cesaretlendiriyordu.

1960'ların ve 1970'lerin kadın hakları hareketi, vatandaşlık hakları hareketinden esinlendi. Hareketin içindekiler temelde orta sınıftan geldikleri için, 1960'larda orta sınıf gençlerinin büyük bir kesimini etkileyen isyan ruhunu paylaşıyorlardı. Hareketin gelişmesine bağlanan bir başka öğe de, 1960'larda ortaya çıkan cinsel devrimdi; o devrimi de doğum kontrol haplarının geliştirilip pazarlanması ateşlemişti. Reform yasaları da değişikliği teşvik etti. 1964 tarihli Vatandaşlık Hakları Yasası Taslağı'nın görüşülmesi sırasında muhafazakarlar, ırksal ayırimcılık kadar cinsiyete bağlı ayırimcılığın da yasa dışı sayılmasını sağlayacak bir değişiklik önererek taslağın tümüyle reddini sağlamaya çalıştılar. nce değişiklik nerisi, sonra da yasa taslağının kendisi onaylandı ve kadınlar yasal haklarını elde etmek yolunda bir yasal araca sahip oldular.

Kadınlar durumlarını geliştirmek için kendileri de önlemler aldılar. 1966'da, aralarında Betty Friedan'ın da bulunduğu 28 meslek sahibi kadın, "Amerikan kadınlarının, Amerikan toplumunun temeline tümüyle şimdi katılmasını sağlamak amacıyla harekete geçmek için" Ulusal Kadınlar rgt'n (National Organization of Women – NOW) kurdular. Bir yıl içinde örgüte 1.000 kadın katıldı; dört yıl sonra ye sayısı 15.000'e erişti. NOW ve benzeri örgütler, kadınların ellerindeki sınırlı fırsatları anlayıp onları çoğaltmaya ilişkin kararlılıklarını gclendirmelerine yardımcı oldu.

Feminizm ya da kadınların haklarına ve çıkarlarına ilişkin örgütlü hareket 1970'lerin başlarında en yüksek noktasına erişti. Gazeteci Gloria Steinham ve birkaç başka kadın 1972'de *Ms* adlı yeni bir dergi yayınlamaya başladılar. Bir kadın sağlık rgt tarafından yayınlanan *Bedenlerimiz, Kendilerimiz* adlı el kitabı 1971-1976 arasında 850.000 satış yaptı.

Bazı eylemciler Anayasa'ya bir Eşit Haklar Değişikliği eklenmesini için baskı yaptılar. Kongre tarafından 1972'de kabul edilen değişiklikte "Yasalarla verilen eşit haklar, Birleşik Devletler ya da hiçbir Eyalet tarafından cinsiyet nedeniyle reddedilemez ya da kısıtlanamaz" denilmektedir. Bunu izleyen birkaç yıl içinde gerekli 38 eyaletten 35'i değişikliği onayladı. Mahkemeler de cinsel eşitliği desteklediler. Yüksek

Mahkeme 1973'te *Roe-Wade* davasında, kadınların hamileliklerinin ilk aylarında kürtaj yaptırmaya hakları olduğunu onayladı; bu kadın hakları hareketinde kazanılan önemli bir zaferdi.

Bunlara karşın, 1970'lerin ortalarında ve sonlarında kadın hakları hareketi durakladı. Çekiciliğini orta sınıftan öteye yayamadı. İlimli ve radikal feministler arasında ayrılıklar ortaya çıktı. Muhafazakar muhalifler Eşit Haklar Değişikliği'ne karşı bir kampanya başlattılar ve Değişiklik gerekli 38 eyalet tarafından onaylanmadığı için 1982'de yok oldu.

LATİN HAREKETİ

İkinci Dünya Savaşı sonrası Amerika'sında İspanyolca konuşan guruplar da ayırımcılıkla karşılaştılar. Küba, Portoriko, Meksika ve Orta Amerika'dan gelen bu kişiler çok kez beceri sahibi değillerdi ve İngilizce konuşamıyorlardı. Bazıları tarım işçisi olarak çalıştılar ve zaman zaman ürün toplarken zalimce muamele gördüler; diğer bazıları kentlere yayıldılar ve eski göçmen gurupları gibi, daha iyi bir yaşam peşinde koşarken önemli zorluklarla karşılaştılar.

Chicano'lar ya da Meksikalı-Amerikalılar, radikal Asociacion Nacional Maxico-Americana gibi örgütlerde harekete geçtiler; fakat, 1960'lara kadar herhangi bir karşı koyma eylemi başlatmadılar. Lyndon Johnson'un yoksullara yönelik programının onlara daha yaygın fırsatlar yaratacağını umuyorlardı; ancak, bürokratların pek fazla sesi çıkmayan guruplara yanıt vermediklerini gördüler. Özellikle siyah eylemcilik örneği, pluralist bir toplumda siyasal baskının önemini İspanyol kökenlilere öğretti.

Tarım işçileri, 1935 tarihli Ulusal Çalışma İlişkileri Yasası ile getirilen örgütlenme ve toplu sözleşme yapma hakkı güvencesi dışında bırakılmışlardı. Hemen hemen tümüyle İspanyol kökenlilerin egemenliğinde bulunan Birleşik Tarım İşçileri Sendikası'nın kurucusu olan Cesar Chavez, örgütünün tanınmasını sağlama konusunda doğrudan eylemin ne kadar yararlı olduğunu kanıtladı. California'daki üzüm üreticilerini karşısına alan Chavez, ülke genelinde bir boykot çağrısında bulundu ve anılan boykot sonucu, istismar edilmekte olan göçmen işçilere sendikalarda temsil edilme hakkı tanındı. Marul ve diğer ürünlere karşı yapılan buna benzer boykotlar da başarılı oldu. Tarım işletmecileri Chavez'in örgütünün çabalarını engellemeyi sürdürdülerse de, daha yüksek ücret alınmasına ve daha iyi çalışma koşulları elde edilmesine yönelik temsil için yasal temel sağlanmıştı.

İspanyol kökenliler politikada da etkin olmaya başladılar. 1961'de Henry B. Gonzalez Texas'tan Kongre üyesi seçildi. Üç yıl sonra, yine bir Texaslı olan Elizo ("Kika") de la Garza onu izledi ve New Mexico'lu Joseph Montoya Senato seçimini kazandı. Hem Gonzalez hem de de la Garza, daha sonraları Temsilciler Meclisi'nde komite başkanlığına yükseldiler. 1970'lerde ve 1980'lerde İspanyol kökenlilerin politikadaki etkileri giderek çoğaldı ve Bill Clinton başkanlığa seçilince İspanyol kökenli iki politikacıyı bakanlar kuruluna atadı; eski San Antonio belediye başkanı Henry Cisneros İskan ve Kentsel Gelişme Bakanı ve eski Denver belediye başkanı Federico Pena da Ulaştırma Bakanı oldular.

KIZILDERİLİ HAREKETİ

Kızılderililer 1950'lerde hükümetin onları özel yerleşim birimlerinden çıkarıp asimile etmek amacıyla kentlere yerleştirme politikasına karşı çaba gösterdiler. Kızılderililer sadece topraklarını yitirmekle kalmıyorlar, yerlerinden edilenlerin çoğu kent yaşamına ayak uydurmakta zorlanıyorlardı. 1961 yılında bu politikaya son verildiğinde Birleşik Devletler Vatandaşlık Hakları Komisyonu, Kızılderililer'de "yoksulluğun ve yokluğun ortak bir durum" olduğuna dikkat çekti.

1960'larda ve 1970'lerde Üçüncü Dünya milliyetçiliğini ve vatandaşlık hakları hareketinin elde ettiği başarıları izleyen Kızılderililer, kendi haklarını kazanmak amacıyla daha yoğun baskı uygulamaya başladılar. Yeni bir kuşakta yetişen liderler, kabile arazilerden geriye kalanını korumak ya da eskiden çok kez yasa dışı yollardan el konulmuş olan toprakları geri almak için mahkemeye baş vurmaya başladılar. Eyaletlerde, antlaşma ihlallerine birbiri ardından meydan okudular ve 1967'de de uzun süredir kötüye kullanılmış olan arazi ve su haklarını güvence altına alan ilk zaferi kazandılar. 1968'de kurulan Amerikan Kızılderili Hareketi (American Indian Movement – AIM) örgütü, hükümet fonlarının Kızılderililerin yönetimindeki kuruluşlara yönlendirilmesini ve kentlerde ihmale uğrayan Kızılderililere yardım edilmesini sağladı.

Karşı koyma eylemleri giderek olağan hale geldi. 1969'da 78 Kızılderili San Fransisko Körfezi'ndeki Alcatraz adasını işgal etti ve 1971'de federal yetkililer onları çıkarıncaya kadar ellerinde tuttu. AIM 1973'te, XIX. Yüzyıl sonlarında askerlerin büyük bir Kızılderili katliamı yapmış oldukları South Dakota'nın Yarı Diz köyünü işgal etti. Militanlar, köyü çevreleyen özel yerleşim biriminde perişan yaşam koşulları bulunduğunu, ailelerin yarısının sosyal yardım aldıklarını ve alkolikliğin yaygın olduğunu vurgulamayı umuyorlardı. Bir Kızılderili öldürülüp biri de yaralandıktan sonra serüven sona erdi; hükümetin antlaşma haklarını yeniden gözden geçirmesi için anlaşmaya varıldı; fakat, bundan sonra pek az şey yapıldı. Yine de Kızılderili eylemleri belirli sonuçlar sağladı. Diğer Amerikalılar Kızılderililerin gereksinimlerinin daha çok farkına vardılar. Hükümetin her kesimindeki yetkililer, eşit işlem yapılması yolundaki baskılara çoktandır olması gereken biçimde karşılık vermeye başladılar. 1992'de seçilen Coloradolul Ben Nighthouse Campbell Senato'daki ilk Kızılderili üye oldu.

KARŞI KÜLTÜR VE ÇEVRECİLİK

Eşit fırsat kıskırtmaları yeni ayaklanma türleri ateşledi. Özellikle gençler, ebeveynlerinin İkinci Dünya Savaşı sonrasında yarattıkları istikrarlı orta sınıf yaşamı modellerini reddettiler. Bazıları radikal politik eylemlere daldılar; diğer pek çokları da yeni giyinme ve cinsel davranma standartları yarattılar. Karşı kültürün gözle görülür izleri 1960'ların sonları ile 1970'lerin başlarında Amerikan toplumuna işlemeye başladı. Saçlar uzadı ve sakal bırakmak olağan hale geldi. Pantolon, ceket ve boyunbağının yerini kot pantolonlar ve tişörtler aldı. Bellekleri geçmişin sınırlamalarından kurtarabilmek amacıyla yasa dışı uyuşturucu kullanımı arttı. Rock müziği gelişti, yaygınlaştı ve çeşitli biçimlere büründü. Beatles, Rolling Stones ve diğer İngiliz müzik gurupları ülkede fırtınalar estirdiler. "Hard Rock" sevmeye başlandı ve besteci-şarkıcı Bob Dylan'ınkilere benzer siyasal ve toplumsal mesajlar taşıyan şarkılar popüler oldu. Gençlik karşı kültürü Ağustos 1969'da doruğuna erişti; New York Eyaleti'nin kırsal kesimindeki Wodstock'ta yapılan üç gün süreli müzik festivaline yaklaşık yarım milyon kişi katıldı. Filmlerde ve plak albümlerinde efsaneleştirilen festival o döneme adını verdi: Woodstock Kuşağı.

Vatandaşlık hakları hareketini besleyen ve karşı kültürü belirleyen enerji, 1960'ların ortalarında da çevrecilik hareketini başlattı. Rachel Carson'un 1962'de yayınlanan, kimyasal haşarat ilaçlarının ve özellikle DDT'nin verdiği zararları vurgulayan *Sessiz İlkbahar* adlı kitabı pek çok kişiyi harekete geçirdi. Çevre sağlığına ve güzelliğine zararlı, otomobil egzost gazları, endüstri atıkları, sulara dökülen petrol gibi diğer kirlilik kaynaklarının farkına varanlar çoğaldıkça, çevreye yönelik ilgi ve endişe 1960'larda halkı her geçen gün daha fazla oyalamayı sürdürdü. 22 Nisan 1970'te Birleşik Devletler'deki tüm okullarda ve toplumlarda Dünya Günü kutlandı ve Amerikalılara çevre kirliliğinin tehlikeleri konusunda "Eğitim" verildi. Yine de pek çok kişi ülkede havanın ve suyun temizlenmesi için ileri sürülen önlemlere karşı çıktı. Çözümler, bireylerin ve iş yerlerinin para harcamasını ve halkın yaşama ve çalışma biçimlerinde değişiklik yapılmasını gerektirecekti. Buna karşın Kongre, ulusal hava niteliği standartları geliştirilmesi amacıyla 1967 tarihli Temiz Hava Yasası'nı kabul etti. Ayrıca, Su Niteliğini Geliştirme Yasası'nı onaylayarak, kıyılarına dökülen petrolün neden olduğu pisliğin temizlenmesi sorumluluğunu bu kirlenmeye neden olanlara yükledi. 1970'te de, aykırı davranışları denetleme çabalarını başlatmak amacıyla, bağımsız bir federal kuruluş olan Çevre Koruma Dairesi yaratıldı.

BÖLÜM XIII XXI. YÜZYILA DOĞRU

“Amerika kalıcı olmak için değişmelidir...Amerika'nın idealleri olan yaşam, özgürlük ve mutluluğu izlemeyi korumak için değişmelidir. Günümüzün koşullarına uygun olarak yürüyoruz ama görevimiz sonsuzdur.”

Başkan Bill Clinton – 1993

GEÇİŞ DÖNEMİNDEKİ BİR TOPLUM

Amerikan toplumunun yapısında yıllar önce başlamış olan değişimler 1980'lere gelindiğinde daha da belirginleşmişti. Nüfusun şekli ve Amerikan toplumundaki en önemli meslekler ve beceriler büyük değişikliklere uğramıştı.

Hizmete ilişkin işlerin ekonomideki başatlığı yadsınamaz oldu. Yarım yüzyıldan uzun bir zamandır süren eğilim 1980'lerin ortalarında doruğa erişti ve tüm çalışanların dörtte üçü hizmet sektöründe görev yapar oldu - perakende mal satış elemanları, büro çalışanları, öğretmenler, doktorlar ve diğer sağlık görevlileri, devlet memurları, avukatlar, hukuk ve maliye uzmanları gibi.

Hizmet sektöründeki çalışmalarda giderek çoğalan bilgisayar kullanımından yararlanıldı. Artık enformasyon çağına girilmişti ve ekonomik ve toplumsal eğilimler konusunda, donanım ve yazılım sayesinde, önceleri düşünülmemeyecek yoğunlukta bilgi toplanabiliyordu. Federal hükümet 1950'lerde ve 1960'larda, savunma ve uzay programlarının bir parçası olarak küçümsenmeyecek oranda bilgisayar teknolojisi yatırımları yapmıştı. 1970'lerin sonlarında, bir garajda çalışan Californialı iki genç iş adamı, Apple adını verdikleri ilk kişisel bilgisayarı yaygın olarak pazarladılar ve bir devrimi ateşlediler. 1980'lerin ilk yıllarına gelindiğinde, ABD'deki işyerlerinde ve evlerde milyonlarca mikro-bilgisayar kullanılmaya başlanmış ve Time dergisi bilgisayarı “Yılın Makinesi” olarak ilan etmişti.

Aynı günlerde Amerika'nın çelik ve dokuma gibi “bacalı endüstrileri” bir gerileme içindeydi. ABD otomobil endüstrisi de, çoğu Birleşik Devletler'de kendi fabrikalarını kurmuş olan Toyota, Honda ve Nissan gibi aşırı verimli çalışan Japon otomobil imalatçılarının rekabeti karşısında sendeliyordu. 1980'lere gelindiğinde, Amerikan otomobil piyasasının dörtte biri Japon firmalarının kontrolüne geçmişti. Amerikalı üreticiler, Japon rakiplerinin düşük maliyetlerine ve mühendislik standartlarına ancak 1980'lerin sonlarında ve 1990'ların başlarında erişebildiler ve son yirmi yılda ithalata kaptırdıkları iç piyasa paylarını yeniden kazanmaya başlayabildiler. Rekabetin çok yoğun olduğu bilgisayar endüstrisi benzeri alanlardaki bu acımasız yarışmadan yararlananlarsa tüketicilerdi; buna karşın, maliyetlerin düşürülmesi için harcanan çabalar, ABD otomobil endüstrisinde binlerce işçinin sürekli biçimde açıkta kalması anlamına geliyordu. Nüfusun yapısı da değişiyordu. Yaklaşık olarak 1946'dan 1964'e kadar süren “bebek patlaması”nın sona ermesini izleyen yıllarda genel artış yavaşladı ve nüfus yaşlandı. Ev halkının yapısı da değişti. 1980'de, ailelerin oluşturduğu yaşama birimi oranı azaldı; anılan yılda, birbiriyle akraba olmayan iki ya da daha çok kişinin birlikte yaşadığı “aile dışı birimler” toplam nüfusun dörtte birini barındırıyordu.

Yeni gelen göçmenler de Amerikan toplumunun yapısını bir başka biçimde değiştirdiler. 1965'te göç politikasında yapılan reformdan sonra Batı Avrupa odak olmaktan çıktı ve Asya ve Latin Amerika'dan gelenlerin sayısında büyük bir artış görüldü. Sözelimi, Vietnam savaşı sona erince bu ülkeden kaçan sığınmacılar Birleşik Devletler'e akın ettiler. Ülke bir kez daha dünyanın her yanından gelenlere barınak olmaya başlayınca son 60 yılın en yüksek göç düzeyine erişildi ve 1980'de 808.000 göçmen geldi.

Yeni guruplar da 1980'lerde fırsat eşitliği çabalarına etkin biçimde katıldılar. Vatandaşlık hakları hareketinde kullanılan pek çok yöntem baş vuran eşcinseller de diğer guruplar gibi ayrımcılığa karşı özgürlük peşinde koştu. Baskılar sık sık ses getirdi. Sözelimi ABD Kamu Hizmetleri Komisyonu 1975'te eşcinsellerin işe alınması karşısındaki engelleri kaldırdı ve birçok eyalette ayrımcılık karşıtı yasalar kabul edildi. Kaçınılmaz olarak buna karşı bir tepki doğdu ve eşcinsellere yönelik düşmanca davranışlar görüldü.

1981'de, bedenin bağışıklık sistemini yok eden ölümcül bir hastalık olan AIDS keşfedildi. AIDS cinsel ilişki ya da kan yoluyla bulaşmaktadır. Birleşik Devletler'de, genelde tüm nüfusun bu hastalığa tutulabileceği kanıtlanmakla birlikte, özellikle eşcinsel erkekler ve damardan uyuşturucu kullananlar AIDS'e

yakalandılar. 1992'de 150.000'den fazla Amerikalı AIDS'den öldü; tahminlere göre ise, virüsü taşıyanların sayısı 300.000'le bir milyon arasında değişiyordu. Buna karşın, AIDS salgını sadece Birleşik Devletler'le sınırlı değildi; hastalığı tedavi etme çabasına tüm dünyadaki doktorlar ve araştırmacılar da katılıyorlardı. Daha çok ABD'li ve Fransız araştırmacıların çalışmaları sonucu ilk başarı sağlandı ve AIDS mikrobu izole edilerek kan stoklarının korunmasına yönelik testler geliştirildi.

MUHAFAZAKARLIK VE RONALD REAGAN'IN YÜKSELİŞİ

Carter döneminde son yirmi yıldır sergilenen, pek çok kent merkezinde işlenen suçlardan ve ırksal kutuplaşmadan ekonomik gerileme ve enflasyona kadar yayılan ekonomik, toplumsal ve siyasal eğilimler ülkede bir düş kırıklığı havası yaratmıştı. Anılan eğilim, hükümete ve onun ülkedeki kökleşmiş toplumsal ve siyasal sorunlarla etkin bir biçimde başa çıkmaktaki becerisine karşı duyulan kuşku da yeniden güçlendirmişti.

Uzun süredir ulusal düzeyde iktidarda olamayan muhafazakarlar bu yeni duyguları istismar etmek için hazır durumdaydılar. Şimdi pek çok Amerikalı onların, yetkileri sınırlanmış bir hükümete yönelmesi, güçlü bir ulusal savunma yaratılması ve hoşgörülü ve çok kez karışıklıklarla dolu bir modern toplumun saldırısı olarak algılanan gelişmelere karşı geleneksel değerlerin korunması yolundaki görüşlerini benimsemeye hazırды.

Bu muhafazakar gelişmenin pek çok kaynağı vardı. İncil'i Tanrı'nın doğrudan ve yanılmaz buyruğu olarak gören büyük bir köktenci Hristiyan gurup, özellikle suçlardaki ve cinsel ahlaksızlıktaki artıştan endişeleniyordu. 1980'lerin başlarında politik alandaki en etkili guruplardan biri Ahlaki Çoğunluk adını almıştı ve Baptist rahip Jerry Falwell tarafından yönetiliyordu. Pat Robertson'un önderlik ettiği bir başka gurup ta Hristiyan Koalisyonu adında bir örgüt kurmuştu ve 1990'larda Cumhuriyetçi Parti içinde etkin bir güç konumuna gelmişti. Diğer pek çok gurup gibi onlar da, Amerikalıların yaşamında dinin önemli bir güç olmasını istiyorlardı. Falwell ve Robertson gibi televizyon İncilcilerinin çok sayıda izleyicisi vardı. Muhafazakarları güçlendiren bir başka sorun da, o günlerin en bölücü ve duygusal konusu olan kürtajdı. Yüksek Mahkeme'nin 1973'te *Roe-Wade* davasında, kadınların hamileliklerinin ilk aylarında kürtaj yaptırmaya hakları olduğu yolundaki kararına karşı oluşan muhalefet pek çok bireyi ve örgütü bir araya getirdi. Bunlar arasında, hemen hemen her koşulda yapılan kürtajı cinayetle eşdeğerli gören çok sayıda Hristiyan, siyasal muhafazakar ve kökten dinci vardı ve muhalefet onlarla da sınırlı kalmıyordu. Anılan kişiler, görüşlerini kabul eden ve bu görüşü benimsemeyenlere karşı çıkan tüm politikacıları desteklemek amacıyla örgütlenmeye hazır bulunuyorlardı. Kürtajın desteklendiği ve ona karşı çıktığı gösteriler politik yaşamın vazgeçilmez bir parçası olmuştu.

Cumhuriyetçi Parti'de sağ kanat yeniden başat konuma geldi. Sağ kanat 1964'te Barry Goldwater'in başkan adaylığı sırasında kısa bir süre için Parti'de kontrolü ele geçirmiş ve sonra da giderek sahneden çekilmişti. Buna karşın, 1980'e gelindiğinde, çağdaş bağış toplama yöntemleri kullanan sağ kanat Parti'deki ilimlilere yetişti. Ekonomist Milton Friedman, gazeteciler William F. Buckley ile George Will ve Heritage Vakfı banzeri araştırma kuruluşlarının entelektüel gücünden yararlanan Yeni Sağ, 1980'lerin sorunlarının tanımlanmasında önemli bir rol oynadı.

Diğer muhafazakarlar ya da "Eski Sağ" gibi Yeni Sağ da hükümetin ekonomiye müdahalesine önemli sınırlamalar getirilmesinden yanaydı; fakat, aileye yönelik değer yargılarını teşvik etmek, eşcinsel davranışları yasaklamak ve pornografiyi engellemek için hükümetin gücünü kullanmaya da hevesliydi. Yeni Sağ genelde suçlara karşı sert önlemler alınmasını, güçlü bir ulusal savunma yaratılmasını, devlet okullarında dua okunmasına izin verecek bir anayasa değişikliği yapılmasını, kürtaja karşı çıkılmasını ve kadınlara Eşit Haklar sağlayan Anayasa Değişikliği'nin engellenmesini de istiyordu.

Tüm bu değişik eğilimleri birleştiren kişi Ronald Reagan'dı. Illinois doğumlu Reagan, politikaya atılmadan önce Hollywood filmlerinde ve televizyonda yıldızlığa yükselmişti. 1964'te ülke genelinde yayınlanan bir televizyon programında Barry Goldwater'i destekleyen bir konuşma yaparak ilk kez siyasal ün kazandı. Reagan 1966'da, seçmenlerin Berkeley'deki California Üniversitesi'nde patlak veren öğrenci ayaklanmasına karşı tepkisi sayesinde California valiliğine seçildi ve 1975'e kadar bu görevde kaldı. 1976'da Cumhuriyetçi Parti'nin başkan adaylığını kıl payı kaçırdıktan sonra 1980'de Parti'nin adaylığını ve

sonra da Jimmy Carter'e karşı başkanlığı kazandı. Reagan 1984'te de, Carter'in başkan yardımcısı Walter Mondale karşısında büyük bir seçim zaferi yaşadı.

Başkan Reagan'ın, hiç azalmayan iyimserliği ve Amerikan halkının başarılarını ve beklentilerini kutlama yeteneği iki görev dönemi boyunca sürdü. Pek çok Amerikalının gözünde bir güvence ve istikrar simgesiydi. Reagan, konuşurken yanlışlıklar yapma eğiliminin karşın, özellikle televizyondan çok iyi yararlanması sayesinde "Büyük İletişimci" olarak tanınıyordu. Pek çok kişiye, halkın yaygın sevgisini kazanmış bir başka cana yakın kişinin, yani Başkan Dwight Eisenhower'in başat olduğu gönenç ve görelî toplumsal huzur dolu günlerin yaşandığı 1950'leri anımsatıyordu.

Reagan, Amerikalıların yaşamına hükümet tarafından çok fazla karışıldığına inanıyordu. "Savurganlığı, sahtekarlığı ve kötüye kullanımı" ortadan kaldırarak, halkın gereksinim duymadığını ileri sürdüğü programları kıstak istiyordu. Reagan görevi süresince, Jimmy Carter'in başlattığından daha kapsamlı bir yasal kontrolleri azaltma programı izledi. Reagan, tüketiciyi, işyerini ve çevreyi ilgilendiren düzenlemelerin kaldırılmasına çalışıyor ve bunların yetersiz, pahalı ve ekonomik büyümeyi engelleyici olduğunu iddia ediyordu.

1980'LERDE EKONOMİ

Başkan Reagan'ın ülke içi programı, özel sektörün gücü rahat bırakılırsa ülke ekonomisinin gelişeceği yolundaki inancından kaynaklanıyordu. Bu inanç, mal ve hizmet arzı ne kadar artarsa ekonominin de o kadar hızlı büyüyeceğini ileri süren "arz yanlısı" ekonomiye dayanmaktaydı. Reagan, daha büyük tüketici harcamalarını, tasarrufları ve yatırımları teşvik etmek için büyük vergi kesintilerine gitti. Arz yanlısı ekonomistlerin ileri sürdüklerine göre, vergi kesintileri daha büyük yatırımlara, daha büyük kazanç ve bu kazançtan alınacak vergiler de daha yüksek hükümet gelirlerine yol açacaktı. Cumhuriyetçilerin Senato'da küçük bir çoğunluğa sahip bulunmalarına ve Temsilciler Meclisi'nin de Demokratların kontrolünde olmasına karşın Başkan Reagan ilk görev yılında ekonomik programının önemli kesimlerine ilişkin yasaların çıkarılmasını sağladı; bunlar arasında, bireysel vergilerin üç yıla yayılan bir sürede yüzde 25 azaltılması da vardı. Reagan yönetimi ayrıca, silahlı kuvvetlerin modernleştirilmesine ve Sovyetler Birliği'nden geldiğini düşündüğü sürekli ve giderek yoğunlaşan tehditlere karşı konulmasına yönelik harcamaların artırılmasını istedi ve bunu başardı.

Reagan'ın başkanlığında geçen ilk yıllarda, ülkedeki hemen hemen tüm sektörleri etkileyen bir ekonomik gerileme görüldü. Gerçek gayri safi milli hasıla (GNP) 1982'de yüzde 2,5 azaldı, işsizlik oranı yüzde 10'u aştı ve Amerika'daki fabrikaların yaklaşık üçte biri üretimi durdurdu. Ortabatı'da, General Electric ve International Harvester gibi belli başlı şirketler işçi çıkarmaya başladı. Petrol bunalımı da gerilemeye katkıda bulundu. ABD'nin üretkenliği yavaşlayınca, Almanya ve Japonya gibi ekonomik rakipleri dünya ticaretinde daha büyük pay sahibi oldular. Amerika'da yabancı kaynaklı mal tüketimi büyük bir hızla arttı. Çiftçiler de zor günler yaşadılar. Üretim daha az kişinin elinde toplandıkça çiftçi sayısı azaldı. Amerikan çiftçileri 1970'lerde Hindistan'a, Çin'e, Sovyetler Birliği'ne ve ürün sıkıntısı çeken diğer ülkelere yardım etmişler ve yeni arazi almak ve üretimi attırmak için büyük ölçüde borçlanmışlardı. Bundan bir süre sonra, petrol fiyatlarındaki yükseliş çiftlik giderlerini arttırdı ve 1980'de ortaya çıkan dünya çapındaki ekonomik bunalım tarım ürünlerine olan talebi daralttı. Çiftçiler geçimlerini sağlayabilmekte büyük zorluklarla karşılaştılar.

Buna karşın, 1982'deki büyük gerilemeye petrol fiyatlarının düşmesi de eklenince büyük bir yarar elde edildi ve Carter döneminde başlamış olan aşırı enflasyon durduruldu. 1983 sonlarında ekonominin belirli kesimlerinde koşullar düzeldi; 1984 başlarında ekonomi yeniden canlandı ve Birleşik Devletler İkinci Dünya Savaşı'ndan beri yaşanmış olan en uzun süreli ekonomik büyüme dönemlerinden birine girdi. Japonya, Birleşik Devletler'e yönelik otomobil ihracatına gönüllü olarak kota koymayı kabul etti. Federal vergi kesintileri sonucu tüketici harcamaları çoğaldı. İyimser bir satın alma dalgası yakalayan menkul kıymetler borsasında fiyatlar yükseldi. GNP yılda yüzde 4,2 oranında yükselmeye başladı. 1983-1987 yılları arasında yüzde 3-5 oranında gerçekleşen enflasyon 1986'da uzun yıllardır ilk kez yüzde 2'nin biraz altına düştü. Ülkede gayri safi milli hasıla 1980'lerde büyük ölçüde arttı; 1982-1987 yılları arasında ABD ekonomisinde 13 milyondan fazla kişiye yeni iş yaratıldı.

Buna karşın bahis konusu büyüme, korkutucu bir oranda karşılıksız harcamalardan kaynaklanıyordu. Reagan döneminde ulusal borç yaklaşık üç katına çıktı. Ayrıca, ulusal gönençteki yükselişin hemen hemen tümü en yüksek gelir kesiminde oldu. Ekonomideki az ve yarı nitelikli işçilere yönelik istihdam olanakları ortadan kalkınca, yoksul ve orta sınıfa mensup ailelerin konumu kötüleşti ya da toplumun geri kalan kesimlerine ayak uyduramaz duruma düştüler.

Vergileri düşürme sözünü yerine getirmekte kararlı olan Reagan, ikinci görev döneminde, 75 yıldır görülen en yaygın federal vergi reformunu gerçekleştirdi. Demokratlar kadar Cumhuriyetçilerin de geniş desteğine sahip olan bu önleme uygun olarak gelir vergisi oranları düşürüldü, vergi dilimlerinin saptanması basitleştirildi, yasal boşluklar dolduruldu ve böylelikle düşük gelirli Amerikalıların daha eşit işlem görmeleri yolunda önemli bir adım atıldı. Yine de ciddi sorunlar giderilemedi. Ekonomi düzeldiyse de, sürekli yoksulluk çekenler bundan yararlanamadılar. Çiftçilerin sıkıntıları sürdü ve 1986 ve 1988'de yaşanan ciddi kuraklıklar onların çektiklerini daha da arttırdı.

Savunma bütçesindeki yükselme, vergi kesintileri ve hükümetin sağlık yardımlarındaki artışlarla birleşince, federal hükümetin her yıl elde ettiği gelirden fazlasını harcaması sonucu doğdu. Bazı uzmanların iddiasına göre, Demokratların istediği gibi halka yönelik daha fazla harcama yapılmasını önlemek için yönetim tarafından yürütülen stratejinin bir parçası olarak bu açıklara da göz yumuluyordu. Buna karşın, Kongre'deki Demokratlar da Cumhuriyetçiler de anılan harcamaların azaltılmasını kabul etmediler. 1980'de 74 milyar dolar olan açık 1986'da 221 milyara yükseldi, 1987'de ise 150 milyara düştü. 1987'de menkul kıymetler borsasında karşılaşılan çöküntü, ekonomideki istikrara yönelik endişeleri arttırdı.

DIŞ İLİŞKİLER

Başkan Reagan dış politikada daha iddialı bir rol oynamaya çalıştı ve bu yaklaşım ilk kez Orta Amerika'da denendi. El Salvador'da bir gerilla isyanı hükümeti düşme tehdidiyle karşı karşıya bırakınca, anılan ülkeye yönelik bir ekonomik yardım ve askeri eğitim programı başlatıldı. Ayrıca, seçilmiş bir demokratik hükümete geçilmesi için etkin destek verildiyse de, sağ kanattaki ölüm birliklerinin faaliyetini önleme çabalarında ancak sınırlı bir başarı sağlanabildi. ABD yardımı hükümette istikrar sağlanmasna yardımcı oldu; fakat, El Salvador'daki şiddet olayları azalmadı, aksine 1989 sonlarında daha da arttı. Buna karşın 1992 başlarında bir barış anlaşması sağlanabildi.

ABD'nin Nikaragua'ya yönelik politikası daha da çelişkiliydi. Kendilerine "Sandinista"lar adı veren isyancılar 1979'da Somoza'nın sağcı baskı rejimini sona erdirdiler. Sandinista hükümeti, Küba ve Sovyetler Birliği ile olan askeri ilişkilerini kesmesi ve siyasal yapısını demokratik reformlara açması yolundaki ABD taleplerini reddetti. Bölgesel barış girişimleri sonuçsuz kaldı ve yönetimin çabaları "kontralara" (contras) diye bilinen Sandinista karşıtı direnişçilere destek vermeye yöneldi. Bahis konusu politikaya ilişkin yoğun tartışmalardan sonra Kongre Ekim 1984'te kontralara yapılan tüm askeri yardımı durdurdu ama insancıl yardımları sürdürdü. Kongre, yönetimin baskısı üzerine, 1986'da bu kararından döndü ve kontralara 100 milyon dolar tutarında askeri yardım yapılmasını onayladı. Buna karşın, savaş alanındaki başarısızlıklar, insan hakları ihlalleri ve İran'a gizlice yapılan silah satışından elde edilen paraların kontralara gönderildiğinin ortaya çıkması, Sandinista karşıtı gerillalara askeri yardımın sürdürülmesine ilişkin politik Kongre desteğini baltaladı.

Bunun ardından, Başkan George Bush kontralara askeri yardım yapılmasına yönelik tüm çabalardan vazgeçti. Bush yönetimi ayrıca, Şubat 1990'da Sandinistalara karşı beklenmedik bir seçim zaferi kazanmış olan Violetta Chamorro önderliğindeki muhalif siyasal koalisyonu da destekledi. Reagan yönetimi, Guatemala'dan Arjantin'e kadar Latin Amerika'nın tümünde demokrasiye dönüldüğüne tanık olduğu için bu konuda daha şanslı sayılırdı. Kaldı ki, halk tarafından seçilmiş hükümetlerin ortaya çıkışı Latin Amerika ile de sınırlı kalmadı; Asya'da, Corazon Aquino'nun "halkın gücü" kampanyası Ferdinand Marcos'un diktatörlüğüne ve Kore'de yapılan seçimler de yıllardır süren askeri yönetime son verdi.

Bunun aksine Güney Afrika, çelişkili "yapıcı vaad" politikası yoluyla ırkçı "apartheid"i yok edilmesini teşvik için Reagan yönetimince girilen çabalara direndi. Gelişme sağlanamayışından öfkelenen ABD Kongresi Reagan'ın vetosunu dinlemedi ve 1986 yılında Güney Afrika'ya karşı bir takım ekonomik

yaptırımlar uygulanmasını onayladı. Sadece Aralık 1988'de, yani Reagan yönetiminin görevdeki son haftalarında, yıllardır süren ABD arabuluculuk katkıları sonucu, Afrika'nın güneyindeki Namibia yöresinde tarihsel bir barış anlaşmasına ve bağımsızlığa erişildi.

Reagan yönetimi komünizm karşıtı açık sözlü söylemine karşın, askeri müdahaleye baş vurmada görelî bir ılımlılık gösterdi. 25 Ekim 1983'te, komşu ülkelerin ivedi yardım çağrılarını üzerine ABD askerleri Antiller'deki Grenada adasına çıktılar. Bu hareket, Grenada'daki solcu başbakanın kendi Marksist eğilimli partisinin üyeleri tarafından öldürülmesini izledi. Kısa süren bir çatışmadan sonra ABD birlikleri yüzlerce Kübalı askeri personel ve inşaat görevlisi yakaladı ve Sovyetlerin gönderdiği silahların saklandığı depoları ele geçirdi. Aralık 1983'te son Amerikan askerleri de Grenada'dan ayrıldı ve bir yıl sonra da ülkede demokratik seçimler yapıldı.

Buna karşın, Birleşik Devletler'in Lübnan'daki zayıf ama ılımlı ve Batı yanlısı hükümeti güçlendirme çabaları Ekim 1983'te faciayla sona erdi ve bir terörist bomba saldırısında 241 ABD deniz piyadesi öldürüldü. Nisan 1986'da, Libya'nın kışkırtmaları sonucu Avrupa'daki ABD askeri personeline karşı girişilen terörist saldırılarına misilleme olarak ABD Deniz ve Hava Kuvvetleri uçakları bu ülkenin Trablus ve Bingazi kentlerindeki hedefleri vurdu.

İran Körfezi'nde ise, daha önce ABD-İran ilişkilerinin kesilmiş olması ve İran-İrak savaşı başlaması sonucu ABD bir deniz hareketine girişti. Başlangıçta tanker filosunun korunması için Kuveyt tarafından yapılan çağrıya yanıt veren Birleşik Devletler, daha sonraları, diğer Batı ülkelerinin savaş gemileri ile birlikte hareket ederek, tankerlerden ve diğer tarafsız teknelerden oluşan konvoylara Körfez'den geçerken eşlik etti ve böylelikle yaşamsal su yollarını açık tuttu.

ABD-SOVYET İLİŞKİLERİ

Başkan Reagan, Sovyetler Birliği ile ilişkilerde izlenecek politikanın, güce dayanarak barışın sağlanması olacağını açıklamıştı. Soğuk Savaş geleneklerine bağlı olan Reagan, "kötülük imparatorluğu" diye tanımladığı ülke ile ilişkilerde katı davranmaya kararlıydı. İki olay ABD-Sovyet ilişkilerinde gerginliği arttırdı: Aralık 1981'de Polonya'daki işçilerin Dayanışma hareketinin bastırılması ve 007 sayılı seferi yaparken rotasından çıkan bir Kore Hava Yolları uçağının 1 Eylül 1983'te bir Sovyet avcı jeti tarafından düşürülmesi. Birleşik Devletler ayrıca, Afganistan'da sürmekte olan Sovyet işgalini kınıyor ve oradaki "mücahiddin" direnişçilerine yardım sağlıyordu.

Reagan yönetimi birinci görev döneminde savunmayı güçlendirmek amacıyla o güne kadar görülmemiş ölçüde büyük harcamalar yaptı; Sovyetlerin orta menzilli nükleer füzelerine karşılık Avrupa'ya benzeri füzelerin yerleştirilmesi de bunlar arasındaydı. Reagan 23 Mart 1983'te de başkanlık döneminin en çok tartışılan siyasal kararını alarak, kıtalararası balistik füzelere karşı savunma amacıyla lazer ve diğer yüksek enerjili mermiler gibi gelişmiş teknoloji ürünleri konusunda araştırma yapılmasına yönelik bir program olan Stratejik Savunma Girişimi'ni (SSG) açıkladı. Çok sayıda bilim adamının SSG'nin teknolojik yapılabilirliğini şüpheye karşılmasına ve ekonomistlerin de bu amaçla çok büyük harcamalar yapılması gerektiğini belirtmesine karşın yönetim projeyi sürdürdü.

1984'te ikinci kez seçilen Reagan silah kontrolü konusundaki katı tutumundan vazgeçti. Buna karşılık Moskova da bu konuda anlaşmaya ılımlı bakıyordu; çünkü, Sovyet ekonomisi, ABD'nin savunmayı güçlendirme çalışmalarıyla rekabet için yapılan harcamaları sürdürebilecek güce sahip değildi. Reagan Kasım 1985'te yeni Sovyet lideri Michael Gorbachev ile Cenevre'de bir doruk toplantısı yaptı. Stratejik nükleer saldırı silahlarında yüzde 50 indirim yapılmasına ve orta menzilli nükleer silahlarda indirim sağlanmasına yönelik bir geçici anlaşmaya varılmasına çalışılması için prensip kararı aldılar. Başkan Reagan ile Genel Sekreter Gorbachev Aralık 1987'de, belirli bir grup nükleer silahın tümüyle yok edilmesine yönelik Orta Menzilli Nükleer Silahların Ortadan Kaldırılması Antlaşması'nı imzaladılar.

UZAY MEKİĞİ

SSG'nin Reagan yönetimine zorluk yaratmasına karşın, uzaya ilişkin diğer bazı alanlarda olumlu gelişmeler vardı. ABD 1981'de, ilk yeniden kullanılabilir uzay gemisi olan *Columbia* uzay mekiğini fırlattı. Mekik 1981-1985 arasında çok çeşitli amaçlarla kullanıldı ve astronotlar deneyler yaptılar, fotoğraflar çektiler, yörüngedeyken uydular fırlattılar, geri aldılar ve onardılar. Buna karşın Ocak 1986'da bir felakette

karşılaştı: *Challenger* uzay mekiği havalandıktan 73 saniye sonra patladı, içindeki altı astronot ve uzaya giden ilk sivil olan bir öğretmen o anda öldüler. Uzay uçuşları süresiz olarak ertelendi ve NASA, güvenlik önlemleri gözetilerek mekiği yeniden tasarlamaya başladı. Birleşik Devletler 1988'de *Discovery* mekiğini başarıyla fırlattığında, mekiğin fırlatma sisteminde ve bilgisayar yazılımında 300'den fazla değişiklik yapılmıştı.

İRAN-KONTRA VE KARA PAZARTESİ

Reagan yönetiminin en ciddi dış politika sorunu, başkanın ikinci görev döneminin sonuna doğru ortaya çıktı. Amerikalılar 1987'de, İran'daki Humeyni hükümetinin kontrol ettiği radikal örgütlerin Lübnan'da rehine tuttıkları Amerikalıların bırakılmasını sağlamak amacıyla hükümet tarafından İran'a gizli den gizli silah satıldığını öğrendiler. Kongre'nin Nikaragua'daki kontra örgütüne askeri yardımı yasakladığı bir sırada, anılan silah satışından elde edilen paranın bu örgüte gönderildiği de kovuşturmalar sonunda ortaya çıktı.

Bunun ardından, bir Temsilciler Meclisi-Senato ortak komitesinde yürütülen İran-kontra duruşmalarında, yasa dışı çalışmalar yapılmış olması olasılığının yanı sıra, Amerika'nın Ortadoğu ve Orta Amerika'daki dış politika çıkarlarının tanımlanması konusu da ele alındı. Daha geniş bir çerçevede, 14 yıl önceki ünlü Watergate duruşmalarında yapıldığı gibi, İran-kontra duruşmaları sırasında da, hükümetin halk karşısındaki sorumluluğuna ve yasama ve yürütme organları arasındaki uygun dengeye ilişkin konular tartışıldı.

Birleşik Devletler, "Kara Pazartesi" adıyla anılan 19 Ekim 1987 günü hisse senedi değerlerinin yüzde 22 düşmesiyle ekonomik bir gerilemeye tanık oldu. Gelişme, menkul kıymetler borsasının 1929 yılında yaşadığı büyük çöküşü ve 1930'larda onu izleyen Büyük Bunalım günlerini anımsattı. Gerilemenin nedenleri arasında, ABD'nin uluslararası ticaretine ve federal bütçedeki açıklara ilişkin endişeler, şirketlerin ve bireylerin yüksek düzeylere erişmiş bulunan borçlarına yönelik kuşku ve belirli gelişmeler görülünce bilgisayarların otomatik olarak çok sayıda hisse senedinin alımını ya da satımını emrettiği "programla alım satım" denilen borsa yeniliği de vardı.

Yine de, ülke olağanüstü kısa süren bir dönemde toparlandı. Çok sayıda Amerikalı menkul kıymetler borsasını bırakıp daha güvenli yatırım alanlarına yöneldilerse de bir gerileme gerçekleşmedi. Gerçekten, ekonomik büyüme sürdü ve işsizlik oranı Haziran 1988'de yüzde 5,2 oldu; bu, geçmiş 14 yılda görülen en düşük orandı.

GEORGE BUSH'UN BAŞKANLIĞI

Başkan Reagan, görevdeki ikinci dönemin sonunda halkın büyük beynisini kazanıyor olmasına karşın ABD Anayasası gereğince 1988'deki seçimlere katılmadı. Politikadaki varisi olan ve sekiz yıl boyunca başkan yardımcılığı yapmış olan George Bush, Reaganın bu popülerliğinden büyük ölçüde yararlandı ve Birleşik Devletler'in 41. başkanı seçildi.

Bush kampanyası sırasında seçmenlere, Reagan'ın getirmiş bulunduğu gönenci sürdüreceği vaadinde bulundu ve görevdeyken kazanmış olduğu deneyim sayesinde Birleşik Devletler savunma gücünü Demokrat Partili rakibi Michael Dukakis'ten daha iyi destekleyebileceğini ileri sürdü. Massachusetts Valisi olan Dukakis, daha az kısmetli Amerikalıların ekonomik sıkıntı çektiklerini iddia etti ve hükümetin hem onlara yardım etmesi hem de federal borçları ve savunma harcamalarını kontrol altına alması gerektiğini vurguladı. Buna karşın halk Bush'un ekonomi konusundaki vaatlerine daha büyük ilgi gösteriyordu: yeni vergi getirilmeyecekti. Sonuçta Bush halk oylarının yüzde 54'ünü alarak seçimi kazandı.

Bush, görevdeki ilk yıl boyunca Reagan yönetiminin ekonomik programına sadık kalarak, vergi, harcama ve borçlanma konularında muhafazakar bir mali program izledi. Buna karşın, çok büyük bir bütçe açığı ve bu açığın azaltılmasını gerektiren bir yasa yüzünden Bush, bütçeye pek az yeni harcama kalemi eklenebilmesine olanak tanıyan ve harcamaların kısılmasını gerektiren bir programa sapanıp kaldı. Bu nedenle yönetimin, Washington için en az maliyeti olan programları en hızlı ilerledi. Bush, harcamaların en büyük kesiminin özel endüstri çevreleri, yerel yönetimler ve eyaletler tarafından ödendiği çevre ve eğitim konularında politika değişiklikleri yaptı. Başkan 1990'da geniş kapsamlı yasalar imzalayarak, kentlerdeki hava kirliliğine, otomobil egzost gazlarına, havadaki zehirli atıklara ve asit yağmuruna ilişkin

yeni standartlar onayladı; fakat, buna ilişkin giderlerin büyük kısmı kirlenmeye yol açan endüstri çevrelerine yüklendi. Bedensel engellilere fizik kolaylıklar sağlayan yasalar da imzaladı; ancak, giderler iş çevrelerine devredildi. Başkan ayrıca, toplumsal yarar için gönüllü çalışmaları teşvik amacıyla bir kampanya başlattı ve buna belleklerde kolaylıkla kalacak bir tanım buldu: "bin ışık kaynağı."

BÜTÇELER VE AÇIKLAR

Bush yönetiminin federal bütçe açıklarını kontrol alma çabaları daha büyük sorunlar yarattı. Sorun kaynaklarından biri, tasarruf ve ödünç verme konusundaki bunalımdı. Birleşik Devletler'in belirli yörelerinde 1980'lerin başlarında ve ortalarında ortaya çıkan sahtekarlıklar, kötü yönetimler, gevşek düzenlemeler ve ekonomik gerilemeler, tasarruf ve ödünç verme kuruluşlarında yaygın ödeme zorluklarına yol açtı. 1970'lerin sonlarında 3.100 kuruluş varken bunların sayısı 30 Haziran 1990'a gelindiğinde 2.453'e düşmüştü. 1993'te, mevduatı hükümet garantisi altındaki batık kuruluşların satılması ve kapatılması için gereken toplam harcamalar 300-500 milyar dolar arasında değişiyordu.

Başkan Bush 1990'da bütçe taslağını Kongre'ye sundu. Demokratlar, yönetimin bütçe projeksiyonlarının aşırı iyimser olduğunu ileri sürdüler ve bütçe açıklarının azaltılmasına ilişkin yasalara uyulabilmesi için vergilerin artırılması ve savunma harcamalarında daha geniş kısıntılar yapılması gerektiğini iddia ettiler. Bütçe görüşmeleri uzamaya başladı ve Haziran ayına gelindiğinde Başkan Bush, kampanya vaatlerine karşın, kongre liderleriyle görüşerek, ulusal ekonomideki değişimler yüzünden her genel bütçe taslağında yeni vergilerin yer almasına gereksinim olduğunu bildirdi.

Bütçe konusunda varılan anlaşmaya karşın, ekonomik gerileme, tasarruf ve ödünç verme kuruluşlarını kurtarma çalışmalarının neden olduğu kayıplar, Medicare ve Medicaid için gerekli sağlık harcamalarındaki artışlar, tüm bütçe açığı kapama önlemlerini başarısızlığa uğrattı ve 1991'de de bir önceki yılıkine yakın bir açığa yol açtı.

SOĞUK SAVAŞIN SONU

1980'lerin sonlarında süper güçler arasındaki ilişkilere Doğu Avrupa'da ortaya çıkan karışıklıklar yön verdi. Birleşik Devletler ve dünya, demokratik reformlara yönelik halk ayaklanmalarının bölgenin tümünde komünist hükümetlerin yıkılmasına yol açtığını izledi.

1989'da Malta'da Bush ve Gorbachev arasında yapılan başarılı doruk toplantısına karşın, 1990'da ABD-Sovyet ilişkilerinde sağlanan olağanüstü gelişmeleri pek az kişi önceden tahmin edebilmişti. Başkan Bush Ocak ayında yaptığı Birlik'in Durumu konuşması sırasında, Avrupa'ya görevli asker sayısını 195.000'e indirmeyi düşündüğünü açıkladı. Bush yönetimi Şubat'ta, silah kontrolü ve Doğu ve Batı Almanya'nın birleşmesi konularında Sovyetlerle görüşmeler yaptı. Yedi ay içerisinde, çok sayıda ikili ve çok taraflı görüşmelerden sonra, Sovyetler Birliği savaş zamanına ilişkin hak iddialarından vazgeçti ve NATO üyesi olan birleşik Almanya kurulmasını kabul etti. Almanya'ya ilişkin Sonuç Antlaşması 12 Eylül'de Moskova'da imzalandı.

Avrupa Güvenlik ve İşbirliği Konferansı'nın (AGİK) üç gün süren doruk toplantısı sırasında 19 Kasım 1990 tarihinde, Başkan Bush ve 21 ülkenin devlet başkanları Avrupa'da Konvansiyonel Silahların İndirilmesi Antlaşması'nı imzaladılar. En karmaşık ve iddialı silah indirimi anlaşmalarından biri olan Antlaşma, NATO ve eski Varşova Pakti üyesi ülkelerin Atlas Okyanusu'ndan Ural dağlarına kadar uzanan bölgede yayılmış olan binlerce tankını, uçağını ve topunu kapsıyordu.

Ardından 31 Temmuz 1991'de, Birleşik Devletler Sovyetler Birliği'yle son büyük silah kontrolü anlaşmasını yaptı ve Başkan Bush ve Gorbachev, tarafların nükleer silah stoklarında yüzde 30-40 arası indirim yapılmasını gerektiren ve uzun süreli görüşmelere neden olan Stratejik Silahların İndirilmesi Antlaşması'nı Moskova'da imzaladılar. Yine de, Başkan Bush ile yeni Rusya Federasyonu'nun başkanı Boris Yeltsin'in 2003 yılına kadar tüm çok başlıklı nükleer silahların tümüyle yok edilmesi konusunda anlaşmaları, anılan bütün indirimleri gölgede bıraktı. İki anlaşma sonucu, nükleer başlıkların sayısı üçte iki indirilecek, yani 21.000 iken 6-7.000 dolayında olacaktı. Nükleer malzemenin yok edilmesi ve her zaman var olan nükleer silahların yayılmasına ilişkin endişeler, Washington ile Moskova arasında nükleer çatışma çıkması olasılığını ortadan kaldırdı.

Soğuk savaş gerçekten sona ermişti.

KÖRFEZ SAVAŞI

Soğuk Savaş'ın sona ermesinin yarattığı coşku 2 Ağustos 1990'da Irak'ın Kuveyt'i işgal etmesiyle dramatik bir biçimde gölgelendi. Birleşik devletler ve genelde Batı ülkeleri petrol gereksinimleri için büyük ölçüde bu bölgeye bağlı kaldıkları için, Irak'ın Kuveyt'i kontrolü altına alması ve bunun Suudi Arabistan ve diğer daha küçük Körfez devletleri karşısında yarattığı tehlike, ABD'nin yaşamsal çıkarlarını tehdit ediyordu.

Başkan Bush bu davranışı şiddetle kınadı ve Irak'ın derhal ve koşulsuz olarak çekilmesini istedi. Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi'nin yaptığı olağanüstü toplantıda Irak'ın kınanması, bir ateşkes için baskı yapılması ve Irak birliklerinin Kuveyt'ten çekilmesi oybirliğiyle karara bağlandı.

Ağustosun sonlarına doğru Irak Kuveyt'i ilhak ettiğini açıkladı, bu ülkedeki tüm yabancı büyükelçiliklerin kapatılmasını istedi ve Kuveyt'te yaşayan ABD ve İngiltere vatandaşlarını rehine almaya başladı. Başkan Bush 8 Ağustos'ta televizyonda halka seslenerek, Ortadoğu'ya ABD birlikleri gönderileceğini açıkladı. Başkan bundan sonra, çağdaş dönemin en olağanüstü siyasal ve askeri koalisyonunu toplamaya başladı; anılan koalisyon, Asya, Avrupa ve Afrika'nın yanı sıra Ortadoğu ülkelerinden de askeri birlikler katıldı. İşgali izleyen günler ve haftalar sırasında Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi, işgali kınayan ve Irak'a karşı geniş kapsamlı ekonomik yaptırımlar getiren 12 karar aldı. 29 Kasım'da alınan 12 sayılı kararla, Irak 15 Ocak 1991'e kadar Kuveyt'ten çekilmezse Birleşmiş Milletler üyelerinin kuvvet kullanmaları onaylandı. Yeni ABD-Sovyet ilişkileri, Irak işgalinin sona erdirilmesine yönelik Birleşmiş Milletler çalışmaları için gereken koşulları sağladı. İki ülke arasında yeni bir yumuşama süreci olmasaydı, Birleşmiş Milletler'in Irak'a karşı askeri harekate girişilmesini onaylaması olanak dışı kalırdı.

Kongre üyeleri, Körfez bunalımının barışçı yollardan çözülmesi amacıyla tüm önlemlere baş vurmaları için Başkan Bush'a ve uluslararası topluma açık çağrıda bulunmuşlardı. Gerçekte sorun anayasaldı: ABD Anayasası savaş ilan etme yetkisini yasama organına vermektedir. Buna karşın, Birleşik Devletler XX. Yüzyılın ikinci yarısında çok kez böyle bir kongre kararı olmaksızın - sözcüleri Vietnam'da - silahlı çatışmalara katılmıştır. Bazı Kongre üyeleri, Başkan Bush'un savaşa girişmeden önce Kongre desteği alması gerektiğini açıkladılar. Diğer bazıları ise, gerçekte Kongre'nin savaş ilan etme sorumluluğu taşıması yerine, Birleşik Devletler'in nerede, ne zaman ve hangi koşullarda savaş başlatabileceği konusunda söz sahibi olması gerektiğini ileri sürdüler.

Kongre Birleşmiş Milletler'in tanıdığı sürenin bitmesinden üç gün önce 12 Ocak 1991'de, Başkan Bush'un istediği yetkiyi onayladı; bu, yaklaşık yarım yüzyıldır bir başkana verilen en açık ve kapsamlı savaş başlatma yetkisiydi.

Birleşmiş Milletler'ce verilen sürenin sona ermesinin üzerinden 24 saat geçmeden savaş başladı. ABD öncülüğünde yapılan ve bir aydan biraz uzun süren yıkıcı hava saldırıları sonucunda, Birleşik Devletler, Büyük Britanya, Fransa, İtalya, Suudi Arabistan ve Kuveyt ülkeyi kurtarmayı başardılar. Bunun ardından, zırhlı ve havadan indirilmiş piyade birlikleri Kuveyt'i ve Irak'ı işgale başladılar. Müttefika askerleri, büyük hızları, hareketlilikleri ve ateş güçleri sayesinde sadece 100 saat süren bir kara savaşı sonunda Irak birliklerini bozguna uğrattılar.

Birleşik Devletler ve müttefikleri amaçlarına erişmişlerdi; fakat, zafer tamamlanmamıştı. Saddam Hüseyin iktidarda kaldı ve savaştan sonra ayaklanmış olan kuzeyli Kürtleri ve güneyli Şii'leri acımasızca bastırdı. Iraklılar tarafından bilerek başlatılan petrol kuyusu yangınlarının söndürülmesi Kasım 1991'e kadar sürdü. Saddam rejimi ayrıca, Güvenlik Konseyi kararları uyarınca, aralarında nükleer tesisler ve büyük kimyasal silah depoları da bulunan kitle imha silahlarını bulup yok etmekle görevlendirilen Birleşmiş Milletler denetçilerinin çalışmalarını da engellemeye çalıştı.

Körfez Savaşı bunlara karşılık, Birleşik Devletler'in, Arap ülkeleri, İsrail ve Filistin heyetlerini, karmaşık ve birbirine girmiş sorunları çözme amacı güden ve giderek bölgeye kalıcı bir barış getirebilecek olan doğrudan görüşmeler yapmaya ikna edebilmesini sağladı. Görüşmeler 30 Ekim 1991'de Madrid'de

başladı. Bu toplantılar da, Norveç'te gizli görüşmeler yapılmasına ve 13 Eylül 1993'te İsrail ve Filistin Kurtuluş Örgütü arasında Beyaz Saray'da imzalanan tarihsel anlaşmaya varılmasına yol açtı.

PANAMA VE NAFTA

Başkan ayrıca, 20 Aralık 1989'da ABD'nin Panama'yı kısa bir süre işgal edip diktatör General Manuel Antonio Noriega'yı devirmesine yol açan hareket için de, her iki parti tarafından yaygın olarak onaylanan bir kongre desteği elde etti. 1980'lerde ABD'deki kokain bağımlılığı salgın düzeyine erişmiş ve Başkan Bush iç gelişmelere ilişkin programının merkezine "uyuşturucuyla savaş" çabalarını yerleştirmişti. Birleşik Devletler'in elinde, Noriega'nın uyuşturucu kaçakçılığı ile ilişkisi olduğunu gösterir suçlayıcı kanıtlar vardı ve işgal yoluyla onu adalete teslim etmek amacı güdüüyordu. Ancak, ortada başka nedenler de vardı. Bush'un amaçlarından biri de, daha sonra Noriega tarafından iptal edilmiş bulunan başkanlık seçimlerini kazanmış olan Guillermo Endara başkanlığındaki bir hükümeti diktatörün yerine geçirmektir. Bush gazete muhabirleri ile de görüşerek, Panama'daki Amerikan vatandaşlarının yaşamını korumak, demokrasiyi yeniden kurmak ve Panama Kanalı'na ilişkin anlaşmaları güvence altına almak amacıyla bu ülkeye ABD birlikleri gönderdiğini söylemişti. Sonuçta Noriega ABD yetkililerine teslim oldu, Miami'de bir federal mahkemede yargılandı ve uyuşturucu kaçakçılığı ve sahtecilik suçlarından mahkum edildi.

Bush yönetimi, Kanada ve Meksika ile Kuzey Amerika Serbest Ticaret Bölgesi (North America Free Trade Area – NAFTA) müzakerelerinde gelişmeler sağlayarak ekonomik alanda da başarı elde etti. Anılan Anlaşma, Clinton yönetimi döneminde Kongre'de yoğun onaylama tartışmalarının odağını oluşturdu. İşçi sendikaları NAFTA'nın ABD'deki iş olanaklarının dışarıya kaçmasına yol açacağını ileri sürdüler; çevreciler de anlaşmanın, endüstrinin hava kirliliği konusunda daha gevşek davranılan yörelere kaymasına yol açacak teşvikler getirdiği iddiasında bulundular. Buna karşın hem Bush hem de Clinton yönetimleri, NAFTA sayesinde daha ucuz mal ve hizmet akışının yoğunlaşacağını ve bunun da her üç ülkedeki endüstrilerin dünya pazarlarındaki rekabet gücünü arttıracığını öne sürdüler. Çok kimse, Kongre'de hararetli tartışmalar sonunda 1993 sonlarında onaylanan NAFTA'nın gelecekte yapılacak ticaret anlaşmaları için bir deneme ortamı oluşturacağını ve bunun da serbest ticaretin tüm Batı Yarıküresi'ne yayılmasına yol açacağını inanmaktadır.

1992 BAŞKANLIK SEÇİMLERİ

1992 başkanlık seçimleri yaklaştığında Amerikalılar kendilerini dört yıl önce düşünemedikleri oranda değişmiş bir dünyada buldular. Berlin Duvarı'ndan kıtalararası füzelere ve sürekli en yüksek hazır olma düzeninde bulunan bombardıman uçaklarına kadar yayılmış soğuk savaş simgeleri ortadan kalkmıştı. Doğu Avrupa bağımsızdı, Sovyetler Birliği dağılmıştı, Almanya birleşmişti, Araplar ve İsraililer doğrudan görüşmelere başlamışlardı ve nükleer çatışma olasılığı çok azalmıştı. Sanki dünya tarihinde büyük bir sayfa kapanmış, yenisi açılmış gibiydi.

Buna karşın Amerikalılar kendi ülkeleri hakkında daha az iyimserlerdi ve derin ve bilinen sorunlarla karşı karşıya idiler. Körfez Savaşı'nı izleyen kutlamalar ve geçit resimleri sona erdikten sonra Birleşik Devletler kendini 1980'lerin başlarından beri yaşanan en büyük ekonomik gerilemenin içinde buldu. İşlerini yitirenlerin çoğunluğu, daha önceki yıllarda olduğu gibi en büyük darbeyi yiyen imalat sektöründe çalışanlar değil, orta düzey yönetim görevleri yapan bürokratlardı. Ekonomi 1992'de toparlanmaya başladıysa da, büyüme yıl sonuna kadar pek hissedilmedi ve ülkenin pek çok bölgesi gerilemeye gömülü kaldı. Buna ek olarak federal bütçe açığındaki büyüme, özellikle sağlık yardımına ilişkin harcamaların yükselmesi yüzünden sürdü. Pek çok Amerikalı geleceğe kötümserlikle bakar oldu ve ülkelerinin yanlış yönde gittiği inancına kapıldı.

Başlangıçta muhafazakar gazeteci Patrick Buchanan'ın meydan okumasına karşın, Başkan Bush ve Başkan Yardımcısı Dan Quayle, yeniden Cumhuriyetçi Parti'nin adayları olmayı kolayca başardılar. Demokrat Parti'de ise, Arkansas Valisi Bill Clinton, çok sayıda aday adayını yendi. Başkan yardımcısı aday olarak ta, Kongre'deki en bilgili ve konuşma becerili çevre korunması savunucusu, Tennessee Senatörü Al Gore'yi seçti.

Buna karşın, ülkenin ekonomik gidişine karşı duyulan endişeler, ilginç bir bağımsız adayın, Texas'lı zengin iş adamı H.Ross Perot'un ortaya çıkmasına yol açtı. Bilgisayar ve bilgi işlem alanında büyük bir kazanç sağlamış olan Perot, Washington'un ekonomik sorunlar ve özellikle federal bütçe açıkları

karşısındaki başarısızlığını çok iyi kullandı ve kendisi için çalışan gönüllüler 50 eyaletin tümünde yeterli sayıda imza toplayarak onun seçime katılmasını sağladılar. Perot Temmuz ayında başkanlık yarışından çekilip sonbaharda yeniden katıldı ve böylelikle seçilme şansını tümüyle yitirdi; fakat, onun da adaylar arasına bulunması nedeniyle, ekonomik sorunlar ülke genelinde yapılan tartışmalarda en önemli konu olarak kaldı.

ABD'de her başkanlık seçimi bir sorunlar, görünüm ve kişilikler karmasıdır; tüm dikkatler ülkenin ekonomik sorunları üzerinde odaklanmış bulunmakla birlikte 1992 seçimleri de bundan farklı olmadı. Bush'un yeniden seçilme çabası, görevdeki adayların geleneksel olarak kullandıkları öğelere dayanıyordu: deneyim ve güven. Bir bakıma da kuşaklar arasında bir savaş sürdürülüyordu. 68 yaşındaki Bush belki de İkinci Dünya Savaşı'nda askerlik görevi yapmış olan son başkandı; 46 yaşındaki genç rakibi Bill Clinton ise hiç askere alınmamış ve Vietnam Savaşı'nın protesto edildiği gösterilere katılmıştı. Başkanlık ve baş komutanlık deneyimini vurgulayan Bush, Clinton'un değerlendirme yeteneğindeki ve karakter yapısındaki eksiklikler olarak nitelediği olgulara dikkat edilmesi gerektiğini belirtiyordu. Buna karşılık Bill Clinton da kampanyasını seçim politikalarının bir başka eski ve güçlü teması üzerine kurmuştu: değişiklik. Clinton gençliğinde bir kez Başkan Kennedy ile tanışmıştı ve 50 yıl sonra Amerikalıları değişiklikleri kabul etmeye çağıran söylemlerinin pek çoğu 1960'taki kampanya sırasında Kennedy tarafından söylenenleri yansıtıyordu.

12 yıl Arkansas valiliği yapmış olan Clinton'un , ekonomik büyümeye, eğitime ve sağlık yardımlarına ilişkin çabalarda edindiği deneyimi öne çıkarabimesine karşın, kamu oyu yoklamalarına göre, bu konular Bush'un başta gelen zayıf noktalarını oluşturuyordu. Bush'un, vergilerin düşürülmesine ve hükümet harcamalarının kesilmesine dayanan bir ekonomik program ileri sürmesine karşılık, Clinton, zenginlerden daha yüksek vergi alınmasını ve eğitim, ulaştırma ve iletişime yönelik yatırımlara daha çok para ayrılmasını öneriyor ve böylelikle ülkedeki verimliliğin artacağını ve açıklarının azalacağına inanıyordu. Aynı şekilde, Clinton'un sağlık yardımlarında maliyeti azaltmaya yönelik önerileri de Bush'un ileri sürdüklerine oranla daha geniş federal hükümet katkısı gerektiriyordu.

Clinton gerek kampanya süresince gerekse Ekimde Başkan Bush ve Ross Perot'la katıldığı üç televizyon tartışması sırasında değişiklik temasını başarıyla işledi. Clinton 3 Kasım'da halk oyunun sadece yüzde 43'ünü almasına karşın, Birleşik Devletler'in 42'nci başkanı olarak seçildi.

SON SÖZ

Atlas Okyanusu kıyısına dizilmiş birkaç silik koloniden ibaret bir temelden başlayan Birleşik Devletler, olağanüstü bir dönüşüm yaşamış ve politika uzmanı Ben Wattenberg'in deyimiyle, dünyadaki hemen hemen her ulusun ve etnik gurubun temsilcilerinin oluşturduğu 250 milyonluk bir nüfusu barındıran "ilk evrensel ülke" olmuştur. ABD ayrıca, ekonomik, teknolojik, kültürel, demografik ve toplumsal alanlardaki değişiklik hızının ve yaygınlığının hiç kesilmediği bir ülkedir. Birleşik Devletler çok kez, karşılıklı bağımlılığın ve karşılıklı bağlılığın giderek çoğaldığı bir dünyada, diğer ülkelere de kaçınılmaz olarak yayılan modernleşmenin ve değişimin de habercisi olmuştur.

Buna karşılık Birleşik Devletler, kuruluş günlerine kadar izlenebilecek bir süreklilik duygusunu ve bir dizi temel değeri de korumaktadır. Bunlar arasında bireysel özgürlüğe ve demokratik hükümete olan inanç ve herkes için ekonomik fırsat ve gelişme sağlanmasına olan bağlılık ta bulunmaktadır. Ülkenin ve dünyanın yeni bir yüzyılın eşiğine yaklaştığı günlerde, zengin ve çalkantılı bir tarihin mirası olan özgürlük, demokrasi ve fırsat değerlerinin korunmasının ve zenginleşmesinin güvence altına alınması Birleşik Devletler'in sürekli görevini oluşturacaktır.

BİR GÖÇMENLER ÜLKESİ

1776'da Amerika'nın bağımsızlığı ilan edildiğinde ülkede yerleşmiş halkın beşte ikisi İngiliz kökenli değildi. 1790'da yapılan ilk ABD nüfus sayımında, ülke nüfusunun dört milyonun biraz altında bulunduğu ve her yıl yaklaşık 10.000 göçmen geldiği ortaya çıktı. ABD hükümetinin ülkeye gelenlerin kayıtlarını tutmaya başladığı 1820'de göçmenlerin çoğunluğu Kuzey Avrupalıydı; XIX. Yüzyıl sonlarında ise göçmenler daha çok Güney ve Doğu Avrupa'dan gelmeye başlamıştı. Günümüzde çoğunluğu Latin Amerika ve Asya kökenliler oluşturmaktadır. Buna karşın, göçmenlerin geliş nedeni aynı kalmıştır: fırsat ve özgürlük.

ÜÇÜNCÜ PARTİ ADAYLARI VE BAĞIMSIZ ADAYLAR

Genellikle Birleşik Devletler'de iki partili bir sistem olduğu düşünülür. Uygulamada da, 1852'den beri Beyaz Saray'da ya bir Demokrat ya da bir Cumhuriyetçi görev yapmıştır. Buna karşın, geçtiğimiz yıllarda ülke çok sayıda üçüncü ve küçük partiler de üretmiştir. Sözgelimi 1992 başkanlık seçimleri sırasında, 58 parti en az bir eyalette temsil edilmiştir. Bunlar arasında, Uyuşukluk, Geriye Bakış, New Mexico İçki Yasası, Tish Bağımsız Vatandaşları ve Vermont Vergi Mükellefleri gibi silik partiler de vardı.

Üçüncü partiler genelde bir ya da birkaç sorun çevresinde biraraya gelmekte ve çekici kişiliği olan bir başkanları varsa belirli bir başarı sağlayabilmektedir. Başkan seçtirme şansları bulunmadığı için daha çok politik ve toplumsal görüşlerinin reklamını yapmaya çalışırlar.

Theodore Roosevelt. XX. Yüzyılın en başarılı üçüncü parti adayı, eski Cumhuriyetçi başkan Theodore Roosevelt'ti. Üyesi olduğu İlerici Parti ya da Erkek Geyik (Bull Moose) Partisi 1912 seçimlerinde oyların yüzde 27,4'ünü almıştı. Cumhuriyetçi Parti'nin, Roosevelt'in kendine ardıl olarak özellikle seçtiği Başkan William Howard Taft'tan gittikçe soğuyan ilerici kanadı, onun 1912 seçimlerinde yeniden aday olmasını istedi. Bu çağrıya uyan Roosevelt birkaç ön seçimde Taft'ı yendi; fakat, parti örgütünü elinde bulunduran Başkan adaylığı kazandı.

Bunun üzerine Roosevelt'in destekçileri partiden koparak İlerici Parti'yi kurdular. Bir erkek geyik (bu nedenle Parti'ye halk tarafından bu ad takıldı) kadar sağlıklı olduğunu açıklayan Roosevelt, kampanyası sırasında, "büyük iş çevrelerinin" kontrolü, kadınların oy hakkı, aşamalı gelir vergisi, Panama Kanalı ve erozyonla savaş konularını işledi. Bu çabası Taft'ı yenmesine yeterli olduysa da. Cumhuriyetçilerin oylarını bölerek, Demokratların adayı Woodrow Wilson'un seçimi kazanmasına yol açtı.

Sosyalistler. Sosyalist Parti de en güçlü günlerini 1912 seçimleri sırasında yaşadı ve halk oyunun yüzde 6'sını aldı. Sürekli adayları olan Eugene Debs o yıl, ulaştırma ve haberleşme endüstrilerinde toplu mülkiyete geçilmesini, daha kısa çalışma saatleri uygulanmasını, istihdam yaratmaya yönelik bayındırlık projeleri geliştirilmesini savunup 900.000'den fazla oy aldı. Birinci Dünya Savaşı sırasında isyan çıkarmak suçundan hapsedilen Debs, 1920 seçim kampanyasını hücrelerinden yönetti; ancak, ne kendisi ne de ardılları 1912'deki başarıya ulaşabildiler.

Robert LaFollette. Bir başka İlerici de, 1924 seçimlerinde oyların yüzde 16,6'sını alan Senatör Robert LaFollette idi. Uzun yıllar boyunca çiftçilerin ve endüstri işçilerinin savunuculuğunu yapan ve büyük işletmelerin hararetli bir düşmanı olan LaFollette, Birinci Dünya Savaşı'ndan sonra İlerici hareketin yeniden yaratılmasında en büyük rolü oynadı. LaFollette, çiftçiler ve işçiler kadar Sosyalistlerin ve Roosevelt'in Erkek Geyik Partisi kalıntılarının da desteğini sağladı ve kampanyası sırasında, demiryollarının ve ülkedeki doğal kaynakların millileştirilmesi üzerinde durdu. Ayrıca, zenginlerden daha yüksek vergi alınmasını ve toplu iş sözleşmeleri yapılmasını savundu. Bazı bölgelerde güçlü görünmekle birlikte sadece kendi eyaleti olan Wisconsin'de seçimi kazanabildi.

Henry Wallace. İlerici Parti, eski bir tarım bakanı ve Franklin Roosevelt'in başkan yardımcısı olan Henry Wallace'yi 1948'de aday göstererek kendi kendini yeniden icat etti. Kısa bir süre de Harry Truman'ın ticaret bakanlığını yapmış olan Wallace, Başkan'ın Sovyetler Birliği karşısındaki kararlı tutumuna muhalefet ettiği için görevden alınmıştı. 1948'de Soğuk Savaş'a, Marshall Planı'na ve büyük iş çevrelerine karşı bir kampanya yürüttü. Bunlara ek olarak, siyahlara ve kadınlara karşı uygulanan ayrımcılığa son verilmesini, asgari ücret saptanmasını ve Temsilciler Meclisi'nin Amerika Karşıtı Faaliyetler Komite'sinin dağıtılmasını savundu. Kendisini destekleyen ABD Komünist Partisi'ni reddetmediği için çekiciliğini yitirdi ve halk oyunun ancak yüzde 2,4'ünü alabildi.

Dixiecratlar. South Carolina Valisi Strom Thurmond'un başkanlığındaki Eyalet Hakları ya da Dixiecrat Partisi de aynı oranda oy aldı. İlericiler gibi Dixiecratlar da 1948'de Demokratlardan koptular; fakat, onların muhalefeti Truman'ın Soğuk Savaş politikasına değil vatandaşlık hakları programına karşıydı. Parti'nin temel amacı, "eyalet hakları" olarak tanımlanmakla birlikte, aslında ırk ayrımcılığının ve onu sağlayan "Jim Crow" yasalarının sürdürülmesiydi.

George Wallace. 1960'lardaki ırksal ve toplumsal ayaklanmalar, bir diğer ayırımıcı Güneyli vali olan George Wallace'nin ulusun dikkatini çekmesine yardım etti. Wallace, vatandaşlık haklarına, liberallere ve federal hükümete karşı renkli saldırıları sayesinde kendine destek sağladı. 1968'de Bağımsız Amerikan Partisi'ni kurdu, seçim kampanyasını Alabama'nın Montgomery kentindeki eyalet valiliği bürosundan yönetti ve başkanlık oylarının yüzde 13,5'ini aldı.

H. Ross Perot. Her üçüncü parti, büyük partilere ve federal hükümete karşı olan hoşnutsuzluktan yararlanmaya çalışır. Ancak bu duygular yakın tarihte pek az kez 1992 seçimlerindeki kadar güç kazanmıştır. Çok zengin bir Texas'lı olan Perot, ekonomik sağduyu ve parasal sorumluluk konusundaki görüşlerini Amerikan toplumunun yaygın bir kesimine iletme yeteneğine sahipti.

Perot, ülke ileri gelenleriyle alay ederek ve kendi ekonomik görüşlerini herkesin anlayabileceği basit formüllerle anlatarak medyanın ilgisini kolayca çekti. Hep Birlikteyiz adı verilen kampanya örgütünde genellikle gönüllüler çalışıyor ve giderler de kişisel servetinden karşılanıyordu. Pek çok kişi Perot'un zenginliğine tepki göstermek yerine, onun iş yaşamındaki başarısını ve bu sayede kampanyası için bağış peşinde koşmamasının verdiği özgürlüğü övgüyle karşılıyordu.

Perot Temmuzda başkanlık yarışından çekildi. Seçimlerden bir ay önce geri döndü ve 19 milyondan fazla oy aldı. Bu, bir üçüncü parti adayının o güne değin elde ettiği en yüksek oy sayısıydı ve yüzde olarak ta sadece Roosevelt'in 1912'de elde ettiği başarının gerisinde kalıyordu.

BÖLÜM XIV
AMERİKAN TARİHİYLE İLGİLİ KISA BİBLİYOGRAFYA

Ahlstrom, Sydney E.

Amerikan Halkının Dinsel Tarihi,

Yale University Press, 1972

Albanese, Catherine

Amerika: Dinler ve Din,

Wadsworth Publishing Co., 1992

Allen, Frederick L.

Büyük Değişiklik: Amerika Kendini Dönüştürüyor, 1900-1950,

Harper & Row, 1986

Ambrose, Stephen E.

Eisenhower (2 cilt)

Cilt 1: Asker, Orgeneral, Seçilmiş Başkan, 1890-1952

Cilt 2: Başkan,

Simon & Schuster, 1985

Ambrose, Stephen E.

Küreselleşmeye Yükseliş: 1938'den Beri Amerikan Dış Politikası, (değiştirilmiş 6. baskı),

Viking Penguin, 1991

Ashworth, John

Çiftçiler ve Asiller: Birleşik Devletler'de Parti Siyasal İdeolojisi, 1837-1846,

Cambridge University Press, 1987

Badger, Anthony

Yeni Düzen: Bunalım Yılları, 1933-1940

Hill & Wang, 1989

Bailyn, Bernard

Devrimin Yüzleri: Amerikan Bağımsızlık Savaşında Kişilikler ve Temalar,

Random House, Inc., 1992

Bailyn, Bernard

Amerikan Devriminin İdeolojik Kökenleri,

Harvard University Press, 1967

Bailyn, Bernard, Robert Dallek, David B. Davis, David H. Donald, John L. Thomas ve Gordon S. Wood

Büyük Cumhuriyet: Amerikan Halkının Tarihi (2 cilt), (3.baskı),

D.C.Heath Co., 1985

Banner, Lois W.

Elizabeth Cady Stanton: Bir Kadın Hakları Radikali,

Scott Foresman, 1987

Beisner, Robert L.

Eski Diplomasiden Yeniye, 1865-1900, (2.baskı),

Harlan Davidson, 1986

Berlin, Ira

Sahipsiz Köleler: İç Savaş Öncesi Güney'de Özgür Zenciler,

New Press NY, 1992

Billington, Ray A.

Uzakbatı Sınırı, 1830-1860,

HarperCollins, 1962

Blum, John Morton

İlerici Başkanlar: Theodore Roosevelt, Woodrow Wilson, Franklin D. Roosevelt, Lyndon B. Johnson,

W.W.Norton & Co., Inc., 1982

Blum, John Morton

V Zafer Demektir: İkinci Dünya Savaşı Sırasında Politika ve Amerikan Kültürü,

Harcourt Brace Jovanovich, Inc., 1977

Blumenthal, Sidney ve Thomas Edsall

Reagan Mirası: Sürüklenen Bir Ülke,

Pantheon Books, 1988

Bodnar, John

Nakledilenler: Kentsel Amerika'daki Göçmenlerin Tarihi,
Indiana University Press, 1985
Boorstin, Daniel J.
Amerikalılar (3 cilt):
Cilt 1: Koloni Deneyimi
Cilt 2: Demokratik Deneyim
Cilt 3: Ulusal Deneyim,
Random House, Inc., 1975
Bowen, Catherine Drinker
Philadelphia'da Mucize: Kurucu (Anayasal) Meclis'in Öyküsü,
Little, Brown & Co., 1986
Boyer, Paul ve Steven Nissenbaum
Mecnun Salem: Büyücülüğün Toplumsal Kökenleri,
Harvard University Press, 1974
Branch, Taylor
Suları Ayırmak: King Yıllarında Amerika, 1954-1963
Simon & Schuster, 1989
Bridenbaugh, Carl
Jamesstown, 1544-1699,
Oxford University Press, 1980
Brodie, Fawn M.
Richard Nixon: Karakterinin Biçimlenmesi,
Harvard University Press, 1983
Brown, Dee
Yüreğimi Yaralı Diz'de Gömün: Amerikan Batısı'na İlişkin Bir Kızılderili Tarihi,
Henry Holt & Co., 1991
Burner, David
John F. Kennedy ve Yeni Bir Kuşak,
Scott Foresman & Co., 1988
Cannon, Lou
Başkan Reagan: Bir Yaşam Boyu Süren Rol,
Simon & Schuster, 1992
Chafe, William H.
Bitmemiş Gezi: 2. Dünya Savaşı'ndan Beri Amerika (2. baskı),
Oxford University Press, 1991
Chase, Gilbert
Amerika'nın Müziği: Pilgrimler'den Günümüze (değiştirilmiş 3. baskı),
University of Illinois Press, 1987
Cochran, Thomas C.
Değişiklik Sınırları: Amerika'da İlk Endüstrileşme,
Oxford University Press, 1981
Cott, Nancy F.
Modern Feminizmin Kökleşmesi,
Yale University Press, 1987
Craven, Wayne ve Rihard Martin
Amerikan Sanatının İkiyüz Yılı: Munson-Williams Proctor Enstitüsü,
University of Washington Press, 1987
Craven, Wesley F.
On Yedinci Yüzyılda Güney Kolonileri, 1607-1689,
Louisiana State University Press, 1949
Dallek, Robert
Franklin D. Roosevelt ve Amerikan Dış Politikası, 1932-1945,
Oxford University Press, 1979
Dangerfield, George
Amerikan Milliyetçiliğinin Uyanışı, 1815-1828,
HarperCollins, 1965

Degler, Carl N.
Geçmişimizden: Modern Amerika'ya Biçim Veren Güçler, (3.baskı),
Harper & Row, 1984

Deloria, Vine Jr.
Yirminci Yüzyılda Amerikan Kızılderili Politikası,
University of Oklahoma Press, 1992

De Tocqueville, Alexis (editörler Thomas Bender ve diğerleri)
Amerika'da Demokrasi,
McGraw-Hill, Inc., 1981

De Voto, Bernard, editör
Lewis ve Clark'ın Günceleri,
Houghton Mifflin, 1973

Diggins, John P.
Onurlu Yıllar: Savaşta ve Barışta Amerika, 1941-1960,
W.W.Norton & Co., Inc., 1989

Dinnerstein, Leonard; Roger Nichols ve David M. Reimers
Yerliler ve Yabancılar: Amerika'da Siyahlar, Kızılderililer ve Göçmenler, (2.baskı),
Oxford University Press, 1990

Divine, Robert,
Küba Füze Bunalımı, (değiştirilmiş 2. baskı),
Wiener Publishing, Inc., 1988

Douglass, Frederick
Frederick Douglass'ın Yaşamı ve Zamanı: Tam Otobiyografi,
Macmillan Publishing Co., 1962

Draper, Theodore
Çok İnce Bir Çizgi: İran-Kontra Olayı, (değiştirilmiş baskı),
Simon & Schuster, 1992

DuBois, Ellen C.
Feminizm ve Oy Kullanma Hakkı: Amerika'da Bağımsız Kadın Hareketinin Ortaya çıkışı, 1848-1869,
Cornell University Press, 1978

DuBois, W.E.B.
Amerika'da Siyahların Yeniden Yapılanması, 1860-1880,
Macmillan Publishing Co., 1992

Durham, Philip ve Everett L. Jones
Zenci Kovboylar,
University of Nebraska Press, 1983

Fearon, Peter
Savaş, Gönenç ve Bunalım: ABD Ekonomisi, 1917-1945,
University Press of Kansas, 1988

Ferrell, Robert H.
Harry S. Truman ve Modern Amerikan Başkanlığı,
Scott Foresman, 1987

Ferrell, Robert H.
Woodrow Wilson ve 1.Dünya Savaşı, 1917-1921,
HarperCollins, 1986

Fitzgerald, Frances
Gölde Yangın: Vietnam'da Vietnamlılar ve Amerikalılar,
Random House, Inc., 1989

Flexner, Eleanor
Çaba Yüzyılı: Birleşik Devletlerde Kadın Hakları Hareketi, (değiştirilmiş baskı),
Belknap Press, 1975

Flexner, James T.
Washington: Vaz Geçilmez Adam,
New American Library, 1984

Foner, Eric
Özgür Toprak, Özgür İşçilik, Özgür İnsanlar: Cumhuriyetçi Parti'nin İç Savaş Öncesi İdeolojisi,

Oxford University Press, 1970
Foner, Eric
Yeniden Yapılanma: Amerika'nın Bitmemiş Devrimi, 1863-1877,
HarperCollins, 1989
Foote, Shelby
İç Savaş: Bir Özet (3 cilt),
Random House, Inc., 1986
Franklin, John H. ve Alfred A. Moss Jr.
Kölelikten Özgürlüğe: Zenci Amerikalıların Tarihi, (6. baskı),
Alfred A. Knopf, 1987
Frederickson, George M.
Beyaz Beyinde Siyah Görüntü: Afro-Amerikalı Karakteri ve Kaderi Tartışması, 1817-1914,
University Press of New England, 1987
Freehling, William W.
Bölünmeye Giden Yol: Ayrılıkçıların Saldırısı, 1776-1854,
Oxford University Press, 1990
Freeland, Richard M.
Truman Doktrini ve McCarhty'ciliğin Kökenleri: Dış Politika, İç Politika ve İç Güvenlik, 1946-1948,
New York University Press, 1990
Freidel, Frank
Franklin D. Roosevelt: Kaderle Randevu,
Little, Brown & Co., 1991
Fried, Richard M.
Kızıl Karabasan: McCarthy Döneminin Görünümü,
Oxford University Press, 1991
Friedman, Lawrence M.
Amerikan Hukuku: Giriş,
W.W.Norton & Co., 1985
Galbraith, John Kenneth
1929'daki Büyük Çöküş
Houghton Mifflin, 1988
Garrow, David J.
Sabırlı Olmak: Martin Luther King Jr. ve Güneyli Hıristiyan Önderler Konferansı,
Random House, Inc., 1987
Genovese, Eugene D.
Yuvarlan Jordon Yuvarlan: Kölelerin Yarattığı Dünya,
Random House, Inc., 1976
Goodwin, Doris K.
Lyndon Johnson ve Amerikan Düşü,
St.Martin Press, 1991
Graebner, Norman A.
Bir Dünya Gücü Olarak Amerika: Wilson'dan Reagan'a Kadar Gerçekçi Bir Değerlendirme,
Scholarly Resources, Inc., 1984
Graham, Otis L. Jr.
Büyük Kampanyalar: Amerika'da Reform ve Savaş, 1900-1928, (kısaltılmış basım),
Krieger Publishing Co., 1987
Greenstein, Fred I. Ve Frank B. Feigert
Amerikan Parti Sistemi ve Amerikan Halkı, (değiştirilmiş 3. baskı),
Prentice-Hall, 1985
Halberstam, David
En İyi ve En Parlak,
Fawcett Books, 1993
Hamilton, Alexander; James Madison ve John Jay
Federalist Yazılar,
Bantam Books, 1982
Handlin, Oscar

Kökünden Sökülenler, (2. baskı),
Little, Brown & o., 1973
Herring, John C.
Amerika'nın En Uzun Savaşı: Birleşik Devletler ve Vietnam, 1950-1975, (2. baskı),
McGraw-Hill, Inc., 1986
Hofstadter, Richard
Reform Çağı: Bryan'dan FDR'ye,
Random House, Inc., 1960
Hofstadter, Richard
Bir Parti Sistemi Fikri: Birleşik Devletler'de Yasal Muhalefetin Yükselişi, 1780-1840,
University of California Press, 1969
Hogan, Michael J.
Marshall Planı: Amerika, İngiltere ve Batı Avrupa'nın Yeniden Yapılanması, 1947-1952,
Cambridge University Press, 1989
Howe, Daniel W.
Amerikalı Whig'lerin Politik Kültürü,
University of Chicago Press, 1984
Huggins, Nathan I.
Harlem Rönesansı,
Oxford University Press, 1971
Janda, Kenneth; Jeffrey M. Berry; Jerry Goodman, (editörler)
Demokrasinin Meydan Okuyuşu: Amerika'da Hükümet, (3. baskı),
Houghton Mifflin, 1992
Jennings, Francis
Gönenç İmoaratorluğu: Yedi Yıl Savaşı'nda Amerika'daki Taçlar, Koloniler ve Kabileler,
W.W.Norton & Co., Inc., 1990
Johannsen, Robert W.
Montezuma'nın Duvarlarına Kadar: Amerikalının Hayalinde Meksika Savaşı,
Oxford University Press, 1984
Johnson, Haynes
Tarihte Uyur Gezerlik: Reagan Yılları Boyunca Amerika,
W.W. Norton & Co., Inc., 1991
Jones, Landon
Büyük Beklentiler: Amerika ve Bebek Patlaması Kuşağı,
Ballantine Books, 1986
Jordan, Winthrop D.
Siyah Üstüne Beyaz: Amerikalıların Zencilere Karşı Davranışı, 1550-1812,
W.W. Norton & Co., Inc., 1977
Karnow, Stanley
Vietnam: Bir Tarih,
Viking Penguin, 1991
Keegan, John
İkinci Dünya Savaşı,
Viking Penguin, 1990
Kennan, George F.
Amerikan Diplomasisi, 1900-1950,
University of Chicago Press, 1985
Kerber, Linda K.
Cumhuriyet'in Kadınları: Devrim Amerikası'nda Akıl ve İdeoloji,
W.W. Norton & Co., Inc., 1986
Kindleberger, Charles P.
Bunalımdaki Dünya: 1929-1939, (değiştirilmiş baskı),
University of California Press, 1986
Kraut, Alan M.
Birbirine Sığınmış Kitleler: Amerikan Toplumunda Göç, 1880-1921,
Harlan Davidson, 1982

Kutler, Stanley I.
Watergate Savaşları: Richard Nixon'un Son Bunalımı,
W.W. Norton & Co., Inc., 1992

LaFeber, Walter
Amerika, Rusya ve Soğuk Savaş, (4. baskı),
McGraw-Hill, Inc., 1987

Lavender, David
Batı Denizine Giden Yol: Lewis ve Clark'ın Kıtayı Geçişleri,
Doubleday, 1990

Lincoln, Abraham (Don E. Fehrenbacher, editör)
Söylevler ve Yazılar (2 cilt),
Cilt 1: 1832-1858
Cilt 2: 1859-1864,
Library of America, 1989

Link, Arthur S.
Woodrow Wilson ve İlerici Çağı, 1910-1917,
HarperCollins, 1963

Livesay, Harold
Andrew Carnegie ve Büyük Şirketlerin Yükselişi,
Scott Foresman, 1987

Livesay, Harold
Samuel Gompers ve Amerika'da İşçi Örgütlenmesi,
Scott Foresman, 1987

Long, Richard A. ve Eugenia W. Collier (editörler)
Afro-Amerikan Yazıları: Bir Şiir ve Düz Yazı Antolojisi, (2. baskı),
Pennsylvania State University Press, 1985

Malone, Dumas
Thomas Jefferson ve Zamanı (6 cilt),
Little, Brown & Co., Inc., 1948-1981

Manchester, William
Amerikan Sezar'ı: Douglas Mac Arthur, 1880-1964
Dell Books, 1983

Manchester, William
Bir Başkanın Ölümü: Kasım 1963,
HarperCollins, 1988

Marable, Manning W.E.B.
Du Bois: Siyah Radikal Demokrat,
McMillan Publishing Co., 1987

Marsden, George M.
Din ve Amerikan Kültürü,
Harcourt Brace Jovanovich College Publications, 1990

McCullough, David
Truman,
Simon & Schuster, 1992

McDonald, Forrest
Alexander Hamilton: Bir Biyografi,
W.W. Norton & Co., Inc., 1982

McFarland, Gerald W. (editör)
Bağımsızlar, Ahlak ve Politika, 1884-1920,
University of Massachusetts Press, 1975

McPherson, James
Özgürlüğün Savaş Narası: İç Savaş Dönemi,
Ballantine Books, 1989

Miller, John C.
Federalist Dönem, 1789-1800,
HarperCollins, 1963

Miller, Perry G.
Transendentalistler: Bir Antoloji,
Harvard University Press, 1950

Montgomery, David
İşçi Evinin Düşüşü: İşyeri, Devlet ve Amerikan İşçi Hareketi, 1865-1925,
Cambridge University Press, 1989

Morris, Richard B.
Barış Kurucular: Büyük Güçler ve Amerikan Bağımsızlığı,
Northeastern University Press, 1983

Murphy, Francis (editör)
Plymouth Çiftliği Hakkında, 1620-1647,
McGraw-Hill, 1981

Murray, Charles
Gerileme: Amerikan Toplumsal Politikası, 1950-1980
Basic Books, 1986

Nash, Gary B.
Kızıl, Beyaz ve Siyah: Eski Kuzey Amerika Halkı, (3. baskı),
Prentice-Hall, 1991

Nash, Gary B. ve diğerleri
Amerikan Halkı: Bir Ulus ve Bir Toplum Yaratma, (2 cilt), (2. baskı),
HarperCollins, 1990

Neusatdt, Richard E.
Başkanlığın Gücü: FDR'den Carter'e Önderlik Politikası,
Macmillan Publishing Co., 1980

Nevins, Allan
Birlik'in Sıkıntıları (4 cilt),
Macmillan Publishing Co., 1992

Oates, Stephen B.
Kimseye Karşı Kötü Niyet Beslemeksizin: Abraham Lincoln'un Yaşamı,
NAL-Dutton, 1978

Oates, Stephen B.
Bırakın Borazan Çalsın: Martin Luther King Jr.'nin Yaşamı,
NAL-Dutton, 1983

Patrick, Rembert
Jefferson Davis ve Bakanlar Kurulu,
AMS Press, 1944

Parrish, Thomas
Roosevelt ve Marshall,
McGraw-Hill Publishing Co., 1989

Perkins, George; E. Sculley Bradle Richmond Beatty ve E. Hudson Long
Edebiyatta Amerikan Geleneği, (7. baskı),
McGraw-Hill, 1989

Perman, Michael
Kölelikten Azad ve Yeniden Yapılanma, 1862-1879,
Harlan Davidson, 1987

Peterson, Merrill D.
Thomas Jefferson ve Yeni Ulus: Bir Biyografi,
Oxford University Press, 1986

Prange, Gordon W.
Şafakta Ağladık: Pearl Harbor'un Anlatılmamış Öyküsü,
Viking Penguin, 1982

Quarles, Benjamin
İç Savaşta Zenciler,
Da Capo, 1989

Reeves, Thomas C.
Joe McCatthy'nin Yaşamı ve Zamanı,

Madison Books UPA, 1983
Remini, Robert V.
Andrew Jackson,
Harper-Collins, 1969
Rodgers, Daniel T.
Endüstri Amerikası'nda İş Ahlakı, 1850-1920,
University of Chicago Press, 1979
Royster, Charles
Devrimci Bir Halk Savaşta: Kıta Ordusu ve Amerikan Karakteri, 1775-1783,
W.W. Norton & Co., Inc., 1982
Schlesinger, Arthur M. Jr.
Roosevelt Çağı: Yeni Düzen'in Doğuşu,
Houghton Mifflin Co., 1959
Schlesinger, Arthur M. Jr.
Eski Düzenin Bunalımı,
Houghton Mifflin Co., 1988
Schlesinger, Arthur M. Jr.
Başkaldırma Politikası,
Houghton Mifflin Co., 1988
Schlesinger, Arthur M. Jr.
Robert Kennedy ve Zamanı,
Ballantine Books, Inc., 1985
Schlesinger, Arthur M. Jr.
Jackson Dönemi,
Little, Brown & Co., 1988
Scully, Vincent
Amerikan Mimarisi ve Şehircilik, (düzeltilmiş baskı),
Henry Holt & Co., 1988
Sellers, Charles; Henry May ve Neil R. McMillen
Bir Amerikan Tarihi Özeti, (düzeltilmiş ve derlenmiş 7. baskı),
Ivan R. Dee, 1992
Sheehan, Neil
Çarpıcı Bir Yalan: John Paul Vann ve Vietnam'da Amerika,
Random House, Inc., 1989
Sitkoff, Harvard
Siyahların Eşitliği İçin Gösterilen Çaba, 1954-1980,
Hill & Wang, 1981
Smith, Adam
Kükreyen '80'ler,
Summit Books, 1988
Stegner, Wallace E.
Zion'un Toplanması: Mormon Yolunun Öyküsü,
University of Nebraska Press, 1992
Stewart, James B.
Kutsal Savaşçılar: Köleliğin Kaldırılması Yandaşları ve Amerika'da Kölelik,
Hill & Wang, 1976
Sundquist, James L.
Politika ve Siyasa: Eisenhower, Kennedy ve Johnson Yılları,
Brookings Institution, 1968
Thomas, Emory M.
Konfederal Ülke, 1861-1865
HarperCollins, 1981
Tindall, George B. ve David E. Shi
Amerika: Kısa Bir Tarih, (3. baskı),
W.W.Norton & Co., Inc., 1992
Tindall, George B.

Yeni Güney'in Ortaya Çıkışı, 1913-1945,
Louisiana State University Press, 1967
Toffler, Alvin
Gelecekteki Şok,
Bantam Books, 1971
Toland, John
Alçaklık,
Doubleday, 1992
Trachtenberg, Alan
Amerika'nın Şirketleşmesi: Parlak Çağda Kültür ve Toplum,
Hill & Wang, Inc., 1982
Trask, David F.
İspanya İle 1898 Savaşı,
Macmillan Publishing Co., 1981
Utley, Jonathan G.
Japonya İle Savaşmak, 1937-1941,
University of Tennessee Press, 1985
Utley, Robert M.
Sioux Ulusunun Son Günleri,
Yale University Press, 1963
Van Deusen, Glyndon G.
Jackson Dönemi, 1828-1848,
Waveland Press, 1992
Van Deusen, Glyndon G.
Henry Clay'in Yaşamı,
Greenwood Press, 1979
Van Doren, Carl
Benjamin Franklin,
Viking Penguin, 1991
Viorist, Milton
Sokaklarda Yangın: 1960'larda Amerika,
Simon & Schuster, 1981
Walters, Ronald G.
Amerikan Reformcuları, 1815-1860,
Hill & Wang, 1978
Washburn, Wilcomb E.
Amerika'daki Kızılderiiler,
HarperCollins, 1981
White, Theodore H.
Kendini Arayan Amerika: Başkan'ın Yaratılması, 1956-1980,
Warner Books, 1988
Wilkinson, J. Harvie
Brown'dan Bakke'ye: Yüksek Mahkeme ve Okulların Birleştirilmesi, 1954-1978,
Oxford University Press, 1979
Wittner, Lawrence S.
Soğuk Savaş Amerikası: Hiroşima'dan Watergate'ye,
Harcourt Brace
Javanovich College Publications, 1978
Wolfe, Tom
Doğru Çaba,
Bantam Books, 1984
Woodward, C. Vann
Jim Crow'un Garip Mesleği, (düzeltilmiş 3. baskı),
Oxford University Press, 1974
Woodward, Bob ve Carl Barnstein
Başkan'ın Tüm Adamları,

Simon & Schuster, 1987

York, Neil L.

Daha Mükemmel Bir Birlik'e Doğru: Anayasa Konusunda Altı İnceleme,
State University of New York Press, 1988